

Jusstudentenes sosiale bakgrunn og yrkesplaner

Universitetet i Oslo
Det juridiske fakultet

Kandidatnummer: 582, 677 og 650

Leveringsfrist: 25.04.10

Til sammen 39 052 ord

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	1
2	Problemstilling	4
2.1	<i>Presentasjon av problemstillingen</i>	4
2.2	<i>Definisjon av begreper</i>	4
2.3	<i>Avgrensning og presisering</i>	4
2.4	<i>Formålet med oppgaven</i>	5
3	Metode	9
3.1	<i>Utvalget</i>	10
3.2	<i>Utarbeidelse av spørreundersøkelsen</i>	12
3.2.1	Kort beskrivelse av spørreskjemaet	13
3.2.2	Pilotundersøkelse	14
3.3	<i>Egenerklæring til Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste</i>	15
3.4	<i>Gjennomføringen av spørreundersøkelsen</i>	15
3.5	<i>Registrering og bearbeiding av data</i>	16
3.6	<i>Svarprosent</i>	16
3.7	<i>Analyse av innsamlet data</i>	17
3.8	<i>Representativitet, reliabilitet og validitet</i>	18
3.8.1	Representativitet	18
3.8.2	Reliabilitet	19
3.8.3	Validitet	19
3.8.4	Oppsummering	20
4	Videre fremstilling	21
5	Jusstudentenes sosiale bakgrunn	22
5.1	<i>Kjønn, alder og oppvekststed</i>	22
5.1.1	Kjønn	22
5.1.2	Alder	27
5.1.3	Oppvekststed	27
5.1.4	Innvandrerbakgrunn	34

5.2	<i>Familiens utdannings- og yrkesbakgrunn</i>	42
5.2.1	Foreldrenes utdanningsnivå	42
5.2.2	Selvrekruttering	49
5.2.3	Foreldrenes yrke	52
5.2.4	Skjevrekruttering	54
5.2.5	Juristfamilie – et begrep som lever i dag?	56
5.2.6	Oppsummering	57
5.3	<i>Opptak ved UiO</i>	58
5.4	<i>Forbedring av karakterer</i>	59
6	Jusstudentenes yrkesplaner	61
6.1	<i>Forhold av betydning ved valg av yrke</i>	61
6.1.1	Jusstudentene generelt	62
6.1.2	Likheter og forskjeller mellom kjønnene i dag	68
6.1.3	Hvilke endringer er skjedd hos og mellom kjønnene fra 1998 frem til i dag?	71
6.1.4	Oppsummering	74
6.2	<i>Faginteresser</i>	75
6.2.1	Hvilke fag liker studentene?	75
6.2.2	Hvilke fag tror studentene de kommer til å jobbe med i fremtiden?	78
6.2.3	Mykjustesen	81
6.2.4	Oppsummering	83
6.3	<i>Yrkesplaner</i>	84
6.3.1	Offentlig sektor vs. privat sektor	85
6.3.2	Andel studenter som vil bli advokat	88
6.3.3	Mest populært etter 5, 10 og 20 år	90
6.3.4	Oppsummering	91
6.4	<i>Multiutdanning</i>	92
6.4.1	Utdanningsretningene utover juridikum	92
6.4.2	Omfanget av utdanningene utover juridikum	95
6.4.3	Kjønnsfordelingen generelt og på de ulike utdanningsretningene	97
6.4.4	Hvorfor er det ikke tilstrekkelig med en master i rettsvitenskap?	98
6.4.5	Oppsummering	99
6.5	<i>Om arbeidsledighet og betydningen av å få praktisert jus i jobben</i>	100

6.5.1	"Er du bekymret for ikke å få jobb når du blir ferdig utdannet?"	100
6.5.2	"Er det viktig for deg å få en jobb hvor du praktiserer juss?"	102
6.6	<i>Likestilling i arbeidsmarkedet</i>	103
6.6.1	Likestilling i sektorene	105
6.6.2	Grunner til at det ikke er likestilling i arbeidsmarkedet	113
6.6.3	Oppsummering	119
7	Internasjonale sider ved studiet	121
7.1	<i>Internasjonal rett på studiet</i>	121
7.2	<i>Internasjonal rett i forbindelse med arbeid</i>	122
7.3	<i>Oppsummering</i>	123
8	Konsekvenser	124
8.1	<i>Konsekvenser for organiseringen og innholdet i jusstudiet</i>	124
8.2	<i>Konsekvenser for juristprofesjonen</i>	127
8.3	<i>Konsekvenser for samfunnet</i>	131
8.4	<i>Oppsummering</i>	135
9	Konklusjon	136
	Litteraturliste	139
10	Lister over tabeller og figurer m v	145
10.1	<i>Diagrammer</i>	145
10.2	<i>Tabeller</i>	145
11	Vedlegg	147
11.1	<i>Vedlegg 1: Spørreundersøkelsen</i>	147
11.2	<i>Vedlegg 2: Egenerklæring om fritak fra konsesjon</i>	154
11.3	<i>Vedlegg 3: Studentenes besvarelser på undersøkelsens spørsmål nr 9</i>	156
11.4	<i>Vedlegg 4: Studentenes besvarelser på undersøkelsens spørsmål nr 28</i>	163
11.5	<i>Vedlegg 5: Studentenes besvarelser på undersøkelsens spørsmål nr 29</i>	172

1 Innledning

Oppgavens problemstilling er “Hva er jusstudenters sosiale bakgrunn og yrkesplaner?”, og den ligger i kjernen av rettsområdet rettssosiologi. I rettssosiologien forsker man på samfunnet og retten, og blant annet hvordan de påvirker hverandre.¹ Jusstudentene er under utdanningen på vei til å bli medlem av en profesjon som Vilhelm Aubert definerer som ”*en yrkesgruppe med utdanning på akademisk nivå, med monopol på å utføre visse arbeidsoppgaver, og med høy grad av intern kontroll med etterlevelsen av yrkesetiske og faglige normer*”². Vi skal studere hvem den kommende juristen er ved å se på hvilken sosial bakgrunn og yrkesplaner et utvalg av studenter på 2., 3. og 4. avdeling på jusstudiet ved Universitetet i Oslo (UiO) har. I tillegg vil vi se nærmere på hvilken betydning dette kan ha på utviklingen av jusstudiet, juristprofesjonen og samfunnet for øvrig.

Interessen vår for rettssosiologi begynte tidlig å vokse gjennom praksis på det studentdrevne rettshjelpstiltaket Juss-Buss etter 2. avdeling. Her kom vi nært innpå den rettssosiologiske problemstillingen om rettens tilsiktede virkninger, mer konkret om rettshjelpslovens tilsiktede virkninger. Interessen fortsatte å spire under arbeid med faget på 4. avdeling. Som en del av pensum i rettssosiologi leste vi artikkelen “Jusstudentenes rekrutteringsbakgrunn og yrkesplaner”.³ Artikkelen baserte seg på funn gjort i en omfattende undersøkelse som Inger Marie Bodin Åkvåg gjennomførte blant jusstudenter ved UiO i 1998, og som resulterte i avhandlingen “Jusstudenter fra A til Å”.⁴ På dette stadiet ble interessen for problemstillingen om jusstudentene vekket, og vi ble nysgjerrige på hvilke resultater en lignende undersøkelse ville gi i dag. I ettertid har vi blitt klar over at

---

¹ Mathiesen 2005 s. 37

² Aubert 1976 s. 253

³ Åkvåg 2001

⁴ Åkvåg 2000

det er utført flere undersøkelser om jusstudenter, og at det er et tema som er blitt diskutert både blant jurister og sosiologer de siste tiårene. Masteroppgaven ”Juridisk mentalitet og dens konsekvenser” av Tine Brinchmann, vil utgjøre et interessant sammenligningsgrunnlag i denne sammenheng.⁵

Jusstudiet har gjennomgått store endringer de siste tiårene. Aubert skrev for eksempel i 1976: *”Når det gjelder karakterer har juristene aldri ligget særlig bra an.”*⁶ Mens Aftenposten kunne i 2004 melde om at det kreves *”Toppkarakterer for å bli jurist”*⁷. Samme artikkel sier videre at *”årets tall fra Samordna opptak viser at spesielt jusstudiet er blitt vanskeligere å komme inn på. Det juridiske fakultet ved Universitet i Oslo (UiO) opplevde en økning på 44 prosent i søkere som har jusstudiet som sitt førstevalg. Og poenggrensen for å komme inn gjorde et byks fra 50,8 til 57,7 poeng.”*⁸

Det er ikke bare inntakskravene som har gjennomgått forandringer. Det er også grunn til å tro at ”den typiske jusstudenten” er i endring. Delvis på bakgrunn av at det strenge karakterkravet automatisk siler vekk mange som ønsker å studere jus, og at rekrutteringsgruppen dermed er blitt noe annerledes enn når jus var et åpent studium. Delvis også på grunn av at samfunnsforhold til enhver tid vil påvirke hvor attraktivt et yrke er i form av anerkjennelse, lønnsnivå og behov for arbeidskraft. På bakgrunn av disse faktorer ønsker vi å se nærmere på hvordan dette gjør seg gjeldende i dag.

I løpet av studietiden er vi blitt klar over at en stor andel av våre medstudenter kommer fra hjem hvor foreldrene har høyere utdanning, og forholdsvis ofte med mor eller far som selv er utdannet jurist. Vi ble nysgjerrige på hvorvidt det er et faktum at jusstudenter generelt kommer fra høy sosial bakgrunn, eller om dette bare er et inntrykk som følge av at de som

---

⁵ Brinchmann 2006

⁶ Aubert 1976 s. 260

⁷ Weldeghebriel 2004

⁸ l.c.

har foreldre som for eksempel er jurister gjerne snakker litt høyere enn når far er yrkesfaglig utdannet snekker, eller når mor er hjemmевærende uten utdanning.

Det skal ikke mer til enn et besøk på en forelesning eller lesesalen på jusen, for å forstå at kvinner er i flertall på Juridisk fakultet. Kvinnens flertall på jusstudiet er et relativt nytt fenomen. Det er derfor interessant å undersøke hvorfor det er slik at kvinner er blitt så sterkt representert på jussen, og hvilke konsekvenser dette vil ha for profesjonen og samfunnet forøvrig.

I tillegg til å sammenligne tall i dag med tidligere undersøkelser, ønsker vi å se nærmere på noen andre aspekter ved studentene og studiet enn det som tradisjonelt har vært gjenstand for forskning under temaet. Særlig vil vi fokusere på minoritetsstudenter på jusstudiet og internasjonaliseringen av studiet. De siste 30-40 årene har det vært en jevn innvandring til Norge fra land over hele verden. Vi ønsker derfor å se på i hvor stor grad innvandrere er representert på studiet. I tillegg har det lenge pågått en internasjonalisering av retten blant annet gjennom utallige konvensjoner som Norge har bundet seg til. I den forbindelse ønsker vi å undersøke i hvilken grad studentene mener at dette viser seg på studiet.

2 Problemstilling

2.1 Presentasjon av problemstillingen

Etter fem år på fakultetet og med relativt god kjennskap til jusstudenter mente vi at det ville være spennende å se nærmere på hvem som utgjør denne gruppen. Er jusstudentene en så homogen gruppe som mange har inntrykk av? Åkvågs artikkel om “Jusstudentenes rekrutteringsbakgrunn og yrkesplaner” og presentasjonen av jusstudenten som et slags produkt av sin sosiale bakgrunn fant vi svært interessant, og vi ønsket å finne ut om resultatet av en lignende undersøkelse vil bli det samme i dag, tolv år senere.⁹ Valget av problemstillingen ”Hva er jusstudentenes sosiale bakgrunn og yrkesplaner?” falt naturlig, fordi vi alle tre synes temaet var meget interessant og aktuelt.

2.2 Definisjon av begreper

Med ”jusstudent” sikter vi til studentene ved Det juridiske fakultet ved UiO. Valget av målgruppe er nærmere forklart i metodedelens punkt 3.1.

”Sosial bakgrunn” måles tradisjonelt ved foreldrenes høyeste fullførte utdanningsnivå.¹⁰ Desto høyere utdanning foreldrene har, desto høyere sosial bakgrunn har man.

Begrepet ”yrkesplaner” definerer i stor grad seg selv ut fra ordlyden. Det innebærer hva studenten antar eller ønsker at han eller hun kommer til å arbeide med i fremtiden.

2.3 Avgrensning og presisering

I undersøkelsene utført av Åkvåg og Brinchmann var temaet noe annerledes enn det som vi har fokusert på. Åkvåg studerte jusstudenten som helhet, mens Brinchmann hadde fokus på juridisk mentalitet i tillegg til å se på sosial bakgrunn og karriereplaner. Temaet i vår masteroppgave er imidlertid jusstudentens sosiale bakgrunn og yrkesplaner, og vi har valgt å gå dypere inn i dette i forhold til de nevnte.

---

⁹ Åkvåg 2001

¹⁰ Aubert 1976 s. 258-259, Mathiesen 2005 s. 124, Åkvåg 2000 s. 50, Brinchmann 2006 s. 25-31

Ved utformingen av problemstillingen har vi tatt sikte på at den skal dekke temaet som skal tas opp. Problemstillingen favner temaets innhold, men vi har også gått noe utover problemstillingens konkrete ordlyd for å belyse temaet bedre.

Videre har vi foretatt en avgrensning av hvilken gruppe jusstudenter som skal være gjenstand for forskning i oppgaven. På grunn av tidsaspektet og praktiske forhold måtte vi begrense oss til jusstudenter i Norge ved Det juridiske fakultet i Oslo. Det er her den største gruppen av jusstudenter i Norge er samlet. Vi ser også av tidligere undersøkelser at det er denne gruppen som har vært målgruppen.

Når det gjelder begrepet sosial bakgrunn har vi ikke foretatt noen avgrensning, men heller en utvidelse i forhold til begrepets tradisjonelle innhold. Som definert under punkt 2.2 måler man sosial bakgrunn ved å se på foreldrenes høyeste utdanningsnivå. Vi ønsker imidlertid også å se på hvorvidt søsken, onkler, tanter og besteforeldre har utdanning innen jus. På denne måten mener vi at man får et enda bredere bilde av studentenes sosiale bakgrunn enn hvis vi kun tar foreldrene i betraktning. Dette er også i tråd med hvordan Åkvåg vurderte studentenes sosiale bakgrunn.

Vi har valgt å bruke begrepet yrkesplaner i vid betydning. Vi har tatt sikte på å undersøke hva jusstudentene ønsker å arbeide med i fremtiden. I tillegg ønsker vi også å undersøke hvorvidt studentene vurderer å ta tilleggsutdanning ved siden av jus, om studentene ønsker å ha et yrke med et internasjonalt preg og hvordan likestilling i arbeidsmarkedet oppfattes.

2.4 Formålet med oppgaven

Formålet med oppgaven er å innhente informasjon om jusstudentene, og ved en sammenligning med Åkvågs og Brinchmanns studier samt annen forskning og teori, vil vi undersøke hvorvidt det har skjedd en endring av jusstudentenes sosiale bakgrunn og yrkesplaner over de siste årene.

Først skal vi undersøke hvorvidt det har vært en utvikling av kjønnsfordelingen på studiet. Åkvåg fant i sin undersøkelse at kvinner så vidt var i flertall på studiet med 56 % av studieplassene i 1998.¹¹ UiO har i de senere årene begynt å føre statistikk over kjønn, og kvinneandelen på jus ble målt til 59,4 % i 2006 og 63,3 % i 2009. Tallene tyder på at det er en stadig økning av kvinner på juridisk fakultet. Vi ønsker å undersøke hva kjønnsforholdet er i 2010, samt hva som kan være grunnen til at kvinner er så sterkt representert på et studie som tradisjonelt har vært mannsdominert.

Det juridiske fakultet strammer inn på studieplasser samtidig som inntakskravene på studiet skyter i været. Vi antar at en slik utvikling kan medføre at studenter søker seg til andre studieinstitusjoner som for eksempel Treider Jus og Folkeuniversitetet i Oslo. Det er også nærliggende at en del studenter ser seg nødt til å forbedre karakterene fra videregående skole for å kapre en plass på fakultetet. En side ved dette er å se hvor mange kvinner og menn som tar seg bryet med å bruke tid og penger på å forbedre karakterer eller betale private skoler for å studere jus. I denne sammenheng ønsker vi å se om det er flest kvinner eller menn som kommer direkte inn på studiet. Dette kan si noe om hvilken konsekvens det høye karakterkravet har for kjønnsfordelingen på jus.

Thomas Mathiesen skriver i boken "Retten i samfunnet" at "[j]ussen kan betraktes som en særlig "mannhaftig" disiplin – disiplinen, vil noen si, har nærmest et maskulint preg av hierarkisk tenkning og kjølig analyse."¹² Videre skrev Åkvåg om "mykjustesen" i sitt studie av hvilke fag kvinner foretrakk i forhold til menn. Hun viste for eksempel til at hele 75 % av de kvinnelige studentene likte såkalte "myke" fag som familierett, velferdsrett, annen offentlig rett og strafferett. I samme kategori var det 53 % menn. Menn var imidlertid overrepresentert når det gjaldt gruppen forretningsjus/ skattejus med 39 %, mens det kun var 21 % kvinner som likte disse fagene.¹³ Ettersom kvinner har vært i flertall over lengre tid på studiet, ønsker vi å undersøke hvorvidt kvinner tilpasser seg den

---

¹¹ Åkvåg 2000 s. 33

¹² Mathiesen 2005 s. 124

¹³ Åkvåg 2000 s. 117-118

”mannhaftige” disiplinen og at mykjustesen ebber ut. Eller påvirker kvinner jusen slik at utviklingen går mot at studiet og profesjonen også blir mykjuspreget? Videre er det interessant å se nærmere på hvilke konsekvenser for samfunnet det i tilfellet kan være av en slik utvikling.

I 2006 utførte Minoriteter i Fokus i Akademia (MiFA) en undersøkelse for UiO med fokus på å finne ut i hvilken grad minoriteter er representert på høyere utdanninger. Her kom Det juridiske fakultet dårligst ut med en innvanderprosent på under 5, til forskjell fra for eksempel Odontologi som hadde 18,5 %. Nyere tall fra MiFA viser at prosentandelen er stigende på Det juridiske fakultet, og i 2009 ble andelen målt til cirka 8 % på Juridisk fakultet. I den forbindelse ønsker vi finne ut hvor mange som har innvanderbakgrunn på studiet i dag. Ettersom Juridisk fakultet skiller seg negativt ut i forhold til andre profesjonsstudier spør vi studentene om hva de tror grunnen til dette kan være.

Åkvåg fant at 20 % av jusstudentene ønsket å multiutdanne seg.¹⁴ Det vil si at de enten hadde eller planla å ta utdanning i tillegg til jus. Økonomiutdanning sto frem som den mest populære med 49 % oppslutning.¹⁵ Vi antar at økonomi ennå er attraktivt på grunn av de gode arbeidsmulighetene som en kombinasjon av økonomi og jus gir. Her er det også interessant å se på mykjusaspektet, og se i hvilken retning kvinner har påvirket multiutdanningstrenden. Dersom utviklingen er slik at kvinner blir mer ”maskuline” når det gjelder faginteresser, forventer vi også en utvikling av ønsket om multiutdanning innen økonomi for eksempel. Dersom trenden går den andre veien forventer vi at studentene i mindre grad ønsker økonomisk utdanning, og at tilleggsfag med et ”mykere” preg utpeker seg i større grad.

Med alle de internasjonale avtaler og konvensjoner som vokser frem, blir lover i mange land mer like, samt at det blir tilrettelagt for et nytt og større samarbeid over landegrensene. Det skjer en internasjonalisering av retten og samfunnet. En slik internasjonalisering av

---

¹⁴ Ibid s. 110

¹⁵ Ibid s. 111

retten legger til en viss grad bånd på norsk lovgivning, og har stor innflytelse på utforming av lover samt lovtolkning. Spesielt ser vi at EØS-avtalen har påvirket hvordan store deler av norsk industri og handel i Norge drives. Dette reflekteres på studiet, og spesielt på 2. avdeling hvor fagene menneskerettigheter, EØS-rett og folkerett utgjør deler av pensum. Internasjonal rett kan sies å være en relativ ny fagretning på studiet, og i den forbindelse ønsker vi å undersøke om studentene synes internasjonal rett er godt nok representert på studiet, og hvorvidt dette er fag som studentene liker og ønsker å arbeide med i fremtiden.

I 1998 spurte Åkvåg studentene om de oppfattet arbeidsmarkedet slik at det var like muligheter for kvinner og menn til å gjøre karriere. Resultatet var at 60 % svarte nei, mens 40 % svarte ja.¹⁶ Norge blir på verdensbasis beskrevet som det landet med best likestilling, og vi ønsker derfor å se hva studentenes oppfatning er av den juridiske profesjon per dags dato.

---

¹⁶ Åkvåg 2000 s. 146

3 Metode

På masterstudiet i rettsvitenskap får man som jusstudent svært liten kjennskap til faget rettssosiologi, og i enda mindre grad noe forhold til prinsipper og metoder for hvordan man forsker på samfunnet.

Faget rettssosiologi er ikke et obligatorisk fag på studiet og utgjør et alternativ til rettsøkonomi på fjerde avdeling. Med det undervisningstilbudet som gis på Universitetet, og med fattig tilmålte åtte studiepoeng rekker man bare å gi studentene et innblikk i noen av temaene i rettssosiologien. Metoden og forskningen som ligger bak er det ikke store rommet for å gå nærmere inn på. Jusstudenter som velger å skrive masteroppgave i rettssosiologi står som følge av dette overfor utfordringer som ofte er mer ukjente, og som man ikke i samme grad kan finne løsning på gjennom det man har tilegnet seg tidligere på studiet. Særlig for studenter som velger å utføre egne undersøkelser, og på denne måte selv skaper mye av materialet for masteroppgaven, vil dette gjøre seg gjeldende.

Vår kunnskap om forskning og metode var altså begrenset når vi satt i gang med dette prosjektet. Vi hadde noe kjennskap til faget rettssosiologi fra fjerde avdeling og hadde litt erfaring med forskning fra vår tid på Juss-Buss. En annen utfordring lå i at vi hadde begrenset med tid og plass i oppgaven til å fokusere på teoretiske og begrepsmessige metodespørsmål. En for stor fokusering på problematisering av metodespørsmål og utgreiinger om ulike teorier som grunnlag for forskningen, ville fort komme i veien for selve gjennomføringen av undersøkelsen og arbeidet med det man ønsker å se nærmere på. Målet vårt har vært å peke på styrker og svakheter med undersøkelsen vår, fortelle hvordan vi har bearbeidet data og analysert disse. Dette er selvsagt et tema i denne metodedelen av oppgaven, men er også sentralt i de andre delene av oppgaven hvor resultater og vurderinger blir presentert.

Redelighet er en grunnleggende norm i forskning. Dette innebærer å være sannferdig når man legger frem resultatene av en undersøkelse, og et krav om å dokumentere alle

relevante forhold.¹⁷ Å være sannferdig og ta med de relevante forhold har alltid vært selvsagt i arbeidet med oppgaven.

Bruken av dataene man får fra en undersøkelse kan lett bli farget av en persons følelser og meninger.¹⁸ Vi har derfor jobbet med å være bevisste på vårt eget ståsted og førforståelse. Videre har vi fokusert på å være tydelige når det snakkes om resultatene av undersøkelsen, og når man begir seg inn på tolkninger og personlige meninger rundt disse.

Vi ønsker å gi en åpen gjennomgang av fremgangsmåten vår, hvor vi peker på utfordringer, valgte løsninger og tar selvkritikk. Dette bør gjøre det mulig for leseren å kontrollere metoden vår og etterprøve resultatene våre. Leseren kan da ta selvstendig stilling til resultatene og vurdere disse oppimot våre tolkninger og konklusjoner.

3.1 Utvalget

Opgaven vår dreier seg om jusstudentene. Det er altså disse enhetene som utgjør *populasjonen* (eller *universet*) for undersøkelsen vår.¹⁹ Dette burde strengt tatt omfatte alle jusstudenter i Norge. Fra studentene som studerer jus på universitetene (UiO, UiB og UiT), til dem som studerer jus på andre undervisningsinstitusjoner (for eksempel Treider Jus) eller som er privatister.

Når man skal gjøre en undersøkelse på en slik populasjon blir det normalt for omfattende og praktisk vanskelig å inkludere alle enhetene fra populasjonen i undersøkelsen. Det blir nødvendig å foreta et *utvalg* blant enhetene. Dette utvalget må utgjøre en *representativ* gruppe slik at det kan gjøres *generaliseringer* fra utvalget til populasjonen som sådan.²⁰ Når det gjelder valget av undersøkelsesmetode ble det tidlig bestemt, i samråd med veileder, at vi skulle foreta en spørreundersøkelse. Et spørreskjema kunne effektivt brukes

---

¹⁷ Hellevik 1995 s.17

¹⁸ l.c.

¹⁹ Ibid s. 68

²⁰ l.c.

til å nå ut til et større antall studenter på kort tid. Videre var de spørsmålene vi ville stille egnet til å bli besvart på denne måten. Andre undersøkelsesmetoder av mer kvalitativ art, som for eksempel personlig intervju, ville tatt mer tid og arbeid å gjennomføre, og man ville bare nå ut til et mindre antall studenter.

Med den tidsramme og det omfang vår oppgave skal ha var det helt klart at vi ikke kunne ta for oss jusstudentene i hele Norge i en undersøkelse. I tråd med de tidligere undersøkelsene av denne typen var det naturlig for oss å ta utgangspunkt i studentene på Det juridiske fakultet i Oslo.²¹ Når vi bare tar for oss en del av de enhetene som utgjør jusstudentene, innebærer dette at vår undersøkelse og de resultatene den gir, hovedsakelig er et bilde av jusstudentene på UiO. Man mister altså et uavklart mangfold og sammenligninger når de andre gruppene av jusstudenter blir holdt utenfor.²²

I hvor stor grad man kan generalisere ut over Oslo er det vanskelig å si noe om. Ettersom det ikke finnes andre undersøkelser av denne typen enn fra Det juridiske fakultet i Oslo, går vi ikke nærmere inn på dette.

Det juridiske fakultet i Oslo har den største samlingen av jusstudenter i Norge. Det var derfor nødvendig å foreta et utvalg av disse. Som det følger av punkt 3.2 kom vi frem til at forelesninger var den mest hensiktsmessige måten å nå ut til studentene på. Vi valgte derfor å ta for oss én forelesning på henholdsvis 2., 3. og 4. avdeling, og vi regnet med at det ville være cirka 150-200 studenter på hver. Vi valgte disse avdelingene blant annet fordi studentene på 1. avdeling enda ikke har ordentlig kjennskap til fag i offentlig rett, og 5. avdeling er oppdelt på forskjellige valgfag og masteroppgaver slik at gruppen er vanskelig tilgjengelig. I samråd med veileder fant vi at et kull per 2.-4. avdeling ville gi tilstrekkelig data om studentene og favne såpass bredt at vi ville unngå systematiske skjevheter. Videre

---

²¹ Jf. Åkvåg 2000 og Brinchmann 2006

²² Det å kunne få tilsvarende undersøkelser fra de andre universitetene ville jo gitt helt nye muligheter for analyser og sammenligninger mellom universitetene, i tillegg til den egenverdien det har for universitetene selv å vite hvem jusstudentene deres er.

hadde vi forventninger om at vi med denne fremgangsmåten også ville klare å fange opp mindre grupper på studiet, som for eksempel innvandrere.

3.2 Utarbeidelse av spørreundersøkelsen

Utgangspunktet vårt var at store deler av undersøkelsen skulle være en oppfølging av to tidligere undersøkelser. Vi ønsket å sammenligne vår undersøkelse med disse og vi kunne derfor bruke deler av deres undersøkelser og erfaringer i arbeidet med utarbeidelsen.

Åkvågs undersøkelse fra 1998 blant jusstudentene, som var den første av sitt slag, gikk utover vårt tema. Hun påpeker selv at hun forsøkte å kartlegge en rekke ulike forhold ved jusstudentene og at undersøkelsen derfor resulterte i et meget omfattende empirisk materiale.²³ Vi kunne imidlertid ta utgangspunkt i deler av hennes undersøkelse i vårt arbeid.

Brinchmanns undersøkelse fra 2006 var på den andre siden mindre omfattende enn den undersøkelsen vi tenkte å lage. Innholdsmessig var imidlertid nesten alle spørsmålene hennes innenfor vårt tema, og den var av nyere dato slik at spørsmål og svaralternativer noen ganger var mer treffende for bruk i vår undersøkelse.

Første del av arbeidet var således å ta utgangspunkt i disse to undersøkelsene, plukke ut de spørsmålene som passet vår problemstilling, og deretter sammenligne formuleringer og svaralternativer i spørsmålene deres mot hverandre for å finne det som passet best for oss. Samtidig måtte vi vurdere om nye spørsmålsformuleringer eller svaralternativer kunne være bedre egnet for å få tak i det vi var ute etter.²⁴

Rent praktisk kunne vi også høste erfaringer fra disse to arbeidene. Åkvåg henvendte seg til studentene per post. Det var et svært tidkrevende arbeid og hun måtte purre to ganger før

---

²³ Åkvåg 2000 s. 3

²⁴ Det å formulere spørsmål og svaralternativer på nytt har ingen verdi i seg selv så lenge det ikke er mangler med dem. I sammenligningsøyemed er det en fordel at spørsmålene er like.

hun endte opp med en god svarprosent på 75 %.²⁵ Brinchmann brukte to måter å henvende seg til studentene på; studentenes e-post og utdeling av spørreskjemaer på forelesninger. Svarprosenten fra dem hun sendte e-post til ble lave 36,8 %. På forelesningene ble imidlertid svarprosenten svært god, hele 86,7 %.²⁶

Dette viste oss at å gå på forelesninger var den beste måten å sikre en høy svarprosent på. Videre var denne fremgangsmåten også svært tids- og arbeidsbesparende i forhold til Åkvågs posthenvendelser.

I tillegg til å gjøre en oppfølging av tidligere undersøkelser ønsket vi også å se nærmere på noen nye forhold. Her sto vi i større grad fritt med hensyn til utformingen av spørsmålene.

Under utarbeidelsen hadde vi også et par møter med veileder hvor vi fikk tilbakemeldinger på utkastene til spørreskjemaet. Dette var et viktig ledd i kvalitetssikringen av undersøkelsen.

3.2.1 Kort beskrivelse av spørreskjemaet

Spørreskjemaet vårt består av 29 spørsmål fordelt på fem sider.²⁷ Førstesiden utgjør en introduksjon som består av en informasjonsdel fra oss og en anbefaling fra veileder om å delta i undersøkelsen.

På fagspråket blir slike spørreskjemaer ofte kalt enqueter som kjennetegnes med at det er respondenten som på egenhånd leser spørsmålene og skriver ned svarene sine på spørreskjemaet.²⁸

---

²⁵ Åkvåg 2000 s. 19

²⁶ Brinchmann s. 11

²⁷ Se undersøkelsen, vedlegg 1.

²⁸ Halvorsen 2003 s. 90

Spørsmålene 9, 28 og 29 er av typen *åpne* spørsmål, her må respondentene selv formulere sine svar, og krever i så måte en større motivasjon fra vedkommende. Resten av spørsmålene er *lukkede* og besvares enten gjennom avkryssing av svaralternativer, eller ved å gi en konkret spesifisering som for eksempel postnummer, fraflyttet land eller en form for ”annet” når listen med svaralternativer ikke passer. Spørsmål 4, 5 og 29 består av to deler hvor svaret på del en er avgjørende for om respondenten blir dirigert videre til del to av spørsmålet.²⁹

Undersøkelsen er således hovedsakelig av kvantitativ art, men har et visst element av kvalitativ metode gjennom de åpne spørsmålene.

3.2.2 Pilotundersøkelse

Vi valgte å teste spørreskjemaet på et begrenset utvalg av studenter på fakultetet for å sjekke hvor lang tid studentene brukte på å besvare spørreskjemaet, og for å se om det dukket opp misforståelser i forhold til noen av spørsmålene. Utvalget besto av syv kvinner og tre menn.

Tidsmessig viste det seg at studentene brukte i underkant av ti minutter på å besvare spørreskjemaet. Dette var viktig å få bekreftet fordi vi ønsket å dele ut spørreundersøkelsene i pausen på forelesningene. Denne varer 15 minutter og man kunne derfor forvente at de fleste studentene ville rekke å bli ferdig med spørreundersøkelsen i pausen.

Når det gjaldt selve spørsmålene i undersøkelsen gikk dette uten problemer for de aller fleste. To stykker overså ett spørsmål og vi fant, etter samtale med dem, at dette mest sannsynlig skyldtes litt dårlig oversiktelighet som følge av at to spørsmål var samlet for tett på denne siden. Dette kunne enkelt avhjelpes ved å ordne mer ”luft” mellom disse to spørsmålene. En annen student krysset av flere ganger i spørsmål 27 enn det vi spurte etter. Vi valgte derfor å sette inn en parentes med en kort opplysning om hvordan det skulle

---

²⁹ Se spørsmål 4, 5 og 29 i undersøkelsen, vedlegg 1.

avkrysses i dette spørsmålet. I noen andre spørsmål foretok vi også uthevelser av sentrale ord i spørsmålet for å tydeliggjøre innholdet eller markere et skille.³⁰

Bortsett fra disse merknadene var tilbakemeldingene fra testgruppen at spørreskjemaet var oversiktlig, og at språket som ble brukt gjorde spørsmålene enkle å forstå.

3.3 Egenerklæring til Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste

Undersøkelsen vår innbar anonymitet for deltakerne og personopplysninger ble verken behandlet direkte eller indirekte. Vi sendte derfor en egenerklæring til Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste hvor vi informerte om undersøkelsen vår. Vi fikk bekreftelse på at undersøkelsen i henhold til vår beskrivelse ikke ville bli underlagt melde- eller konsesjonsplikt.³¹

3.4 Gjennomføringen av spørreundersøkelsen

Etter å ha bestemt oss for å bruke forelesninger som arena for å nå ut til studentene, så vi nærmere på hvilke forelesninger som passet best å oppsøke på de ulike avdelingene. Første kriterium var at forelesningen kom nokså tidlig i semesteret, og innenfor denne tidsrammen, valgte vi ut fra vår egen erfaring som studenter, den forelesningen som vi husket at det var flest studenter på. Når vi hadde sett oss ut disse tok vi kontakt med foreleserne per e-post og avtalte tidspunkt.³²

På selve forelesningen fikk vi et par minutter av første time til å presentere oss selv, hva vi skrev oppgave om og at de var plukket ut til å delta i en anonym spørreundersøkelse som ville bli delt ut i pausen. I pausen delte vi så ut spørreskjemaene til alle som var på forelesningen og var tilgjengelige for spørsmål hvis noen lurte på noe. Ved endt forelesning stod vi ved utgangene og samlet inn spørreskjemaene når studentene forlot lokalet.

---

³⁰ Se for eksempel spørsmål 6 hvor ordet videregående er uthevet, og generelt spørsmål om far og mor hvor det er uthevet hvem spørsmålet gjelder, vedlegg 1.

³¹ Se egenerklæring, vedlegg 2.

³² Takk til foreleserne F. Sejersted, E. Røsæg og J. E. Helgesen for at de gjorde dette enkelt for oss og for at de fulgte opp med å si noen positive ord til studentene om det å delta i undersøkelsen.

3.5 Registrering og bearbeiding av data

Til å registrere spørreskjemaene brukte vi hovedsakelig dataprogrammet NSD-stat hvor vi kodet inn de ulike svaralternativene og deretter la inn svarene fra spørreskjemaene slik at de ble lett tilgjengelige til den senere analysen.³³ På alle spørsmål hadde vi alternativet ”ikke svart” slik at man fikk oversikt over svarprosenten på hvert enkelt spørsmål, jfr. punkt 3.6.

Når det kom til spørsmålene som var åpne eller hvor respondenten spesifiserte nærmere selv, ble vedkommende registrert i NSD-stat som å ha svart på denne måten. For eksempel ved at han ble kodet inn som *å ha spesifisert* fraflyttet land som førstegenerasjons innvandrere. Deretter registrerte vi det skrevne svaret (for eksempel Pakistan) på et uavhengig register i programmet Word eller Excel. Slik fikk vi opprettet registre over de spesifiserte svarene som ikke kunne legges inn i NSD-stat, og hadde på denne måten en oversikt over de ulike svarene til en senere kategoriseringsprosess.

Da vi var tre stykker som utførte bearbeidingen hadde vi mulighet til kontrollere hverandre under registreringen. Slik unngås dermed i større grad feil ved overføringen av data, og denne kontrollfunksjonen var således en del i kvalitetssikringen av undersøkelsen. Arbeidet var nokså omfattende og tok selvsagt en del tid. For å gi et inntrykk kan vi nevne at i NSD-stat alene ble det registrert 457 enheter som hver ble kodet inn på 70 variabler, noe som tilsvarer i underkant av 32000 enkeltvar. I dette arbeidet var vi derfor nøye med å ta registreringen i puljer for å holde konsentrasjonen oppe og unngå feil.

3.6 Svarprosent

Av 507 utleverte spørreskjemaer fikk vi inn 467. Av disse var ti ubesvarte. Det endelige tallet på spørreskjemaer som var besvarte utgjorde 457. Dette tilsvarer en svarprosent på **90,14 %**.

---

³³ NSD-stat er et dataprogram for analyse og presentasjon av samfunnsvitenskaplige data.

Svarprosenten på hvert enkelt spørsmål isolert sett varierer imidlertid noe. Spørsmålet om kjønn er en type spørsmål som så og si alle respondentene har besvart. De åpne spørsmålene har på sin side en noe lavere svarprosent.³⁴ I de kommende delene av oppgaven vil det bli kommentert nærmere hvis det er forhold ved de enkelte spørsmålene som tilsier en redegjørelse.

Oppsummerende kan vi konkludere med at undersøkelsen som helhet og innenfor det enkelte spørsmål har en svært god svarprosent.

3.7 Analyse av innsamlet data

Analysen av de innsamlede dataene innebærer å organisere og sammenfatte materiale til mer håndterbare informasjonsmengder og resultater. Dette vil i neste omgang utgjøre grunnlaget for senere tolkning og presentasjon.³⁵

Etter at spørreskjemaene var lagt inn i NSD-stat, hadde vi nå muligheten til bruke analysedelen av programmet til å få frem resultater og lete etter mønstre blant jusstudentene. Mange av disse analysene var forholdsvis enkle, for eksempel det å sjekke fordelingen av kjønn og gjennomsnittsalder. Når vi gikk et steg videre og måtte kode om for å holde ute bestemte variabler, og krysskjøre disse med andre svar, ble dette arbeidet mer komplisert. Dette var analyser som krevde at vi gjorde oss svært fortrolige med programmet.

Arbeidet med å analysere de åpne og spesifiserte svarene, som nå var lagt inn i egne registre i Word eller Excel, gikk i stor grad ut på å kategorisere svarene. Denne prosessen gikk ut på å gruppere svar ut fra om de var like eller hadde så mye felles at de kunne samles i grupper. Dette innebar at vi til en viss grad forenklet og stereotypiserte respondentenes svar. Det er imidlertid ikke til å komme unna hvis man skal oppnå en

---

³⁴ Dette kan skyldes flere årsaker; at åpne spørsmål krever mer gjennomtenking, at det føles som et tiltak å svare med egne ord, at man ikke har noen formening eller ønsker å dele den osv.

³⁵ Hellevik 1995 s. 103

fornuftig presentasjon og tolkning av resultatene i et så stort materiale.³⁶ Igjen blir det sentrale å gjøre denne prosessen åpen og fortelle hvordan dette arbeidet ble utført. Redegjørelsen for den nærmere kategoriseringen finner vi det mest hensiktmessig å ta for oss i de konkrete presentasjonene av resultatene.

3.8 Representativitet, reliabilitet og validitet

Under arbeidet med å få frem resultatene fra undersøkelsen må forskeren stoppe opp og spørre seg selv om de resultatene man har fått utgjør de sosiale realitetene, eller om det kan ha oppstått forstyrrelser underveis som gjør at bildet må nyanseres eller karakteriseres som misvisende.³⁷

Avslutningsvis i denne metodedelen vil vi oppsummere og se på undersøkelsen vår i forhold til tre sentrale begreper i sosiologien; representativitet, reliabilitet og validitet.

3.8.1 Representativitet

I hvor stor grad utvalget i en undersøkelse er representativt for hele populasjonen er avhengig av om resultatene ville blitt de samme hvis man undersøkte alle enhetene i populasjonen.³⁸

Av 457 respondenter oppgav 453 kjønn. Av disse utgjorde menn 33,6 % og kvinner 66,4 %. Universitetets tall fra 2009 er henholdsvis 36,7 % og 63,3 %. Kvinneandelen i vår undersøkelse er altså noe høyere enn universitetets tall fra 2009. Denne differansen er imidlertid så liten at den ikke får betydning for representativiteten.³⁹

I punkt 3.6 er det redegjort for antall utdelte spørreskjemaer og at svarprosenten på undersøkelsen endte på 90,14 %. En så god svarprosent styrker utvalgets representativitet.

---

³⁶ Halvorsen 2003 s. 110-112

³⁷ Hellevik s. 157

³⁸ Halvorsen 2003 s. 98

³⁹ Mer om dette i punkt 5.1.1.

Når antallet respondenter er så stort, er faren for systematiske skjevheter mindre og man har lykket med å fange inn ”mangfoldet” blant jusstudentene. For eksempel er det 47 respondenter (cirka 10 %) som er første- eller andregenerasjons innvandrere.

Basert på dette og det som har kommet frem i tidligere avsnitt, spesielt punkt 3.1 om utvalg, mener vi å kunne fastslå at utvalgsmetoden vår har fungert, og at respondentene utgjør et representativt utvalg av jusstudentene på Det juridiske fakultet i Oslo.

3.8.2 Reliabilitet

Reliabiliteten til undersøkelsen knytter seg til hvor pålitelig den kan sies å være. Dette beror på om utføring, bearbeiding og analyse av undersøkelsen har vært nøyaktig nok. I denne metoddelen er det allerede gitt en beskrivelse av hvordan vi gjennomførte dette. Vi mener fremgangsmåten vår oppfyller de krav som settes til nøyaktighet i arbeidet med en undersøkelse av denne art.

Arbeidet med undersøkelsen har vært basert på tidligere erfaringer og utarbeidet i samråd med en erfaren veileder. Undersøkelsen ble pilottestet og gav bekreftelse på at undersøkelsens språk og oppbygning var tilpasset utvalget.

I behandlingen av de besvarte spørreskjemaene arbeidet vi systematisk og målrettet. Som gruppe på tre, hadde vi også fordel av å ha en kontrollfunksjon av hverandre under behandlingen av dataene fra undersøkelsen.

Analysene er hovedsakelig utført på dataprogrammet NSD-stat. Kategoriseringen av det spesifiserte og de åpne spørsmålene blir det redegjort for i presentasjonen av resultatene.

3.8.3 Validitet

Når man prøver validiteten av en undersøkelse ser man nærmere på om undersøkelsen har vært egnet til å få belyst de spørsmål som man ønsket å få svar på ut fra problemstillingen.

Man må blant annet spørre seg om spørsmålsformuleringen eller svaralternativene har dreid respondentene i en viss retning eller ikke har vært treffende for å få tak i det man var ute etter å undersøke.

For vår del var vi nokså trygge på at oppbyggingen og utformingen av spørsmålene i undersøkelsen var treffende for å få tak i det vi var ute etter. De fleste av spørsmålene hadde vært brukt før og gitt gode data. Videre ga pilotundersøkelsen oss sjansen til å foreta noen mindre endringer, og viktigere en bekreftelse på at språk og spørsmålsformuleringer ble oppfattet korrekt.

Det å undersøke et område som *yrkesplanene* til studentene er selvsagt vanskelig. Her blir studentene blant annet bedt om å forestille seg sin yrkeskarriere opp til 20 år frem i tid. Informasjon fra denne typen spørsmål skiller seg derfor ut fra de ”sikre” faktasvar vi får om jusstudentenes sosiale bakgrunn. Resultatene av slike spørsmål blir imidlertid brukt til å kartlegge studentenes formening om hva de kommer til å jobbe med i fremtiden, og de tendenser man finner her kan så brukes i en underbygget anskuelse om hva fremtiden bringer.

Undersøkelsens spørsmål har således vært egnet til å belyse og svare på problemstillingen vår.

3.8.4 Oppsummering

Samlet mener vi altså at de resultatene vi sitter igjen med fra undersøkelsen kan presenteres som uttrykk for de sosiale realiteter og tendenser; jusstudentenes sosiale bakgrunn og yrkesplaner.

4 Videre fremstilling

I den videre fremstillingen vil vi først ta for oss første del av vår problemstilling som gjelder jusstudentenes sosiale bakgrunn. Vi vil presentere resultatene fra spørreundersøkelsen og fortløpende sammenligne disse med de tidligere utførte undersøkelsene av Åkvåg og Brinchmann. Vi vil forsøke å skape et omriss av studenten ved hjelp av informasjon om studentenes kjønn, alder og oppvekststed. Familiemedlemmers utdanningsnivå og yrke er også sentralt for å danne seg et inntrykk av hvilken sosial bakgrunn studentene har.

Deretter er det resultatene som angår studentens yrkesplaner som vil bli presentert og tolket. Under denne delen har vi også valgt å se på multiutdanning, internasjonalisering av studiet og hvilken påvirkning dette kan ha på profesjonen. Videre vil vi se på likestillingen i arbeidsmarkedet.

Underveis vil vi foreta korte oppsummeringer slik at man lettere får oversikt over de viktigste resultatene fra undersøkelsen.

Avslutningsvis vil vi se nærmere på hva som er mulige konsekvenser av de resultatene vi har funnet for organiseringen av og innholdet på jusstudiet, juristprofesjonen og samfunnet.

Til slutt vil vi trekke en konklusjon ut fra det bildet som resultatene har gitt oss.

5 Jusstudentenes sosiale bakgrunn

I det følgende vil vi gjennomgå første del av problemstillingen: ”Hva er jusstudentenes sosiale bakgrunn?”

5.1 Kjønn, alder og oppvekststed

For å kunne kartlegge jusstudentenes sosiale bakgrunn vil vi først se på studentenes kjønn, alder og oppvekststed i den nevnte rekkefølgen. Under oppvekststed vil vi også se nærmere på hvor mange av studentene som har innvandrerbakgrunn.

5.1.1 Kjønn

Undersøkelsen viser at av de totalt 453 respondenter som besvarte spørsmålet var 301 kvinner og 152 menn. I prosent utgjør kvinnene dermed 66,4 % og menn 33,6 %.

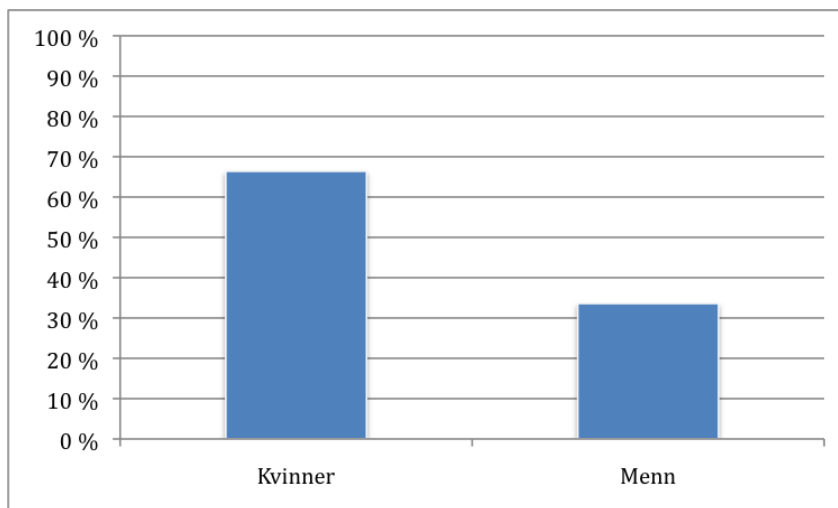

Diagram 1. Kjønnsfordeling på juss 2010

På UiOs nettsider finner man en oversikt over antall kvinnelige og mannlige studenter på rettsvitenskap fra 2006 til 2009, og i prosenter er overvekten av kvinner henholdsvis 59,4 %, 61,4 %, 63,3 % og 63,3 %. Statistikken viser at det har skjedd en gradvis økning av det kvinnelige flertallet på studiet siden 2006. Sammenlignet med UiO sin statistikk over kjønnsfordelingen avviker våre tall fra undersøkelsen noe. Åkvåg konkluderte i sin

undersøkelse med at flere jenter enn gutter gikk på forelesning, og Brinchmann hevdet det samme.⁴⁰ Ettersom vi foretok spørreundersøkelsen på forelesning er dette én sannsynlig forklaring på at det var høyere svarprosent blant kvinner enn menn. En annen mulighet er at kvinner er mer tilbøyelige til å besvare slike undersøkelser. Differansen er imidlertid såpass liten at det ikke påvirker undersøkelsens representativitet.

I Åkvågs undersøkelse om jusstudentene fra 1998 var prosentandelen av kvinner på studiet 56 %.⁴¹ Våre resultater avspeiler at det har skjedd en økning av kvinneandelen på fakultetet de siste tolv årene.

Spørsmålet i det videre er hvorfor det er slik at kvinnene opptar så mange av studieplassene på Det juridiske fakultet ved UiO.

5.1.1.1 Hvorfor er kvinner i flertall?

I undersøkelsens spørsmål 28 spurte vi respondentene: ”Hva tror du er grunnen til at kvinner er blitt i flertall på Det juridiske fakultet?” Av undersøkelsens respondenter var det 77,2 % som besvarte dette spørsmålet. Dette må kunne sies å være en god svarprosent ettersom det er et åpent spørsmål.⁴²

Studentenes svar var i mange tilfeller så like at vi fant å kunne plassere dem i fire kategorier og en samlekategori kalt ”Annet” for de som skilte seg ut fra de andre. Der hvor en student har gitt flere mulige forklaringer på hvorfor kvinner er blitt i flertall på studiet, er hvert av alternativene plassert i den passende kategorien.

---

⁴⁰ Åkvåg 2000 s. 75, Brinchmann 2006 s. 21

⁴¹ Åkvåg 2000 s. 33

⁴² Studentenes besvarelser er referert i vedlegg 4.

Kategori	Prosent
Karakterkravet	68,8 %
Andre faglige interesser	13,6 %
Samfunnsutvikling og likestilling	13,1 %
Skolesystemet	6,5 %
Annet	11 %

Tabell 1. Hvorfor studentene tror at kvinner er i flertall på jusstudiet

5.1.1.1.1 Karakterkravet

Den første og markert største gruppen var på 68,8 %. Kategorien har fått navnet ”karakterer” og henviser til resultater fra videregående skole eller karaktersnittet for å komme inn på rettsvitenskap. Blant studentene som svarte dette var det bred enighet om at kvinner i større grad enn menn har tatt skolen seriøst og fått et bedre karaktersnitt ved utgangen av videregående skole.

Kravene for å komme inn på studiet de siste årene er følgende:

År	Inntakskrav ordinær førstegangsvitnemålskvote (primær) ⁴³	
	Høst	Vår
2003	48,3	Ikke opptak
2004	52,7	47,8
2005	54,4	51,4
2006	55,1	52,2
2007	56,0	52,9
2008	55,4	52,3
2009	51,2	48,8

Tabell 2. Inntakskrav til master i rettsvitenskap 2003-2009

---

⁴³ Samordna opptak sine nettsider

Som tallene viser er det sprik mellom inntakskravene fra 2003 til 2004, og fra 2008 til 2009. Fra 2003 til 2004 kan forklaringen være at det var en sterk økning av søkere som hadde rettsvitenskap som sitt førstevalg på primæropptaket. Som en følge av dette ble inntakskravet høyere i 2004 enn året før. Men i 2009 skyldes ikke det lavere inntakskravet at studiet er mindre populært enn tidligere. Karaktersnittet er nedjustert ettersom det ble innført endringer i poengberegningen fra 2009, slik at elevene ikke kan opptjene like mange poeng fra videregående skole som før. Dermed kan ikke tall fra og med 2009 sammenlignes direkte med tall som er eldre. Som en følge av at det ikke lenger er mulig å få like mange poeng i tillegg til karakterene, er det fra 2009 trolig like vanskelig, om ikke vanskeligere enn tidligere, å komme inn på rettsvitenskap.

En av grunnene til kvinnes flertall på jusen kan altså være at jentenes gode resultater fra videregående skole, fører til at de vinner over guttene i konkurransen om studieplass på jusstudiet.

5.1.1.1.2 Andre faglige interesser

Den andre gruppen har fått merkelappen ”Andre faglige interesser”. I det ligger det at studentene har svart at menn velger bort jus til fordel for andre fag som for eksempel realfag, økonomi eller mer praktiske fag som snekker, elektriker og lignende. Gruppen fanger også opp de som har besvart at jus er et teoretisk fag som passer bedre for kvinner enn menn. Totalt var det 13,6 % som svarte dette.

Sammenholdt med at kvinner er de som består inntakskravene til rettsvitenskap, og har vist en stor interesse for faget over de siste tolv årene, kan man undres om jus er på vei til å bli et ”kvinnefag” slik man for eksempel har beskrevet enkelte helsefag.

5.1.1.1.3 Samfunnsutvikling og likestilling

Den tredje gruppen er nesten like stor som nummer to med sine 13,1 %. Samlebetegnelsen på svarene i denne gruppen er ”samfunnsutvikling og likestilling”. Respondentene har her besvart i forskjellige former at kvinner er i flertall på fakultetet som en konsekvens av den

samfunnsutviklingen som har skjedd de senere årene, hvor kvinner har fått mer fokus på utdanning og karriere i forhold til tidligere. Et moment som blir nevnt er også at det er mindre press på kvinnen til å få barn i ung alder i forhold til tidligere. Likestillingshensynet blir nevnt opptil flere ganger. I dette legger studentene at det har vært en utvikling i likestilling både i hjemmet og i arbeidslivet. Det er ikke lenger samme forventninger til at kvinnen har hovedansvar for barn og hjem. En del oppgir også at arbeidsgivere anser kvinner like attraktive som menn i arbeidssammenheng.

5.1.1.1.4 Skolesystemet

Den fjerde og minste gruppen på 6,5 % har vi kalt ”skolesystemet”. Respondentenes kommentarer går på at grunnskolen og videregående er mer tilpasset jenter enn gutter. Denne gruppen mener at skolen i dag er tilrettelagt på en måte som gagnar jenters naturlige anlegg i forhold til guttene. Lærere, arbeidsmetode og fag passer bedre for jenter og deres evner, og på denne måten oppnår de bedre karakterer enn guttene.

”Skolesystemet” har likhetstrekk med kategorien ”karakterer”. Forskjellen er at under ”karakterer” var fokuset på jenters evner og kunnskap, mens under ”skolesystemet” er fokuset at undervisningen er lagt opp på en måte som medfører at guttene blir taperne i forhold til jentene. Guttene er ikke med det mindre intelligente, men de gis ikke samme muligheten til å vise sine evner som jentene.

5.1.1.1.5 Annet

Til slutt var det en gruppe på 11 % som hadde svar som skilte seg mer eller mindre fra andre besvarelser og er blitt kalt ”annet”. I denne gruppen varierte svarene fra de som mente at kvinner tiltrekkes jus på grunn av fagets karakter av å kreve disiplin og nøyaktighet, en trygg utdanning som kan kombineres med familie, et sikkert karrierevalg med valgmuligheter, til de som mente at trenden er et resultat av medienes fremstilling av kvinnelige advokater i tv-serier som for eksempel Ally McBeal.

5.1.2 Alder

I spørreskjemaet ba vi respondentene oppgi hvilket år de var født. I ettertid ser vi at det kunne vært mer hensiktsmessig å ha spurt om alder ettersom fødselsår skaper et problem i forhold til om respondentene hadde fylt år eller ikke. Ettersom undersøkelsen ble utført i starten av februar legger vi til grunn at respondentene ikke hadde fylt år. Dette vil følgelig være tilfellet for flertallet av respondentene.

Som vi ser av tabellen nedenfor er gjennomsnittsalderen på 2. avdeling 23,71 år, på 3. avdeling 24,08 år og på 4. avdeling 25,23 år. Når man ser på disse tallene kan de virke noe høye. Forklaringen på dette er at enkelte studenter er en del eldre enn de fleste andre, disse vil trekke opp gjennomsnittet betraktelig. For å få et inntrykk av alderen på den store massen av studenter har vi derfor sett på snittalderen på de som er født i 1980 eller senere. Gjennomsnittsalderen synker da med over ett år på alle avdelingene. 2. avdeling har et snitt på 22,11 år, 3. avdeling 22,84 år og 4. avdeling 24,04 år. De sistnevnte tallene gir nok et mer korrekt bilde av hvor gammel den allmenne student er. Tallene stemmer også da mer overens med det som er normal progresjon i studiet.

Avdeling	Gjennomsnittsalderen	Gjennomsnittsalderen – født 1980 eller senere
2. avdeling	23,71	22,11
3. avdeling	24,08	22,84
4. avdeling	25,23	24,04

Tabell 3. Jusstudentenes gjennomsnittsalder

5.1.3 Oppvekststed

Når man spaserer gjennom fakultetets korridorer kan man fort få inntrykk av at det bare er ”østlendinger” som studerer jus etter dialekten å dømme. På erstatningsrettundervisning med foreleser Ole Steen Olsen på første avdeling blir jusstudenter fra Asker og Bærum hengt ut som den typiske jusstudenten fra ”Norges overklasse”. Men er det nå slik at jusstudenter ved UiO er født og oppvokst på ”Oslo vest” eller Østlandet for øvrig?

Konklusjon: Nesten...

Vi spurte studentene hvor de vokste opp. Svaralternativene var delt opp geografisk i Oslo, Akershus, Østlandet for øvrig, Sørlandet, Vestlandet, Trøndelag, Nord-Norge og utenfor Norge. I de to første gruppene ba vi studentene angi postnummer og kommune i tillegg. Ved hjelp av dette kunne vi lokalisere hvor mange som var oppvokst på Oslo vest, Asker og Bærum. Med "Oslo vest" sikter vi til fire områder i Oslo fylke som tradisjonelt har blitt ansett som "vestkanten" på grunn av sin beliggenhet, velstand og status. Oppdelt etter postnummer er dette de områdene som starter med 02, 03, 07 og 08, og som mer eller mindre omfatter bydelene Bygdøy-Frogner, Uranienborg - Majorstuen, Vinderen, Røa og Ullern.

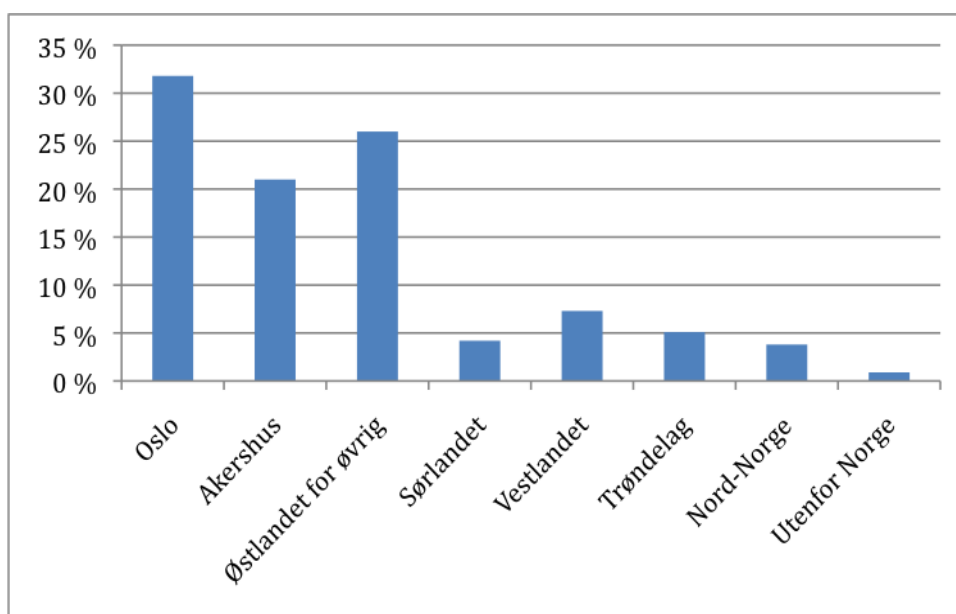

Diagram 2. Jusstudentenes oppvekststed

Målsettingen med spørsmålet var å skaffe et sammenligningsgrunnlag med undersøkelsene foretatt av Åkvåg og Brinchmann i henholdsvis 1998 og 2006. På den måten ønsket vi å sammenligne resultatene, og se om det har skjedd en endring i hvor jusstudenter ved UiO rekrutteres fra på landsbasis.

I forhold til Åkvåg og Brinchmann er det felles at alle har hatt fokus på å fange opp hvor jusstudentene er fra når Norge deles opp i landsdeler, selv om måten å stille spørsmålet på er noe forskjellig.⁴⁴

Det er imidlertid noen ulikheter når det kommer til synet på hva Oslo vest består av. Åkvåg har gått ut i fra områdene med postnummer som begynner med 02 eller 03, Brinchmann har tatt utgangspunkt i områdene med postnummer som begynner med 02, 03, 07, 08, 11, mens vi har tatt utgangspunkt postnumrene som begynner med 02, 03, 07 og 08.⁴⁵ Åkvåg har altså vært noe strengere i sin vurdering av hva som regnes som Oslo vest, Brinchmann har medregnet postnumre som starter med 11, som for øvrig er Nordstrand og Lambertseter. Vi har beregnet etter hva vi betrakter som det området i Oslo som tradisjonelt er kjent som ”vestkanten” ut fra inntektsnivå, status og beliggenhet.

Etter vår mening var Åkvågs vurdering av Oslo vest noe for snever, mens Brinchmann favnet for vidt da hun medregnet bydelene Nordstrand og Lambertseter. Disse to bydelene regnes etter vår oppfatning ikke som Oslo vest, fordi områdene geografisk og tradisjonelt hører til ”østkanten”. Som en følge av at beregningene av hva som er Oslo vest er forskjellige for hver av undersøkelsene, er ikke resultatene helt ut sammenlignbare. Vi fant det likevel nødvendig å definere Oslo vest som vi gjorde, da vi mente at dette ville være geografisk riktig, og i tråd med vår oppfattelse av hva som oppfattes som ”vestkanten”.

5.1.3.1 Oslo vest/ Asker/Bærum-tesen

Åkvåg mente å kunne avkrefte myten om at jusstudenter flest var oppvokst på Oslo vest, Asker og Bærum.⁴⁶ Hun fant at det i 1998 var 37 % av jusstudentene som var bosatt i Oslo vest, Asker og Bærum, og at man derfor ikke kunne si ”at ”*de aller fleste*” eller ”*nesten*

---

⁴⁴ Åkvåg 2000 s. 43 og Brinchmann 2006 s. 23

⁴⁵ l.c.

⁴⁶ Åkvåg 2000 s. 41

*alle ” jusstudenter bor i Oslo 2 eller 3 (som for mange representerer Oslos beste vestkant), Asker eller Bærum.”*⁴⁷. Vi mener at bildet er noe mer nyansert.

Det var totalt 21,4 % som svarte at de var oppvokst på vestkanten i Oslo, Asker eller Bærum. Det er klart at dette ikke er alle jusstudenter ved UiO, men det er likevel i overkant av hver femte student. Videre er befolkningstallet i Asker og Bærum 3,4 % av Norges befolkning.⁴⁸ Selv om vi ikke har det eksakte befolkningstallet på ”vestkanten”, er det realistisk å anslå at det er snakk om en lav andel av Norges befolkning, ettersom dette ikke er spesielt stort i areal. Det er imidlertid helt sikkert at totalen av folketallet på ”vestkanten”, Asker og Bærum ikke er i nærheten av 21,4 %. Det betyr at studenter fra den tradisjonelle ”vestkanten”, Asker og Bærum er overrepresentert på jus i Oslo i forhold til innbyggertallet.

Åkvåg fant som nevnt at tallet på jusstudenter som hadde vokst opp på Oslo vest, Asker eller Bærum i 1998 var på 37 % og Brinchmann fant at det var 26,5 % i 2006.⁴⁹ Når tallet per i dag er på 21,4 % kan vi se at trenden er at denne gruppen blir færre, men at de fremdeles er sterkt representert på fakultetet i forhold til innbyggertallet. Det er verdt å merke seg at Åkvågs definisjon av Oslo ”vest” omfattet en mindre gruppe i forhold til oss. Etter våre beregninger omfattet gruppen fire områder oppdelt etter postnumre, mens hun kun hadde to av disse. Det vil si at det er sannsynlig at dersom Åkvåg hadde hatt den samme beregningen som oss ville hun fått et resultat som var noe høyere enn 37 %. Sammenlignet med våre funn betyr det at studentgruppen fra vestkanten, Asker og Bærum trolig er halvert over de siste tolv årene.

---

⁴⁷ I.c.

⁴⁸ Statistikk fra statistisk sentralbyrå.

⁴⁹ Brinchmann 2006 s. 24

5.1.3.1.1 Hvorfor er studenter fra Oslo vest, Asker og Bærum overrepresentert på jusstudiet?

En mulig forklaring på at det er så mange studenter fra Oslo vest, Asker og Bærum kan være at dette er en region i Norge hvor det generelt er et høyt utdanningsnivå. De som vokser opp her har et miljø rundt seg med høyt utdannede foreldre som kan påvirke barna til å bli karriereorienterte. Temaet om foreldres utdanningsnivå som betydning for hvilken utdanning barna velger kommer vi tilbake til under punkt 5.2.

Selv om foreldrene ikke har høyere utdanning, er det i dette området ofte forventning om at man skal lykkes ved å gjøre karriere. Miljøet kan derfor sies å påvirke barna som vokser opp her til å ta høyere utdanning. Jus kan være et naturlig valg i den forbindelse, ettersom det er en kjent sak at man kan få en jobb som både gir høy inntekt og status.

Det er store deler av jurist- og advokatvirksomheten i Norge som er lokalisert i Oslo og Akershus. En følge av å vokse opp nær arbeidsplassene for jurister kan være at man blir bevisst de arbeidsmulighetene som finnes. Det er gjerne slik at man velger utdanning ut i fra et inntrykk av hvilken jobb man senere vil kunne få. Som barn av Norges ”juristby” kan det tenkes at en idé om å bli jurist er noe som sakte, men sikkert vokser frem.

5.1.3.1.2 Hvorfor er studenter fra Oslo vest, Asker og Bærum dårligere representert enn tidligere på jusstudiet?

Ovenfor ser vi at det nesten er skjedd en halvering av studenter fra Oslo vest, Asker og Bærum over de siste tolv årene. Spørsmålet er dermed hva denne utviklingen kan skyldes.

Under punkt 5.1.1.1.1 viser tabell 2 at karaktersnittet på studiet har økt gradvis over de siste årene. Man skal ikke lenger tilbake enn til 1976 for å se at et høyt karaktersnitt ikke alltid har vært forbundet med å komme inn på studiet.⁵⁰ Det var som kjent et åpent studium i lang tid, og det er først i det siste tiåret at jus har konkurrert i teten blant studier med høye inntakskrav.

---

⁵⁰ Aubert 1976 s. 253

En enkel forklaring kan være at ”vestkantstudentene” blir luket ut ved studieopptaket. Det er dermed ikke sagt at denne gruppen ikke lenger ønsker å studere ved Juridisk fakultet, men at de rett og slett ikke kommer inn. I denne forbindelse kan det nevnes at Treider Jus (heretter kalt Treider) i Oslo også tilbyr jusutdanning mot en årsavgift på 41.500 kroner.⁵¹ Her kan man studere dersom man for eksempel ikke kommer inn på UiO. Etter at karaktersnittet økte betraktelig på 2000-tallet, har antallet studenter ved Treider også økt. Tall oppgitt av Treider viser at det i 2005/2006 var til sammen 52 jusstudenter, mens tallet i 2009/2010 er 240 studenter. En mulighet er dermed at noen av de som tidligere ville gått på UiO nå går på Treider. Antallet på Treider er imidlertid ikke så høyt at det forklarer hvorfor prosentandelen nesten er halvert siden 1998.

En annen forklaring kan være at flere tar studier i utlandet enn før. Studietilbudet utenlands blir stadig bredere. Slik utdanning er ikke alltid støttet av Lånekassen, og høye utgifter til skolepenger er ikke uvanlig. Oslo vest, Asker og Bærum er et område i Norge som er kjent for å ha generelt høyt velstandsnivå, og foreldre her kan ha bedre forutsetninger økonomisk til å bidra dersom barna ønsker å ta utdanning i utlandet.

5.1.3.2 Hvor er jusstudentene oppvokst?

Nå har vi vist at 21,4 % av studentene er oppvokst på Oslo vest, Asker og Bærum, men hvor kommer resten fra? Kan det være slik at studenter flest søker seg til det lærestedet som er nærmest hjemme, slik at jusstudentene er jevnt fordelt mellom Tromsø, Bergen, Oslo, og at Oslo dermed fanger opp den andelen som er fra Østlandet? Eller har UiO så godt rykte at unge håpefulle reiser langveisfra for å studere i hovedstaden?

”Østlandet” regnes for å bestå av de åtte fylkene Østfold, Akershus, Oslo, Hedmark, Oppland, Buskerud, Vestfold og Telemark, og til sammen omfatter fylkene cirka 50 % av Norges innbyggertall. UiO har per i dag omkring 3500 studenter ved Det juridiske fakultet, Det juridiske fakultet i Bergen har 2000 studenter, mens UiT har om lag 550 jusstudenter.

---

⁵¹ Treider Jus sine nettsider

Det juridiske fakultet i Oslo er dermed det klart største i Norge, og omfatter 58 % av alle jusstudentene i Norge.

Ifølge undersøkelsen vår viser det seg at det var 78,8 % av jusstudentene som var oppvokst på Østlandet. Brinchmann fant i 2006 at 77,2 % av studentene var oppvokst på Østlandet, mens Åkvåg i 1998 fant at det var 75 %.⁵² Av tallene kan vi dermed lese at studenter fra Østlandet er overrepresentert i forhold til innbyggertallet, og at andelen har ligget stabilt på over 75 % siden 1998.

Når det kommer til oppvekststed for de resterende 22,2 % av jusstudenten, er de forholdsvis jevnt fordelt på de øvrige landsdeler.

5.1.3.2.1 Hvorfor er østlendinger overrepresentert på jusstudiet?

En mulig årsak til at det er en stor andel av jusstudenter fra Østlandet kan være at det er praktisk å studere i Oslo ettersom det er det nærmeste studiestedet. Det er dermed kort reisevei hjem og man er i nærhet av familie og venner. Det er vel også mindre ”skummelt” å reise noen timer til Oslo som man har et nærmere forhold til og kanskje kjenner godt fra oppveksten, i forhold til det å reise vestover eller nordover hvor mennesker, kultur og dialekt er ukjent. Motsetningsvis kan overvekten av studenter fra østlandsområdet, skyldes at studenter på vestlandet velger å studere ved Juridisk fakultet i Bergen, mens studenter i nord foretrekker Juridisk fakultet i Tromsø. Praktiske årsaker som har med nærhet til hjemby og familie å gjøre, kan være en faktor som forklarer hvorfor studenter som er nærmest Oslo dermed velger å studere ved Juridisk fakultet i Oslo.

I tillegg er det sannsynlig at Oslo har en viss tiltrekningskraft som hovedstad. Den er sentrum for mange begivenheter innen kultur, og har både opplevelser i natur og by som er innbydende og ikke minst kjent gjennom media. Studietid er kjent som en tid for å utvide ens horisont og utforske nye steder og mennesker. Som Norges største by kan det være fristende å velge Oslo som studiested.

---

⁵² Åkvåg 2000 s. 43 og Brinchmann 2006 s. 24

5.1.3.3 Oppsummering

- Våren 2010 er kvinner i flertall på jusstudiet ved UiO med en andel på 66,4 %. Dette er en økning på 10,4 % siden Åkvågs undersøkelse i 1998.
- 21,4 % av studentene var oppvokst på Oslo vest, Asker eller Bærum, og gruppen er klart overrepresentert på studiet i forhold til innbyggertallet. Det er for øvrig skjedd en nedgang siden 1998 hvor andelen ble beregnet til 37 %.
- Totalt 78,8 % av studentene var oppvokst på Østlandet. Dette er en trend som har vært stabil, med en svak økning, over de siste tolv årene.

5.1.4 Innvandrerbakgrunn

5.1.4.1 Antall studenter med innvandrerbakgrunn

I spørreundersøkelsen har vi spurt om studentene har bakgrunn som første- eller annengenerasjons innvandrere. I tilfelle ble de bedt om å spesifisere hvilket land de hadde fraflyttet.

Grunnen til at vi ville se nærmere på dette er at innvandrere tradisjonelt har vært underrepresentert på jusstudiet. Dette gjelder i særlig grad i forhold til andre profesjonsutdanninger, og spesielt helsefagutdanninger på høyere nivå (lege-, tannlege-, farmasøyt- og veterinærutdanninger).

En undersøkelse utført for Minoriteter i Fokus i Akademia (MiFA) i 2006 viste at under 5 % av jusstudentene hadde minoritetsbakgrunn.⁵³ Samme undersøkelse viste at odontologi hadde 18 % studenter med minoritetsbakgrunn, mens medisin fulgte med 12,5 %.⁵⁴

---

⁵³ Tallet går frem av artikkel i Universitas, skrevet av Daneshmand, Kirknes, De Rosa (2006).

⁵⁴ Undersøkelsen høstet en viss kritikk når den ble presentert, blant annet på grunn av at 9,5 % av respondentene ikke hadde besvart spørsmålene. Maria Veie Sandvik, leder i Studentparlamentet, uttalte i denne sammenheng at “[d]enne undersøkelsen viser at mange ikke ønsker å bli stigmatisert gjennom svar

Etter disse tallene ble presentert nedsatte Juridisk fakultet et “Utvalg for et etnisk mer mangfoldig fakultet” (Minoritetsutvalget). Utvalget skal jobbe for å øke andelen minoritetsstudenter gjennom å foreslå og begrunne tiltak som kan gi en slik økning av minoritetsstudenter på fakultetets studietilbud.⁵⁵ Universitetets mål er at minoritetsstudentene skal utgjøre 12 % av den totale studentmassen.

5.1.4.1.1 Resultater fra undersøkelsen

Undersøkelsen viser at 47 respondenter har oppgitt at de har innvandrerbakgrunn. Dette gir en andel på 10,8 %. Dette må likevel modereres ettersom vi kun velger å se på de innvandrerne som kommer fra land utenfor Norden og ser bort ifra de som ikke har spesifisert hvilket land de har bakgrunn fra. Grunnen til dette er at studenter fra Norden har en så lik kulturell bakgrunn som nordmenn at det ikke er like interessant å se på antallet av disse. En slik inndeling er også vanlig når man presenterer slik statistikk, MiFA holder seg for eksempel også til et slikt skille.

Resultatene fra undersøkelsen viser etter dette at **9,4 %** av studentene har innvandrerbakgrunn. Dette viser at andelen har økt de siste årene, og at det går i riktig retning i forhold til Universitetets mål på 12 %.

Selv om antallet minoritetsstudenter har steget er man likevel ikke helt på høyde med andre profesjonsstudier som odontologi og medisin, som i 2009 hadde en andel på henholdsvis 21 og 12 %.⁵⁶ Disse tallene er hentet fra en rapport utarbeidet av MiFA og diagrammet nedenfor er også fra denne rapporten. Diagrammet viser fordelingen av minoritetsstudenter på de forskjellige fakultetene. Tallene er basert på at MiFA legger ut et spørsmål med åtte

---

som eventuelt bekrefter at foreldrene er født utenfor Norden. “Minoritetsstudenter” er et begrep som er vanskelig å definere, og noen vil oppleve det som en stigmatiserende merkelapp.” Dette tatt i betraktning viser undersøkelsen likevel at jusstudiet hadde en klart underrepresentasjon av studenter med innvandrerbakgrunn, i tillegg må det nevnes at 90,5 % regnes som en god svarprosent.

⁵⁵ Minoritetsutvalget 2009

⁵⁶ MiFA 2009

svaralternativer på studentweb, som de fleste studenter må gjennom som en del av semesterregistreringen. 91,5 % av de webregistrerte studentene har svart på undersøkelsen. Som vi ser av diagrammet har andelen minoritetsstudenter på Juridisk fakultet økt jevnt de siste årene, og tallene fra vår undersøkelse synes å være i overensstemmelse med en slik utvikling.

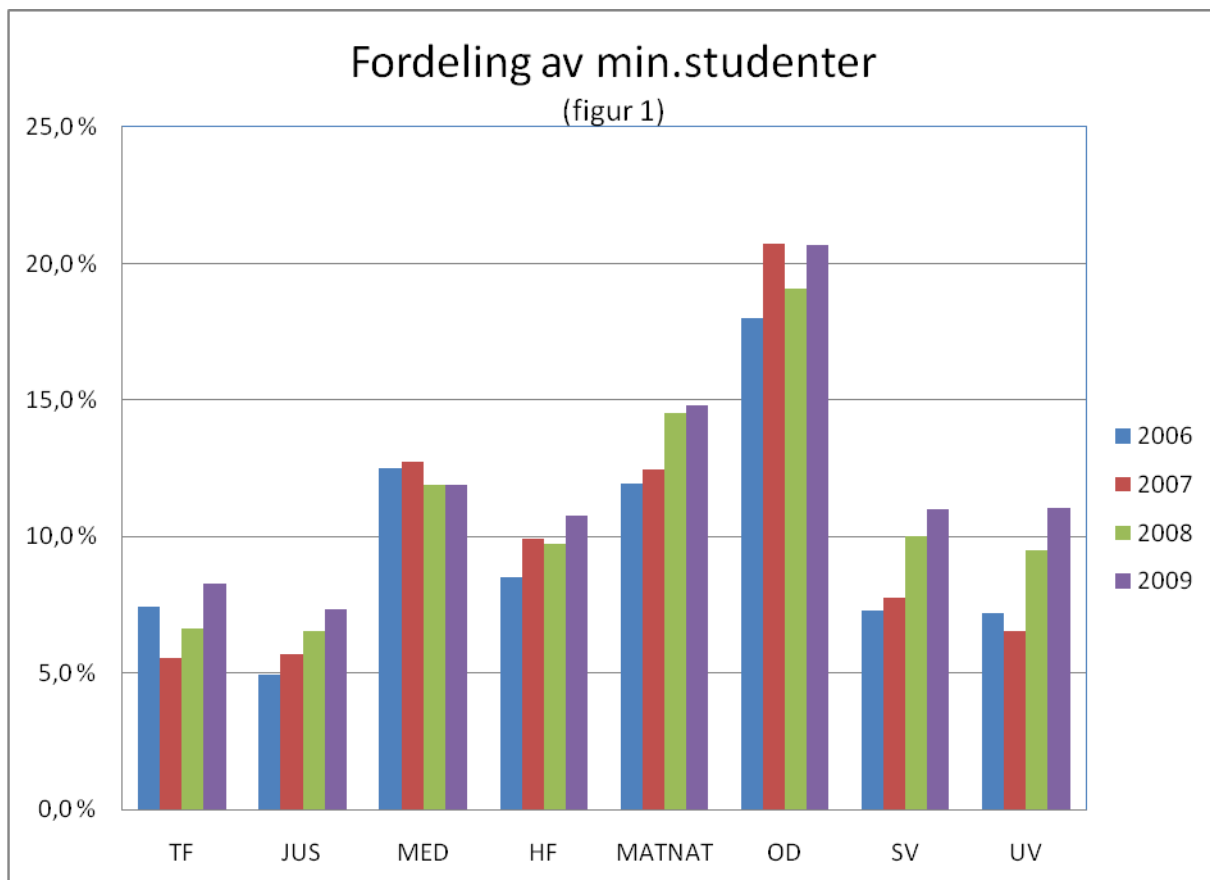

Diagram 3. Andelen minoritetsstudenter ved UiO

TF: Det teologiske fakultet, JUS: Det juridiske fakultet, MED: Det medisinske fakultet,

HF: Det humanistiske fakultet, MATNAT: Det matematisk naturvitenskapelige fakultet, OD: Det

odontologiske fakultet, SV: Det samfunnsvitenskapelige fakultet, UV: Det utdanningsvitenskapelige fakultet

I vår undersøkelse utgjør førstegenerasjonsinnvanderne 31,7 % av det totale antallet, mens andregenerasjonsinnvanderne utgjør 68,3 %. Dette er naturlig ettersom andregenerasjonsinnvanderne vanligvis er bedre integrert enn de som ikke har bodd hele livet sitt i Norge.

Når det gjelder hvor innvandrerne kommer fra er det en gruppe som skiller seg ut. Pakistan utgjør helt klart den største gruppen med sine 36,6 % av det totale antall innvandrere. Etter dette kommer Irak med 7,3 %. Bortsett fra disse er det en jevn fordeling mellom 20 andre land. Disse er kun representert med en eller to studenter og prosentvis oppdeling er derfor ikke hensiktsmessig.

5.1.4.2 Hvorfor er innvandrere underrepresentert?

Spørsmål 9 i undersøkelsen lyder: *“Innvandrere er underrepresentert på Det juridiske fakultet i forhold til andre utdanninger, spesielt andre profesjonsstudier. Hva tror du er grunnen til det?”*. Vi valgte et åpent spørsmål fordi vi vil finne ut hvilke tanker studentene selv har rundt det faktum at innvandrere er underrepresentert på jusstudiet. Svarprosenten på dette spørsmålet var 60,2 % av det totale antallet besvarte undersøkelser, det var altså 275 av 457 respondenter som svarte.⁵⁷ Åpne spørsmål har generelt lavere svarprosent enn lukkede og svarprosenten her må sies å være forholdsvis god.

Etter en gjennomgang av svarene har vi kommet frem til seks kategorier, samt en samlekategori kalt “Annet”. Kategoriene er valgt på grunnlag av svarene som gikk igjen flest ganger. De fleste respondentene har kun nevnt én grunn, men noen har nevnt flere og disse vil bli representert i flere kategorier.

Under følger en oversikt over fordelingen på de forskjellige kategoriene, etterfulgt av en nærmere redegjørelse og vurdering av hver enkelt kategori.

---

⁵⁷ Studentenes besvarelser er referert i vedlegg 3.

Kategori	Prosent
Språk	43,3 %
Kulturforskjeller	18,6 %
Opptakskrav	17,5 %
Lite internasjonalt	17,1 %
Interesse/status	14,2 %
Integrering/info	9,8 %
Annet	9,5 %

Tabell 4. Grunner til at innvandrere er underrepresentert på studiet

5.1.4.2.1 Språk

Dette er helt klart den største kategorien, og 43,3 % av de som har svart har nevnt språkproblemer som grunn for at andelen innvandrere er lav på jusen. Her er det både svar som går på at svake norskkunnskaper fører til dårlige resultater på videregående, og at jus er et fagområde hvor det er spesielt viktig med god og korrekt norsk.

Det er kjent at språket er et sentralt redskap når man skal praktisere jus. Dette gjelder både skriftlig og muntlig fremstilling. Språket har ikke samme stilling for eksempel innen medisin hvor mye av litteraturen er på engelsk. Dette kan således være en grunn til at de som ikke er etnisk norske velger utdanninger hvor språket ikke har en slik viktig rolle.

Gjennom arbeidet med denne oppgaven har vi også hørt historier om innvandrerungdom som har blitt frarådet å søke jus av studieveileder på videregående skole. Dette med den begrunnelse at språket kan skape problemer under studiet. Vi mener at slik veiledning er et eksempel på et skritt i feil retning når det gjelder integrering.

5.1.4.2.2 Kulturforskjeller

18,6 % nevner kulturforskjeller som en grunn for innvandreres underrepresentasjon på studiet. Noen nevner kun eksplisitt “kulturforskjeller” mens andre utdyper litt nærmere og sier at forståelse for norsk kultur er spesielt viktig på jus. Det er flere som sier at jus er et

typisk “vestkantstudium” og at juristyrket er kjent for å gå i arv. Under kategorien går også de som mener at de med innvandrerbakgrunn får lite motivasjon hjemmefra til å velge et langt studium, og at for eksempel tidlig giftemål kan sette en stopper for et slikt utdanningsløp.

5.1.4.2.3 Opptakskrav

17,5 % av svarene faller inn under denne kategorien. Dette er de som har svart at innvandrere ikke har gode nok karakterer for å komme inn på studiet og de som mener at studiet er for vanskelig for denne gruppen studenter.

Det må bemerkes at andelen studenter med innvandrerbakgrunn er langt høyere på eksempelvis medisin-, odontologi-, -farmasi og andre studier med strenge inntakskrav. Ut i fra denne synsvinkel er det noe bemerkelsesverdig at så mange tror at manglende karakterer eller evner er grunner til at innvandrere er underrepresentert på jusstudiet. På den andre siden vet man ikke hvor mange med innvandrerbakgrunn som faktisk søker jus og ikke kommer inn på grunn av høye opptakskrav. For disse er jo karakterer nettopp det som stenger døren for en juristutdanning ved et universitet.

5.1.4.2.4 Lite internasjonalt studium

Denne kategorien favner 17,1 % av svarene. For det første gjelder svarene at selve studiet er for lite internasjonalt, herunder at jusstudiet er sterkt knyttet til det norske samfunnet og en forforståelse av dette. Noen sier at studiet er litt for “norskt” til at innvandrere skal tiltrekkes av det. For det andre går svarene på at studiet er lite anvendelig hvis man har planer om å jobbe i utlandet, for eksempel i opprinnelseslandet sitt.

5.1.4.2.5 Interesser og status

Under denne kategorien er de som har svart at innvandrere har andre faglige interesser enn jus, samt de som mener at jus har lavere status blant innvandrere enn andre fag. Det er særlig en del som har nevnt at innvandrere heller velger medisin hvis de har muligheten til det. 14,2 % av de som har svart har kommet under denne kategorien.

I denne sammenheng kan det nevnes at i mange andre land har ikke jus like høy status som i Norge. I enkelte land er utdanningen opptil flere år kortere, i tillegg til at advokater tradisjonelt blir oppfattet som sleipe og assosieres med korrupsjon. En av respondentene med innvandrerbakgrunn svarte: *“1: Jus har ikke like høy status i mange andre land, fordi man forbinder rettssystemet med korrupsjon osv. 2: Man har ingen eldre å få hjelp av. Mange av våre eldre kan såvidt norsk. Det er lettere å få hjelp med mer universelle fag, for eksempel realfag. Få eldre som er jurister fra før av skjønner ikke hva faget dreier seg om.”*⁵⁸ Dette er også et godt uttrykk for hvorfor studenter med innvandrerbakgrunn er godt representert på medisin og odontologi ettersom fagene nyter generelt høy status på verdensbasis, og fordi fagene har et universelt språk.

5.1.4.2.6 Integrering og informasjon

9,8 % faller inn under denne kategorien. Dette er for det første de som har svart at manglende integrering er grunnen til en slik underrepresentasjon. For det andre gjelder det de som mener at innvandrerungdom mangler informasjon om utdanningsmuligheter og særskilt om muligheten til å begynne å studere jus.

5.1.4.2.7 Annet

9,5 % av svarene samles her da de ikke kan plasseres i noen av de ovennevnte kategoriene. Litt under halvparten av disse har svart at de har inntrykk av at innvandrere faktisk er godt representert på jusen. Dette er kanskje ikke så rart ettersom andelen innvandrere har godt opp de siste årene. Resten av svarene under “Annet” er så forskjellige at det ikke er hensiktsmessig å gå nærmere inn på disse.

5.1.4.3 Oppsummering og vurdering

Jus har lenge vært det fakultetet som har hatt lavest andel studenter med minoritetsbakgrunn. De siste årene har andelen økt jevnt fra cirka 5 % i 2006 til 9,4 % i dag som våre tall viser. Likevel ligger jusen ennå bak alle de andre fakultetene, og har i så måte fortsatt en jobb å gjøre før de når målsettingen på 12 %. Det er et mål at juristprofesjonen

---

⁵⁸ Se vedlegg 3

med den posisjon den har i dag i størst mulig grad skal gjenspeile befolkningen. Juristene har en viktig rolle i dagens samfunn og det ligger en verdi i at de samfunnsoppgaver juristene har blir utført av mennesker fra alle samfunnslag og med forskjellige bakgrunn. I et slikt perspektiv er det en svakhet at andelen jusstudenter med innvandringsbakgrunn er så lav sammenlignet med andre utdanninger.

Man kan spørre seg om selve måten jusstudiet er bygd opp på hindrer at studiet vil få et stort antall studenter med innvandrerbakgrunn. Alle eksamener er skriftlige i tillegg til at de må gjennomføres under sterkt tidspress. Karakterer blir også tillagt større vekt enn på andre studier, noe som kan få en stakkar som sliter litt med språket til å skifte studie dersom man får en litt skjev start på Karl Johan. Dersom studiet forblir som i dag er det nok lite sannsynlig at det noen gang vil oppnå en like stor andel studenter med innvandrerbakgrunn som på for eksempel helsefagutdanninger.

På den andre side ser vi også at det er en klar forbedring over de siste årene. Det juridiske fakultet har satt ned det nevnte Minoritetsutvalget som skal jobbe for å øke antallet minoritetsstudenter. Utvalget har foreslått tiltak som blant annet omhandler å forbedre informasjon om jusstudiet, justeringer i fadderordning for å sikre at alle får en god inngang til studiet, samt å innhente kunnskap om beveggrunnene til at minoritetsungdom søker, eventuelt unnlater å søke, jusstudiet. Likevel kan man ikke si at det har skjedd noen sjumilssteg på dette område. Den generelle samfunnsutviklingen ville uansett ført til en økning av minoritetsstudenter. Dette fordi de med innvandrerbakgrunn som bor i Norge blir bedre integrert jo lengre de har vært en del av dette samfunnet og vil være bedre rustet til å ta fatt på et krevende studium som jus. En slik utvikling vil føre til at andelen studenter med en slik bakgrunn øker.

Avslutningsvis kan man si at Det juridiske fakultet har gått i riktig retning de siste årene angående andelen studenter med innvandringsbakgrunn, men selv om det har skjedd forbedringer ligger de ennå på sisteplass og det kan man jo ikke være fornøyd med.

5.2 Familiens utdannings- og yrkesbakgrunn

5.2.1 Foreldrenes utdanningsnivå

Som nevnt i innledningen er den vanligste måten å måle en persons sosiale bakgrunn foreldrenes utdanningsnivå. Jo høyere utdanningsnivå hos foreldrene, jo høyere sosial bakgrunn anses man å ha.

Det er vanlig å dele utdanningsnivå i to, hvor man enten snakker om de som har høyere utdanning eller de som er uten høyere utdanning. ”Høyere utdanning” anses som all utdanning på høyskole eller universitetsnivå, mens alle som har utdanning på et lavere nivå enn dette dermed er ”uten høyere utdanning”.

Vi skal i det følgende se på i hvilken grad sosial bakgrunn påvirker hvem som begynner å studere jus. Forskning har vist at sosial bakgrunn også har betydning i løpet av studiet og i den videre karriere. Marianne Nordli Hansen har sett nærmere på hvordan sosial bakgrunn påvirker karakternivået blant studentene, samt hvordan bakgrunnen gir seg utslag i juristenes inntekt. Hun har for det første funnet at barn av jurister, og dernest barn av foreldre med høyere utdanning, statistisk sett oppnår de beste karakterene.⁵⁹ For det andre viser resultatene hennes at blant de med gode karakterer er det juristene med høy sosial bakgrunn som kommer best ut i forhold til inntekt.⁶⁰ Med disse resultatene som bakteppe vil vi nedenfor se på hvilket utdanningsnivå jusstudentenes foreldre har.

Vi spurte studentene om foreldrenes høyeste utdanning og tabell 5 nedenfor viser den prosentvise fordelingen blant de forskjellige utdanningsgruppene. Diagram 4 og 5 i de etterfølgende punktene er en tydeliggjøring av tallene i tabell 5.

---

⁵⁹ Nordli Hansen 2000 s. 151

⁶⁰ Nordli Hansen 2009 s. 53

Tallene er oppgitt i prosent	Fars høyeste utdanning			Mors høyeste utdanning		
	Mann	Kvinne	Totalt	Mann	Kvinne	Totalt
7-9-årig grunnskole	7,4	4,3	5,4	4,7	5,1	4,9
Yrkesfaglig utdanning/lære	11,5	15,1	13,9	8,1	8,8	8,5
Videregående skole/gymnas	4,7	6,7	6,0	8,7	11,8	10,8
Høyskoleutdanning	18,2	25,1	22,8	36,2	36,4	36,3
Juridikum	15,5	13,0	13,9	2,7	6,1	4,9
Annen universitetsutdanning	39,2	32,4	34,7	34,9	27,6	30,0
Kurs av varierende art	2,0	1,3	1,8	2,0	2,7	2,5
Ingen av de ovennevnt	-	1,3	0,9	1,3	1,0	1,1
Vet ikke	1,4	0,7	0,9	1,3	0,7	0,9
Sum	100	100	100	100	100	100

Tabell 5. Mors og fars høyeste utdanning 2010

5.2.1.1 Mors utdanningsnivå

Diagrammet nedenfor viser hva de mannlige og kvinnelige respondentene har svart om mors høyeste utdanning, samt hva den samlede respondentgruppen har svart på dette spørsmålet.

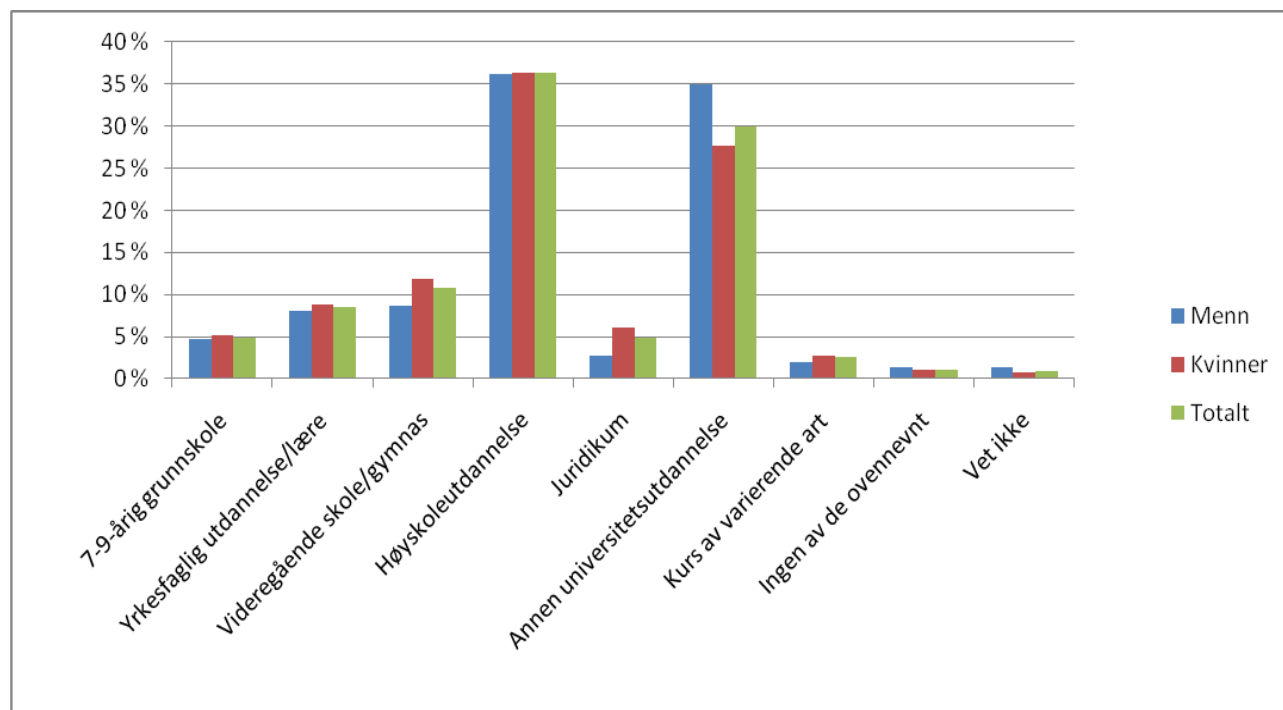

Diagram 4. Mors høyeste utdanning 2010

Vi ser at hele 71,2 % av respondentene har en mor med høyere utdanning. Dette er en større andel enn hva tidligere undersøkelser har vist. Brinchmann fant i 2006 at 63,1 % av jusstudentenes mødre hadde høyere utdanning, mens Åkvågs undersøkelse fra 1998 viste 55 %.⁶¹ Dette viser en jevn økning av utdanningsnivået blant jusstudentenes mødre, og det er grunn til å tro at denne utviklingen vil fortsette ettersom det er blitt vanlig at kvinner tar høyere utdanning de siste par tiår.

27,8 % av mødrene er uten høyere utdanning. En naturlig følge av at en større andel av mødrene har tatt høyere utdanning er at andelen av de som kun har 7-9-årig grunnskole, yrkesfaglig utdanning eller videregående skole alle har gått ned. Andelen jusstudenter med en mor hvis høyeste utdanning er 7-9-årig grunnskole er faktisk halvert fra 9,8 % i 1998 til 4,9 % i dag.⁶²

Det er ingen store kjønnsforskjeller når det gjelder hvorvidt respondentene har en mor med høyere utdanning. Det som kan være verdt å merke seg er at 6,1 % av de kvinnelige respondentene har en mor med juridikum, mens kun 2,7 % av de mannlige har det. Det kan se ut som at mor har en sterkere påvirkningskraft når det gjelder utdanningsvalg i forhold til en datter enn en sønn. Når vi vet at kvinner er i flertall på studiet i dag kan en slik påvirkning fra mor til datter føre til at antallet kvinner blir enda mer dominerende i fremtiden. Vi skal nedenfor se at det er flere mannlige enn kvinnelige respondenter som har en far som er jurist. Dette kan da være et speilbilde av den nevnte påvirkningskraften.

Vi ser også at av de mannlige respondentene er det en større andel som har en mor med annen universitetsutdanning enn de kvinnelige, henholdsvis 34,9 % og 27,6 %.

5.2.1.2 Fars utdanningsnivå

Diagrammet nedenfor viser hva de mannlige og kvinnelige respondentene har svart om fars høyeste utdanning, samt hva den samlede respondentgruppen har svart på dette spørsmålet.

---

⁶¹ Brinchmann 2006 s. 29 og Åkvåg 2000 s. 51

⁶² Åkvåg 2000 s. 51

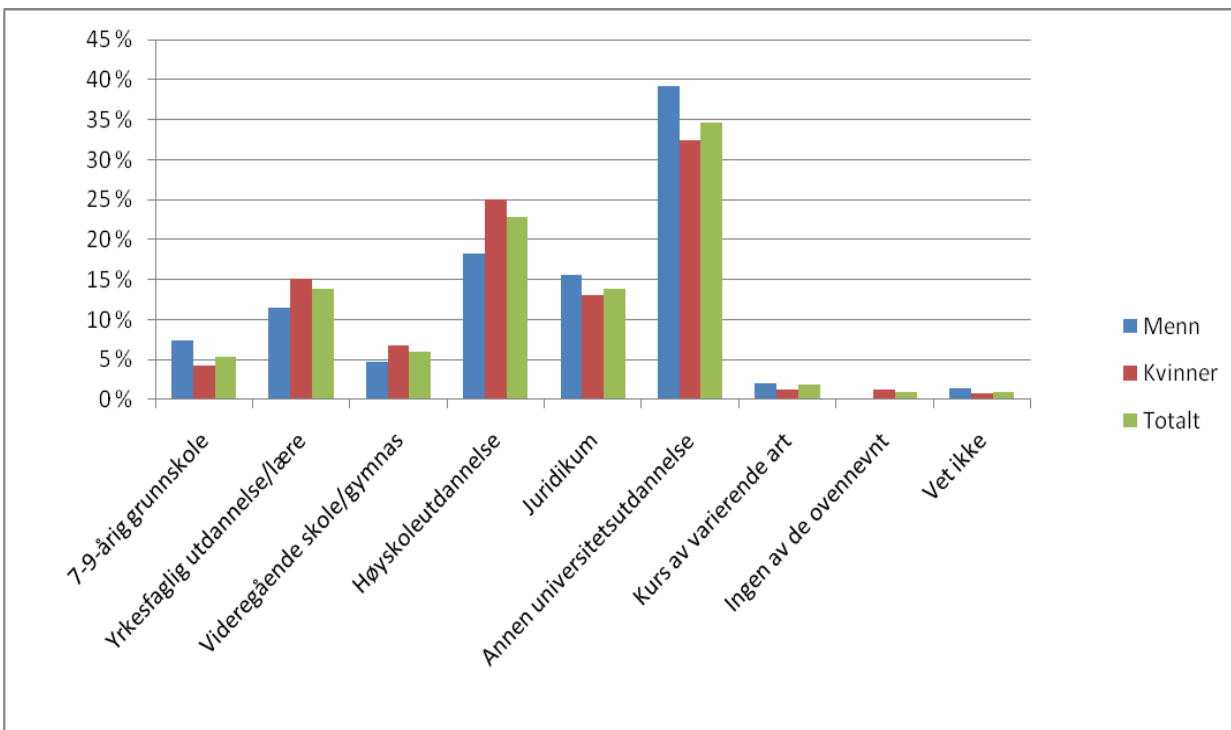

Diagram 5. Fars høyeste utdanning 2010

Det er interessant å se at når det gjelder respondentenes far er det ikke skjedd den samme utviklingen angående utdanning som når det gjelder respondentenes mor. I 1998 kom Åkvåg frem til at 68 % av jusstudentene hadde en far med høyere utdanning, mens vår undersøkelse viser at 71,4 % av studentene har det samme.⁶³ Brinchmann fant at 68,8 % hadde far med høyere utdanning.⁶⁴ Det er altså 16,2 % flere av respondentene som har en mor med høyere utdanning i dag sammenlignet med 1998, mens det kun er 3,4 % flere som har en far med høyere utdanning i dag sammenlignet med samme år. Denne utviklingen betyr at i dag er andelen av respondentenes mødre og fedre med høyere utdanning nesten helt lik, med henholdsvis 71,4 % og 71,2 %. Dette bildet må derimot nyanseres noe på grunn av det faktum at det er langt flere respondenter som har en far med universitetsutdanning enn en mor med det samme. 48,6 % har en far med

⁶³ Ibid s. 52

⁶⁴ Brinchmann 2006 s. 26

universitetsutdanning, og som vi ser av tabell 5 er det kun 34,9 % av respondentenes som har en mor med en slik utdanningsbakgrunn. Jusstudentenes mødre har derimot vært langt bedre representert på høyskolen enn fedrene, hvor henholdsvis 36,3 % og 22,8 % har sin bakgrunn. Forklaringen på dette ligger nok i at høyskolen tilbyr utdanning innen fagområder som i stor grad fører til jobb innenfor det som tradisjonelt har vært karakterisert som kvinneyrker. Eksempler på dette er sykepleier- og lærerutdanningen. Som følge av dette har kvinner i lang tid har vært i flertall i forhold til menn på høyskolene.

Vi ser også at det er langt flere fedre som er utdannet jurister enn mødre, tallene er her henholdsvis 13,9 % mot 4,9 %. Grunnen til dette er at blant foreldregenerasjonen til dagens jusstudenter er det slik at det er flere menn som er utdannet jurister enn kvinner. I årene fremover vil nok disse tallene utjevne seg sakte, men sikkert, ettersom det de 10-15 siste årene har blitt utdannet flere kvinnelige jurister enn mannlige.

Det er visse kjønnsforskjeller når det kommer til respondentenes far. Dette kommer til uttrykk ved at det er en større andel mannlige respondenter som har far med universitetsutdanning. Når man ser på juridikum er det også flere menn (15,5 %) som har en far som er jurist enn kvinner (13 %). Dette kan som nevnt ovenfor være et speilbilde av det faktum at flere kvinnelige respondenter hadde en mor som var jurist. Det kan se ut som om dersom du er kvinnelige jurist er det høyere sannsynlighet for at din datter blir jurist enn din sønn, og mannlige jurister har større sannsynlighet for å påvirke sønnen til å bli jurist enn datteren. Her må det imidlertid nevnes at tallene ikke viser så store forskjeller at man kan trekke en sikker konklusjon.

5.2.1.3 Tesen om kulturell kapital

Mathiesen har tidligere fremsatt en tese om at kvinner trenger større "kulturell kapital" enn menn for å studere jus. Han uttaler i denne sammenheng at *"kvinnene som begynte å studere juss, kan ha hatt særskilte bakgrunnsforhold som gjorde det lettere for dem å ta skrittet inn i et akademisk studium, for eksempel ved at foreldrene hadde høyere utdanning enn foreldrene til kvinner som begynte å studere andre fag. De kan også ha hatt mer egnet*

*og motiverende bakgrunn enn mennene som begynte å studere juss”.*⁶⁵ Som en samlebetegnelse på en slik bakgrunn bruker Mathiesen uttrykket “kulturell kapital”, kvinnene trengte følgelig større kulturell kapital enn menn for å velge jus.

Brinchmann mente i 2006 å kunne avkrefte denne tesen da hennes undersøkelse viste at det faktisk var de mannlige jusstudentene som hadde foreldre med høyest utdanning og dermed størst kulturell kapital.⁶⁶ Våre resultater viser det samme. Både når det gjelder respondentenes mor og far er det en større andel av de mannlige respondentene som har foreldre med høyere utdanning. Det er også slik at foreldrene til de mannlige jusstudentene i større grad enn de kvinnelige har universitetsutdanning. Universitetsutdanning regnes også i dag for å være en høyere utdanning enn høyskoleutdanning. Alt tyder derfor på at det faktisk er de mannlige jusstudentene som er i besittelse av størst kulturell kapital.

Mathiesen fremsatte tesen om kulturell kapital i en periode hvor kvinner fortsatt var i mindretall på studiet. Nå er det mennene som er i mindretall og som har størst kulturell kapital. Rollene er dermed snudd i forhold til tidligere. Det kan se ut som at den gruppen som er i mindretall trenger større ”tyngde” for å ta valget om å studere juss.

5.2.1.4 Foreldrenes samlede utdanningsnivå

Tabellen nedenfor viser den prosentvise fordelingen når det gjelder foreldrenes samlede utdanningsnivå.

---

⁶⁵ Mathiesen 2005 s. 124

⁶⁶ Brinchmann 2006 s. 31

+MHU	MHU	-MHU	MHU/UHU	UHU
28,4 %	19,5 %	12,7 %	22 %	17,3 %

Tabell 6. Foreldrenes samlede utdanningsnivå 2010

+MHU = Begge foreldre har universitetsutdanning

MHU = En forelder har universitetsutdanning, en har høyskoleutdanning

-MHU = Begge foreldre har høyskoleutdanning

MHU/UHU = En av foreldrene har høyere utdanning

UHU = Begge foreldrene er uten høyere utdanning

Undersøkelsen vår viser at 60,6 % av respondentene har to foreldre med høyere utdanning. I tillegg er det 22 % som har en forelder med høyere utdanning. Dette betyr at det kun er 17,3 % av studentene som ikke har foreldre med høyere utdanning. Åkvåg fant at nesten halvparten av studentene hadde to foreldre med høyere utdanning og at $\frac{3}{4}$ hadde minst en forelder med høyere utdanning.⁶⁷ Brinchmanns undersøkelse viste at 53,4 % hadde to foreldre med høyere utdanning, samt at 25 % ytterligere hadde en forelder med høyere utdanning.⁶⁸

---

⁶⁷ Åkvåg 2000 s. 50. Åkvåg har ikke oppgitt eksakte tall i sin oppgave. I den etterfølgende tabellen vil det hun kaller "nesten halvparten" bli satt til 49 % og $\frac{3}{4}$ blir 75 %.

⁶⁸ Brinchmann 2006 s. 32

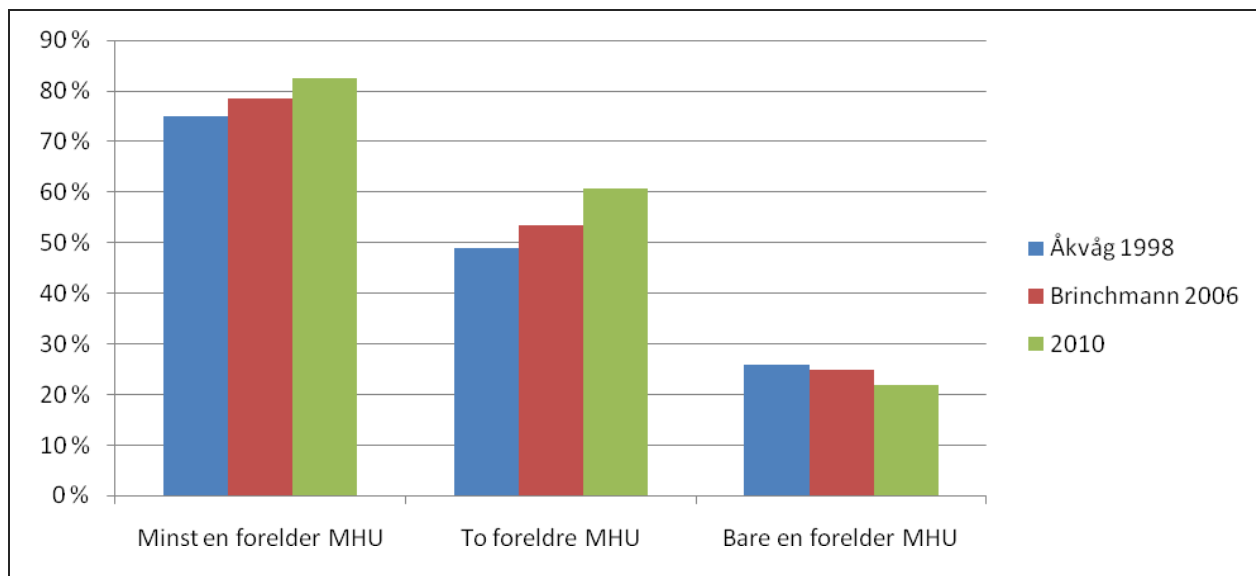

Diagram 6. Andel foreldre med høyere utdanning; 1998, 2006 og 2010

MHU = med høyere utdanning

Tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB) viser at i 2008 hadde 27 % av befolkningen over 16 år fullført utdanning på universitets- og høyskolenivå. Ved en sammenligning av de tre undersøkelsene ser vi at utdanningsnivået hos jusstudentenes foreldre har økt de siste årene og at i dag har 82,6 % av studentene minst en forelder med høyere utdanning. Dette viser at de som har foreldre med høyere utdanning er sterkt overrepresentert på jusstudiet i forhold til befolkningen som helhet.

5.2.2 Selvrekruttering

Selvrekruttering går ut på at barn følger i samme utdanningsspor som sine foreldre. En slik rekruttering har i lang tid vært særlig høy innen jus og medisin.

Selvrekruttering innen juristprofesjonen går ut på i hvilken grad juristene selv rekrutterer nye jurister. Disse blir da det vi kaller ”juristbarn”.

5.2.2.1 Kort historisk tilbakeblikk

I Auberts bok ”Rettens sosiale funksjon” går det frem at i 1959 var selvrekrutteringen innen juristprofesjonen på 20 %.⁶⁹ En av fem jusstudenter hadde da en far som var jurist. På dette tidspunktet var det i samfunnsvitenskapelig forskning vanlig kun å se på fars utdanning i forhold til en persons sosiale bakgrunn. I dag legger man like stor vekt på mors utdanning. Åkvåg fant i 1998 at selvrekrutteringen var halvert, og lå på 9,6 %.⁷⁰ På dette tidspunkt var også mødrene regnet med, noe som i realiteten betyr at selvrekrutteringen hadde gått enda mer tilbake.

5.2.2.2 Selvrekrutteringen i dag

Vår undersøkelsen viser at 13,9 % av jusstudentene har en far som er jurist, i tillegg er det 4,9 % av jusstudentene som har en mor som er jurist. Når man ser på dette samlet betyr det at 15,7 % av dagens jusstudenter har en mor og/eller far som er jurist. Disse tallene viser en betydelig overrepresentasjon i forhold til befolkningen for øvrig. Både Åkvåg og Nordli Hansen har tidligere lagt til grunn at cirka 0,4 % av befolkningen har juristbakgrunn.⁷¹ Dette er også en betydelig økning i selvrekrutteringen i forhold til Åkvågs undersøkelse i 1998.

Det er ikke enkelt å peke på særskilte grunner til at selvrekrutteringen har gått opp i overkant av 6 % de siste tolv årene. Jus var lenge et av de få studiene som var åpent, alle som ønsket kunne dermed begynne på jus. Mange av studentene endte derfor opp på Juridisk fakultet på grunn av tilfeldigheter, og det var således større sannsynlighet for at studenter med forskjellig bakgrunn ble samlet. Siden 2000 har karakterkravene til å komme inn på jusstudiet økt betraktelig, og jus ser i dag et av de studiene man trenger best karakterer for å få en studieplass. Studiet har dermed fått høyere status og en følge av dette kan være at selvrekrutteringen øker. Nå er valget om å studere jus muligens mer bevisst og dette fører igjen til at studentmassen blir mer ensartet.

---

⁶⁹ Aubert 1976 s. 259

⁷⁰ Åkvåg 2000 s. 55

⁷¹ Ibid. s. 56, Nordli Hansen 2000 s. 153

Man må også merke seg at Åkvågs undersøkelse viste en selvrekuttering som målte et historisk bunnivå. At den nå har gått en del opp kan tyde på at den er på vei til å normalisere seg. Fremtidige undersøkelser vil vise om dette stemmer.

En annen forklaringsfaktor kan være at i tiden etter 1998 og utover 2000-tallet har økonomien vært i sterk vekst. Juristene drar i stor grad nytte av oppgangstider, og jobbmuligheter og lønninger har vært meget gode i denne perioden. Når foreldre som er jurister gjør det bra er det sannsynlig at dette påvirker utdanningsvalget til barna. Når man ser at foreldrene har suksess som jurister fører det til at barna får et positivt inntrykk av yrkeslivet som jurist. Dette vil da føre til at flere juristbarn vil studere jus.

De siste par årene har økonomien i Norge, som resten av verden, vært preget av en global finanskrise. Denne slo inn for fullt etter at respondentene i vår undersøkelse begynte å studere jus. Det blir interessant å se om dette vil påvirke den fremtidige selvrekutteringen til jusstudiet. Foreløpig ser det ut som om arbeidsmarkedet for jurister klarer seg bra i forhold til andre yrker, som for eksempel økonomer. Man ser at juristene trengs i den konfliktløsningen slike tider fører med seg. Det er derimot vanskeligere å si hvilke følger en langvarig nedgang vil kunne få.

I tidligere forskning på området har medisinstudiet ofte vært gjenstand for sammenligning på grunn av at dette studiet også har en tendens til høy selvrekuttering. Åkvåg fant i 1998 at selvrekutteringen innenfor den medisinske profesjonen var langt høyere enn innen juristprofesjonen.⁷² Nordli Hansen har sett på hvordan rekrutteringen til medisinstudiet har vært blant kullene 1980-2000. Resultatene viser at 14,5 % av medisinstudentene har en mor og/eller far som er lege.⁷³ Vi ser at dersom vi sammenligner dette med våre tall er selvrekutteringen til jus- og medisinstudiet i dag ganske lik.

---

⁷² Åkvåg 2000 s. 55

⁷³ Nordli Hansen 2005 s. 2214

5.2.3 Foreldrenes yrke

For å få et mer komplett bilde av jusstudentenes sosiale bakgrunn har vi i tillegg til foreldrenes utdanningsnivå valgt å se på foreldrenes yrke.

Tabellen nedenfor viser den prosentvise fordelingen mellom de forskjellige yrkene til foreldrene. Listen med yrker som vi hadde oppstilt var selvfølgelig ikke utfyllende. De som hadde foreldre med andre yrker har derfor falt under kategorien ”Annet”.⁷⁴ I de etterfølgende punktene trekker vi ut det viktigste i tabellen.

Tallene er oppgitt i prosent	Fars yrke			Mors yrke		
	Mann	Kvinne	Totalt	Mann	Kvinne	Totalt
Privatpraktiserende advokat	11,5	7,7	9,0	1,3	1,3	1,3
Annet juridisk yrke	3,4	4,0	3,8	1,3	3,7	2,9
Lege	4,7	6,4	5,8	2,7	2,3	2,4
Sykepleier	0,7	0,3	0,4	6,7	11,3	9,8
Økonom	8,1	11,1	10,1	6,0	5,7	5,8
Ingeniør	10,8	13,8	12,8	0,7	2,7	2,0
Lærer (grunnskole, vgs.)	5,4	4,4	4,7	21,3	16,7	18,2
Lærer (universitet, høyskole)	5,4	4,0	4,5	2,7	1,3	1,8
Annet akademisk yrke	6,8	4,4	5,2	4,0	5,3	4,9
Sekretær/kontor	-	0,7	0,4	6,7	8,7	8,0
Gårdbruker/landbruker	3,4	2,0	2,5	0,7	0,7	0,7
Håndverker	9,5	9,4	9,4	3,3	0,7	1,6
Hjelpepleier/annet innen helse og omsorg	0,7	0,3	0,4	7,3	5,7	6,2
Privat funksjonær (bank, forsikring etc.)	4,7	4,4	4,5	3,3	1,7	2,2
Offentlig funksjonær (politi, militær, dep. etc.)	2,0	3,7	3,1	5,3	3,7	4,2
Hjemmeværende	-	-	-	7,3	6,7	6,9
Vet ikke	0,7	0,7	0,7	0,7	-	0,2
Annet	22,3	22,8	22,6	18,7	22,0	20,9
Sum	100	100	100	100	100	100

Tabell 7. Fars og mors yrke 2010

---

⁷⁴ Under ”Annet” kunne respondentene spesifisere foreldrenes yrke. Her fikk vi mange forskjellige svar. Ingen yrker skilte seg ut på en slik måte at vi fant det hensiktsmessig å gå nærmere inn på disse svarene.

5.2.3.1 Fars yrke

Det er som sagt 13,9 % av respondentene som har en far som er utdannet jurist. Av disse er det hele 65,6 % som jobber som privatpraktiserende advokat. Det er noe problematisk å finne eksakte tall på hvor stor andel av juristene som jobber som advokat i dag. Åkvåg mente å kunne si at 30 % av alle uteksaminerte jurister blir advokat og at kun et begrenset antall av disse igjen blir privatpraktiserende advokat.⁷⁵ Det er grunn til å tro at antall advokater blant juristene ligger på i underkant av 40 % i dag, men uansett viser våre tall at blant privatpraktiserende advokater er selvrekrutteringen til jusstudiet stor.⁷⁶

Når det gjelder andre yrkesgrupper rekrutteres jusstudentene i stor grad fra hjem hvor far er ingeniør (12,8 %), økonom (10,1 %) eller lærer (9,2 %). Dette er alle akademiske yrker som krever høyere utdanning. Fedre som er håndverkere (9,4 %) er også godt representert, og det er flere jusstudenter som har en far som er håndverker i dag enn i 1998.⁷⁷ Likevel er det nok slik at håndverker er et vidt yrkesmessig begrep som favner mange forskjellige yrker som tradisjonelt er mannsyrker. Det er derfor ikke særlig oppsiktsvekkende at rekrutteringen fra denne gruppen er på høyde med de nevnte akademiske yrkene. Fedre som er leger er også relativt godt representert (5,8 %).

5.2.3.2 Mors yrke

4,9 % av mødrene er jurister og av disse er 27,3 % privatpraktiserende advokater. Vi ser at av andelen juristmødre er det langt færre som er advokat enn juristfedrene.

---

⁷⁵ Åkvåg 2000 s. 57

⁷⁶ Ved kontakt med Juristforbundet fikk vi opplyst at de ikke hadde oppdaterte tall på hvor mange jurister det er i Norge per dags dato. Forbundet hadde nylig vært i kontakt med Statistisk Sentralbyrå (SSB) for å prøve å skaffe de samme tallene vi var ute etter. De fikk beskjed om at SSB ville ha slike tall våren 2010.

Advokatforeningen kunne opplyse at det per 16. Mars 2010 er 6959 aktive medlemmer i foreningen. Videre fikk vi opplyst at cirka 90 % av alle advokater i Norge er medlem. Hvis vi legger disse tallene til grunn vil det være mellom 7700-7800 advokater i Norge i dag. Problemet har som nevnt vært å få eksakte tall på hvor mange jurister det er. I samarbeid med veileder har vi funnet å kunne si at det er omtrent 20 000 jurister i Norge i dag. Dette betyr da at cirka 39 % av juristene i Norge jobber som advokat.

⁷⁷ Åkvåg 2000 s. 57

Når det gjelder andre yrkeskategorier ser vi av tabellen at hos mødrene er det andre yrker som skiller seg ut. Blant jusstudentenes mødre er det omsorgsyrker som sykepleier (9,8 %) og hjelpepleier eller annet yrke innen helse og omsorg (6,2 %) som står frem, samt at gruppen sekretær og kontor (8 %) er godt representert. Den helt klart største gruppe er derimot lærerne. Hele 20 % av jusstudentene har en mor som er lærer.

Til forskjell fra fedrene er det langt færre mødre som er økonomer og ingeniører. Dette er yrker som tradisjonelt har vært mannsdominert, og hvis man går ut ifra jusstudentenes foreldre ser det ikke ut som dette vil endre seg med det første. Videre er det 6,9 % av mødrene som er hjemmeværende. Dette er noe oppsiktsvekkende når vi nå har gått inn i 2010. Åkvågs undersøkelse fra 1998 viste derimot hele 9 %, så andelen hjemmeværende mødre av jusstudenter har i hvert fall gått ned.⁷⁸

5.2.4 Skjevrekuttering

Vi har tidligere sett at jusstudentene er skjevt rekruttert i forhold til utdanningsnivå, ettersom langt flere av jusstudentene har foreldre med høyere utdanning enn befolkningen forøvrig. Ut ifra dette kan man si at jusstudentene generelt kommer fra det man kaller en høyere sosial bakgrunn. Når man skal se nærmere på om studentene er skjevt rekruttert må man ta enda et steg videre. Vi skal derfor se på enkelte yrkesgrupper som skiller seg ut blant respondentenes foreldre. Nedenfor følger en kort oversikt over disse. I parentes har vi oppstilt resultatene Åkvåg fant i 1998, man ser dermed eventuelle endringer som har skjedd de siste tolv årene.⁷⁹

7 % av jusstudentene har en far og/eller mor som er lege. (5 %)

14 % av jusstudentene har en far og/eller mor som er ingeniør. (14 %)

15 % av jusstudentene har en far og/eller mor som er økonom. (12 %)

16 % av jusstudentene har en far og/eller mor som er jurist. (10 %)

---

⁷⁸ Ibid. s. 58

⁷⁹ Ibid. s. 60

24 % av jusstudentene har en far og/eller mor som er lærer. (25 %)

Når man ser på disse gruppene er det en gruppe som utpeker seg i forhold til de andre yrkene, og det er lærerne. I dag assosieres ikke læreryrket i samme grad som tidligere med at man har høyere sosial bakgrunn. De siste årene har lærerutdanningen slitt med svak rekruttering, noe som kan ha sammenheng med det faktum at mange mener de har tapt lønnskampen. Norsk skole har også måttet tåle en del kritikk da barn og ungdom i Norge oppnår dårlige resultater sammenlignet med andre land. En blanding av disse grunnene gjør at man kan konkludere med at læreryrket ikke har samme status som tidligere. Det er derfor noe overraskende at en så stor andel av jusstudentene har foreldre som er lærere. Videre er det kun 1 % færre som har en mor og/eller far som er lærer sammenlignet med Åkvågs undersøkelse i 1998. Dette viser at lærere i stor grad fortsetter å rekruttere fremtidige jurister. Det man må ta med i betraktning i denne sammenheng er at lærerne i kraft av sitt yrke har et meget bevisst forhold til verdien av utdanning i dagens samfunn. Dette vil de trolig føre videre til sine barn, noe som medfører at lærerbarna i stor grad tar høyere utdanning. Det er også grunn til å tro at mange lærere føler at de ikke får uttelling for sin utdanning i forhold til status og lønn, og at de oppfordrer barna til å velge en utdanning hvor man får dette.

Hvis man ser på de resterende yrkene er alle disse det man kan kalle statusyrker. De krever ofte lange utdanninger og gir i stor grad høye lønninger. En høy rekruttering fra disse yrkesgruppene vil følgelig gi en skjev rekruttering som kan få den konsekvens at jusstudentene blir en nokså homogen gruppe. Mer om hvilke konsekvenser en slik rekruttering kan føre til kommer vi tilbake til under punkt 8.

Dersom man ser på yrkesgruppene samlet ser man at rekrutteringen fra disse har økt siden forrige undersøkelse. Det er kun læreryrket som har hatt en tilbakegang, og den er i tillegg liten. Størst fremgang har juristyrket hvor selvrekrutteringen har gått frem hele 6 % fra 1998.

På bakgrunn av disse resultatene kan vi konstatere at rekrutteringen til jusstudiet har blitt skjevare de siste årene, da de tradisjonelle statusyrkene har økt sin rekruttering til studiet.

5.2.5 Juristfamilie – et begrep som lever i dag?

Det sies ofte at juristyrke er et yrke som ”går i arv” og at enkelte familier med god grunn går under begrepet ”juristfamilie”. I dette ligger det at barn av jurister selv blir jurister, og at også deres barn gjør det samme. Vi ville gjennom undersøkelsen prøve å finne ut i hvilken grad dette stemmer. I denne sammenheng spurte vi derfor respondentene om deres fars eller mors foreldre er eller var jurister.

13,9 % av jusstudentene har en far som er jurist, noe som tilsvarer 62 respondenter. Av disse var det 27 % som oppga at enten fars mor eller far også er eller var jurister. Vi ser av dette at litt i overkant av $\frac{1}{4}$ av de som har en far som er jurist er tredjegerasjons jurister.

4,9 % av jusstudentene har en mor som er jurist, noe som tilsvarer 22 respondenter. Av disse var det 23 % som oppga at enten mors far eller mor også er eller var jurister. Dette viser at litt i underkant av $\frac{1}{4}$ av de som har en mor som er jurist er tredjegerasjons jurister.

Resultatene viser at det er noen flere tredjegerasjons jurister på farssiden enn på morssiden, men det er ikke stor avstand. Dette er til forskjell fra Åkvågs undersøkelse som viste at det var langt færre tredjegerasjons jurister på morssiden, med 31 % på farssiden og 17 % på morssiden.⁸⁰

Av alle respondentene er det 4,4 % som er tredjegerasjons jurister. Åkvågs undersøkelse viste 3 %.⁸¹ Det har altså skjedd en økning de siste årene og begrepet ”juristfamilie” gjør seg noe sterkere gjeldende i dag.

---

⁸⁰ Ibid. s. 59

⁸¹ l.c.

Vi spurte også studentene om deres søsken, og om deres fars eller mors søsken har studert eller studerer jus. I tillegg til foreldre yter også søsken en viss påvirkning når det kommer til utdanningsvalg. Våre tall viser at 7 % av de respondentene har søsken som studerer eller har studert jus. Videre er det 7,7 % som oppgir at far eller mors søsken, altså respondentenes onkler eller tanter, har studert jus. Dette er et relativt mindre tall i forhold til søsken da man vanligvis har flere onkler og tanter enn søsken.

Disse tallene viser at blant jusstudentenes søsken, onkler og tanter er juristyrket overrepresentert i forhold til den generelle befolkningen. Som tidligere nevnt er det antatt at 0,4 % av befolkningen har juristbakgrunn. Dette underbygger tesen om at begrepet ”juristfamilie” også i dag er i live.

5.2.6 Oppsummering

- Siden 1998 har det blitt langt flere av jusstudentenes mødre som har høyere utdanning, mens andelen av fedrene med høyere utdanning har vært stabil. I 2010 er det en like stor andel av jusstudentenes mødre som har høyere utdanning som fedrene. Totalt er det 82,6 % av studentene som har minst en forelder med høyere utdanning.
- Vår undersøkelse viser at blant dagens studenter har de mannlige studentene større kulturell kapital enn de kvinnelige.
- Det er en større andel av jusstudentenes fedre som er utdannet jurist enn mødrene, henholdsvis 13,9 % og 4,9 %. Samlet har 15,7 % av jusstudentene en far og/eller mor som er jurist. Dette er en økning i selvrekrutteringen på omtrent 6 % siden 1998.
- Samlet har også rekrutteringen fra andre statusyrker vokst. Dette betyr at rekrutteringen til jusstudiet har blitt skjevare de siste årene.

5.3 Opptak ved UiO

Ved å spørre om studentene var tatt opp som student ved Det juridiske fakultet i Oslo ønsket vi å skille ut den gruppen som studerer jus ved andre studieinstitusjoner. På denne måten ville vi undersøke hva som skilte disse to studentgruppene med hensyn til sosial bakgrunn og yrkesplaner. Vi valgte å foreta undersøkelsen på åpne forelesninger, med et håp om at vi også ville nå ut til andre studenter enn kun de som studerer ved UiO.

Student ved UiO?	Menn	Kvinner	Totalt
Ja	94,1 %	90 %	91,4 %
Nei	5,9 %	10 %	8,6 %
Sum	100 %	100 %	100 %

Tabell 8. Studenter ved UiO/ andre studieinstitusjoner

Som resultatet viser tilhørte totalt 91,4 % av studentene Det juridiske fakultet i Oslo. Tallene tyder på at vi ikke nådde ut til så mange studenter tilhørende andre studiesteder. Vi antar at dette kan skyldes at mange av de studentene som ikke er tatt opp ved Juridisk fakultet, har eget undervisningsopplegg, spesielt dersom de tilhører en annen studieinstitusjon.

Av den gruppen som besvarte at de tilhørte en annen studieinstitusjon enn UiO, var det 30,8 % av disse som svarte at de gikk på Treider. I antall utgjør dette tolv personer. Treider har opplyst at det i 2009/2010 var registrert totalt 240 jusstudenter. Dermed kan vi konkludere med at det blant vår målgruppe ikke er mange studenter fra Treider som benytter seg av forelesningene i regi av UiO. Dersom man ønsker å nå ut til denne gruppen, må man antageligvis oppsøke dem på deres eget studiested.

Videre var det 10,3 % som spesifiserte at de tilhørte Folkeuniversitet i Oslo, 5,1 % oppga at de var fra Universitetet i Tromsø og 2,6 % oppga at de studerte ved Universitetet i Bergen. Den resterende andelen spesifiserte ikke hvilken studieinstitusjon de tilhørte. Ettersom de ikke benyttet seg av muligheten til å fylle ut hvilket studiested de tilhørte på

spørreskjemaet, kan vi anta at dette skyldes at de er privatister, og dermed ikke tilhører en studieinstitusjon.

Andelen som besvarte at de ikke var studenter ved UiO var lav, og anses derfor ikke for å være representativ for de enkelte gruppene. En nærmere studie av disse enkeltgruppene anses derfor ikke for å være hensiktsmessig. Man kan imidlertid konkludere med at det stort sett er studenter ved Juridisk fakultet i Oslo som benytter seg av forelesningene.

5.4 Forbedring av karakterer

Vi spurte studentene om de hadde forbedret karakterene fra videregående skole, for å få et innblikk i hvordan det høye inntakskravet har påvirket rekrutteringsgruppen til jusstudiet.

Forbedret karakterene?	Menn	Kvinner	Totalt
Ja	13,8 %	11,6 %	12,4 %
Nei	86,2 %	88,4 %	87,6 %
Sum	100 %	100 %	100 %

Tabell 9. Forbedring av karakterer

Tatt i betraktning at karakterkravet for å komme inn på master i rettsvitenskap har vært stabilt høyt over de siste årene, er det noe overraskende at det totalt kun var 12,4 % som svarte ja på dette spørsmålet. En mulig forklaring er at studenter i stedet benytter seg av private studieinstitusjoner som tilbyr jussutdanning uten inntakskrav. Et eksempel er Treider i Oslo som nesten har femdoblet studentmassen på jus siden 2005/2006.⁸²

Andelen menn som hadde tatt opp fag var flest med 13,8 %. Det er kun 2,2 % høyere enn for kvinner, og det er ikke mye som skiller kjønnene her. Resultatet indikerer likevel at menn i større grad enn kvinner har behov for å forbedre karakterene fra videregående skole

---

⁸² Studentstatistikk er oppgitt av Treider Jus.

for å komme inn på jus. Dette inntrykket er også i tråd med resultatene fra nasjonale prøver, som viser at jenter oppnår bedre resultater på grunnskolen enn gutter.

Undersøkelsen vår viser dermed at flesteparten av jusstudentene, totalt 87,6 %, kommer inn på jus uten å måtte forbedre karaktersnittet fra videregående skole. Imidlertid er karakterkravet gått opp de siste årene, og antall studieplasser vil bli kuttet fra 300 til 200 per semester på fakultetet over en femårsperiode. Dette vil sannsynligvis føre til at karakterkravet vil gå ytterligere opp. Det er derfor grunn til å tro at i de kommende årene vil bli det en større andel studenter som må forbedre karakterene for å komme inn på studiet.

6 Jusstudentenes yrkesplaner

I det følgende vil vi gjennomgå andre del av problemstillingen: ”Hva er jusstudentenes yrkesplaner?”

6.1 Forhold av betydning ved valg av yrke

I det følgende skal vi se nærmere på hvilke forhold jusstudentene vil legge vekt på når de i fremtiden skal velge seg et yrke. Åkvåg stilte i undersøkelsen sin fra 1998 en rekke spørsmål som gikk på betydningen av ulike forhold ved valg av yrke. Gjennom flere enkeltspørsmål ba hun studentene rangere forholdene ut fra viktighet i tre kategorier; ”ingen betydning”, ”noen betydning” og ”viktig”.⁸³ Åkvåg bygget spørsmålene på en tidligere undersøkelse redegjort for i NIFU rapport 4/95. I likhet med rapporten delte Åkvåg yrkesvalgmotivene i tre grupper av verdier:⁸⁴

- *Ekspressive verdier*; der arbeidet blir et mål i seg selv, med muligheter for realisering av evner og anlegg.
- *Instrumentelle verdier*; der arbeidet blir et middel for å oppnå fordeler utenfor selve arbeidssituasjonen.
- *Personorienterte verdier*; der arbeidet har en verdi i seg selv, men mulighetene for å ha kontakt med og hjelpe mennesker kan være viktigere enn selve arbeidsoppgaven.

Vi har i vår undersøkelse stilt de samme spørsmålene som Åkvåg gjorde, samt at vi har tatt inn et nytt spørsmål om betydningen av muligheter for arbeid i utlandet.⁸⁵ Svarene som blir gitt på disse spørsmålene vil gi et godt uttrykk for hva dagens jusstudenter er opptatt av ved valg av yrke. Videre er det i sammenligningsøyemed interessant å se nærmere på om jusstudentene har endret syn på betydningen av noen av forholdene, og om verdipreferansene er like, nå som det er gått mer enn ti år siden Åkvågs undersøkelse.

---

⁸³ Åkvåg 2000 s.113-117

⁸⁴ Ibid. s. 114. Åkvåg henviser til rapporten, som igjen har hentet verdikategoriene fra Rosenberg (1957).

⁸⁵ Se undersøkelsens spørsmål 24 som består av en rekke underspørsmål, vedlegg 1.

I det følgende vil vi først se på jusstudentene generelt uavhengig av kjønn, for så å sammenligne jusstudenten anno 2010 mot jusstudenten fra 1998. Deretter vil vi se nærmere på forskjellene i vektleggingen av de ulike forholdene mellom kjønnene. Vi vil også undersøke hvordan utviklingen har vært hos menn og kvinner fra forrige undersøkelse frem til i dag.

6.1.1 Jusstudentene generelt

Tallene er oppgitt i prosent	Ingen betydning			Noen betydning			Viktig		
(% avrundet til nærmeste hele tall)	Menn	Kvinner	Totalt	Menn	Kvinner	Totalt	Menn	Kvinner	Totalt
Mulighet for høy inntekt	7	9	8	56	64	61	37	27	31
Yrket er vel ansett	16	24	21	50	52	51	35	24	27
Tilfredstilt faglige interesser	1	0	0	15	6	9	85	93	90
Brukt evnene mine	1	0	1	10	6	8	89	93	92
Ledende stilling	21	24	23	58	54	55	21	22	22
Selvstendig arbeid	6	5	5	40	47	45	54	48	50
Samarbeid med andre mennesker	12	8	9	51	49	50	38	44	42
Kontakt med andre mennesker	10	7	8	43	44	43	48	50	49
Sikkert arbeid / muligheter for jobb	7	3	4	32	22	25	62	75	71
Samfunnsbehov	45	40	42	43	47	46	12	13	13
Samfunnsnyttig innsats	23	11	15	45	56	52	32	33	33
Hjelpe andre mennesker	17	6	10	44	42	42	39	52	48
Valgmuligheter arbeidssted (geografisk)	25	16	19	39	39	39	36	45	42
Jobb på hjemstedet	37	34	35	37	34	35	26	32	30
Fritid og ferie	37	21	27	46	59	55	17	20	19
Å ha barn	23	15	17	48	40	43	30	46	40
Muligheter for arbeid i utlandet	32	30	31	46	42	44	22	28	26

Tabell 10 Forhold av betydning ved valg av yrke 2010

Tabell 10 viser i prosent hvordan jusstudentene vektlegger de ulike forholdene ved valg av yrke. Tabellen inneholder dataene fra alle kategoriene, og den kan som følge av dette være noe vanskelig å forholde seg til når man skal tolke resultatene. Under følger det derfor et

søylediagram som kun viser prosentandelen på svarkategorien *viktig*, og hvor kjønneses viktighetsprosent er slått sammen til en total.⁸⁶

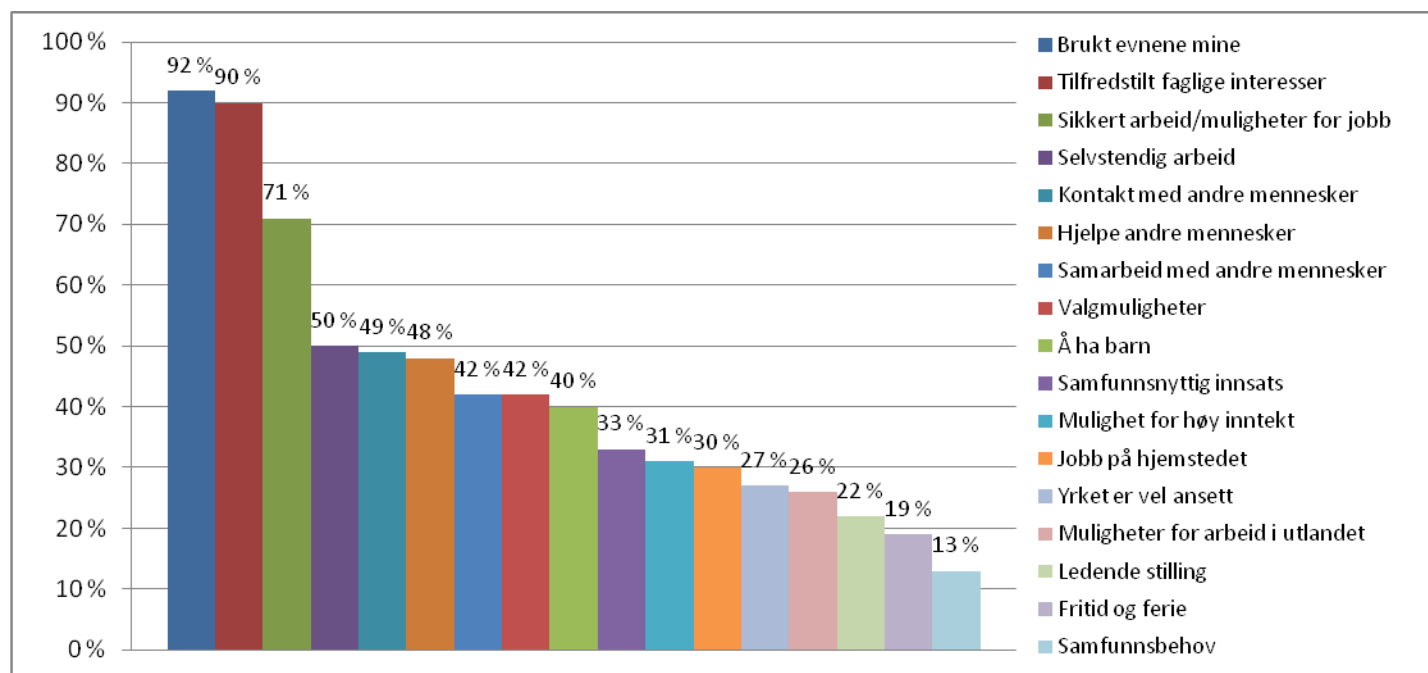

Diagram 7 Svarprosent på kategorien *viktig*

Av resultatene går det frem at det klart viktigste for studentene er at de får *brukt evnene sine* og *tilfredsstilt sine faglige interesser*. Disse faktorene faller i gruppen ekspressive verdier, og viser at ni av ti jusstudenter anser muligheten for selvrealisering av evner og anlegg som det absolutt viktigste ved valg av yrke.

Den tredje høyeste faktoren hører inn under de instrumentelle verdier, i daglig omtale materielle verdier, hvor altså arbeidet blir et middel for å oppnå noe utenfor selve arbeidssituasjonen. Resultatet viser at 71 % av jusstudentene anser det som viktig at en ved valg av yrke får *sikkert arbeid* og *store muligheter til å få jobb*.

⁸⁶ I det følgende vil alle diagrammer og oversikter forholde seg til prosenten fra svarkategorien *viktig*. Det er enklere å forholde seg til prosentene fra bare en kategori og det vil heller bli påpekt hvis prosentene fra de andre svarkategoriene viser noe utover denne. Indirekte vil jo også svarprosenten på kategorien *viktig* si noe om hvordan prosentene er på de andre kategoriene.

Etter disse tre faktorene faller prosenten for dem som har svart *viktig* en del. Den fjerde høyeste faktoren er muligheten for *selvstendig arbeid*. Halvparten av jusstudentene mener at dette er viktig ved valg av yrke. Det kan diskuteres om denne faktoren er av ekspressiv art eller instrumentell art. Selvstendig arbeid vil nødvendigvis innebære en viss grad av selvrealisering, men det kan også være et uttrykk for at det er fordelene med arbeidsmåten og ikke arbeidet i seg selv som er det viktige for studentene. Vi har i det følgende valgt å kategorisere denne faktoren som en ekspressiv verdi.⁸⁷

I faktorene som følger etter dette kan man grovt sett si at faktorene som verdimesig er personorienterte går foran faktorer som er av instrumentell art. De tre neste faktorene er nemlig klart personorienterte; *kontakt med andre mennesker*, *hjelpe andre mennesker* og *samarbeid med andre mennesker*. Deretter er det bare faktoren *store valgmuligheter når det gjelder arbeidssted*, som utgjør en instrumentell verdi, som står mellom to nye personorienterte verdier *muligheten til å kombinere yrket med barn* og *samfunnsnyttig innsats*.⁸⁸ Disse forholdene anses imidlertid bare som viktige av et mindretall av studentene.

De ovennevnte faktorene blir så etterfulgt av de instrumentelle verdiene; *muligheter for høy inntekt*, *jobb på hjemstedet*, *yrke som er vel ansett*, *mulighet for arbeid i utlandet*, *ledende stilling* og *fritid og ferie*.

Helt til slutt kommer den personorienterte faktoren *samfunnets behov for arbeidskraft*, som bare blir ansett som viktig av 13 % av jusstudentene.

---

⁸⁷ Åkvåg ser ut til å behandle *selvstendighet i arbeidet* som en instrumentell verdi i avhandlingen sin, mens hun i artikkelen ”Jusstudentenes rekrutteringsbakgrunn og yrkesplaner”, som hun skrev senere, omtaler denne faktoren som en ekspressiv verdi.

⁸⁸ Når det gjelder faktorene *samfunnsnyttig innsats* og *samfunnsbehov* har vi sett det som mest nærliggende å plassere dem blant de personorienterte verdiene. Dette arbeidet kan ha en verdi i seg selv, og er ofte en del av et arbeid med å hjelpe andre mennesker direkte eller indirekte. Man kunne kanskje hatt en egen gruppe for disse verdiene, men plasseringen i verdigruppe er av mindre betydning så lenge man får frem hvordan studentene forholder seg til disse mer idealistiske faktorene.

Oppsummert kan man altså si at de ekspressive verdiene er viktigst for jusstudentene med tanke på valg av yrke. Etter disse er bildet mer sammensatt. Grovt sagt kan man si at etter den instrumentelle verdien *sikkert arbeid/store muligheter for jobb*, er fordelingen slik at de personorienterte verdiene blir ansett viktigere enn de resterende instrumentelle verdiene. Faktoren *samfunnsbehov* er imidlertid unntaket, og ligger på en klar sisteplass.

For å sette disse resultatene i en større sammenheng, er det interessant å se nærmere på om verdipreferansene til jusstudentene har endret seg i forhold til Åkvågs undersøkelse fra 1998. Nedenfor følger det et diagram, hvor svarene fra dagens jusstudenter på hva som er viktig ved valg av yrke, blir sammenlignet med resultatene fra 1998.⁸⁹

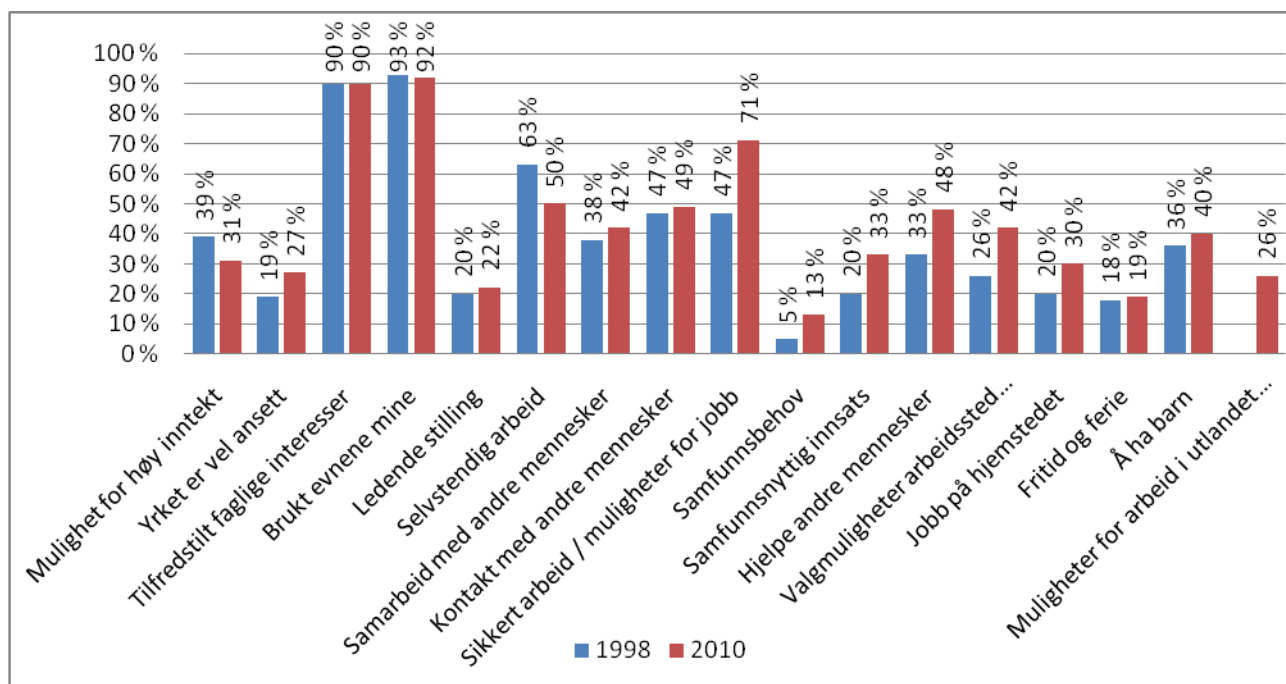

Diagram 8. Forhold av betydning ved valg av yrke 1998 og 2010, svarkategori viktig

⁸⁹ Åkvåg 2000 s.113-117

Ut fra dette diagrammet kan man utlede de endringer som har skjedd i forhold til viktigheten av de enkelte faktorene fra 1998 til 2010. I det følgende vil det bare kommenteres endringer som utgjør minst 5 %.

I Åkvågs undersøkelse fra 1998 oppgav 39 % av jusstudentene at muligheten for *høy lønn* var viktig ved valg av yrke. Vår undersøkelse viser at dette tallet i dag er 31 %. Andelen jusstudenter som mener dette er viktig er altså redusert med 8 %. Samtidig har man en økning fra 19 % til 27 % på betydningen av at *yrket er vel ansett*. Man ser altså et fall i betydningen av høy lønn, mens status har fått større betydning. Disse faktorene er nå nesten like viktige for studentene.

Faktoren som går på muligheter for *selvstendig arbeid* har i vår undersøkelse en nokså høy viktighetsprosent (50 %), den har imidlertid gått en god del ned sammenlignet med Åkvågs undersøkelse fra 1998. Faktoren har hatt en nedgang på 13 %. Man kan spørre seg om nedgangen i denne faktoren må ses i sammenheng med den store økningen i betydningen av *sikkert arbeid / store muligheter for jobb*. Denne faktoren er i vår undersøkelse på 71 %, noe som tilsvarer en økning på hele 24 % siden 1998. Er dette et uttrykk for at studentene i større grad i dag prioriterer det å få en jobb og at selvstendighet i arbeidet, som jo også er viktig for dem, kommer i annen rekke? Vi har de siste årene opplevd en global finanskrisen og det kan også tenkes at studentene har blitt mer opptatt av å få et sikkert arbeid, da arbeidsmarkedet kan bli preget av en slik situasjon. Det blir interessant å se hvordan disse faktorene står seg i fremtiden.

Når man sammenligner resultatene fra de to undersøkelsene vil det gå frem at også de personorienterte verdiene har fått en forholdsvis stor økning. Det er særlig faktorene *samfunnsnyttig innsats* og et arbeid hvor en kan *hjelpe andre mennesker* som går frem; henholdsvis fra 20 til 33 % og fra 33 % til 48 %. Man skal også merke seg at faktorenes ”taper” *samfunnsbehov* mer enn dobler seg sammenlignet med 1998, fra 5 % opp til 13

%.⁹⁰ Oppsummert viser økningen i alle disse faktorene, at betydningen av å hjelpe andre mennesker og samfunnet generelt, har fått en mye større oppslutning blant dagens jusstudenter sammenlignet med tidligere.

De instrumentellorienterte faktorene som er rettet mot arbeidssted går også tydelig frem i prosent. *Valgmuligheter når det gjelder arbeidssted* øker med 16 %. I 2010 mener 42 % av jusstudentene at dette er et viktig forhold ved valg av yrke. Denne økningen kan blant annet ses på som et uttrykk for at studentene er blitt mer opptatt av mobilitet i yrket sitt. Ønsket om valgmuligheter med henhold til arbeidssted støttes opp av den nye faktoren i vår undersøkelse, *mulighet for arbeid i utlandet*, som rett over ¼ av jusstudentene mener er viktig ved valg av yrke. Også faktoren *muligheter for jobb på hjemstedet* går frem, og får en økning fra 20 % til 30 %. Ønsket om å kunne ha muligheten til å jobbe på hjemstedet er også et uttrykk for at studentene er blitt mer bevisste på hvilke muligheter yrket gir til selv å velge arbeidssted.

De resterende faktorene holder seg stabile i forhold til 1998 og endringene blir aldri større en 5 %. Disse faktorene er selvsagt likevel interessante, og vi vil komme nærmere inn på dem i neste punkt.

Åkvåg oppsummerte resultatene sine med at ”*det er de ”ekspressive verdiene” som er de viktigste for jusstudentene når de i fremtiden skal velge seg et yrke*”⁹¹. Våre resultater viser at dette også gjelder for dagens jusstudenter.

---

⁹⁰ I forbindelse med denne faktoren kan det også trekkes frem en endring som ikke går frem av diagram 8 over. Hvis man sammenligner svarkategoriene *ingen betydning* på faktoren *samfunnsbehov* fra de to undersøkelsene, vil man se at denne har sunket betydelig frem til i dag. En nærmere undersøkelse av resultatene viser at i tillegg til at det er skjedd en økning i svarkategorien *viktig*, har man fått en stor økning i gruppen av studenter som mener at samfunnets behov for jurister har *noen betydning*, ved valg av yrke.

⁹¹ Åkvåg 2000 s. 116

Når det kommer til de instrumentelle og personellorienterte verdiene har imidlertid resultatene forandret seg en del. Med dagens jusstudenter kan man ikke lengre si at ”*de personorienterte verdiene har minst betydning*”⁹². De personorienterte verdiene har som gruppe etablert seg mye sterkere i forhold til de instrumentelle verdiene, sammenlignet med resultatene fra 1998. Det mest treffende blir å si at de instrumentelle og personorienterte verdiene i større grad er likestilt med hensyn til viktighet hos dagenes jusstudenter.

6.1.2 Likheter og forskjeller mellom kjønnene i dag

I dette punktet vil vi se nærmere på likheter og forskjeller mellom kjønnene når det kommer til hvilke forhold som er av betydning ved valg av yrke. Av diagrammet nedenfor får man en prosentvis oversikt over hvor viktige de ulike faktorene er for menn og kvinner.

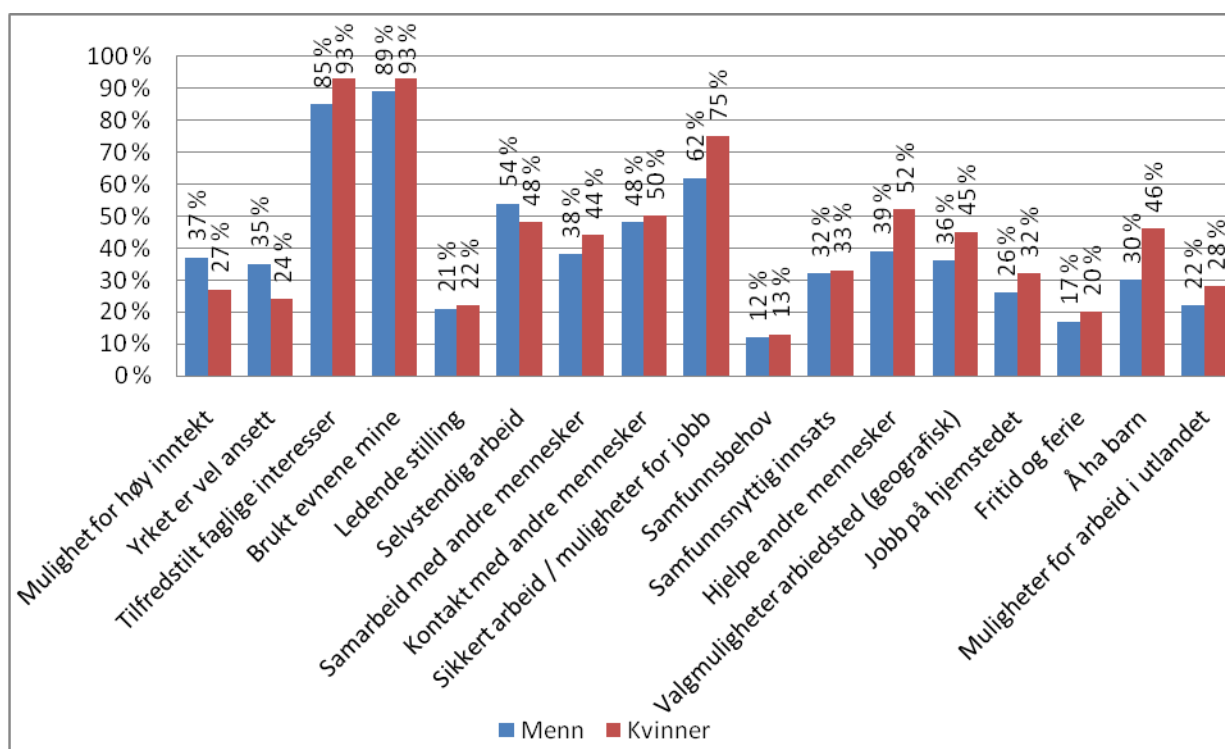

Diagram 9. Forhold av betydning ved valg av yrke menn og kvinner 2010, svarkategori viktig

⁹² l.c.

I tillegg til diagram 9 kan det være interessant å bruke disse tallene til å lage en rangeringsliste over de ulike faktorene, for de mannlige og kvinnelige studentene. Hvis man rangerer faktorene fra høyeste til laveste prosent får man følgende resultat:

Menn	Kvinner
1. Brukt evnene mine	1. Tilfredstilt faglige interesser
2. Tilfredstilt faglige interesser	2. Brukt evnene mine
3. <u>Sikkert arbeid/muligheter for jobb</u>	3. <u>Sikkert arbeid/muligheter for jobb</u>
4. Selvstendig arbeid	4. Hjelp andre mennesker
5. Kontakt med andre mennesker	5. Kontakt med andre mennesker
6. Hjelp andre mennesker	6. Selvstendig arbeid
7. Samarbeid med andre mennesker	7. Å ha barn
8. Mulighet for høy inntekt	8. Valgmuligheter
9. Valgmuligheter	9. Samarbeid med andre mennesker
10. Yrket er vel ansett	10. Samfunnsnyttig innsats
11. Samfunnsnyttig innsats	11. Jobb på hjemstedet
12. Å ha barn	12. Muligheter for arbeid i utlandet
13. Jobb på hjemstedet	13. Mulighet for høy inntekt
14. <u>Muligheter for arbeid i utlandet</u>	14. <u>Yrket er vel ansett</u>
15. Ledende stilling	15. Ledende stilling
16. Fritid og ferie	16. Fritid og ferie
17. Samfunnsbehov	17. Samfunnsbehov

Det første man kan merke seg med disse to listene er at de mannlige og kvinnelige studentene rangerer likt i topp og bunn. Det skal imidlertid påpekes at i felles topp tre, så har kvinnene på alle tre faktorene høyere viktighetsprosent enn mennene. De kvinnelige studentene er noe mer opptatt av de to ekspressive verdiene, og ligger blant annet 8 % høyere på viktigheten av å få *tilfredstilt sine faglige interesser* i forhold til de mannlige respondentene. Det er imidlertid på den instrumentelle faktoren *sikkert arbeid/mulighet for jobb* at skillet er tydeligst, hvor 75 % av kvinnene mot 62 % av mennene har ansett dette som viktig. Man ser altså at kvinnene er mer opptatt av å skaffe seg et sikkert yrke med store muligheter for jobb. På de tre siste faktorene på listene, som er felles for kjønnene, er det ingen større prosentforskjeller.

Forskjellene i rangeringen hos kjønnene kommer med første øyekast frem når en sammenligner faktorene i midten av listene. Legg imidlertid merke til at i mange tilfeller er prosentforskjellene som bestemmer rangeringen så små, at de faktiske forskjellene innenfor den enkelte faktor ikke nødvendigvis er så ulik mellom kjønnene.

Både hos kvinner og menn er faktorene *selvstendig arbeid*, *hjelp andre mennesker* og *kontakt med andre mennesker* plassert innenfor 4.-6. plass på listen. Kvinnenes resultater setter imidlertid faktoren *hjelp andre mennesker* på fjerde plass, mens mennene får denne plassert på sjette plass. Omvendt har kvinnene *selvstendig arbeid* på sjette plass. Ser man nærmere på prosentfordelingen på disse faktorene vil man se at kvinner i større grad enn menn er opptatt av å hjelpe andre mennesker, mens mennene ligger noe foran når det gjelder viktigheten av selvstendighet i arbeidet. Begge kjønn har faktoren *kontakt med andre mennesker* på femte plass, og nesten helt lik viktighetsprosent.

Samarbeid med andre mennesker er rangert høyere hos mennene på rangeringslisten enn hos kvinnene. Man skal imidlertid merke seg at kvinnene i prosent ligger et godt stykke over mennene på denne faktoren.

De mannlige studentene er mer opptatt av muligheten for *høy lønn* og at *yrket er vel ansett* enn de kvinnelige studentene. Kvinnene har disse faktorene på nedre del av listen sin. Motsatt viser rangeringen at kvinner i stedet er mer opptatt av at yrket egner seg til å *kombineres med det å ha barn*; en faktor som kommer lengre ned på mennenes liste.

Når det gjelder *valgmuligheter med hensyn til arbeidssted* blir dette rangert høyere hos de kvinnelige studentene. Samme tendens finner man i faktorene *jobb på hjemstedet* og *muligheter for arbeid i utlandet*, selv om disse er lengre nede på listen hos begge kjønn. Kvinnene på jusstudiet er altså mer opptatt av faktorene som går på mulighetene til valg av arbeidssted enn det mennene er.

Faktoren *samfunnsnyttig innsats* blir etter kvinnenes resultater plassert et hakk over i forhold til mennene, men forskjellen utgjør bare en prosent, slik at denne faktoren i realiteten er av lik betydning for kjønnene. Sett i sammenheng med den nederste faktoren, *samfunnsbehov*, er altså kjønnene så å si like på faktorene som eksplisitt spør om hvor viktige mulighetene til å hjelpe samfunnet er ved valg av yrke.

Man ser etter dette noen tydelige likheter og forskjeller mellom menn og kvinner på jusstudiet. I neste punkt vil vi gå nærmere inn på disse resultatene og se dem i forhold til resultatene fra Åkvågs undersøkelse.

6.1.3 Hvilke endringer er skjedd hos og mellom kjønnene fra 1998 frem til i dag?

I dette avsnittet oppsummeres resultatene om kjønnene under de tre verdikategoriene, samtidig som det sammenlignes med Åkvågs resultater.⁹³ Diagrammet under viser prosentandelen på svarkategorien *viktig* for menn og kvinner i 1998 og 2010.

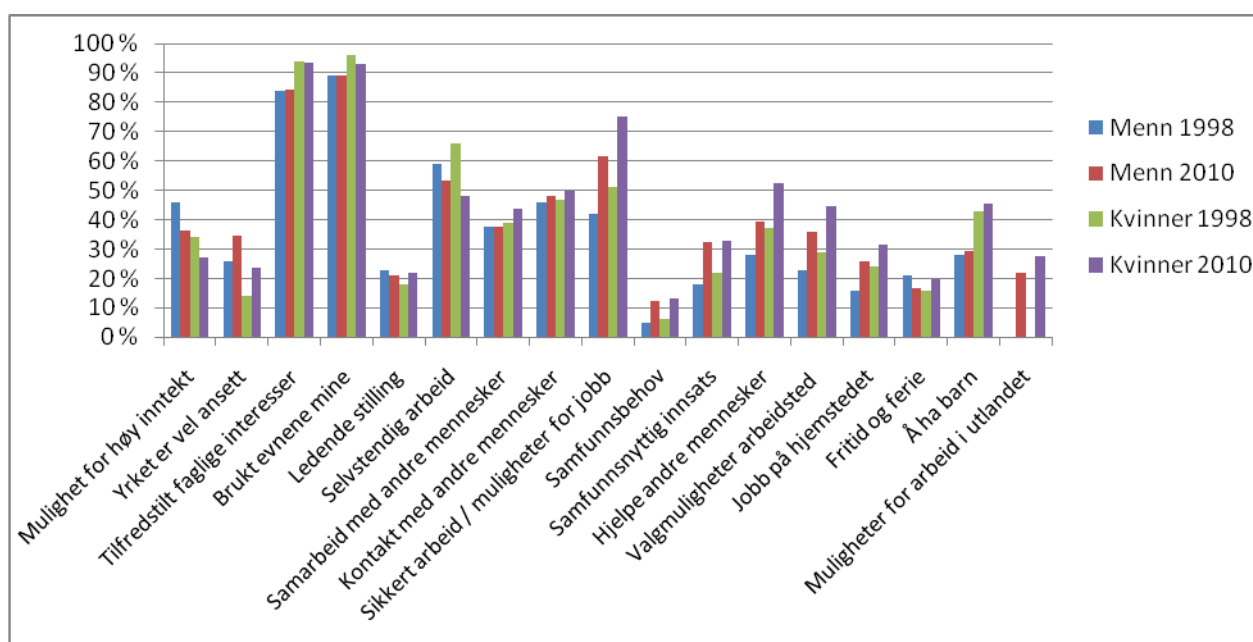

Diagram 10 Menn og kvinner 1998 og 2010, svarkategori *viktig*

Åkvågs resultater viste at de ekspressive verdiene var viktigst hos begge kjønn. Slik er det også for menn og kvinner på jusstudiet i dag. Det er imidlertid skjedd en endring blant disse faktorene når man sammenligner resultatene. I undersøkelsen fra 1998 hadde kvinnene høyere viktighetsprosent på alle de tre ekspressive verdiene.⁹⁴ Når man

⁹³ Ibid. s. 113-117

⁹⁴ Åkvåg 2001 s. 222

sammenligner resultatene fra de to undersøkelsene vil man se at faktoren *selvstendig arbeid* har fått et stort fall på kvinnesiden, ned hele 18 %. Mennene har vært mer stabile på denne faktoren, en nedgang på 5 %, noe som fører til at det er de mannlige studentene som nå har høyest viktighetsprosent på denne ekspressive verdien. Kvinner er altså etter dette ikke lengre ledende på alle punkter innenfor de ekspressive verdiene.

Når det kommer til de instrumentelle verdiene er det forskjeller mellom kjønnene med hensyn til hva som anses som viktig ved valg av yrke. De mannlige studentene er som tidligere nevnt mer opptatt av mulighetene for *høy inntekt* enn det kvinnene er. Åkvåg fremhevet at *”inntjeningspotensialet er langt viktigere for mannlige studenter enn kvinnelige studenter ved valg av yrke”*⁹⁵. Resultatene av vår undersøkelse viser at forskjellen mellom kjønnene enda er der, men at de er blitt mindre. Videre er utviklingen for begge kjønn at denne faktoren har mindre betydning i dag. Når det gjelder betydningen av at *yrket er vel ansett*, er mennene også i dag mer opptatt av dette enn kvinnene på jusstudiet. Begge kjønn går frem omtrent like mye på denne faktoren. I denne sammenheng kan også faktoren som går på mulighetene for å få en *ledende stilling* trekkes frem. Fra å ligge et stykke bak mennene i 1998, er det i dag kvinnene som ligger 1 % foran mennene på denne faktoren. Av disse instrumentelle verdiene er det en altså et felles utviklingstrekk at kjønnene har fått en mer lik viktighetsprosent.

De kvinnelige jusstudentene er mer opptatt av muligheter med hensyn til arbeidssted ved valg av yrke enn de mannlige jusstudentene. Ser man nærmere på resultatene fra 1998 vil man også der finne at kvinnene rangerer disse faktorene høyere enn mennene. Det er noe uklart hvorfor det er slik. Åkvåg fant gjennom sin undersøkelse at menn blir ansett for å være mer karrierebevisste enn kvinnene på jusen.⁹⁶ I den sammenheng kan man kanskje tolke mennenes lavere viktighetsprosent som et tegn på at de i større grad er villig til å ofre disse faktorene for å få den jobben de ønsker.

---

⁹⁵ Åkvåg 2000 s. 117

⁹⁶ Ibid. s.135

Resultatene fra den nye faktoren i undersøkelsen vår, *muligheter for arbeid i utlandet*, viser at kvinnene også anser dette som noe viktigere enn mennene. Denne faktoren skiller seg imidlertid fra dem i forrige avsnitt og må ses på som et utslag av den moderne karrierekvinnens interesser for å jobbe utenfor landegrensene.

Åkvågs undersøkelse viste at kvinnene lå foran mennene på alle de personorienterte verdiene. Den samme konklusjonen kan man trekke fra våre resultater. Det har imidlertid skjedd noen interessante endringer siden 1998. Det første som kan fremheves er at alle de personorienterte faktorene går frem i viktighet, og det hos begge kjønn.⁹⁷ Når det gjelder faktorene *kontakt med andre mennesker*, *samfunnsbehov* og *samfunnsnyttig innsats* er det bare snakk om en til to prosent forskjell mellom kjønnene. Som nevnt tidligere er det verdt å merke seg at de to sistnevnte faktorene har tatt noen gode steg opp i viktighet for studentene. Etter disse faktorene får man en mindre kjønnsforskjell på faktoren *samarbeid med andre mennesker*, hvor kvinnene ligger 5 % foran mennene i viktighetsprosent.

Forskjellen mellom kjønnene er størst ved de to resterende personorienterte faktorene. Viktigheten av *mulighetene til å kombinere yrket med barn* går opp ørlite grann hos begge kjønn sammenlignet med 1998, men forskjellen i viktighetsprosent mellom kjønnene, på omtrent 15 %, forblir den samme. Spørsmålet om dette er en konsekvens av tradisjonelle kjønnsroller kan derfor fortsatt stilles.⁹⁸ På den siste faktoren, *mulighetene til å hjelpe andre mennesker*, går begge kjønn godt opp i viktighet sammenlignet med tidligere. Kvinnene øker imidlertid mest, og forskjellen mellom kjønnene er i dag på 13 %, mot tidligere 9 %. Vi ser altså at de personorienterte verdiene har blitt viktigere for

---

⁹⁷ Unntaket er faktoren *samarbeid med andre mennesker* som for mennenes vedkommende holder seg stabilt på 38 % i begge undersøkelsene.

⁹⁸ Her kan man imidlertid merke seg at hvis man sammenligner kvinnenens rangeringsliste fra 1998 og 2010 vil man se at denne faktoren har falt en plassering lengre ned på listen blant dagens kvinnelige jusstudenter. Altså er ikke det å ha et yrke som tar hensyn til å ha barn blitt mindre viktig ut i fra viktighetsprosenten, men det er i dag flere faktorer som blir ansett viktigere enn denne hos kvinnene.

jusstudentene av begge kjønn. Tendensen er imidlertid at det er kvinnene som trekker mest opp og går i bresjen også i dag.

Mathiesen skriver i tredje utgaven av boken sin ”Retten i samfunnet”: *”I dag er kjønnsfordelingen blant juristene totalt forandret i forhold til noen år siden.[...] Vil dette på noen måte endre den juridiske tenkemåten – bringe inn elementer fra kvinners prosessperspektiv, helhetstenkning og kollektive orientering – og dermed bevirke en større tendens for resonnement og tanke til å overskride jussens tradisjonelle grenser? Mer konkret vil for eksempel en større grad av omsorgstenkning komme inn i jussen?”*⁹⁹. Dette spørsmålet vil bli tatt opp flere ganger i det videre. Men det er interessant allerede nå å stoppe opp litt og se på utviklingen som har skjedd mellom de to undersøkelsene. Kan man tolke økningen i viktigheten av de personorienterte verdiene, med kvinnene i spissen, som en konsekvens av kvinners omsorgstenkning og majoritet på jusstudiet?

6.1.4 Oppsummering

- Det er fortsatt de ekspressive verdiene som er viktigst for jusstudentene ved valg av yrke. Kvinnene ligger imidlertid ikke over mennene i prosent på disse verdiene på samme måte som tidligere.
- De instrumentelle og personorienterte verdiene er blitt mer likestilt.
- Innenfor de instrumentelle verdiene er mennene mer opptatt av de typiske materielle verdiene, mens kvinnene er mer opptatt av et sikkert arbeid og valgmuligheter med hensyn til arbeidssted.
- Kvinnene ligger fremdeles foran på alle de personorienterte verdiene. Felles for begge kjønn er likevel at disse verdiene blir ansett viktigere enn før.

---

⁹⁹ Mathiesen 1997 s. 169-170

6.2 Faginteresser

I det følgende vil vi se på hvilke fag studentene liker best, og deretter hvilke fag de tror de kommer til å jobbe med. Til slutt vil vi se nærmere på mykjustesen og dens status i dag.

6.2.1 Hvilke fag liker studentene?

Vi spurte studentene om hvilke fag de likte best. Vi tok utgangspunkt i de fagene Åkvåg oppstilte som alternativer i sin undersøkelse.¹⁰⁰ Dette tilsvarer de fem første alternativene i tabell 11 nedenfor. I tillegg valgte vi å ta inn ”internasjonal rett og menneskerettigheter” som et alternativ. Grunnen til dette er den økende internasjonaliseringen av retten som har funnet sted de siste årene. Dette har også ført til at de internasjonale sidene ved jusen har blitt noe mer vektlagt på studiet, og at studentene har fått et større innblikk i slike rettsområder. Vi ville derfor finne ut hvilken interesse studentene har i denne relativt ”nye” jusen. Til slutt hadde vi alternativet ”Annet”. Her kunne studentene selv spesifisere hvilke fag de likte best. Dette gjorde vi for å fange opp andre fag som vår liste ikke hadde med, ettersom denne ikke var uttømmende. I 2006 undersøkte også Brinchmann studentenes faginteresser. Forskjellen fra vår undersøkelse er at hun hadde alternativet ”miljørett” istedenfor ”annen offentlig rett”, som vi har med.¹⁰¹ I tillegg hadde hun ikke med vårt nye alternativ ”internasjonal rett og menneskerettigheter”.

Studentene hadde mulighet til å krysse av på flere alternativer når de skulle gjøre rede for sine faginteresser. Dette fordi det er vanlig at man har interesse for flere fag. Åkvåg valgte en annen løsning hvor studentene kun kunne velge ett fag. På grunn av dette er ikke tallene fullt ut sammenlignbare. Vi vil likevel trekke linjer til hennes resultater hvor dette er mulig og viser noe av interesse. Vi har samme spørsmålsstilling som Brinchmann, og hennes undersøkelse er derfor direkte sammenlignbar når det gjelder fagene som er felles i begge undersøkelsene.

---

¹⁰⁰ Åkvåg 2000 s. 117

¹⁰¹ Brinchmann 2006 s. 45

Tabellen nedenfor viser hvor stor andel av studentene som oppga at de liker de enkelte fag.

Tallene er oppgitt i prosent	Hvilke fag liker du best?		
	Menn	Kvinner	Totalt
Forretningsjus/skatt	60,9	40,2	47,1
Familierett	21,9	39,2	33,4
Velferdsrett	8,6	15,3	13,1
Strafferett	22,5	26,6	25,2
Annen offentlig rett	23,2	20,9	21,7
Internasjonal rett og MR	41,7	50,5	47,6
Annet	9,9	7,3	8,2

Tabell 11. Hvilke fag studentene liker best 2010

60,9 % av de mannlige studentene og 40,2 % av de kvinnelige studentene har svart at de liker forretningsjus/skatt (heretter kalt ”forretningsjus”). Vi ser altså at det er langt flere menn enn kvinner som liker denne type jus. Åkvåg fant i 1998 at nesten dobbelt så mange menn som kvinner likte forretningsjus best.¹⁰² Det er altså ikke en like stor kjønnsforskjell i dag. Brinchmann fant i 2006 at henholdsvis 67,4 % og 45,6 % av menn og kvinner likte forretningsjus.¹⁰³ Det har altså vært en nedgang i fagets popularitet også siden 2006. Forretningsjus kommer på andreplass i popularitet blant de fagene vi har oppstilt, kun slått av internasjonal rett og menneskerettigheter (heretter kalt ”internasjonal rett”) som vi kommer tilbake til nedenfor.

Når det gjelder familie- og velferdsrett er det blant begge disse fagene cirka dobbelt så stor andel blant kvinner som blant menn som liker disse fagene. Dette viser også Brinchmanns resultater fra 2006.¹⁰⁴ Totalt blant studentene er det 33,4 % som liker familierett og 13,1 % som liker velferdsrett.

Når det gjelder strafferett har det skjedd store endringer i fagets popularitet blant studentene, dette i negativ retning. I 1998 var strafferett det best likte faget blant

---

¹⁰² Åkvåg 2000 s. 117

¹⁰³ Brinchmann 2006 s. 49

¹⁰⁴ l.c.

studentene.¹⁰⁵ I 2006 var det passert av forretningsjus, mens det i dag er på fjerdeplass bak både familierett og internasjonal rett. Blant studentene var det ¼ som opplyste at de likte strafferett, herunder 22,5 % av menn og 26,6 % av kvinner. Dette er en sterk nedgang også siden 2006, hvor Brinchmann fant at 43,6 % av menn og 55,1 % av kvinner mente det samme.¹⁰⁶ Interessen for faget er altså halvert på fire år. Det er ikke innlysende hva som er grunnen for en slik drastisk endring på så få år. En mulighet kan være at strafferett har blitt ansett som en motvekt til den tradisjonelle forretningsjusen. Når vi nå også har tatt inn internasjonal rett som alternativ kan det være at dette området fyller noe av rollen som en slik motvekt. Vi ser jo at nesten halvparten av jusstudentene har svart at de liker internasjonal rett. Likevel er det bemerkelsesverdig at interessen for strafferett har falt så kraftig.

Når det gjelder annen offentlig rett er det 21,7 % av studentene som liker dette. Det er noe flere menn enn kvinner som liker dette, men kjønnsforskjellen er ikke stor. Åkvåg fant derimot at det var flere kvinner enn menn som likte annen offentlig rett og i så måte har det skjedd en endring.¹⁰⁷

Internasjonal rett var som nevnt et nytt avkrysningsalternativ, og her kommer den store overraskelsen. Hele 41,7 % av de mannlige og 50,5 % av de kvinnelige studentene svarte at de likte dette rettsområdet. Dette er derfor det rettsområdet studentene liker best i dag. Jusen har de siste årene blitt sterkt internasjonalisert og jus over landegrensene blir mer og mer vanlig. Dette har tydeligvis falt i smak hos studentene. Det blir interessant å se om dette vil påvirke hvilke fag fakultetet velger å undervise i de neste årene, og om det vil skje en endring i et studium som av en del har blitt kritisert for å være for ”norskt”.

7,7 % har oppgitt andre fag som de liker. Her har vi fått en del forskjellige svar, men det er ingen som skiller seg ut i så stor grad at vi velger å gå nærmere inn på dette.

---

¹⁰⁵ Åkvåg 2000 s. 117

¹⁰⁶ Brinchmann 2006 s. 49

¹⁰⁷ Åkvåg 2000 s. 117

6.2.2 Hvilke fag tror studentene de kommer til å jobbe med i fremtiden?

Vi spurte også studentene om hvilke fag de tror de kommer til å jobbe med i fremtiden. Her brukte vi de samme alternativene, samt at vi i tillegg hadde med faget ”utlendingsrett”. Vi hadde ikke dette som et alternativ under spørsmålet om hvilke fag studentene liker, ettersom faget ikke er blant de obligatoriske fag alle studentene må gjennom. Man kan imidlertid ta det som valgfag, men dette er på 5. avdeling og studentene i vår undersøkelse har ikke kommet lenger enn 4. avdeling. Grunnen til at vi valgte å ta med alternativet her er at utlendingsrett er et rettsområde som har vært i sterk vekst de siste årene. Den delen av forvaltningen som jobber med utlendingsrett har økt kraftig i antall ansatte, i tillegg til at flere advokatfirmaer har begynt å jobbe med dette rettsområdet. Mange av studentene vil være klar over dette og det er derfor interessant å se om de tror de kommer til å ende opp med en slik jobb.

Tabellen nedenfor viser resultatene fra dette spørsmålet.

Tallene er oppgitt i prosent	Hvilke fag tror du at du kommer til å jobbe med i fremtiden?		
	Menn	Kvinner	Totalt
Forretningsjus/skatt	59,2	38,9	45,7
Familierett	15,2	25,6	22,1
Velferdsrett	7,9	11,3	10,2
Strafferett	21,2	25,9	24,3
Utlendingsrett	4,6	9,0	7,5
Annen offentlig rett	21,9	26,6	25,0
Internasjonal rett og MR	24,5	33,6	30,5
Annet	8,6	7,3	7,7

Tabell 12. Hvilke fag studentene tror de kommer til å jobbe med 2010

Åkvåg stilte også dette spørsmålet, men studentene hadde som nevnt ikke mulighet til å sette mer enn ett kryss. Likevel vil vi også her trekke linjer hvor det er mulig. Brinchmann

har derimot spurt om hvilke fag studentene vil spesialisere seg i på 5. avdeling, altså noe annet enn oss og vi kan derfor ikke sammenligne med hennes resultater.¹⁰⁸

Diagrammet nedenfor viser forskjellen i hvilke fag dagens studenter liker, og hva de tror de kommer til å jobbe med.

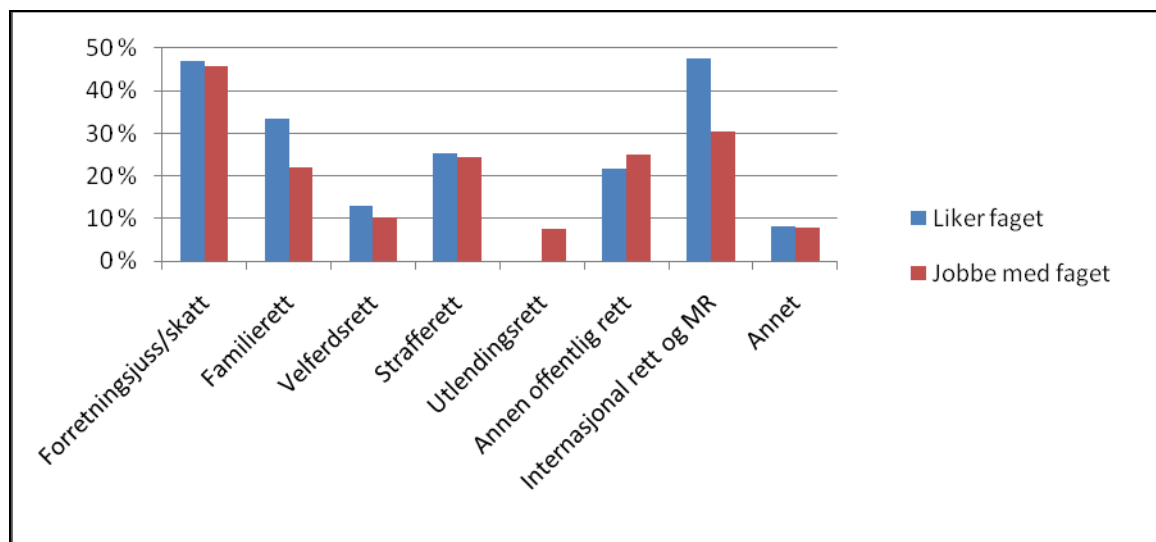

Diagram 11. Hvilke fag studentene liker og hva de tror de kommer til å jobbe med

Det er ikke store kjønnsforskjeller når det gjelder overgangen fra hvilke fag studentene liker og til hva de tror de kommer til å jobbe med. Kjønnene vil derfor bli behandlet samlet.

Vi ser at det er omtrent like mange studenter som tror de kommer til å jobbe med forretningsjuss og som oppgir at de liker dette rettsområdet. Tidligere undersøkelser, blant annet Åkvågs, har vist at det har vært flere studenter som tror de kommer til å jobbe med forretningsjuss enn som faktisk liker det.¹⁰⁹ Grunnen til dette kan være at de

¹⁰⁸ Brinchmann 2006 s. 46

¹⁰⁹ Åkvåg 2000 s. 117. I selve oppgaven har Åkvåg oppgitt at hun stilte spørsmålet "Hvilke fag ønsker du å praktisere i jobbsammenheng?" til studentene. Vi ser imidlertid at hun i spørreskjemaene spør hvilke fag studentene *tror* de kommer til å jobbe med i fremtiden. Det er en forskjell på hva man *ønsker* og hva man *tror* man kommer til å jobbe med. Vi spurte på den siste nevnte måten og svarene er dermed sammenlignbare.

forretningsjuridiske advokatfirmaene er de som driver mest med reklame og rekruttering mot studentene. Studentene kan da få et inntrykk av at flere jurister ender opp i slike firmaer enn det som er realiteten. At dette nå har jevnet seg ut tyder på at de som begynner å jobbe med forretningsjus faktisk er interessert i slike fag. Dette er en positiv utvikling.

Når det gjelder familie- og velferdsrett er det færre som tror de kommer til å jobbe med dette, enn som faktisk liker fagene. Mange av dem som vil jobbe med disse fagene, spesielt velferdsrett, ender opp i det offentlige hvor lønningene generelt er lavere enn i det private. Dette kan være grunnen til at færre av studentene tror de kommer til å jobbe med dette, ettersom mange fristes av det private jobbmarkedet. I tillegg er dette fag hvor inntjeningspotensialet som advokat er lavere enn de tradisjonelle forretningsjusfagene som for eksempel selskapsrett og kontraktsrett. Dette kan føre til at familie- og velferdsrett velges bort som arbeidsområde til tross for at studentene synes fagområdene er interessante.

Under fagene strafferett og annen offentlig rett er det ikke stor forskjell på andelen studenter som har interesse for fagene og andelen som tror de kommer til å jobbe med dette.

Når vi ser på internasjonal rett ser vi en stor nedgang i antall studenter som tror de kommer til å jobbe med dette i forhold til antall studenter som liker faget, henholdsvis 30,5 % og 47,6 %. Grunnen til nedgangen kan være at internasjonal rett kan virke lite håndfast for studentene i forhold til jobb. Internasjonal rett er ikke et konkret rettsområde, men har enkelte aspekter som går igjen i mange forskjellige rettsområder. Det kan derfor virke noe diffust hvilke jobber internasjonal rett er en del av. Likevel må man huske at hele 30,5 % tror de kommer til å jobbe med internasjonal rett, og det er kun forretningsjus som ligger foran med sine 45,7 %.

Vi ser av tabell 12 at det er 7,5 % av studentene som tror de kommer til å jobbe med utlendingsrett. Dette viser at det er en viss andel studenter som har fått med seg at det finnes en del arbeidsplasser innenfor dette fagområdet.

6.2.3 Mykjustesen

Mykjustesen går ut på at kvinner velger fag med mer omsorgspregede aspekter, mens menn velger fag som anses som ”harde” uten et slikt omsorgspreg.¹¹⁰ Tesen har blitt bekreftet av en rekke undersøkelser.¹¹¹ Våre resultater går i samme retning og diagrammet nedenfor viser de faglige interessene til de mannlige og kvinnelige studentene.

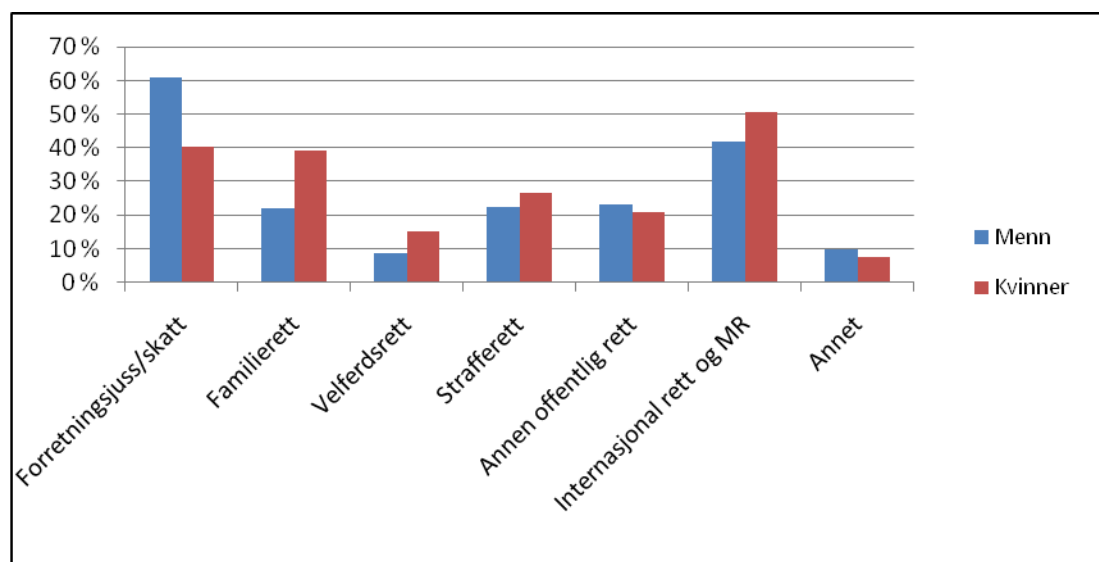

Diagram 12. Hvilke fag de mannlige og de kvinnelige studentene liker

¹¹⁰ Begrepet ”mykjustesen” kan være noe misvisende, og har også vært omdiskutert. Fagene som anses som mykjus består ikke alltid utelukkende av myke aspekter. Et eksempel er barnvern som går under faget velferdsrett, et fag som ligger i kjernen av mykjusen. Som kontrollorgan har barnevernet helt klart harde aspekter ved seg, mens jobben med å representerer de som har fått et vedtak av barnevernet mot seg må regnes som myk jus. Selv om mykjusbegrepet kan være noe generaliserende i enkelte henseende, velger vi å bruke begrepet i den tradisjonelle betydningen. Dette fordi vi mener at i de fleste tilfeller vil ikke dette være misvisende, og at vi dermed vil få et sammenligningsgrunnlag med tidligere undersøkelser.

¹¹¹ Åkvåg 2000, Bahus 2001 og Brinchmann 2006 er eksempler på dette.

Når det gjelder annen offentlig rett og internasjonal rett og menneskerettigheter skal vi ikke se nærmere på disse i et mykjusperspektiv. Disse har tradisjonelt ikke vært med i mykjusdiskusjonen. Det bemerkes likevel at menneskerettigheter isolert sett må anses som mykjus, og vi ser at flere kvinner enn menn liker dette fagområdet. Likevel er menneskerettigheter av praktiske hensyn plassert sammen med internasjonal rett, da de henger sammen. Det er derfor vanskelig å si om mykjusaspektene er grunnen til det kvinnelige flertall under denne fagkategorien.

Vi ser at det er langt flere menn som liker forretningsjus enn kvinner. Forretningsjus er det typiske eksempel på det man kaller ”hardjus”. Det er ofte stort fokus på inntjening og man forventes å opptre kynisk i forhold til dette. Man kjennetegner også fagene med at de inneholder få sosiale aspekter. I dette ligger at arbeidet ikke gjelder enkeltmennesker, men i stor grad handler om økonomien og drift av selskaper og andre upersonlige rettssubjekter. Selv om menn også i dag er mer interessert i forretningsjus er det mindre forskjell på kjønnene enn tidligere undersøkelser har vist. Åkvåg fant i 1998 at dobbelt så stor andel blant guttene som blant jentene likte dette fagområdet.¹¹² I 2006 viste Brinchmanns undersøkelse at forskjellen var blitt mindre, og blant menn og kvinner var andelen henholdsvis 67,4 % og 45,6 %.¹¹³ Kjønnene har de siste årene nærmest seg noe og tallene våre viser at 60,9 % av menn og 40,2 % av kvinner liker forretningsjus.

Videre ser vi at det er en større andel kvinner enn menn som er interessert i familie- og velferdsrett. Disse fagene er de klassiske eksemplene på ”mykjus”. Fagene inneholder i stor grad sosiale aspekter ved at de omhandler det som i mange tilfeller er de viktigste områdene i enkeltmenneskers liv. Mye av familieretten omhandler samlivsbrudd og etterfølgende skifteoppgjør. I slike tilfeller får klientens følelser en stor rolle som man som jurist må takle. Velferdsretten handler i stor grad om livsgrunnlaget til folk, herunder hvilke rettigheter de har gjennom statlige trygdeordninger. Dette viser at disse fagene i større grad inneholder en faktor av mellommenneskelige relasjoner, og det ser ut som kvinnelige

---

¹¹² Åkvåg 2000 s. 117

¹¹³ Brinchmann 2006 s. 49

studenter fristes mer av dette enn de mannlige. Når det gjelder tidligere undersøkelser er ikke Åkvågs resultater egnet for sammenligning. Brinchmanns undersøkelse viste at 19,8 % større andel av kvinnene enn mennene likte familierett.¹¹⁴ I dag er forskjellen på 17,3 %. Forskjellen når det gjelder velferdsrett har også minsket noe. I 2006 var forskjellen på menn og kvinner 11,1 %, mens den i dag er 6,7 %.¹¹⁵

Det er noen flere kvinner enn menn som liker strafferett. Det har vært diskutert om strafferett skal anses som mykjus eller hardjus. For mange er arbeid med strafferett idealistisk motivert, mens andre blir tiltrukket av status og oppmerksomhet som slike saker kan medføre. Som forsvarsadvokat må man på den ene siden være empatisk i forhold til sin klient, og på den andre siden opptre kynisk i forhold til motparten. Man kan si at faget inneholder både myke og harde aspekter.

På denne bakgrunn ser vi at mykjustesen også i dag gjør seg gjeldende, men at den viser seg i en noe mildere utgave enn tidligere.

6.2.4 Oppsummering

- ”Forretningsjus/skatt” og ”internasjonal rett og menneskerettigheter” er de fagområdene som studentene liker best. Strafferett har derimot falt sterkt i popularitet siden Åkvågs undersøkelse i 1998.
- Når det gjelder familierett, velferdsrett og internasjonal rett er det færre som tror de kommer til å jobbe med dette enn som faktisk liker fagene. Blant de andre fagene er det omtrent like mange som liker fagene og som tror de kommer til å jobbe med dem.
- Vi ser av resultatene at mykjustesen lever i beste velgående. Vi må likevel bemerke at forskjellene mellom menn og kvinner har blitt mindre, og at tesen viser seg i en noe mildere utgave enn tidligere

---

¹¹⁴ l.c.

¹¹⁵ l.c.

6.3 Yrkesplaner

Vi spurte studentene om hvilke yrkesplaner de har 5, 10 og 20 år etter at de er ferdig utdannet. Dette gjorde vi ved å oppstille et spørsmål hvor de vanligste juristyrkene var svaralternativer.¹¹⁶ Studentene skulle oppgi hvor i yrkeslivet de anså seg selv om 5, 10 og 20 år.

Studentene ble bedt om å krysse av på kun ett alternativ under hvert av punktene. Det var derimot enkelte som krysset av på flere alternativer, og noen som ikke besvarte spørsmålet. De fleste besvarte likevel spørsmålet riktig, og av de som besvarte undersøkelsen fikk vi inn 77 % korrekte besvarelser på dette spørsmålet. Dette må anses som en relativt god svarprosent og studentenes svar er følgelig representative.¹¹⁷

Åkvåg og Brinchmann spurte også i sine undersøkelser om studentenes yrkesplaner.¹¹⁸ Vi vil sammenligne med Åkvågs resultater underveis hvor vi finner at dette viser noe av interesse. Brinchmann har derimot presentert tallene på en slik måte at vi ikke finner det hensiktsmessig å foreta en slik sammenligning. Grunnen er at hun har fokusert på hver avdeling for seg. Vi har valgt å fokusere på alle respondentene samlet fordi vi mener dette er en bedre måte å presentere resultatene på. Vi er av den oppfatning at det er helhetsbildet av studentene i 2010 som er interessant, ikke avdelingene isolert sett.

Tabellen nedenfor viser hva de mannlige, kvinnelige og totalantallet studenter har svart på dette spørsmålet, og den kommenteres nærmere i de følgende punktene.

---

¹¹⁶ Vi hadde også alternativet ”Annet”, hvor studentene kunne spesifisere andre yrker som vi ikke hadde oppstilt. Det var imidlertid svært få som benyttet seg av denne muligheten.

¹¹⁷ I ettertid må vi ta selvkritikk på utformingen av dette spørsmålet. Selv om det har vært brukt på samme måte før uten at dette har vært trukket frem som problematisk, var det tydelig at en del av respondentene ikke forsto hvordan dette skulle besvares. En annen grunn som vi anser som nærliggende for at flere av studentene ikke besvarte dette spørsmålet, er at de følte seg så usikre på yrkesplanene at de lot være å svare eller krysset av flere alternativer enn det vi spurte etter, fordi det var vanskelig å bestemme seg.

¹¹⁸ Åkvåg 2000 s. 120 og Brinchmann 2006 s. 36

Tallene er oppgitt i prosent	5 år			10 år			20 år		
	M	K	T	M	K	T	M	K	T
Akademisk institusjon	3,1	5,2	4,5	1,6	1,8	1,7	9,0	6,5	7,4
Advokat i næringslivet	12,6	7,3	9,2	18,5	14,5	15,9	6,6	9,7	8,6
Jurist i næringslivet	7,9	10,8	10,3	8,1	4,8	6,0	6,6	3,7	4,7
Advokat i forvaltningen	7,9	4,3	5,6	5,6	6,1	6,0	3,3	2,8	2,9
Jurist i forvaltningen	20,5	25,9	24,0	7,3	7,0	7,1	5,7	4,6	5,0
Politiadvokat	7,1	9,5	8,6	6,5	12,7	10,5	3,3	6,9	5,6
Annet arb. Politi/påtale	3,1	2,6	2,8	1,6	7,0	5,1	0,8	5,1	3,5
Dommer	1,6	2,6	2,2	8,1	7,9	8,0	11,5	15,2	13,9
Advokat i advokatfirma	25,2	21,6	22,8	29,8	25,9	27,3	19,7	16,1	17,4
Advokat i egen praksis	0,8	0,9	0,8	7,3	4,4	5,4	23,8	18,0	20,1
Organisasjonsarbeid	5,5	8,2	7,2	3,2	4,8	4,3	3,3	6,0	5,0
Ikke i juridisk arbeid	3,1	0,4	1,4	1,6	0,4	0,9	3,3	1,4	2,1
Hjemmeværende	-	-	-	0,8	1,3	1,1	1,6	0,5	0,9
Pensjonist	-	-	-	-	-	-	-	0,9	0,6
Annet	-	0,9	0,6	-	1,3	0,9	1,6	2,8	2,4
SUM	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Tabell 13. Jusstudentenes yrkesplaner etter 5, 10 og 20 år

Blå = offentlig sektor

Grønn = privat sektor

Hvit = annet

6.3.1 Offentlig sektor vs. privat sektor

I det følgende skal vi se nærmere på i hvilken grad studentene har planer om å jobbe i privat eller offentlig sektor. Forskjellen mellom disse sektorene ligger først og fremst i at lønnsnivået i privat sektor generelt er høyere, og at arbeidstiden ofte er lengre. Arbeidstiden i det offentlige er vanligvis 8 til 16, mens i det private er det ofte vanlig at man jobber langt utover dette. Startlønnen etter endt utdanning er ganske lik innen de to sektorene. Derimot er lønnsstigen i det private, nesten uten unntak, langt brattere enn i det offentlige. Videre er fagområdene i stor grad forskjellig i de to sektorene. Av naturlige grunner er det mer offentligrett i offentlig sektor, og mer privatrett i privat sektor. På denne bakgrunn er det interessant å se hvilke sektorer studentene sikter seg inn imot.

De yrkene som anses å være i offentlig sektor er markert med blått i tabellen ovenfor, privat sektor med grønt. De andre yrkesalternativene går under kategorien "Annet".

Diagrammet nedenfor viser hvordan yrkesplanene til studentene utspiller seg i forhold til offentlig og privat sektor 5, 10 og 20 år etter studiet.

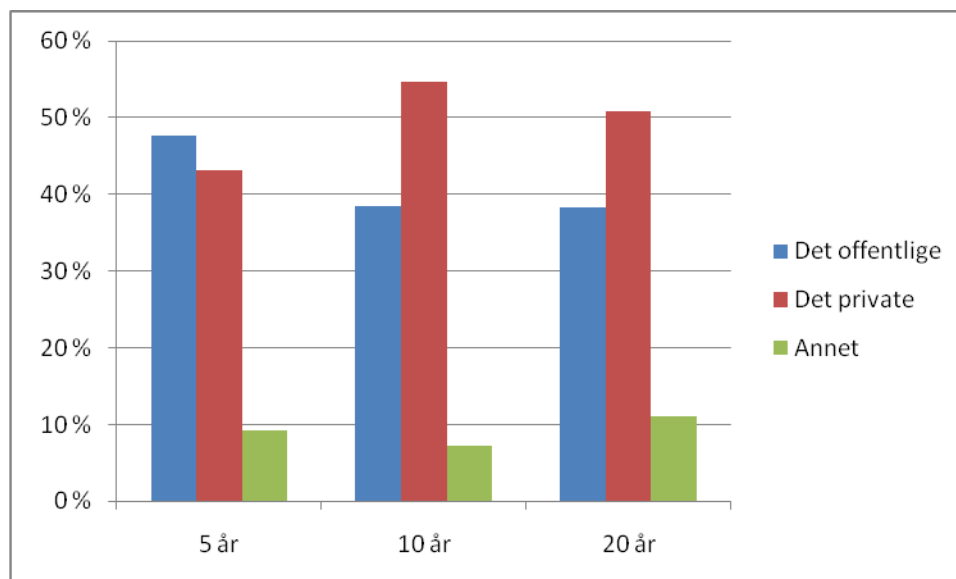

Diagram 13. Studentenes yrkesplaner i privat og offentlig sektor etter 5, 10 og 20 år

Vi ser at etter 5 år i arbeidslivet er det flere som ønsker å jobbe i det offentlige enn i det private. Grunnen til dette kan være at mange vil etablere familie i denne perioden av livet. 5 år etter endt utdanning vil en stor andel av studentene være i overkant av 30 år og det er i denne alderen det i dag er vanligst å ha småbarn. Arbeidstiden i det offentlige er ofte bedre tilpasset familielivet enn i privat sektor.

10 år etter studiet er det et flertall av studentene som ønsker å jobbe i det private. Andelen som ønsker å jobbe i det offentlige har sunket med omtrent 10 %, mens andelen som vil jobbe i det private har økt tilsvarende. Det er nokså vanlig at man som jurist går over til det private etter noen år i det offentlige. Gjennom arbeid i det offentlige opparbeider man seg ofte en kompetanse som kan være av stor verdi i det private jobbmarkedet, og man blir betalt deretter.

Selv om det offentlige har mistet terreng etter ti år er det likevel langt færre som har falt fra enn i Åkvågs undersøkelse fra 1998. Hun fant at andelen studenter som ønsket å jobbe i det

offentlige ble halvert i forhold til 5 og 10 år etter endt utdanning.¹¹⁹ Det er altså flere som ønsker å jobbe i det offentlige 10 år etter studiet i dag enn i 1998. Åkvåg fant at i overkant av 20 % ville jobbe i det offentlige etter 10 år, mens det i dag er i underkant av 40 %.¹²⁰

Selv om andelen studenter som vil jobbe i det offentlige ikke synker drastisk må dette nyanseres ved at det skjer en forskyvning innenfor de offentlige stillingene. Etter 5 år er det 24 % som oppgir at de har planer om å jobbe som jurist i forvaltningen, etter 10 år er det kun 7,1 %. Dette er nok den stillingen innenfor det offentlige som anses å ha lavest status. Selv om ganske mange holder seg innenfor det offentlige vil de gå over til andre stillinger som gir både høyere status og lønn. Vi ser blant annet at andelen som ønsker å jobbe som dommer øker.

Andelen som ønsker å jobbe i det offentlige og det private holder seg forholdsvis stabil fra 10 til 20 år etter studiet. Imidlertid fortsetter den nevnte forskyvningen innen de offentlige stillingene. Av de nesten 40 % som ønsker å jobbe i det offentlige etter 20 år er det 21,3 % som sikter seg inn på jobb som enten dommer eller ansatt i en akademisk institusjon. Dette er jobber som har høy status og som har mer prestisje innen juristprofesjonen enn mange jobber i det private næringsliv. De to sistnevnte regnes som statusyrker på grunn av at dommeren avgjør hva som er gjeldende rett til enhver tid, mens ansatte ved akademisk institusjoner anses som eksperter innen sitt felt, da en stor andel har jobbet med forskning og har en doktorgrad i jus. Dette er også jobber det er stor konkurranse om. Det bemerkes at etter 20 år er det 13,9 % av studentene som ønsker å jobbe som dommer. Det er ikke nok dommerstillinger til at alle disse kan få sine ønsker oppfylt.

Det er en større andel kvinner enn menn som ønsker å jobbe i offentlig sektor. Når det gjelder privat sektor er det en større andel menn enn kvinner som ønsker dette. Åkvåg fant de samme tendensene, men forskjellene mellom menn og kvinner var større når hun utførte

---

¹¹⁹ Åkvåg 2000 s. 122

¹²⁰ l.c.

undersøkelsen i 1998.¹²¹ Kjønnsforskjellene har følgelig blitt mindre i offentlig og privat sektor de siste årene. Diagrammene under viser forskjellene i dag.

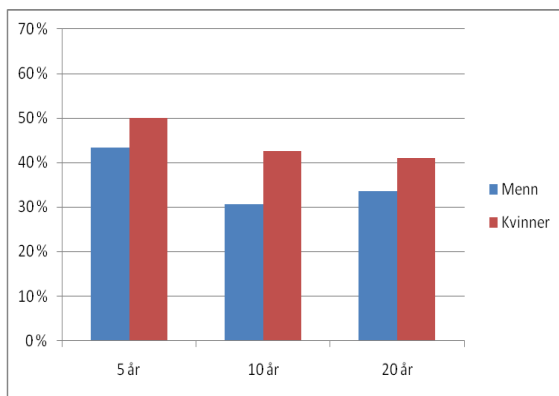

Diagram 14. Andel menn og kvinner i *offentlig* sektor etter 5, 10 og 20 år

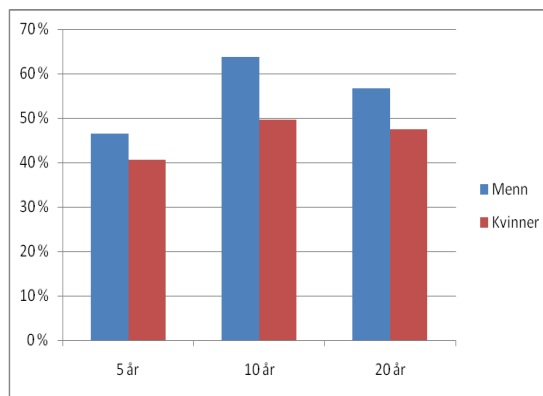

Diagram 15. Andel menn og kvinner i *privat* sektor etter 5, 10 og 20 år

Noe av grunnen til at kvinner er mer interessert i å jobbe i offentlig sektor er nok at arbeidstiden er bedre tilpasset et familieliv. Det er fortsatt slik at kvinner har mer ansvar i hjemmet og for barn enn menn. Av punkt 6.1.2 så vi også at de kvinnelige studentene er mer opptatt av at det fremtidige yrket lar seg kombinere med barn enn de mannlige studentene. At kvinner i større grad trekkes mot det offentlige er derfor ikke overraskende. Vi har tidligere sett at menns faginteresser passer bedre med de arbeidsområdene som ofte går igjen i privat sektor, den såkalte hardjusen. Dette er nok en av grunnene til at flere menn enn kvinner sikter seg inn mot denne sektoren.

6.3.2 Andel studenter som vil bli advokat

Her skal vi se nærmere på hvor stor andel av studentene som har planer om å bli advokat. Dette gjelder både i privat og offentlig sektor. Advokat er det man innen juristprofesjonen kaller et statusyrke. Grunnen til dette er at det i mange tilfeller er kun advokater som kan føre saker for retten. I tillegg er advokatstillinger vanligvis bedre betalt enn juriststillinger. Resultatene fra undersøkelsen ser vi i diagrammet nedenfor.

---

¹²¹ Ibid. s. 121 og 124.

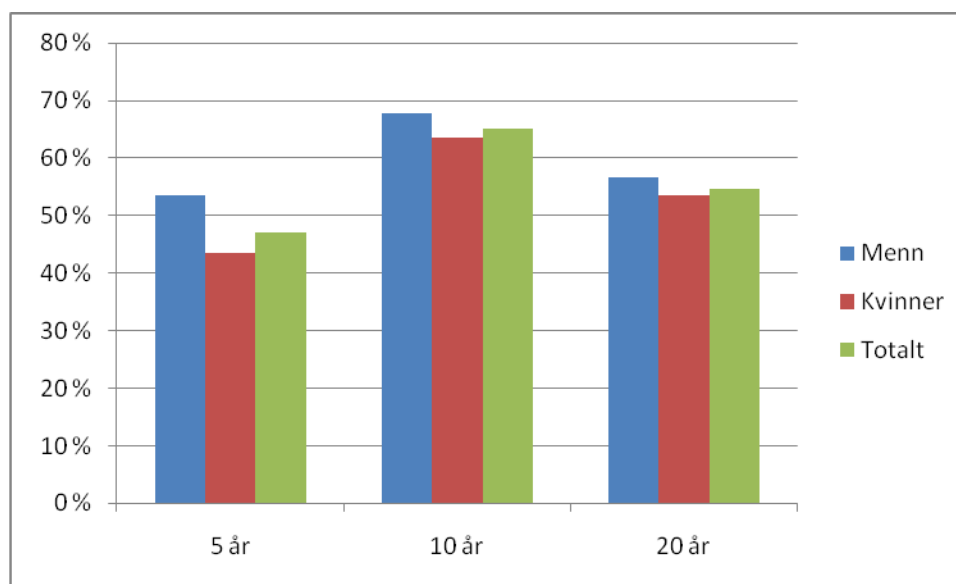

Diagram 16. Andel studenter som ønsker å bli advokat etter 5, 10 og 20 år

Etter 5 år er det i underkant av halvparten av jusstudentene som ønsker å jobbe som advokat. Det er 10 % større andel av menn enn kvinner som har planer om dette. Det betyr at kjønnsforskjellen har minsket sammenlignet med tidligere undersøkelser. Åkvåg fant at etter 5 år ønsket 40 % av mennene og 20 % av kvinnene å bli advokat.¹²²

Vi ser at etter 10 år er det langt flere som ønsker å bli advokat. Totalt er det 65,1 % av studentene som vil jobbe som advokat på dette tidspunktet. Forklaringen på dette kan være at mange velger å opparbeide seg erfaring andre steder før de starter som advokat. For en del vil dette bety en stilling i forvaltningen hvor man, som nevnt ovenfor, kan opparbeide seg en kompetanse som kan være av verdi for arbeidsgivere i privat sektor. Andre har kanskje ikke mulighet til å få jobb som advokat etter studiet på grunn av svake karakterer. Annen erfaring vil kunne da veie opp for karakterene og en advokatjobb være innen rekkevidde etter 10 år.

Fra 10 til 20 år synker andelen som ønsker å jobbe som advokat med ca 10 %, og ender på 54,6 %. Selv om andelen synker er det interessant å sammenligne med de andre yrkene som

¹²² Ibid. s. 125

anses som statusyrker, herunder dommer og jobb i akademisk institusjon. Hvis man slår sammen disse ser man at andelen som ønsker jobb i et statusyrke ikke går ned, men derimot opp fra 10 til 20 år etter endt utdanning. Etter 20 år er det 75,9 % av studentene som vil ha en statusjobb.

Kjønnsforskjellen etter 10 og 20 år er ikke stor, selv om en noe større andel av menn ønsker å bli advokat. At forskjellen nå er mindre er godt nytt for advokatstanden, som lenge har blitt kritisert for å være mannsdominert. Tallene viser at kjønnsandelen i advokatstanden vil bli utjevnet dersom kvinnene blir ønsket velkommen på lik linje med menn.

Diagram 16 ovenfor viser at etter 5, 10 og 20 år er det henholdsvis 47 %, 65,1 % og 54,6 % av jusstudentene som ønsker å jobbe som advokat. Alle disse tallene er langt høyere enn andelen jurister som faktisk jobber som advokat. Brinchmann henviser til tall fra Juristforbundet som sa at Advokatforeningen utgjorde 32,2 % av Juristforbundet per 9. januar 2006.¹²³ Det finnes ikke oppdaterte tall på dette, men våre beregninger viser at andelen advokater blant juristene i dag ligger på i underkant av 40 %, se fotnote 76 for våre beregninger. Dette viser at studentenes yrkesplaner i forhold til advokatyrtet ikke står i samsvar med dagens arbeidsmarked. Studentenes planer tyder derimot på at andelen advokater vil øke dersom de følger disse. Likevel er det ikke sannsynlig at antall advokater vil øke så betraktelig at alle studentene som har planer om å bli advokat, faktisk blir det.

6.3.3 Mest populært etter 5, 10 og 20 år

Avslutningvis vil vi se på hvilken karrierevei flest studenter planlegger etter 5, 10 og 20 år. Etter 5 år er det *jurist i forvaltningen* som har høyest oppslutning med 24 % av studentene.

---

¹²³ Brinchmann 2006 s. 36. Brinchmann skriver videre at ”Advokatforeningen hevder at 90 prosent av advokatene i Norge er organisert hos dem. Juristforeningen sier i sin årsrapport for 2004-2006 at om lag 81 prosent er antatt registrert hos dem. Hvis man tar utgangspunkt i antallet juridiske kandidater, og omtrentlig antall advokater basert på Advokatforeningens tall, vil advokatstanden utgjøre 29,1 prosent av den totale juristbestanden.” Etter dette har Advokatforeningen meldt seg ut av Juristforbundet.

Som tidligere nevnt er det nok mange som vil jobbe noen år i forvaltningen for å opparbeide seg kompetanse, og deretter søke nye utfordringer. Dette viser seg ved at etter 10 år er det kun 7,1 % av studentene som har planer om en slik stilling. Mange anser også en jobb som jurist i forvaltningen som en fortsettelse av studiet. I forvaltningen er læringsmiljøet ofte godt, og i mangel av praksis på selve studiet velger mange å starte yrkeskarrieren på en arbeidsplass hvor man kan bygge kompetanse og som samtidig ikke er for stressende.

Etter 10 år er det *advokat i advokatfirma* som flest har planer om, med sine 27,3 % av studentene. Dette er også i tråd med en tradisjonell karrierevei som jurist. Man må her starte som advokatfullmektig, og man kan deretter gå gradene som vanligvis er fast ansatt advokat og kanskje til slutt partner. Lønningene går drastisk opp etter hvert som man går gradene i et advokatfirma.

Studentenes yrkesplaner etter 20 år toppes av *advokat i egen praksis*, som 20,1 % har planer om. Med egen praksis har man mulighet til å tjene enda mer enn som partner i et advokatfirma. Men dette er ikke nødvendigvis incentivet til alle som ønsker egen praksis. Det kan være at man ønsker mer kontroll over arbeidet sitt, og at man i større grad kan styre sin egen hverdag.

6.3.4 Oppsummering

- Undersøkelsen viser at kvinner i større grad ønsker å jobbe i offentlig sektor, mens menn i større grad ønsker å jobbe i privat sektor. Likevel har disse forskjellene mellom menn og kvinner blitt mindre siden Åkvågs undersøkelse i 1998.
- Det er en større andel av studentene som ønsker å jobbe som advokat enn andelen advokater i juristprofesjonen i dag. Flere menn enn kvinner har planer om å jobbe som advokat, men kjønnsforskjellene blir mindre lengre ut i yrkeskarrieren.

- 5 år etter endt utdanning er det jurist i forvaltningen som har størst oppslutningen når det gjelder studentenes yrkesplaner. Etter 10 og 20 år er det derimot advokatyrket som flest har planer om.
- Etter 20 år er det 75,9 % av studentene som ønsker et statusyrke; enten advokat, dommer eller ansatt i akademisk institusjon.

6.4 Multiutdanning

Vi spurte studentene om de hadde eller planla å gjennomføre annen høyere utdanning på universitet eller høyskole i tillegg til jusstudiet. Resultatene fra undersøkelsen vår viste at hele 42,6 % av studentene svarte bekreftende på dette.¹²⁴ I Åkvågs undersøkelse fra 1998 svarte 20 % av studentene *ja* på dette spørsmålet.¹²⁵ Brinchmanns resultater fra 2006 endte på 35,4 %.¹²⁶ Våre resultater viser at prosentandelen av jusstudenter som ønsker å multiutdanne seg fortsetter å øke med årene. På litt over ti år har prosentandelen doblet seg, og i dag har eller planlegger altså litt over to av fem jusstudenter å ta høyere utdanning utover juridikum.

6.4.1 Utdanningsretningene utover juridikum

Studentene som svarte bekreftende på at de ville multiutdanne seg ble bedt om å svare nærmere om utdanningsretningen i et oppfølgingsspørsmål. På dette spørsmålet var det fem svarkategorier, som representerte ulike utdanningsretninger, som kunne avkrysses; ”Økonomi/administrasjon”, ”LL.M (utenlandsk master i jus)”, ”Språk”, ”Samfunnsfag” og ”Humanistiske fag”.¹²⁷ I tillegg fantes svaralternativet ”Annet” hvor studentene selv kunne spesifisere utdanningsretningen hvis de oppgitte kategoriene ikke passet.

---

¹²⁴ 32 respondenter svarte *vet ikke* på spørsmålet om multiutdannelse, men valgte likevel å spesifisere utdannelsesretning utover jusstudiet. Da vi anser disse studentene for å ha planer av en viss grad om ta annen høyere utdanning etter jusstudiet, har vi valgt å inkludere disse respondentene i gruppen som har svart *ja* på spørsmålet om multiutdannelse.

¹²⁵ Åkvåg 2000 s. 110

¹²⁶ Brinchmann 2006 s. 50

¹²⁷ Disse kategoriene var erfaringsmessig de utdannelsesretningene som var mest aktuelle for jusstudentene, jf. Åkvågs og Brinchmanns undersøkelser.

Flere av studentene planlegger mer enn en type utdanning utover jusstudiet. De studentene som har krysset av på flere alternativer vil følgelig bli representert i flere kategorier. Resultatene over fordelingen på de ulike utdanningsretningene går frem av diagrammet under.

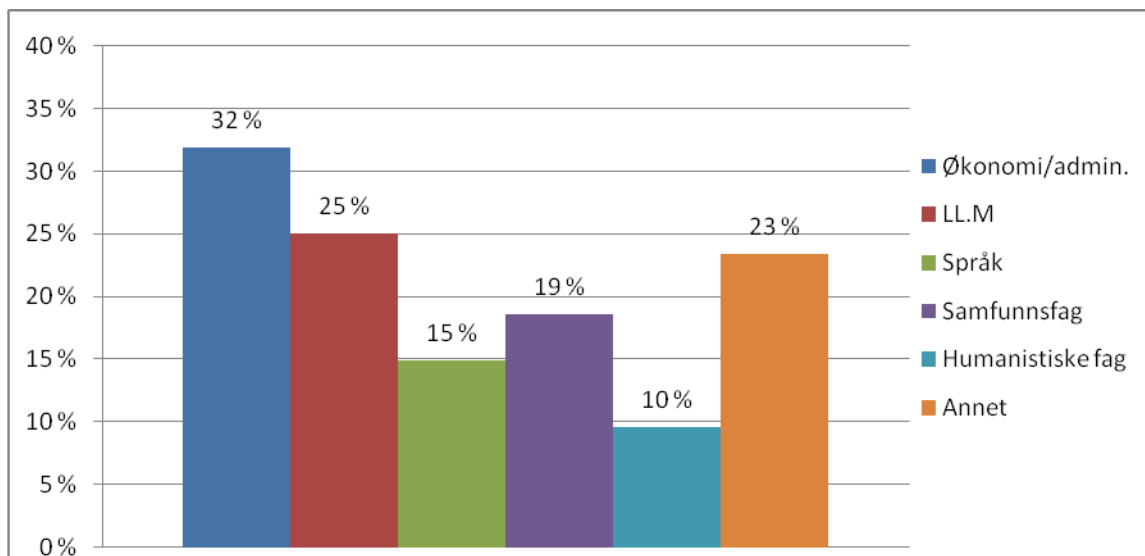

Diagram 17. Utdanningsretning utover juridikum

Som vi ser av diagrammet er det utdanning innenfor økonomi og/eller administrasjon som er den mest populære for studentene som ønsker multiutdanning. Oppslutningen på 32 % innebærer imidlertid en nedgang når man sammenliger med resultatene fra tidligere undersøkelser. I Åkvågs undersøkelse utgjorde utdanning innenfor økonomi hele 49 % av gruppen studenter som ønsket multiutdanning.¹²⁸ Brinchmanns resultater er ikke egnet til sammenligning på en like god måte, siden hun ikke opererer med en totalprosent på hver av utdanningsretningene, men kun oppgir prosenter på de ulike avdelingene.¹²⁹ En nærmere

¹²⁸ Åkvåg 2000 s. 111

¹²⁹ Brinchmann 2006 s. 51. Vi har altså valgt å ikke se nærmere på hver avdelingen isolert sett. Brinchmanns prosenter fra de ulike avdelingene ledet ikke til noen resultater av særlig interesse. Hovedmålet må uansett være å få tak i helhetsbildet av de studentene som velger å multiutdanne seg. Dette mener vi best gjøres ved å operere med en totalprosent for hver av utdanningsretningene.

studie av Brinchmanns resultater på de ulike avdelingene, viser imidlertid at økonomi og administrasjon var mest populært også i 2006. Av Brinchmanns resultater kunne man også se at økonomi og administrasjon ikke lengre hadde samme dominerende plass, og at det i større grad kom inn andre utdanningsretninger med en prosentandel av en viss størrelse.¹³⁰ Våre resultater viser at denne utviklingen har fortsatt og samtidig med at multiutdanningstrenden generelt øker, får den et videre spekter enn tidligere.

Master of Laws (LL.M) utgjør den nest største utdanningsretningen, og blir ført opp av ¼ av jusstudentene som ønsker multiutdanning. Dette er en stor økning i forhold til resultatene fra tidligere undersøkelser. Åkvågs resultater avdekket at kun 6 % av de som ønsket tilleggsutdanning i 1998 ville ta denne innenfor jus *generelt*.¹³¹ Hos Brinchmann ser man at LL.M som utdanningsretning har dukket opp og at en del studenter fra og med tredje avdeling fører denne opp i 2006.¹³² Dette er nok et utviklingstrekk som blant annet skyldes den økende internasjonaliseringen av retten, og er et eksempel på hvordan trenden med multiutdanning relaterer seg til rettsutviklingen.

Samfunnsfag utgjør den tredje største gruppen for utdanning utover juridikum i undersøkelsen vår. 19 % av studentene som vil multiutdanne seg oppgir denne utdanningsretningen. Tilleggsutdanning innenfor dette feltet har økt en god del i popularitet fra Åkvågs undersøkelse frem til i dag.¹³³ En samfunnsfaglig utdanning kan være egnet til å gi studentene et bedre helhetsbilde av samfunnet, da jusstudiet, som også er en form for samfunnsfag, må sies å ha et nokså smalt syn i så måte.

Språk som tilleggsutdanning er i dag blitt en retning som en del studenter vil utdanne seg innenfor. 15 % av multiutdanningsstudentene oppgir dette som utdanningsretning. Åkvåg viser ikke til språk i sin presentasjon av resultatene. Våre resultater sammenlignet med

---

¹³⁰ l.c.

¹³¹ Åkvåg 2000 s. 110

¹³² Brinchmann 2006 s. 51

¹³³ Åkvåg 2000 s. 111

Brinchmanns viser at språk som utdanningsretning går frem i popularitet. Det er grunn til å tro at også det å ta utdanning innenfor språk har sammenheng med den økende internasjonaliseringen av retten. I dagens rettsbilde kommer man i mer kontakt med fremmedspråklige aktører, regelverk og kontrakter sammenlignet med kort tid tilbake, og språkkunnskaper er derfor blitt enda viktigere.

10 % av multiutdanningsstudentene svarer at de vil ha utdanningen innenfor et humanistisk fag. Man finner ikke denne retningen som en egen gruppe i Åkvågs resultater (filosofi er nevnt med 4 %).¹³⁴

Til slutt sitter man igjen med de utdanningsretningene som studentene spesifiserte selv og som er plassert i kategorien ”Annet”. 23 % av multiutdanningsstudentene havner i denne kategorien. På dette svaralternativet var utdanningene som ble oppgitt så ulike at vi ikke anser det som hensiktsmessig å kategorisere disse i nærmere bestemte grupper.

6.4.2 Omfanget av utdanningene utover juridikum

I vår undersøkelse la vi også inn et nytt element i spørsmålet om multiutdanning. Dette besto i at studentene som svarte bekreftende på at de planla å ta mer utdanning enn juridikum oppgav hvor lang denne utdanningen ville være. Svaralternativene som kunne avkrysses var ”1 år”, ”2 år”, ”Bachelor” eller ”Master”.¹³⁵ I tillegg har vi samlet dem som spesifiserte egen utdanning, men lot være å oppgi lengden på denne, i en egen gruppe kalt ”Annet/Uspesifisert”. Dataene vi fikk fra denne delen av spørsmålet belyser i hvor stor grad studentene er villige til å gå utover juridikum i jakten på mer utdanning.

---

¹³⁴ l.c.

¹³⁵ Under begrepet multiutdannelse er det ikke naturlig å inkludere utdannelser av for liten lengde, som for eksempel en mindre enkeltstående eksamen eller et kurs. Det må kreves en viss lengde og omfang før man kan snakke om at studentene multiutdanner seg. Vi valgte derfor å sette minstelengden på utdannelsen utover juridikum til 1 år.

Av diagrammet under ser man hvor stor prosentandel de forskjellige svaralternativene, som viser lengden på utdanningene, utgjør av den totale mengden multiutdanninger.

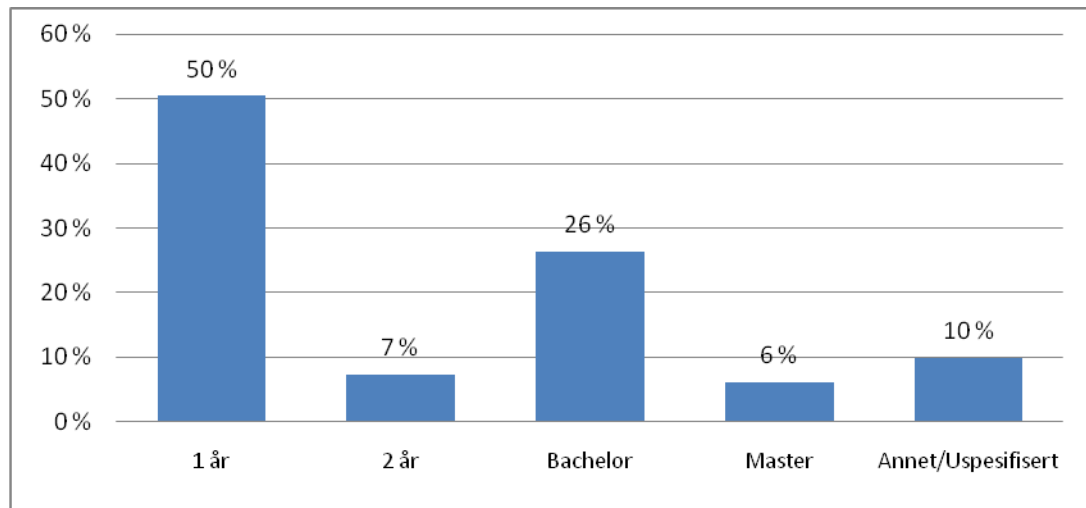

Diagram 18. Lengde på utdanning utover juridikum

Halvparten av de som vil multiutdanne seg har eller vil ta utdanning av ett års varighet utover jusstudiet. Dette betyr altså at halvparten av utdanningene utover juridikum må anses som et mindre tillegg til hovedutdanningen juridikum. Det skal imidlertid nevnes at en del av studentene har oppgitt mer enn en utdanning av ett års varighet, slik at disse totalt sett vil ende opp med tilleggsutdanning på over ett år, for eksempel ved å ta to ettårige utdanninger.¹³⁶

LL.M er det klareste eksempelet på en ettårig tilleggsutdanning i denne sammenheng. Men også innenfor utdanningsretningen språk og økonomi/administrasjon har over halvparten av multiutdanningsstudentene oppgitt en utdanning av ett års varighet. Kanskje denne tilleggsutdanningen blir ansett å være prikken over i-en for mange av studentene. Ett år

---

¹³⁶ Faktisk har 21 % av multiutdanningsstudentene oppgitt mer enn en utdannelse utover jusstudiet. Tidligere undersøkelser har ikke sett på dette, slik at det er uklart om dette er et nytt fenomen blant jusstudentene. Senere undersøkelser kan fastslå om dette er en tiltakende tendens.

med tilleggsutdanning kan ha sitt grunnlag både i interesse, og i at studenten anser dette som et nødvendig spesialiseringstiltak for å få den jobben de ønsker.

Litt over ¼ av studentene som vil multiutdanne seg oppgir utdanning på bachelornivå. Her skal man merke seg at utdanninger innenfor samfunnsfag og humanistiske fag særlig er av denne lengden. Også økonomi, som er den største gruppen totalt, har mange studenter innenfor denne utdanningslengden. Å ta en bachelorgrad i tillegg til en mastergrad i rettsvitenskap er mye utdanning også sett med dagens øyne, hvor høyere utdanning er blitt svært vanlig. Det blir interessant å se om det blir flere av denne type studenter i fremtiden. Man kan spørre seg hvorfor disse studentene ønsker eller ser seg nødt til å ta så mye høyere utdanning. I punkt 6.4.4 ser vi nærmere på hvorfor studentene ikke anser det som tilstrekkelig med en master i rettsvitenskap.

Utdanninger på to år, masternivå og de resterende av annen varighet/uspesifiserte, utgjør grupper på 10 % eller mindre. Man kan merke seg at tilleggsutdanning på masternivå ikke er aktuelt for mer enn 6 % av studentene som ønsker multiutdanning. Masteren i rettsvitenskap vil således være den lengste utdanningen for mer enn ni av ti multiutdanningsstudenter.

6.4.3 Kjønnsfordelingen generelt og på de ulike utdanningsretningene

Vår undersøkelse viser at prosentandelen hos menn og kvinner nesten er helt lik når det kommer til spørsmålet om multiutdanning, henholdsvis 44 % og 42,1 %. Åkvågs resultater viste at det nesten var dobbelt så mange menn (25 %) som kvinner (13,5 %) som hadde eller planla å ta multiutdanning i 1998.¹³⁷ Man ser altså at denne kjønnsforskjellen har blitt borte i løpet av en tolv års periode.

Under følger et diagram som viser fordelingen hos kjønnene på de ulike utdanningsretningene.

---

¹³⁷ Åkvåg 2000 s. 110, Brinchmann viser ikke til prosentandelene hos hvert av kjønnene.

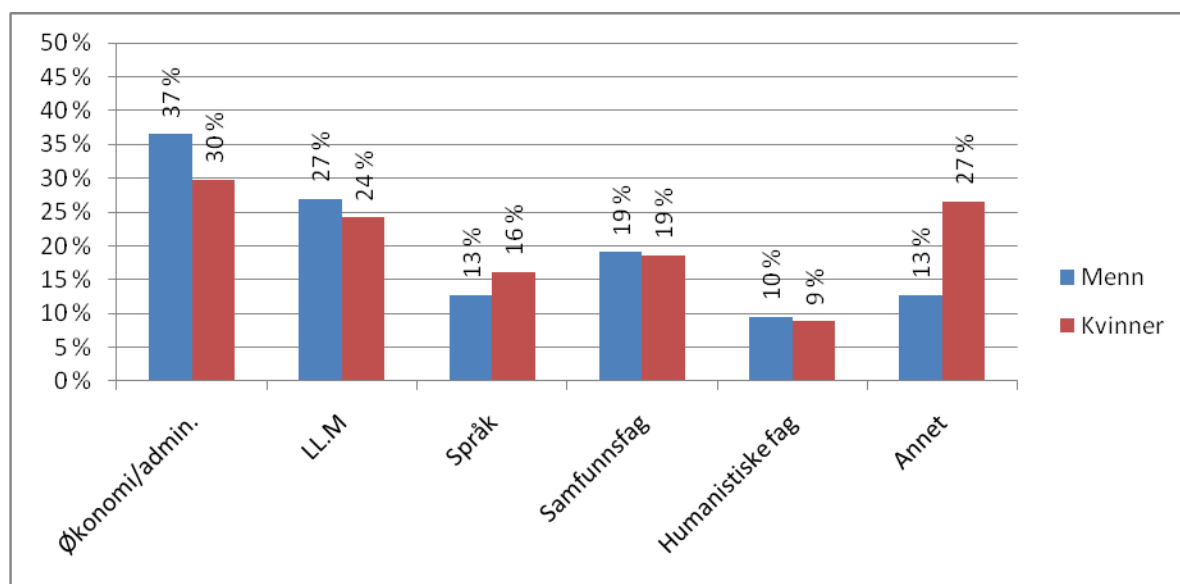

Diagram 19. Fordelingen mellom kvinner og menn på utdanningene utover juridikum

Diagrammet viser at fordelingen på flertallet av utdanningsretningene er temmelig like hos kjønnene. Resultatene viser først en litt større forskjell når man kommer til utdanninger innenfor økonomi og/eller administrasjon, hvor mennene ligger 7 % over kvinnene. De mannlige jusstudentene er altså noe mer fokusert på utdanning i økonomisk og administrativ retning enn det kvinnene er. For begge kjønn er imidlertid dette den utdanningsretningen som går mest igjen.

Det er samlekategorien ”Annet” som viser den største forskjellen mellom kjønnene. Måler man prosenten hos hvert av kjønnene er det over dobbelt så mange kvinner som har spesifisert utdanninger innenfor denne kategorien sammenlignet med mennene. Kvinnene på jusen som går for en multiutdanning oppgir altså i større grad enn mennene utdanninger som skiller seg ut fra de på forhånd oppgitte utdanningsretningene. Med andre ord viser de kvinnelige studentene et videre spekter og kombinasjoner av andre utdanninger utover jusen enn de mannlige studentene.

6.4.4 Hvorfor er det ikke tilstrekkelig med en master i rettsvitenskap?

Vår undersøkelse gir ikke svar på i hvor stor grad studentenes planer om multiutdanning er et resultat av at studentene ser seg nødt til å gjøre dette for å få den jobben de ønsker.

Åkvåg pekte på at multiutdanning kunne være et resultat av at flere av studentene føler de må kompensere for dårligere karakterer, eller må skaffe seg en fordel i forhold til de andre jusstudentene i konkurranse om de beste jobbene.¹³⁸

Dagens arbeidsmarked for jurister er på mange områder preget av større krav til spesialisering, og juristene må i noen tilfeller konkurrere med personer som har en annen type utdanning enn juridikum. Det kan også være stillinger hvor juridikum alene blir en for snever utdanning, men som kombinert med annen utdanning anses egnet for jobben. En viktig del av de fleste juristers arbeidsdag beror på bearbeiding av et faktum som utgjør grunnlaget for det konkrete rettslige arbeidet. I mange tilfeller vil en supplerende utdanning gjøre juristen bedre i stand til å kunne håndtere kompliserte faktum og få en mer avansert innsikt på et gitt felt. Man kan for eksempel tenke seg forretnings- eller skattejuristen som tar utdanning innenfor økonomi for å bedre kunne forstå klientene og de økonomiske forutsetningene på området.

Internasjonaliseringen av retten kan være en annen forklaringsfaktor på den økende multiutdanningstrenden. Behovet for kompetanse innen språk og jus ut over landets grenser øker i takt med den tiltakende internasjonaliseringen.

6.4.5 Oppsummering

- Multiutdanningstrenden fortsetter å øke. Kvinner er i dag like opptatt av dette som menn.
- Økonomi og administrasjon er fortsatt den største utdanningsretningen, men den er ikke like dominerende som tidligere, og man har et vidt spekter av andre utdanningsretninger som er populære. Det er stort sett små forskjeller mellom kjønnene når det kommer til valg av utdanningsretning.

---

¹³⁸ Åkvåg 2000 s. 111

- Juridikum vil utgjøre den lengste utdanningen for mer en 90 % av dem som tar høyere utdanning utover juridikum.

6.5 Om arbeidsledighet og betydningen av å få praktisert jus i jobben

En undersøkelse utført av Norges Juristforbund høsten 2008 viser at ”[s]å å si alle nyutdannede jurister får jobb når de vandrer ut av fakultetet for siste gang. Og de fleste av fru Justitias nyutklekkede barn får stillinger av overveiende juridisk karakter innen et halvt år.”¹³⁹ Hele 97 % av de nyutdannede juristene våren 2008 hadde fått jobb innen et halvt år og 89 % av de ferske juristene hadde arbeid som hovedsakelig besto i juridiske oppgaver.¹⁴⁰ Tilsvarende undersøkelse gjort hos høstkullet senere samme år viste at alle de nyutdannede kandidatene som var med i undersøkelsen hadde fått jobb.¹⁴¹ Ifølge Statistisk sentralbyrå er det grunn til å tro at det gode arbeidsmarkedet for jurister vil holde seg i årene som kommer. Prognoser viser nemlig at det i de neste årene vil være et økende behov for nye jurister i landet.¹⁴²

Vi spurte jusstudentene om de er bekymret for ikke å få jobb når de er ferdig utdannet og om det er viktig for dem å få praktisert jusen i yrket sitt. I gjennomgangen av resultatene våre vil vi sammenligne med resultatene Åkvåg fikk på tilsvarende spørsmål i 1998.¹⁴³

6.5.1 ”Er du bekymret for ikke å få jobb når du blir ferdig utdannet?”

Resultatene våre viser at 20 % av jusstudentene er bekymret for ikke å få jobb når de er ferdig utdannet. Åkvågs undersøkelse avdekket at 35 % av studentene var bekymret for dette.¹⁴⁴ Det er altså 15 % færre jusstudenter som bekymrer seg for dette i dag sammenlignet med undersøkelsen fra 1998.

---

¹³⁹ Grinland 2009

¹⁴⁰ l.c.

¹⁴¹ Grinland 2009 (B)

¹⁴² Gangnes 2010

¹⁴³ Åkvåg 2000 s. 127-128

¹⁴⁴ Åkvåg 2000 s. 128

Av diagrammet under ser man i hvilken grad menn og kvinner på jusstudiet var/er bekymret for å ikke få arbeid i 1998 og 2010.

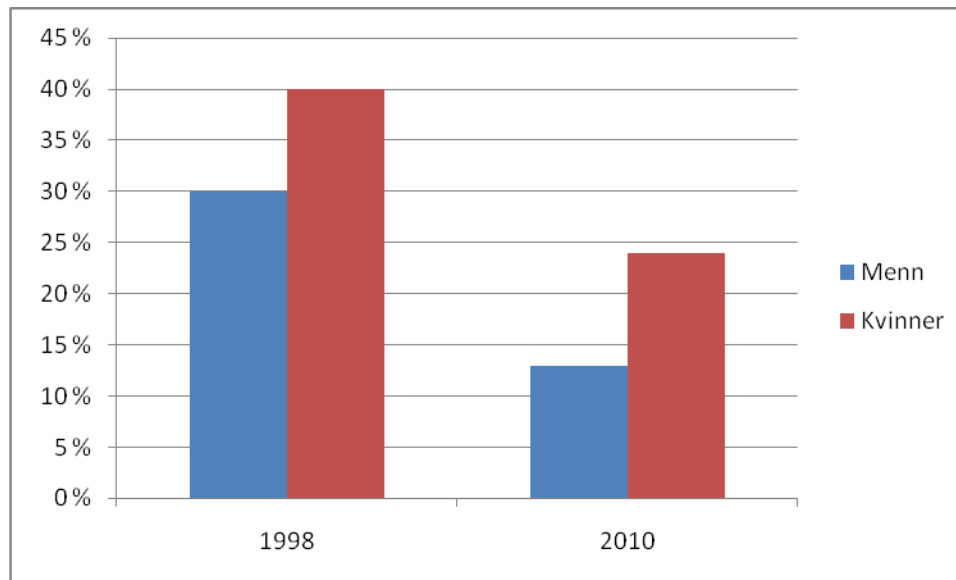

Diagram 20. Andel menn og kvinner som er bekymret for ikke å få jobb i 1998 og 2010

Både kvinner og menn er i dag blitt tryggere på at de skal få arbeid etter endt utdanning sammenlignet med jusstudentene i undersøkelsen fra 1998. Nedgangen i bekymring er på litt over 15 % hos begge kjønn. De mannlige studentene er imidlertid ca 10 % mindre bekymret enn kvinnene slik de også var i 1998.

Undersøkelsen og prognosene nevnt innledningsvis, viser at arbeidsmarkedet for tiden er godt for juristene. Resultatene våre viser samtidig at jusstudentene føler seg tryggere på å få jobb etter endt utdanning sammenlignet med tidligere. Man ser imidlertid at det er et avvik mellom studentenes bekymringer og det som er realiteten i dagens arbeidsmarked. Studentene ser ut til å være mer pessimistiske enn det situasjonen skulle tilsi. Dette kan skyldes en rekke årsaker. Mange av studentene er kanskje ikke klar over hvordan arbeidsmarkedet ser ut i dag, og man kan ha studenter som på grunn av karakterpress og ensidig fokus på vanskelig oppnåelige jobber, har et feilaktig inntrykk av mulighetene for å få jobb. Videre det kan også tenkes at de som kjenner til at det er gode jobbmuligheter i

dag, mener at dette ikke er en situasjon som vil holde seg særlig lenge, for eksempel på grunn av usikkerhet med grunnlag i den globale finanskrisen.

6.5.2 "Er det viktig for deg å få en jobb hvor du praktiserer juss?"

Resultatene fra undersøkelsen vår viser at 85 % av jusstudentene er opptatt å få et yrke hvor de får praktisert jusen. Sammenlignet med Åkvågs tall som viste 80 %, har dette altså blitt viktigere for dagens studenter.

Diagrammet under viser hvor viktig det var/er for menn og kvinner på jusstudiet å få praktisert jus i jobben sin i 1998 og 2010.

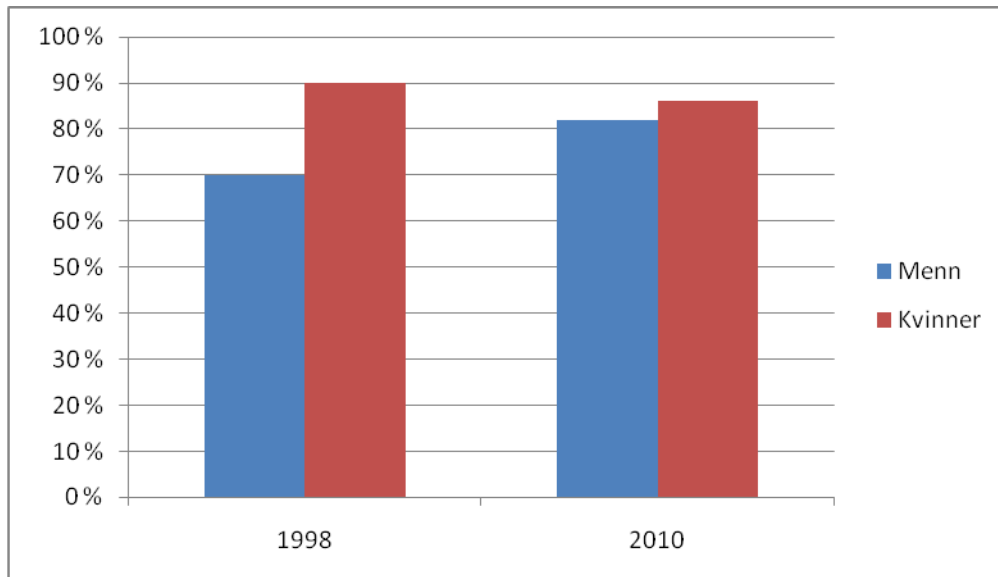

Diagram 21. Prosent menn og kvinner svart "ja" på om det er viktig å få praktisert jus i 1998/2010

En sammenligning av resultatene fra de to undersøkelsene viser at kjønnsforskjellene man fant i 1998 nesten er borte. Dagens mannlige jusstudenter har blitt mer opptatt av å få et yrke hvor de kan få praktisert jusen, mens kvinnene har fått en liten nedgang sammenlignet med 1998. Samlet innebærer dette at kvinnene i dag bare ligger 4 % over mennene, mot tidligere 20 %.

Åkvåg mente at resultatene fra dette spørsmålet i sammenheng med det første viste ”i hvilken utstrekning de er villige til å lempa på kravene til det juridiske innholdet i sin arbeidssituasjon.”¹⁴⁵ Hun tolket resultatene fra 1998 slik at kvinnene stilte større krav til jobbens innhold og at dette var en av grunnene til at de var mer bekymret. Mennene var rundere i kantene med hensyn til innholdet i jobben og dette kunne således være en forklaring på at de ikke var fullt så bekymret. Med våre resultater ser vi imidlertid at selv om kvinner og menn nesten er like opptatt av å få praktisert jus, så forblir kvinnene mer bekymret enn mennene for å bli arbeidsledige når de blir ferdig utdannet. Kanskje er dette bare et uttrykk for at de mannlige studentene er mer sikre på seg selv under studiet og i en jobbsøkersituasjon. Det er likevel nærliggende å spørre om det bildet som kommer frem delvis skyldes at kvinner oppfatter at de ikke har de samme mulighetene som mennene, og at de står overfor en større utfordring når de skal søke jobb etter endt utdanning. Resultater fra andre deler av undersøkelsen kan være med å underbygge en slik tanke. For eksempel er det i punkt 6.6. vist at hele 59,8 % av de kvinnelige studentene ikke tror at kvinner har samme mulighet som menn til å gjøre karriere, gitt samme forutsetninger.

6.6 Likestilling i arbeidsmarkedet

Juristprofesjonen har tradisjonelt vært kjent for å være mannsdominert. Over de siste tiårene har det skjedd en utvikling til at det er flest kvinner som i dag blir jurister. I den forbindelse har vi spurt studentene om hvorvidt de oppfatter at kvinnelige og mannlige jurister har lik mulighet for å gjøre karriere innen forskjellige sektorer i arbeidslivet, forutsatt at de har samme karakterer og kvalifikasjoner.

---

¹⁴⁵ l.c.

44,1 % av mennene og 59,8 % av kvinnene svarte nei på et eller flere av spørsmålene om likestilling i arbeidsmarkedet.

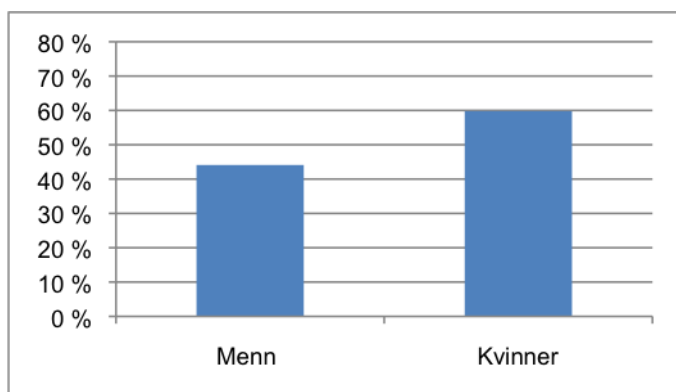

Diagram 22. Likestilling 2010

Norge er på verdensbasis kjent som en forkjemper for likestilling, og det er da et urovekkende resultat at det totalt er 54,5 % av jusstudentene som oppfatter at arbeidsmarkedet ikke tilbyr de samme karrieremulighetene for begge kjønn. Vi ser også at kvinner i større grad enn menn har en oppfatning om at det ikke er likestilling.

Åkvåg problematiserte også likestilling i sin undersøkelse fra 1998. Hun tok i hovedsak for seg likestilling i forretningsjuridisk advokatfirma, og vi vil komme nærmere inn på hennes resultater i forhold til våre under punkt 6.6.1.6, om forretningsjuridisk advokatfirma.

I det videre vil vi først ta for oss likestilling i noen utvalgte sektorer i arbeidslivet som er aktuelle for jurister. Deretter vil vi se hva studentene mener kan være årsakene til at det ikke er samme muligheter til å gjøre karriere for kvinner og menn. Underveis vil vi foreta sammenligninger med resultater fra Åkvågs undersøkelse av jusstudenter i 1998, og Marianne K. Bahuś undersøkelse av advokater i 1998/1999.¹⁴⁶

---

¹⁴⁶ Åkvåg 2000 og Bahuś 2001

6.6.1 Likestilling i sektorene

Vi ba studentene krysse ”ja”, ”nei” eller ”vet ikke”¹⁴⁷ under spørsmålet: *”Tror du at den mannlige og kvinnelige jurist har samme mulighet for å gjøre den samme karrieren (innenfor sektorene nevnt under) forutsatt at de har samme karakterer og kvalifikasjoner?”*.¹⁴⁸

Tallene er oppgitt i prosent	Ja		Nei		Vet ikke	
Sektor	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner
Forvaltningen	93,8	91,3	2,7	4,9	3,4	3,8
Domstolen	85,6	68,8	9,6	23,2	4,8	8,1
Politi/påtalemyndighet	80	74,1	13,8	14,9	6,2	11
Bank/finans/forsikring	63,4	51,2	24,1	36,9	12,4	11,8
Organisasjoner	88,4	85,4	4,8	6,8	6,8	7,8
Strafferettslig advokatfirma	67,1	52,1	22,6	34,3	10,3	13,6
Forretningsjuridisk advokatfirma	51,4	37,1	35,6	51,6	13	11,3
Annen advokatvirksomhet	82,2	73,2	8,9	13,6	8,9	13,2

Tabell 14. Karrieremuligheter i forhold til kjønn i ulike sektorer

Tabellen viser en oversikt over studentenes syn på likestilling i utvalgte sektorer. Med en slik kategorisering av steder hvor jurister i mange tilfeller arbeider, ønsket vi å avdekke hvorvidt studentene mener at det er spesielle sektorer som skiller seg ut i negativ eller positiv forstand, med hensyn til likestilling. Diagrammet nedenfor viser andelen kvinner og menn som har svart ”nei” på det ovennevnte spørsmålet.

---

¹⁴⁷ Ettersom studentene ikke ennå er i arbeid som jurist er det ikke sikkert at alle har tenkt over problemstillingen, eller har en formening om hvorvidt det er likestilling for kjønnene karrieremessig. Derfor hadde vi med svaralternativet ”vet ikke”.

¹⁴⁸ Se spørsmål 29, vedlegg 1.

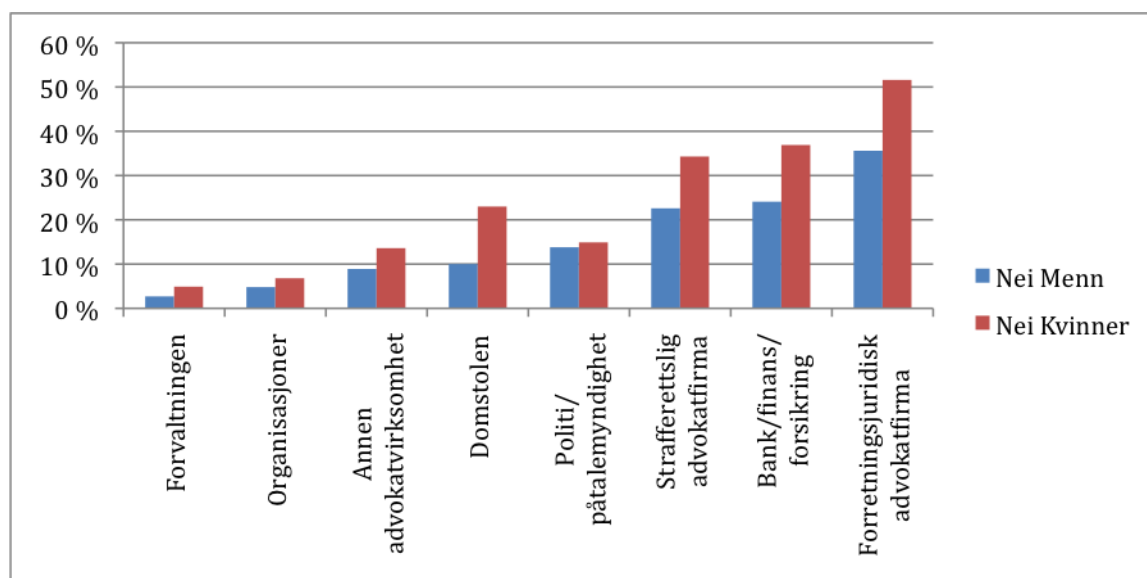

Diagram 23. I hvilken grad karrieremuligheter ikke oppfattes som like for begge kjønn

6.6.1.1 Forvaltningen

Forvaltningen utpeker seg positivt ved at over 90 % hos begge kjønn har besvart at de anser kjønnene for å være likestilt i denne sektoren. Dette er ikke et spesielt overraskende resultat. Forvaltningen er kjent for å tilby stabile arbeidstider med gode muligheter for å kombinere arbeid og familie, og det er et kjent fenomen at mange kvinner tiltrekkes av jobbene i forvaltningen.

Marianne K. Bahun har skrevet artikkelen ”Kvinner i advokatyret – proleterer i advokatfullmektigham” i 2001, som er basert på en særavhandling hvor hun foretok en rettsosnologisk kartlegging av advokatstanden. I artikkelen er temaet hvordan det er å være kvinne i advokatyret.¹⁴⁹ Her viser hun til en undersøkelse av jurister i offentlig forvaltning, foretatt av Elisabeth Fjell og Lillian Ring.¹⁵⁰ Om dette skriver Bahun: ”I forvaltningen behøver man ikke i samme grad forsake gleden av å være sammen med familien. Arbeidstiden slutter kl. 16, og barna kan hentes i barnehagen. Det er ikke klienter som forventer at saken skal ligge ferdig neste morgen, det er ikke press om fakturerbare

¹⁴⁹ Bahun 2001 s. 413

¹⁵⁰ Ibid s. 417

*timer, det er ikke konkurranse med barnløse unge fullmektiger og advokater som kan arbeide både tolv og fjorten timer om dagen for å karre til seg mer spennende, krevende og inntektsgivende oppdrag.*¹⁵¹

Undersøkelsen vår viser at også i dag kommer forvaltningen positivt ut med hensyn til likestilling. Over ni av ti respondenter av begge kjønn oppfatter at det er likestilling her, og sektoren er således den som kommer best ut av de åtte utvalgte sektorene i undersøkelsen.

6.6.1.2 Domstolen og politi/ påtalemyndighet

Domstolen og politi/ påtalemyndighet er sektorer innen det offentlige hvor mange jurister arbeider. I disse to sektorene mener henholdsvis 85,6 % og 80 % av mennene at kjønnene har lik mulighet til å oppnå samme karriere. Det er mer nedtonet blant kvinneandelen, henholdsvis 68,8 % og 74,1 %. Vi ser her at kjønnene ikke er helt ut enige verken om hvor det er likestilling, eller i hvilken grad. På tross av disse ulikhetene, er tallene forholdsvis positive sammenlignet med andre områder.

Domstolen har lenge hatt et flertall av mannlige dommerne. Domstolsadministrasjonen har imidlertid tatt et grep for å balansere ut dette misforholdet, og i 2007 og 2008 var halvparten av de nevnte dommerne kvinner. Sektoren har først og fremst praktisert moderat kjønnskvoltering, som vil si at kvinnelige søkere innstilles framfor menn dersom søkere vurderes å være tilnærmet likt kvalifisert.¹⁵² Avdelingsdirektør Willy Nettet i Domstolsadministrasjonen sier at tallene viser at kvinner har en relativt større sjanse til å bli utnevnt enn menn, og ”at blant annet den moderate kjønnskvolteringen som er blitt brukt har medvirket til en bedre kjønnsfordeling i domstolene.”¹⁵³

Når en forholdsvis lav andel kvinnelige studenter (68,8 %) antar at det er likestilling i domstolen kan det tyde på at studentene ikke er bevisst på at det skjer en utjevning av mannlige og kvinnelige dommere. Det er forholdsvis nytt at kjønnskvoltering benyttes i

---

¹⁵¹ l.c.

¹⁵² Domstolsadministrasjonen 2007 s. 27

¹⁵³ Juristkontakt.no 2009

denne sektoren, og det kan tenkes at inntrykket av likestilling vil endre seg positivt når andelen av kvinnelige dommere øker.

6.6.1.3 Organisasjoner

Organisasjoner scorer også høyt på likestilling i forhold til de andre sektorene, ved at over 85 % av både kvinner og menn oppfatter denne sektoren for å kunne tilby samme karrieremuligheter til begge kjønn.

Mange organisasjoner har et idealistisk fremfor kommersielt formål, som å ivareta velferds-, helse-, miljø- og arbeiderverninteresser. Eksempler er Landsorganisasjonen i Norge (LO) som kjemper for arbeidernes rettigheter, Røde Kors som er en humanitær hjelpeorganisasjon og ulike miljøvernorganisasjoner. Det er karakteristiske ”mykjus-fag” som velferdsrett, miljø- og arbeidervern som er fremtredende i denne sektoren. Som vist til i punkt 6.2.3, er dette fag som det er mer vanlig at kvinner tiltrekkes av.

En annen side er at organisasjoner ikke i samme grad har fokus på inntjening, kravstore klienter eller konkurranseelement. Til tider kan det være høyt arbeidspress i forbindelse med forhandlinger, rettssaker på vegne av organisasjonen eller medlemmers interesser, seminarer og lignende. Et fortrinn i organisasjoner er at det ofte er muligheter for en viss fleksibilitet ved at man kan planlegge når man vil jobbe irregulært. Man vet for eksempel når lønnsforhandlingene er, og kan dermed tilpasse arbeidsdagene slik at man arbeider noe mindre i forkant og ettertid av forhandlingene. Arbeid i en organisasjon kan dermed være lettere å kombinere med familie og barn, som tradisjonelt prioriteres høyere av kvinner enn menn, se punkt 6.1.2.

Samlet sett er det naturlig at dette er en sektor hvor kvinner er godt representert ut i fra faglige og familiære preferanser.

6.6.1.4 Annen advokatvirksomhet (familie-, sosial-, utlendingsrett mv)

Sektoren ”annen advokatvirksomhet” skiller seg fra forretningsjuridisk- og strafferettslig advokatfirma, ettersom sektoren er preget av høyere grad av såkalt ”mykjus”, herunder

familie-, sosial-, trygd-, arv- og utlendingsrett for å nevne noen. Denne type jus har ikke samme status som forretnings- og strafferett i yrkeslivet, og heller ikke like høye forventninger til inntjening.

Ifølge undersøkelsen vår har 82,2 % av de mannlige studentene, og 73,2 % av de kvinnelige en oppfatning av at kjønnes karrieremuligheter er de samme i denne sektoren.

6.6.1.5 Bank/finans/forsikring, strafferettslig- og forretningsjuridisk advokatfirma

Det er tre grupper som skiller seg særlig negativt ut i forhold til de andre når det gjelder studentenes syn på likestilling. Det er forretningsjuridisk- og strafferettslige advokatfirma, samt gruppen bank/finans/forsikring. Diagram 23 viser i hvilken grad disse utmerker seg.

Det som preger denne gruppen er det kommersielle aspektet. Det er et stort fokus på inntjening og å blidgjøre klienter. Juridisk kan store deler av den faglige delen for disse gruppene kalles ”hardjus” som eksempelvis skatt- og selskapsrett.

6.6.1.6 Forretningsjuridisk advokatfirma

Det er spesielt forretningsjuridisk advokatfirma som stikker seg ut som ”synderen” på spørsmålet om kjønne er likestilt med hensyn til karrieremuligheter. Dette er som tidligere nevnt tradisjonell ”hardjus”. Det var 51,6 % av kvinnene og 35,6 % av mennene som svarte nei på spørsmålet om likestilling innenfor denne sektoren.

Statistikk fra advokatforeningen bekrefter at kvinner alltid har vært underrepresentert i advokatbransjen.¹⁵⁴ Over de siste 20 årene har det vært en langsom, men positiv utvikling: I 1987 var det 6 % kvinnelige medlemmer i advokatforeningen, i 1997 var tallet steget til 13 % i 2001 var tallet 23 % og ved utgangen av 2008 var det 29 %.¹⁵⁵

---

¹⁵⁴ Statistikk fra Advokatforeningen per 21. desember 2008. Advokatforeningen anslår at deres medlemmer utgjør 90,4 % av alle advokatene i Norge per 1. januar 2010.

¹⁵⁵ l.c.

Bahus så nærmere på skillelinjene mellom kvinner og menn i advokatbransjen, og fant at 36 % av respondentene i undersøkelsen svarte at det ikke var like karrieremuligheter for begge kjønn i advokatyret.¹⁵⁶ 58 % av de kvinnelige advokatene svarte *nei* på spørsmålet, mens det kun var 30 % av de mannlige advokatene som sa det samme.¹⁵⁷ Det var ulike faktorer som denne gruppen mente påvirket kvinners muligheter til å bli likestilt. Bahus skriver: *”Fordommer fra klienter og kolleger ble særlig trukket frem. Det ble også begrunnet med at kvinnene var dobbeltarbeidende, og at de hadde tatt et verdivalg til fordel for familie og barn. Graviditet ble også nevnt som en sentral forklaringsfaktor.”*¹⁵⁸ Dette var kvinner og menn som arbeidet i bransjen, og resultatet bekrefter at kvinner ikke opplever at de er likestilt i yrket. Man kan spørre seg om mennene kanskje ikke er like oppmerksomme på problematikken, ettersom over dobbelt så mange kvinner mener at det ikke er likestilling.

I Åkvågs undersøkelse var spørsmålet noe annerledes formulert enn i vår undersøkelse. I stedet for å spørre studentene om de anså at det var likestilling i ulike sektorer, stilte hun et generelt spørsmål om det var likestilling for kvinnelige og mannlige jurister med hensyn til karrieremuligheter. Imidlertid brukte hun advokatbransjen som eksempel på karrieremulighet; advokatfullmektig, advokat og partner. Ved at spørsmålsstillingen har et slikt ledende element, kan man anta at studenten i stor grad besvarte spørsmålet med tanke på advokatbransjen. I 1998 var det 71 % kvinner og 45 % menn, som besvarte at de ikke anså karrieremulighetene for å være likestilt for kjønnene. Vi anser altså disse tallene for å være best egnet til å sammenlignes med vårt underspørsmål om forretningsjuridisk advokatfirma, og ikke generelt for alle sektorene.

Under følger et diagram som viser hvordan synet på likestilling i forretningsjuridisk advokatfirma forholder seg mellom jusstudenter i 1998 og 2010, samt advokater i 1998/1999.

---

¹⁵⁶ Bahus 2001 s. 414

¹⁵⁷ l.c.

¹⁵⁸ Ibid s. 415

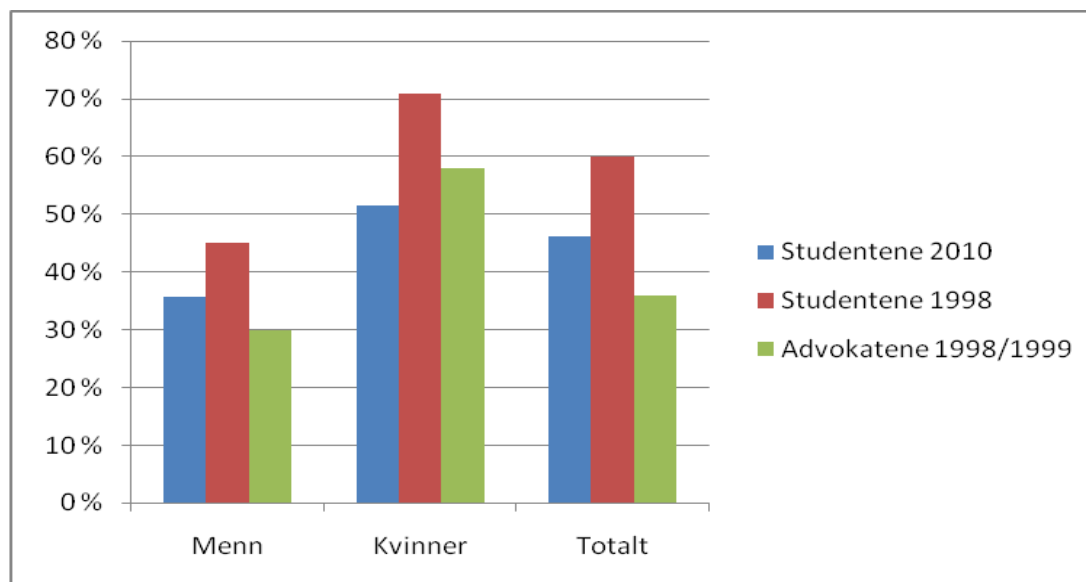

Diagram 24. Karrieremuligheter i forhold til kjønn i forretningsjuridisk advokatfirma fra 1998 til 2010: Andel som ikke anser karrieremuligheten for å være like på tvers av kjønn.

Samlet ser vi at kvinnene i de forskjellige undersøkelsene gjennomgående har en sterkere oppfattelse av at kjønnene ikke er likestilt med hensyn til karrieremuligheter i advokatbransjen. Grunnen til dette kan være at det er kvinnene som først og fremst kjenner diskrimineringen på kroppen i mange tilfeller. Bahun viste til at fordommer fra klienter og kolleger, sosiale roller og hovedansvar for hjemmet kan være faktorer som påvirker at kvinner ikke når toppnivået i advokatbransjen.¹⁵⁹

Videre ser vi at de kvinnelige *advokatene* i 1998/1999 ikke oppfatter problemet for å være like stort som de kvinnelige *studentene* i 1998 gjør. Det kan virke som om studentene har fordommer mot bransjen. Åkvågs resultater utpeker seg ved at 71 % av kvinnene mente at det ikke var likestilling.¹⁶⁰ På samme tidspunkt fant Bahun at det var 58 % kvinnelige advokater som var av samme oppfatning.¹⁶¹ I 1997 var andelen kvinnelige medlemmer i advokatforeningen på 13 %. Tallet viser at det på dette tidspunktet ikke var spesielt mange

¹⁵⁹ Ibid s. 418

¹⁶⁰ Åkvåg 2000 s. 146

¹⁶¹ Bahun 2001 s. 414

kvinnelige forbilder innen bransjen for de kvinnelige studentene. I dag er tallet mer enn fordoblet. Studentene i dag kan derfor få et inntrykk av at karrieremulighetene for kvinner og menn er mer like enn tidligere. Tendensen til at bransjen blir ansett mer likestilt, viser seg blant annet ved at prosenten for kvinner som mener mulighetene ikke er like har gått ned til 51,6 %.

Samlet sett viser resultatene våre at det fremdeles er en oppfatning om at kvinner og menn ikke har de samme muligheter for å gjøre karriere i advokatbransjen. Det er imidlertid tegn til at likestilling går i riktig retning. Det er flere kvinner som blir advokater i dag enn noen gang før, og det er 20 % færre kvinnelige studenter i dag enn i 1998 som tror at det skjer diskriminering av kjønn i denne sektoren.

6.6.1.7 Bank/finans/forsikring

I sektoren bank/finans/forsikring var det 24,2 % av de mannlige studentene og 36,9 % av de kvinnelige som mente at kjønnene ikke var likestilt med hensyn til å gjøre karriere.

For denne sektoren har vi ikke et sammenligningsgrunnlag fra tidligere undersøkelser. Som nevnt over anser vi området for å ha likhetstrekk med forretningsjuridisk advokatfirma, på grunn av at det anses for å være mannsdominert, konkurransepreget og et stort fokus på inntjening. På det grunnlaget mener vi at mange av de samme faktorene som ble nevnt for bransjen også vil gjøre seg gjeldende for denne sektoren, og viser dermed til drøftelsen om denne sektoren i punkt 6.6.1.6.

6.6.1.8 Strafferettslig advokatfirma

I sektoren strafferettslig advokatfirma var det 22,6 % av mennene og 34,3 % av kvinnene som er av den oppfatning at kvinner ikke har samme karrieremuligheter som menn.

Strafferett er ikke det man kaller klassisk "hardjus", men har som nevnt under "Mykjustesen" både harde og myke aspekter, punkt 6.2.3. Det er derfor noe overraskende at så mange tror menn og kvinner ikke er likestilt innen slike firmaer. Likevel er det stor konkurranse og høyt arbeidspress innenfor denne sektoren, og dette passer ofte menn

bedre. Dette kan være noe av grunnen til at en så stor andel av studentene ikke tror kvinner er likestilt på dette feltet.

6.6.1.9 Oppsummering

Undersøkelsen viser at kvinner i større grad enn menn oppfatter at det ikke er likestilling i samtlige sektorer. Samlet er det sektorene bank/finans/forsikring, strafferettslig- og forretningsjuridisk advokatfirma som i størst grad utpeker seg negativt i forhold til å kunne tilby karrieremuligheter på lik linje til begge kjønn. Når vi under skal se på hva studentene mente var grunnene til at det ikke er full likestilling på dette området, bør man derfor spesielt ha denne gruppen i bakhodet med tanke på hvilke sektorer studentene sikter til.

6.6.2 Grunner til at det ikke er likestilling i arbeidsmarkedet

De studentene som svarte at de ikke oppfattet at det er like karrieremuligheter for kjønnene, ble bedt om å spesifisere hva de mente grunnen kunne være.¹⁶² Svarene vi fikk fant vi å kunne dele dem opp i fire kategorier i tillegg til en samlekategori ”Annet” (diagram 25). Besvarelsene som er plassert i kategorien ”annet” skilte seg ut fra de andre kategoriene, og hadde ikke noen spesielle likhetstrekk seg imellom. Ettersom det ikke kan sies noe generelt om gruppen som helhet, vil det ikke være hensiktsmessig å gå inn på denne gruppen i det videre.

Mange studenter nevnte flere grunner, noe som betyr at de blir representert i flere kategorier.

---

¹⁶² Studentenes besvarer på spørsmål 29 er referert i vedlegg 5.

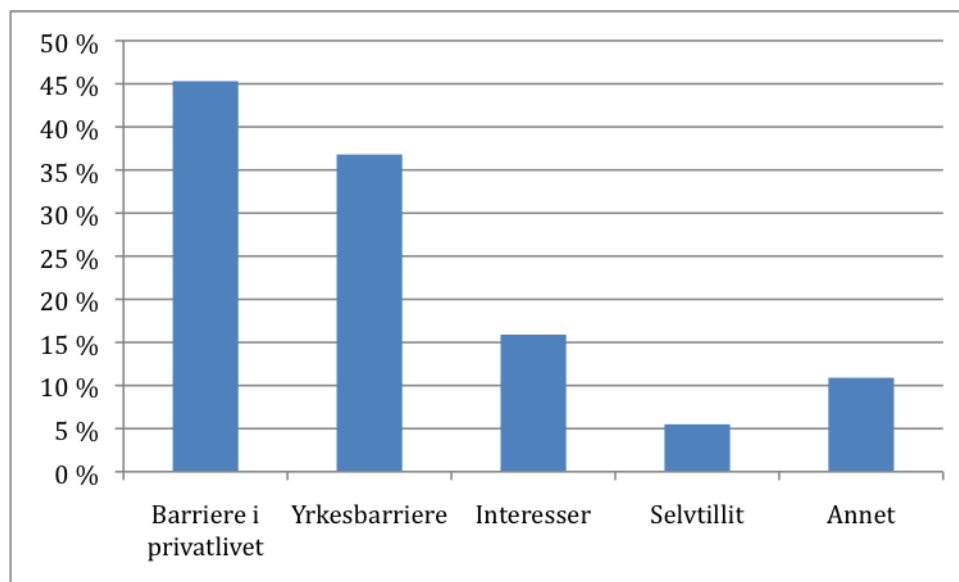

Diagram 25. Grunner til hvorfor kvinner og menn ikke har lik mulighet til å gjøre samme karriere forutsatt at de har like karakterer og kvalifikasjoner

6.6.2.1 Barriere i privatlivet

Sterkest representert er gruppen ”barriere i privatlivet” med 45,3 %. Dette er en samlebetegnelse for alle som besvarte, på ulike måter, at forskjellen kan begrunnes med at det ennå er et kjønnsrollemønster hvor kvinnen har et større ansvar for hjemmet enn mannen. Det ble beskrevet at kvinnen må bruke mer tid hjemme og derfor må nedprioritere egen karriere.

I Åkvågs undersøkelse, som vi anser å relatere seg til advokatfirmaer, fikk de som hadde besvart spørsmålet om likestilling negativt et oppfølgingsspørsmål. Der måtte de svare på om kjønnsdiskriminering skyldtes en barriere i privatlivet og/eller en yrkesbarriere. Åkvåg beskriver at begrepet ”barriere i privatlivet” omfatter ”*det tradisjonelle kjønnsrollemønsteret. Det har tradisjonelt vært kvinnens jobb å gjøre rent og lage mat i hjemmet. Det har også vært tradisjonelt at kvinnen har hovedansvaret for omsorg for felles barn (...) Videre er det lang tradisjon for at det er mannen som forsørger familien. (...) Det*

er derfor mange kvinner som takker nei til karriere for ikke å trække sin mann på tærne.”¹⁶³

Resultatet ble at 80 % av dem som mente at det ikke var like karrieremuligheter for kjønnene i advokatfirmaer var av den oppfatning at dette skyldtes en barriere i privatlivet.¹⁶⁴

Bahus skriver i sin artikkel at det i advokatbransjen også var en oppfatning at en barriere i privatlivet kunne være årsak til at kvinnelige jurister enten ikke valgte å begynne som advokat, eller at de ikke nådde toppsjiktet i bransjen: *”På grunn av rolleforventninger og andre sosiale forhold går kvinnelige jurister i stor grad andre veier, til forvaltningen.*”¹⁶⁵

Våren 2007 gjennomførte Arbeidsforskningsinstituttet og Norges Juristforbund undersøkelsen ”Kompetanserealisering og karriereutvikling blant høyt utdannede med/uten omsorgsansvar” blant et utvalg av jurister i offentlig og privat sektor.¹⁶⁶ Her kom det frem at *“[b]etydningen av å ha barn slår altså svært ulikt ut for kvinnelige og mannlige jurister både når det gjelder stillingsnivå og lønn. Dette mønsteret gjenfinnes også når vi ser på hvor mannlige og kvinnelige jurister jobber: Mens vi ikke finner signifikante kjønnsforskjeller knyttet til sektor blant de som ikke har barn eller bare har ett barn, finner vi klare forskjeller blant de som får sitt andre eller tredje barn; da er juristmødre klart overrepresentert med jobb i offentlig sektor, mens juristfedre i større grad jobber i privat sektor.*”¹⁶⁷

Alle undersøkelsene viser en tendens til at det tradisjonelle kjønnsrollemønsteret utgjør et hinder for kvinner til å gjøre karriere på lik linje med mannlige jurister. Våre resultater

---

¹⁶³ Åkvåg 2000 s. 147

¹⁶⁴ l.c.

¹⁶⁵ Bahus 2001 s. 417

¹⁶⁶ Et representativt utvalg på 3064 av Juristforbundets medlemmer i alderen 30-50 år i offentlig og privat sektor fikk tilsendt spørreskjemaundersøkelsen via e-post. 1298 jurister, 743 kvinner og 555 menn, svarte.

¹⁶⁷ Halrynjo

tyder imidlertid på at studentene er av den oppfatning at barrieren i privatlivet er blitt noe mindre i dag enn tidligere.

Under spørsmålet om hvorfor studentene trodde at kvinner var blitt i flertall på jus, ble det nevnt at det ikke er like stort press på kvinner til å starte familie i ung alder som tidligere. I tillegg er det et større fokus på at fedre skal benytte en større andel av foreldrepermisjonen. Det at far tar mer ansvar i hjemmet kan føre til at tid på hjemmebane blir frigjort for kvinner, og at det dermed blir større muligheter for å satse på karrieren.

6.6.2.2 Yrkesbarriere

*”Innen bank, finans, forretningsjuridisk arbeid eksisterer det en gutteklubb med til dels inkompetente menn med lik sosial bakgrunn som ansetter og forfremmer hverandre.”*¹⁶⁸

Dette er et sitat fra begrunnelsen til en mannlig student som har satt litt på spissen hvorfor han mente at det ikke var likestilling karrieremessig for kvinner og menn. Av de som svarte nei på spørsmålet om likestilling, var det i alt 36,8 % av studentene som svarte at yrkesbarriere er grunnen til at kjønnene ikke er likestilt med hensyn til å oppnå samme karriere. Mange skrev bare i stikkordsform at det skyldtes mannsdominans, holdninger i bransjen, kameraderi og lignende. Samlebetegnelsen er ”yrkesbarriere”, ettersom det er faktorer i yrkeslivet som avgjør hvorvidt det er likestilling eller ei. Det er spesielt forretningsjuridiske advokatfirmaer som er gjenstand for kritikk på dette området.

Åkvåg forklarer begrepet ”yrkesbarriere” slik: *”Kvinner vil i mange situasjoner ikke få anledning til å vise at de kan mestre det å være kvinne med familie og hjem, og i tillegg ha en yrkeskarriere. Menn blir ofte i slike situasjoner prioritert foran kvinner fordi det forventes at de pga samfunnets rollemønster har bedre tid og anledning enn kvinnene til sin jobb og karriere, til tross for at kvinnen og mannen har samme karakterer og kvalifikasjoner.”*¹⁶⁹

---

¹⁶⁸ Se vedlegg 5

¹⁶⁹ Åkvåg 2000 s. 147

Åkvågs resultat viste at hele 70 % av de studentene som mente at det ikke var likestilling i advokatbransjen begrunnet dette med at det var en yrkesbarriere som hindret kvinner i å ha samme karrieremuligheter som menn.¹⁷⁰

I Bahun's undersøkelse om advokatprofesjonen ble fordømmer fra klienter og kolleger særlig trukket frem som forklaringsfaktorer på hvorfor de ikke opplevde full likestilling for kjønnene.¹⁷¹

I undersøkelsen om jurister fra 2007 kom det frem at det var viktig for begge kjønn å få en jobb med muligheter for karriereutvikling og høy lønn. Imidlertid så viste det seg at realisering av karriere ikke ble oppfattet som likestilt for kjønnene: *“Når det gjelder opplevd karriererealisering finner vi derimot klare forskjeller mellom kvinner og menn. Alle karriereindikatorene viser signifikante kjønnsforskjeller i menns favør. Menn opplever større grad av karriererealisering, særlig når det gjelder sjansen for å bli medeier/partner og status og karrieremessig anerkjennelse, men også når det gjelder muligheten for å bli leder og tjene godt.”*¹⁷².

Undersøkelsene vi har sett på er fra 1998, 1998-1999, 2007 og 2010. Resultatet av disse viser at det over en tidsperiode på tolv år har vært en oppfatning om at en yrkesbarriere hindrer menn og kvinner i å oppnå samme karriere forutsatt like karakterer og kvalifikasjoner.

6.6.2.3 Interesser

Av respondentene som mente at kvinner og menn hadde ikke samme karrieremuligheter, besvarte 15,9 % at grunnen var forskjellige prioriteringer mellom kjønnene angående faglige valg og verdivalg. Det kan virke som om studentene som besvarer dette legger til grunn at muligheten for samme karriere er til stede, men at kvinnen *velger* denne bort til

---

¹⁷⁰ l.c.

¹⁷¹ Bahun 2001 s. 415

¹⁷² Halrynjo

fordel for familie, fritid og faglige preferanser. I utgangspunktet har studentene dermed misforstått spørsmålet, ettersom spørsmålet søker etter en begrunnelse på hvorfor de først krysset nei på hvorvidt kvinner og menn er likestilt i arbeidslivet med hensyn til å gjøre karriere. Responsen er likevel interessant. Den viser at forskjeller i arbeidslivet kan skyldes at kvinner etter eget ønske velger å ikke gjøre karriere på lik linje med menn, og at forskjellen ikke kun er et uttrykk for diskriminering.

Som Åkvåg viser til blir det rart å si at kvinner ikke *ønsker* den samme muligheten som menn, men at studentene sannsynligvis sikter til at kvinnene velger å ikke forfølge karrieremulighetene på lik linje med menn på grunn av interesser og verdivalg.¹⁷³

Bahus skriver også at advokater i hennes undersøkelse svarte at karrieregangen for menn og kvinner blir forskjellig, fordi kvinner foretar et verdivalg ut fra sine interesser som ikke nødvendigvis fremmer karrieren.¹⁷⁴ Hun viser til et studie foretatt av Marit Hoel om organisasjonsmessige forhold som har innvirkning på kvinners situasjon.¹⁷⁵ Her er det spesielt fokusert på hvorfor det i størst grad er menn som når toppnivået i advokatbransjen. Blant annet skriver hun at det ikke er *”mye plass for idealisme i et slikt system. Ønsket om å hjelpe må undertrykkes dersom klientenes lommebok ikke strekker til. Det er bare rom for et sosialt aspekt i den utstrekning det gir inntjening, det vil si i den utstrekning det kan faktureres timer for den hjelp som er gitt. Kvalte idealer, pengefokusering og tilhørende konkurransementalitet har nok bidratt vel så sterkt til at kvinnene velger andre arbeidssituasjoner enn å kjempe mot å nå det ”gode selskap” blant godt betalte partnere.”*¹⁷⁶

Når man ser vår undersøkelse i sammenheng med Åkvågs og Bahus', er det en felles oppfatning at mange kvinner av eget ønske velger bort muligheten til å forfølge en karriere

---

¹⁷³ Åkvåg s. 150

¹⁷⁴ Bahus 2001 s. 415

¹⁷⁵ Ibid s. 420

¹⁷⁶ l.c.

på lik linje med menn. I forhold til Åkvågs undersøkelse fra 1998 ser vi at dette er en oppfatning som har økt. Med det stigende antallet kvinnelige jurister det har vært den siste tiden, kan det virke som om det er mer akseptert å følge interesser og verdivalg fremfor karrierejaget.

6.6.2.4 Selvtillit

Ettersom kvinner totalt har hatt noe bedre karaktersnitt på jus enn menn, kan det virke som om kvinner holdes tilbake av andre årsaker enn karakterkrav når de skal søke på stillinger.¹⁷⁷ 5,5 % av respondentene beskrev at menn har mer selvtillit enn kvinner når det kommer til karrieren. Beskrivende for svarene vi fikk er en student som skrev at *”[m]enn har større tro på egen evne og tør dermed å selge seg selv og satse mer. Kvinner er ikke flinke nok til å tro på at de er kvalifiserte til en stilling.”*¹⁷⁸

Åkvåg beskriver også i sin avhandling at studentene hadde en oppfattelse av at kvinner ikke var like flinke til å markedsføre seg som menn.¹⁷⁹ Videre skriver hun at kvinner er mindre innstilt på å konkurrere om stillingene og karrieren enn menn.¹⁸⁰

6.6.3 Oppsummering

- Totalt 44,1 % menn og 59,8 % kvinner svarte nei på spørsmålet om de oppfattet at kvinnelige og mannlige jurister har samme mulighet for å gjøre samme karriere, forutsatt at de har de samme karakterene og kvalifikasjonene.
- Forvaltningen var den sektoren flest mente at kvinner og menn har *like* muligheter til karriere. Det var over ni av ti som besvarte at kjønnes karrieremuligheter var like her.

---

¹⁷⁷ Ibid s. 413 og NRK.no

¹⁷⁸ Vedlegg 5

¹⁷⁹ Åkvåg 2000 s. 150

¹⁸⁰ l.c.

- Forretningsjuridisk advokatfirma var den sektoren som flest studenter mente *ikke* ga like muligheter for kjønnene. Det var 35,6 % av mennene og 51,6 % av kvinnene som mente at karrieremulighetene *ikke* var de samme for begge kjønn i denne sektoren.
- Av de som svarte nei på at karrieremulighetene var de samme for begge kjønn mente
  - 45,3 % at grunnen er en *barriere i privatlivet*
  - 36,8 % at grunnen er en *yrkesbarriere*

7 Internasjonale sider ved studiet

Internasjonal rett eller folkerett, er et rettssystem, på samme måte som for eksempel norsk rett og svensk rett. Statene får stadig mer med hverandre å gjøre, og internasjonal rett er det systemet som regulerer forholdet mellom statene. Det var først etter 1900-tallets to verdenskriger samt den kalde krig at internasjonalismen skjøt fart på 1980-tallet.¹⁸¹ Dag Michalsen skriver i sin artikkel “Komparativ metode og rettslig internasjonalisering” at internasjonaliseringen som startet på 1980-tallet har mange årsaker: “*Avslutningen av den kalde krig, liberalisering av nasjonale økonomier med internasjonale kontrollregimer, EUs rettslige integrasjon og utbygging av menneskerettighetssystemer er blant de viktigste.*”¹⁸² Utviklingen har påvirket fagutvalget på jusstudiet og man har fag som menneskerettigheter, EØS-rett og folkerett.

Når vi utarbeidet spørreundersøkelsen hadde vi blant annet fokus på jusens internasjonale sider. Vi har tidligere sett på hvor populært internasjonale fag er blant studentene, om de planlegger å ta internasjonal master i jus (LL.M.), og hvorvidt mulighet for jobb i utlandet er en faktor som studentene synes er viktig ved valg av arbeid etter utdanning. I det videre vil vi oppsummere disse resultatene og se nærmere på om studentene mener at fagområdet er godt nok representert på studiet, og om studentene er interessert i å studere i utlandet.

7.1 Internasjonal rett på studiet

Vi spurte studentene om hvilke fag de likte best. Internasjonal rett og menneskerettigheter (heretter kalt ”internasjonal rett”) var ett av alternativene. Nesten halvparten av studentene liker internasjonal rett, totalt 47,6 %. Andelen kvinner er noe høyere enn menn, henholdsvis 50,5 % og 41,7 %.¹⁸³ Internasjonal rett ligger med dette i toppen av skalaen over hvilke fag studentene liker best.

---

¹⁸¹ Michalsen 2007

¹⁸² l.c.

¹⁸³ Se punkt 6.2.1 om faginteresser, tabell 11.

På spørsmål om studentene planla å ta hele eller deler av studiet i utlandet svarte 40,1 % av kvinnene og 36,2 % av mennene, ja. Mange studenter er kjent med at Juridisk fakultet har samarbeid med universiteter i andre land, og at det er mulig å ta valgfag og skrive masteroppgave i utlandet. I arbeidslivet kan det hende at man må forholde seg til regler og avtaler på et annet språk, og har samarbeidspartnere eller kolleger fra et annet land. Som følge av internasjonalisering er det dermed positivt å kjenne til et annet språk i forbindelse med arbeid, og det er mange studenter som er bevisst på at arbeidsgivere ser positivt på dette.

Det er totalt rundt 10 % av studentene som planlegger å ta en internasjonal master i jus, en såkalt ”Master of laws” (LL.M.). Dette er en juridisk grad som er anerkjent internasjonalt, og spesielt nyttig dersom man ønsker å arbeide med internasjonal rett.

Vi spurte jusstudentene om de synes jusstudiet i tilstrekkelig grad tar hensyn til og legger vekt på de internasjonale sidene ved jusen. Det var totalt 46,2 % av studentene som mente at studiet *ikke* i tilstrekkelig grad tok hensyn til dette. Dette er et resultat som blant annet kan si oss at studentene ønsker at internasjonal rett skal være en større del av studiet enn det er i dag. Dette samsvarer også med at internasjonal rett er det fagområdet som flest studenter liker. Det kan også være et tegn på at studentene oppfatter at fagområdet ikke har fått den plassen det fortjener på studiet, i forhold til hvor viktig det er.

7.2 Internasjonal rett i forbindelse med arbeid

På spørsmålet om hvilke fagområder som studentene tror de kommer til å jobbe med, kom internasjonal rett på andre plass, bare slått av forretningsjus. Andelen som tror de kommer til å *arbeide* med internasjonal rett er imidlertid langt lavere enn de som oppga at de *likte* fagområdet. Det er 24,5 % blant mennene og 33,6 % blant kvinnene som tror de kommer til å arbeide med internasjonal rett, samlet 30,5 %. Det kan være mange forklaringer på denne forskjellen. Blant annet kan det tenkes at det er lettere å se for seg en karriere innen andre fagfelt som er lettere tilgjengelig enn internasjonal rett. Det kreves mer personlig initiativ å finne en jobb som hovedsakelig innebærer arbeid med internasjonal rett. Nå er det slik at internasjonal rett preger de fleste rettsområder. Her sikter vi imidlertid til internasjonal rett

som eget fagområde. Vi ser av punkt 6.1.1 om hva som er viktig for studenter når de skal velge yrke, at ”å bruke evnene” er det som kommer høyest på listen. Slik som studiet er lagt opp i dag er det innen norsk rett studentene får best kompetanse. Dette kan igjen føre til at de ønsker et annet arbeid enn internasjonal rett, der de er tryggere på å kunne bruke disse evnene.

En fjerdedel av studentene svarer at mulighet for å jobbe i utlandet er en viktig faktor ved avgjørelsen av hvilken jobb de skal ta. Sett i forhold til hvor stor andel av studentene som likte faget og ønsket å ta studier i utlandet, er dette resultatet en del lavere. Å ta steget til å flytte utenlands kan for mange være en stor barriere. På tross av at de finner fagområdet interessant, er det ikke sikkert at de er villig til å røske opp røttene for å forfølge en karriere. I tillegg kommer momentet om kjennskap til jobbmuligheter inn. Det er klart at arbeid i Norge i større grad er kjent for studentene. Ved Juridisk fakultet i Oslo blir studentene til stadighet presentert for forskjellige jobbmuligheter i Norge, det er blant annet stort sett arbeidsgivere fra Norge som deltar på arbeidslivsdagene ved fakultetet. Det kreves dermed større innsats å lete etter arbeid over landegrensene.

7.3 Oppsummering

- Nesten halvparten av studentene *liker* internasjonal rett, og det er totalt sett det fagområdet jusstudentene liker best. Det er imidlertid langt færre studenter som tror de kommer til å *arbeide* med internasjonal rett. Likevel står internasjonal rett som nummer to på listen over fag som studentene tror de kommer til å jobbe med.
- 46,2 % av studentene mener de internasjonale sidene av jusen har for liten plass på studiet.
- Det er gjennomgående kvinnelige studenter som har en noe sterkere preferanse for internasjonal rett.

8 Konsekvenser

Basert på vår undersøkelse av jusstudentene ved UiO, ser vi at det er særtrekk som definerer denne studentgruppen på bakgrunn av deres sosiale bakgrunn og yrkesplaner. Dette er noe Juridisk fakultet bør ta i betraktning ved organisering og utarbeiding av innholdet på studiet. Jusstudentene vil etter hvert utgjøre juristprofesjonen. Det er derfor interessant å se på hvilke konsekvenser jusstudentenes sosiale bakgrunn og yrkesplaner kan tenkes å ha for profesjonen. Juriststanden har gjennom sitt virke muligheter til å påvirke ulike sider ved samfunnet. I det videre vil vi derfor se nærmere på hvordan resultatene vi har kommet frem til kan medføre konsekvenser for jusstudiet, juristprofesjonen og til slutt, samfunnet.

8.1 Konsekvenser for organiseringen og innholdet i jusstudiet

Undersøkelsen vår avspeiler at det er et klart flertall av kvinner på jusstudiet våren 2010. Det er ikke positivt for et studium at det er et kjønn som er så sterkt representert i forhold til et annet. Kvinner og menn har forskjellige måter å tenke på, og ulike innfallsvinkler til problemstillinger. Det er en styrke når begge kjønn kan bidra med sine særegenskaper. Spesielt på et studium som jus, hvor man håndterer konflikter mellom alle typer mennesker, er det viktig at så mange synsvinkler som mulig blir presentert. Derfor er det ønskelig at kjønnsbalansen er jevn.

Av resultatene fra undersøkelsen vår går det frem at de personorienterte verdiene får en større plass blant studentene. Også hos de mannlige studentene er det blitt større oppslutning rundt slike verdier. Man kan derfor spørre om dette bør lede til at fakultetet tar mer hensyn til disse sidene av jusen, både på hvilke rettsområder som tas med i studieløpet og ved å få mer fokus på hvordan jusen kan være med å hjelpe andre mennesker og samfunnet.

Fagutvalget har i dagens studium i stor grad fokus på det vi kan kalle kommersielle fag, herunder forretningsjuridiske fag. Fag med mykjusaspekter har blitt nedprioritert. Dagens

studietilbud er derfor ikke tilpasset mange av kvinnenes faginteresser, ettersom de har en sterkere preferanse for mykjus enn menn. Gjennom studiet vil mange kvinner trolig bli sosialisert til å legge mer vekt på de forretningsjuridiske fagene, i mangel av de fagene hvor deres interesser ligger nærmest. At kvinner nå er i flertall bør derfor gjenspeiles i fagutvalget. I det minste bør det være større åpning for å kunne spesialisere seg i en annen retning om man selv ønsker det. Tiltak som Juss-Buss og JURK utgjør allerede et alternativt supplement til det tradisjonelle jusstudiet. Men det er nok mange studenter som lar være å utforske denne siden av jusen fordi de ikke føler at de har tid til et stopp i studieprogresjonen, eller at de ikke får nok igjen for det slik ordningen er med fakultetet i dag.¹⁸⁴ Igjen må man spørre om fakultetet kan være flinkere til å tilrettelegge for studenter som ønsker å forfølge en slik vei, og gi studentene et større utbytte av et slikt opphold. Gjennom det vanlige studieløpet er det ikke grunn til å tro at jusstudentene får særlig kjennskap til hvilke rettshjelpsbehov som finnes i samfunnet, og hvordan jusen kan brukes til å hjelpe andre mennesker. Hvis fakultet ønsker jusstudenter med omsorgsverdier, og som ønsker å jobbe med rettsområder som passer inn med disse i fremtiden, er dette noe fakultetet bør stimulere under utdanningen.

Resultatene fra undersøkelsen vår viser at omtrent to av fem jusstudenter har eller planlegger å multiutdanne seg. Man kan derfor spørre om dette har sammenheng med hvordan studieløpet er lagt opp på fakultetet i dag. Hvis studentene i større grad fikk mulighet til å spesialisere seg og prege jussutdanningen sin selv, ville det sannsynligvis kunne føre til at behovet for multiutdanning blir ansett mindre hos en del av studentene.

Undersøkelsen viser at ”internasjonal rett og menneskerettigheter” er det fagområdet studentene liker best. I 2008-2009 ble det for første gang utarbeidet en Stortingsmelding om ”Internasjonalisering av utdanning”.¹⁸⁵ Det er ønsket fra politisk hold at utdanningen i

---

¹⁸⁴ Studentene som ansettes på Juss-Buss jobber fulltid et helt år, og avslutter med et halvt år med deltid. For dette blir de fritatt for kun 30 studiepoeng, noe som fører til at de ikke produserer nok studiepoeng i forhold til et vanlig studieløp. Dette kan igjen få den konsekvens at man får et større studielån.

¹⁸⁵ St. Meld. nr. 14 (2008-2009)

dag blir preget av den internasjonaliseringen som foregår. Av undersøkelsen vår ser vi også at dette er ønskelig fra studentenes side. På bakgrunn av en kritisk rapport fra NOKUT (Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen), har fakultetet satt i gang en reform som blant annet tilsikter at internasjonaliseringen skal synes bedre på studiet.

Med den internasjonaliseringen vi har i dag bør nok fremtidens jusstudenter belage seg på at en større del av pensum blir på engelsk.

Det er klart at en større internasjonalisering av studiet vil føre til at fakultetet må skaffe mer kompetanse på området. Mer internasjonalisering krever også at man holder seg oppdatert på flere rettskilder enn i dag. Dersom man utvider internasjonal rett på studiet, er det utfordringer knyttet til å få oversikt og holde seg oppdatert på ulike internasjonale rettskilder. Det blir en omlegging og fornying, og det er selvfølgelig noe som innebærer en økonomisk utfordring. Det blir i den forbindelse interessant å se om fakultet klarer å møte studentenes forventninger så vel som NOKUTs.

Hvis disse antagelsene angående internasjonal rett slår til kan det tenkes å få følger for andelen studenter med innvandrerbakgrunn. I undersøkelsen spurte vi studentene om hvorfor studenter med innvandrerbakgrunn er underrepresentert på jusen i forhold til andre profesjonsstudier. Her var det en del som svarte at studiet var for “norskt” og at studiet var “lite internasjonalt”, og at det derfor ikke appellerte til denne gruppen. Dersom studiet i fremtiden vil legge mer vekt på de internasjonale sidene ved jusen, samt at mer av pensum blir på engelsk, er det grunn til å tro at en større andel studenter med innvandrerbakgrunn vil begynne på studiet.

Opptakskravene på rettsvitenskap ved UiO har nådd nye høyder de siste årene. Når vanskelighetsgraden for å komme inn på studiet stiger vil det også innebære at det gir høyere status å komme inn. I løpet av noen tiår har jusstudiet gått fra å være et åpent studium til et av de som er på topp når det gjelder opptakskrav. Fra 2009 er det bestemt at

antall studieplasser ved Juridisk fakultet i Oslo skal kuttes fra 600 til 400 i året, fem år fremover. Dette vil høyst sannsynlig føre til at opptakskravene øker ytterligere.

Høye opptakskrav betyr at det er mange studenter som ikke kommer inn på jusstudiet. Ringvirkningene av dette ser ut til å være at private utdanningsinstitusjoner som tilbyr undervisning i jus vokser i omfang. I fremtiden vil vi kunne se at en større andel av de uteksaminerte kandidatene har bakgrunn fra private studiealternativer enn i dag.

8.2 Konsekvenser for juristprofesjonen

Arbeidsmarkedet for nyutdannede jurister er i 2010 svært godt. De neste årene vil det bli et økende behov for nye jurister blant annet som følge av stor pensjonistavgang i juriststanden.¹⁸⁶ Samtidig med denne utviklingen har fakultetet valgt å stramme inn på antall studieplasser, med den følge at det vil uteksamineres færre jurister de neste årene. Et godt arbeidsmarked kombinert med lavere antall nyutdannede jurister, vil kunne føre til at juristene blir enda mer ettertraktet i arbeidslivet. Man ser imidlertid en vekst i utdanningen av jurister i privat regi utenfor fakultetene. Jurister utdannet på andre undervisningsinstitusjoner enn universitetene vil således i større grad enn tidligere være med å fylle opp behovet for jurister i fremtiden.

Med økt internasjonalisering vil juristene blant annet møte utfordringer i form av nye rettskilder og ny metodelære. De nyutdannede juristene vil da ha en fordel overfor mange av de eldre i juriststanden med den kompetansen de bringer med seg på dette feltet. En annen konsekvens av internasjonalisering er at et større arbeidsmarked i utlandet åpner seg for juristene.

Internasjonaliseringen har brakt med seg et nytt marked for transnasjonale kontrakter i næringslivet. Her er det advokatene som lager avtalene, regulerer nye rettsspørsmål og etablerer kutyme. Denne advokatvirksomheten skaper ny rett på tvers av landegrensene, og bidrar til at advokatene får stor innflytelse over rettsutviklingen. Fra flere hold er det blitt

---

¹⁸⁶ Gangnes 2010

påpekt at det er en negativ følge av internasjonaliseringen når denne rettsutviklingen faller utenfor styringen til folkevalgte organer.¹⁸⁷

Juristprofesjonen har i lang tid hatt en lav andel jurister med innvandrerbakgrunn. Våre tall viser at andelen studenter med innvandrerbakgrunn har økt noe. Dette vil igjen føre til at andelen innen juristprofesjonen vil øke om noen år og dette er bra for profesjonen. Dette fordi det er viktig at juristene gjenspeiler vårt flerkulturelle samfunn. Andelen innvandrere på studiet er imidlertid fremdeles for lav, og Juridisk fakultet er fortsatt det fakultetet med lavest andel studenter med innvandrerbakgrunn. Det ligger enda en stund frem i tid før jurister med minoritetsbakgrunn vil være en markert gruppe i profesjonen.

Vi har tidligere sett at det er en langt større andel av studentene som ønsker å bli advokat enn den andelen jurister som jobber som advokat i dag. Dette kan tyde på at andelen advokater vil øke når disse studentene går ut i arbeidslivet. Likevel er dette kun *yrkesplaner* og ikke en fastsatt yrkesvei. Som nevnt, i punkt 6.3.2 om yrkesplaner, er det lite sannsynlig at andelen advokater blant jurister skal øke i den grad studentenes yrkesplaner skulle tilsi. Det er trolig heller ikke plass til så mange, i tillegg trengs også jurister andre steder. At andelen advokater vil øke tyder disse tallene imidlertid på.

Undersøkelsen vår viser videre at det er langt mindre forskjeller på menn og kvinner i dag når det gjelder planer om å bli advokat enn tidligere. Det er ennå en større andel menn som planlegger dette, men andelen blant kvinner er ikke langt bak. I tillegg vet vi at det uteksamineres langt flere kvinner enn menn. Dette vil ha til følge at kvinneandelen innenfor advokatprofesjonen vil fortsette å øke, slik den har gjort de siste årene.

Når det gjelder offentlig sektor viser resultatene våre at en større andel kvinner enn menn ønsker å jobbe på dette feltet. I dag er kvinner i overtall på mange offentlige arbeidsplasser, og tallene våre tyder på at dette vil fortsette. Det er en større andel av mennene som ønsker

---

¹⁸⁷ Se blant annet Papendorf 2007 s. 165

å jobbe i privat sektor enn andelen er for kvinner. På studiet er det likevel flere kvinner som blir uteksaminert, slik at det totalt sett ikke er sikkert at mennene forblir i flertall i privat sektor på lengre sikt.

Vi har sett at kvinnene er mer bekymret for å få jobb enn menn, og at mange av studentene mener at kvinner ikke har samme karrieremuligheter som menn. En må da spørre seg om dette kan ha rot i at profesjonen faktisk gjør forskjell på kjønnene, eller om dette er et resultat av at profesjonen ikke klarer å fremstille seg selv som likestilt overfor studentene.

På tross av at spesielt advokatbransjen har vært mannsdominert, kan det nå bli en slags ”tvungen” likestilling som følge av det kvinnelige flertallet blant de nyutdannede juristene. Det at advokatbransjen vil få en voksende andel kvinner, vil igjen kunne føre til at likestillingen blir mer reell og at dette også kommer bedre til uttrykk overfor studentene. Med et flertall av kvinner i profesjonen er det også høyst aktuelt at flere kvinner vil nå toppnivå.

Under behandlingen av studentenes verdipreferanser ved valg av yrke, og hvilke fag jusstudentene liker og vil jobbe med, har vi fått bekreftet at kvinnene er mer omsorgsrasjonelle enn mennene. Videre gjør mykjustesen seg fortsatt gjeldende. Mathiesen skriver i denne forbindelse at ”[i]nnen jussen kan kvinnes større grad av omsorgsrasjonalitet (...) komme til å styrke en side av faget som har vært nedprioritert og som har relativ lav status. Dermed vil kvinnes innmarsj i jussen kunne representere en viktig utviklingsprosess av faglig art.”¹⁸⁸ Resultatene våre har vist at faktorer som å hjelpe andre mennesker, gjøre en samfunnsnyttig innsats og være med å dekke et samfunnsbehov har blitt viktigere for studentene i dag sammenlignet med tidligere. Mathiesen peker imidlertid på at det er en fare for at de som har med seg disse verdiene ut i arbeidslivet drukner i den tradisjonelle juridiske tenkemåten, og tilpasser seg de gamle oppfatningene om hva som er en god jurist.¹⁸⁹ Denne har tradisjonelt vært kjennetegnet av en mannspreget

---

¹⁸⁸ Mathiesen 2005 s. 129

¹⁸⁹ Mathiesen 1997 s. 170

profesjon med fokus på kjølig analyse, effektivitet, kapital og marked. Strukturen og karrierepresset i arbeidslivet kan også påvirke i denne retningen.¹⁹⁰ Som i tidligere undersøkelser viser det seg at det er flere som oppgir å like mykjusfagene enn det er personer som tror de kommer til å jobbe med disse fagområdene. At en stor andel kvinner ønsker å jobbe med forretningsjus kan gi en positiv utvikling for denne delen av bransjen isolert, sett i et likestillingsperspektiv. For juristprofesjonen som helhet vil det imidlertid kunne få en negativ slagside hvis følgen av dette er at kvinnene sosialiseres bort fra sin omsorgsrasjonalitet.

Spørsmålet om kvinnene endrer jusen eller om de blir endret av jusen, kan ikke besvares med et enten/eller. Det mest sannsynlige er at det foregår en form for vekselvirkning mellom det tradisjonelle og de nye strømningene som kvinnene har brakt med seg. Man kan imidlertid håpe på at kvinnes omsorgsrasjonalitet varer utover jusstudiet og at den også forplanter seg i juristprofesjonen. Juriststanden kan her sies å ha et ansvar for at disse tenkemåtene får en sikker tilhørighet innen profesjonen, og at de blir ansett som kvaliteter på lik linje med de tradisjonelle kjennetegnene på hva en god jurist er. Mathiesen trekker blant annet frem muligheten for at vi etter hvert vil kunne få en klarere deling av juriststanden.¹⁹¹ På den ene yttersiden de effektivitetsrasjonelle forretningsjuristene av den gamle skole med fokus på økonomi og inntjening. På den annen side omsorgsjurister som i større grad ønsker å jobbe med jus tilknyttet ressursvake grupper og borgernes velferd.

I dag utgjør kvinnene omtrent 2/3 av jusstudentene på fakultetet. Når en stor del av de kvinnelige jusstudentene liker mykjus og har en omsorgsrasjonell tankegang, kan det også tenkes at en del av juriststanden tilpasser seg dette for å kunne virke mer attraktiv i en rekrutteringsprosess. Bahus har også vist hvordan de kvinnelige advokatenes porteføljer i større grad inneholdt mykjus sammenlignet med de mannlige advokatene.¹⁹² Med et voksende antall kvinnelige advokater vil man dermed i større grad kunne få en

---

¹⁹⁰ l.c.

¹⁹¹ Mathiesen 2005 s. 254

¹⁹² Bahus 2001 s. 423- 425

kombinasjon av myk- og hardjus enn det som har vært tilfelle til nå. Det er vel likevel tvilsomt at en slik endring vil slå inn i de mest forretningsjuridisk baserte firmaene med det første. De lever jo av å være eksperter på disse feltene, og er så populære blant studentene at de ikke har problemer med å rekruttere flinke kandidater som passer denne juristprofilen.

Selv om jurister har relativt høy status blant folk flest er det mange som anser jurister, og særskilt advokater, for å være kyniske og ha i overkant mye fokus på å tjene penger. Hvis det viser seg at juristene fremover vil jobbe mer med fagområder som inneholder sosiale aspekter og bruke jusen til å hjelpe folk, er det nærliggende å tro at opinionens inntrykk av juristene vil bli mer positiv.

Juristprofesjonen har som nevnt tradisjonelt vært et yrke med høy status, dominert av menn. Med en utvikling der kvinner blir i flertall og man samtidig får en bevegelse fra hardjus mot mykjus, kan man frykte at profesjonen i fremtiden av noen blir merket som et ”kvinneyrke” og får en lavere status enn den har i dag.

8.3 Konsekvenser for samfunnet

Vi har sett at selvrekrutteringen innen juristprofesjonen har økt, samt at rekrutteringen fra andre statusyrker også har gått opp. Dette betyr at dagens jusstudenter rekrutteres fra en snevrere gruppe i dag enn tidligere.

Det er viktig at juristprofesjonen i høyst mulig grad gjenspeiler samfunnet. En grunn til dette er at jurister har en viktig rolle gjennom utførelsen av betydningsfulle samfunnsoppgaver. De representerer blant annet enkeltpersoner i saker i og utenfor domstolen, fatter vedtak i forvaltningen, i tillegg til at de fatter de endelige avgjørelser som dommere i rettssalen. Som følge av dette er det meget viktig at befolkningen har tillit til den jobben juristene utfører. Dersom juristene i for stor grad er skjevt rekruttert fra det samme miljøet og med samme bakgrunn, kan dette medføre at tilliten til profesjonen blir satt under tvil.

Det har tidligere blitt sett på hvilken bakgrunn dommerne har, og hvilke konsekvenser dette kan ha for rettsavgjørelser og rettsutviklingen. Thomas Mathiesen skriver om Henry Østlid som undersøkte dissenssaker i perioden 1930-1979.¹⁹³ Mathiesen skriver at *”[m]ålt etter fars yrke kom det store flertall av dommerne i dissenssakene i Østlids undersøkelse fra ”høyere sosiale lag”; meget få hadde annen bakgrunn.”*¹⁹⁴ I denne sammenheng nevner Mathiesen også en undersøkelse blant dommere i Oslo byrett utført av Espen Lund. Her skriver Mathiesen at *”[d]enne undersøkelsen viser bl.a. også at dommerne bosatt i Oslo-området bor i strøk med gjennomgående høy levestandard (Oslo 1, 2 og 3 samt Asker og Bærum), med stor geografisk og sosial avstand til det sosiale klientell de i hvert fall møter i straffesaker. Samlet viser undersøkelsen at dommerstanden sosialt sett er meget ”topptung” med bakgrunn i miljøer med makt i samfunnet.”*¹⁹⁵

At dommere i stor grad har en lik sosial bakgrunn kan skape problemer. Hvis man for eksempel ser på et rettsområde som strafferett, vet man at det er et klart overtall av personer fra lavere sosiale lag som blir tiltalt i slike saker. Det kan derfor bli et uønsket motsetningsforhold hvor en dommerstand fra høyere sosial bakgrunn dømmer personer fra lavere sosial bakgrunn. En slik “ovenfra og ned”-perspektiv kan være uheldig når man skal ta avgjørelser som kan ha alvorlige følge for personers liv. En bred rekruttering kan avhjelpe et slikt misforhold.

Når man snakker om skjevrekuttering er det viktig å spørre om hvem som vinner og hvem som taper på en slik rekruttering. Sterk rekruttering fra en høyere sosial bakgrunn vil i stor grad gagne personer fra den samme bakgrunnen. Nordli Hansen har funnet at jurister fra høy sosial bakgrunn i gjennomsnitt har bedre karakterer og tjener mer enn jurister med annen bakgrunn.¹⁹⁶ Dette betyr at de med høy sosial bakgrunn i stor grad jobber i advokatfirmaer som arbeider med forretningsjus, hvor lønningene ofte er høye. De fleste

---

¹⁹³ Mathiesen s. 150

¹⁹⁴ Ibid. s. 161

¹⁹⁵ l.c.

¹⁹⁶ Nordli Hansen 2001 s. 267

klientene til slike firmaer er bedrifter og privatpersoner med økonomiske muskler.

Bedriftseiere og slike privatpersoner kommer ofte fra det man kaller “overklassen”, og har følgelig høy sosial status. De som taper på dette er de med små økonomiske ressurser, som ikke har råd til å engasjere advokat for å kjempe for sine rettigheter.

Resultatene fra undersøkelsen vår viser at innvandrere er underrepresentert på studiet, og at Juridisk fakultet er det fakultetet med lavest andel studenter med innvandrerbakgrunn. Det er som nevnt viktig at juristprofesjonen i størst mulig grad gjenspeiler samfunnet, og manglende rekruttering blant minoriteter er et problem i så måte. Jon T. Johnsen har uttalt om denne problematikken at *”[d]et er uheldig av mange grunner. Det er viktig at alle kulturer har forbindelseslinjer inn i rettssystemet. Å ha en advokat med samme kulturbakgrunn er verdifullt.”*¹⁹⁷ De siste årene har antall asylsaker økt kraftig, dette har ført til at utlendingsforvaltningen også har blitt større. Vi vet også at blant innsatte er utlendinger i større grad representert enn andelen generelt i samfunnet skulle tilsi. Dette er momenter som tilsier at behovet for jurister, og kanskje særskilt advokater, med innvandrerbakgrunn er større nå enn tidligere.

Hvis verdipreferansene til jusstudentene ved valg av yrke blir med dem ut i yrkeslivet vil man kunne forvente å få flere jurister som ønsker å hjelpe andre mennesker og samfunnet i fremtiden. Når man tenker på de rettshjelpsbehov som finnes i dag, og på hvordan velferdsstaten og samfunnsutviklingen gjør oss mer og mer avhengig av juridisk ekspertise, er dette en ønsket utvikling.

Som nevnt fører flertallet av kvinner til at det uteksamineres flere kandidater som er interessert i mykjus enn hardjus. Eksempler på mykjus er familierett, velferdsrett og annet arbeid med fri rettshjelp. Dersom flere vil fokusere på slike rettsområder vil dette gagne vanlige folk og svake grupper i samfunnet. Det blir derfor interessant å se om disse

---

¹⁹⁷ Daneshmand, Kirknes, De Rosa (2006)

kvinnene følger sine interesser, eller om de tilpasser seg juristprofesjonen og velger hardjus for å være mer konkurransedyktig.

Undersøkelsen vår viser at flere jusstudenter vil multiutdanne seg, og en konsekvens av dette er at det vil ta lengre tid før de kommer ut i yrkeslivet. Prognosene til SSB tilsier at det kommer til å bli et stort behov for nye jurister i fremtiden, en forsinkelse i utdanningen til jusstudentene kan således være med å skape mangel på jurister på noen områder.

Internasjonalisering vil nødvendigvis innebære at norsk rett kompliseres. Det blir flere rettskilder å forholde seg til, og ofte på et fremmed språk. Mange ikke-jurister synes i dag at norsk rett kan virke utilgjengelig og lite håndgripelig. Det er ikke tvil om at ”mannen i gata” vil kunne finne at retten blir enda mer fremmedgjort og vanskelig med et større innslag av utenlandske rettskilder.

I et likestillingsperspektiv er det positivt at kvinner er sterkt representert på jusstudiet som tradisjonelt har vært kjent som et mannsdominert studium. For det første er det et tegn på at det skjer likestilling i samfunnet ved at kvinner velger yrker som de tidligere var underrepresentert i. I tillegg går de foran som forbilder for unge jenter og andre kvinner som ikke har sett på jus som et alternativ ved yrkesvalg. Baksiden av en slik utvikling kan imidlertid være at kvinner setter til side familie for å forfølge en karriere. Det kan dermed skje en utvikling hvor kvinner får barn først når karrieren er stabil, eller at de velger bort barn. Det er synd hvis likestilling må gå på bekostning av familieliv.

Vi ser av undersøkelsen vår at mange studenter mener at menn er mer attraktive i yrkeslivet, blant annet fordi kvinner tar et større ansvar for hjem og barn. Dersom det er slik at arbeidsgivere har en preferanse for mannlige arbeidstakere, vil det at det blir et flertall av nyutdannede kvinnelige jurister kunne føre til at menn blir enda mer attraktive på arbeidsmarkedet enn før.

8.4 Oppsummering

Samlet ser vi altså at dagens jusstudenter vil kunne påvirke innholdet på jusstudiet og hvordan studiet organiseres. Eksempelvis er det av betydning at det har blitt et solid flertall av kvinner, at mykjustesen ennå gjør seg gjeldende, samt at studentene ikke er fornøyd med hvordan internasjonaliseringen gjenspeiles på studiet. Når denne studentgruppen er ferdig utdannet er dette noe som også vil kunne slå ut i profesjonen. Videre vil holdninger og verdier innen profesjonen kunne påvirke samfunnet, på grunn av den innflytelse som jurister har gjennom profesjonens særegne posisjon i samfunnet. Det gjenstår å se hvorvidt våre spådommer blir realisert.

9 Konklusjon

Undersøkelsen vår viser at jusstudentene også i dag må anses å være en relativt homogen gruppe. Tre av fire studenter er oppvokst på Østlandet, og i tillegg er studenter fra Oslo vest, Asker og Bærum sterkt overrepresentert, i forhold til innbyggertall. Videre har selvrekrutteringen innen juristprofesjonen økt kraftig, og det er langt flere ”juristbarn” på Det juridiske fakultet i Oslo sammenlignet med Åkvågs tall fra 1998. Attpåtil kommer det faktum at rekrutteringen fra andre statusyrker også har økt i denne perioden. Vi ser av dette at rekrutteringen til jusstudiet har blitt skjevare de siste tolv årene, og det er en mer ensartet gruppe vi finner på Juridisk fakultet våren 2010.

Kvinneandelen på jusstudiet er fortsatt på fremgang og i 2010 er to av tre jusstudenter kvinner. Det store flertallet av studentene mener at grunnen til at kvinner er i flertall er at de generelt har bedre karakterer enn menn, og at de derfor i større grad klarer det høye inntakskravet på studiet i dag.

Når det gjelder andelen studenter med innvandrerbakgrunn på jusstudiet har denne økt noe over de siste årene. Juridisk fakultet er likevel det fakultet som fortsatt har lavest andel minoritetsstudenter. Studentene i vår undersøkelse mener at hovedgrunnen til den lave oppslutningen blant denne gruppen er språkbarrieren.

Resultatene viser at det er få av studentene i undersøkelsen som tilhører andre utdanningsinstitusjoner enn UiO. Grunnen til dette kan være at disse ikke i like stor grad deltar på UiO sine forelesninger, selv om forelesningene er åpne for alle. Ved at karakterkravet til masterstudiet ved Juridisk fakultet holder seg stabilt høyt, sammenholdt med at det kuttes i studieplasser på studiet, er det grunn til å tro at resultatet vil bli at flere ser seg nødt til å studere ved private utdanningsinstitusjoner i årene fremover. Andelen studenter som har forbedret karakterene fra videregående skole var heller ikke særlig høy. I overkant av hver tiende student hadde forbedret sine karakterer.

Når det gjelder faginteresser var det ”forretningsjus/skatt” og ”internasjonal rett og menneskerettigheter” som studentene likte best. Hvis vi ser på kjønnsforskjellene ser vi at mykjustesen fortsatt gjelder, men at den viser seg i en noe mildere utgave enn tidligere.

I forhold til likestilling i arbeidsmarkedet var det i overkant av halvparten av studentene som mente at kvinnelige og mannlige jurister *ikke* har de samme mulighetene til å gjøre karriere, forutsatt at de har de samme karakterene og kvalifikasjonene. Kvinner har i større grad enn menn inntrykk av at det ikke er likestilling i arbeidsmarkedet. Hvis man ser på de forskjellige sektorene i arbeidsmarkedet var det i forvaltningen flest studenter oppfattet kjønne som likestilt, mens det var færrest som mente dette i forhold til forretningsjuridisk advokatfirma.

Det er flere studenter som ønsker å multiutdanne seg nå enn tidligere, to av fem studenter har eller planlegger å multiutdanne seg. Der menn tidligere var mer opptatt av dette enn kvinner, er begge kjønn like interessert i å ta utdanning utover jusstudiet i dag. Økonomi og administrasjon er fortsatt den mest populære tilleggsutdanningen, men den er ikke like dominerende som før.

Resultatene våre viser at nesten en halvpart av studentene liker internasjonal rett og menneskerettigheter, og det er totalt sett det fagområdet jusstudentene liker best. En stor andel av studentene mener også at fagområdet har for liten plass på studiet. Med den internasjonaliseringen vi har i dag er det grunn til å tro at internasjonal rett vil få en større rolle både på jusstudiet og i arbeidslivet i årene som kommer.

Ved hvilke forhold som er av betydning ved valg av yrke er det fortsatt de ekspressive verdiene som er viktigst for jusstudentene. De personorienterte verdiene blir for begge kjønn ansett viktigere i 2010 enn i 1998, men kvinnene ligger fortsatt foran mennene på alle de personorienterte verdiene. De instrumentelle og personorienterte verdiene har nå blitt mer likestilt ved valg av yrke.

Når vi kommer til yrkesplaner ønsker kvinner i større grad enn menn å jobbe i offentlig sektor, mens menn i større grad ønsker å jobbe i privat sektor. Disse forskjellene mellom menn og kvinner har likevel blitt mindre siden undersøkelsen i 1998. Videre er det en større andel av studentene som ønsker å jobbe som advokater enn andelen advokater i juristprofesjonen i dag. Flere menn enn kvinner har planer om å jobbe som advokat, men kjønnsforskjellene utjevner seg lenger ut i karriereplanen til studentene.

Litteraturliste

Forarbeider:

St. Meld. nr. 14, 2008-2009.

Internasjonalisering av utdanning.

Bøker og lignende:

Aubert, Vilhelm

Rettsens sosiale funksjon. Universitetsforlaget, Oslo - Bergen - Tromsø, 1976, s. 251-263.

Aubert, Vilhelm

Rettssosiologi. 3. Opplag. Universitetsforlaget, Oslo, 1986.

Brinchmann, Tine.

Juridisk mentalitet og dens konsekvenser. En rettssosiologisk diskusjon med utgangspunkt i en undersøkelse av jusstudentene ved UiO. Masteroppgave ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo, 2006.

Dalland, Olav.

Metode og oppgaveskriving for studenter. 4. Utgave. Gyldendal Akademisk Forlag, Oslo, 2007.

Halvorsen, Knut.

Å forske på samfunnet – en innføring i samfunnsvitenskapelig metode. 4. Utgave. Cappelen Akademisk Forlag, Oslo, 2003.

Hellevik, Ottar.

Sosiologisk metode. 2. Utgave. Universitetsforlaget, Oslo, 1995.

Mathiesen, Thomas.

Retten i samfunnet en innføring i rettssosiologi. 5. Utgave. Pax forlag AS, Oslo, 2005.

Mathiesen, Thomas.

Retten i samfunnet en innføring i rettssosiologi. 3. Utgave. Pax forlag AS, Oslo, 1997.

MiFA

Gradvis økning i andel minoritetsstudenter ved UiO. 2009

Papendorf, Knut.

Forretningsadvokater i globaliseringens tid – en sammenlikning av situasjonen i Norge og Tyskland. I: Rettssosiologi i JUR4000 4. Avdeling med rettssosiologi, master i rettsvitenskap: Kopisamling, Unipub kompendier. 2007, s. 147-168.

Sulic, Elma

Fremmedkulturelle i juriststanden. Nærmere om deres erfaringer i arbeidslivet. Masteroppgave ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo, 2006.

Åkvåg, Inger Marie Bodin.

Jusstudentene fra A til Å. Særavhandling ved Det juridiske fakultet, Institutt for rettssosiologi, Universitetet i Oslo, 2000.

Åkvåg, Inger Marie Bodin.

Jusstudentens rekrutteringsbakgrunn og yrkesplaner. 2001. I: Rettssosiologi i JUR4000 4. Avdeling med rettssosiologi, master i rettsvitenskap: Kopisamling, Unipub kompendier. 2007, s. 209-235.

Tidsskriftartikler:

Bahus, Marianne Klungland.

Kvinne i advokatyrrket – proletarer i advokatfullmektigham. I: Lov og rett. Årg. 40. 2001, s. 413-428.

Domstolsadministrasjonen

Årsmeldingen 2007

Gangnes, Ole-Martin.

Optimistisk, men humpete ferd. I: Juristkontakt. 2002 (8), s. 6-10.

Hansen, Marianne Nordli.

Den sosiale rekruttering til medisinstudiet. I: Tidsskrift for Den norske Lægeforening. 2005 (125), s. 2213-2215.

Hansen, Marianne Nordli.

Om ferdighet og rettferdighet i juridiske karrierer. I: Lov og rett. 2001 (5), s. 267-278.

Hansen, Marianne Nordli.

Sosiale nettverk og karriere – tilfellet jurister. I: Søkelys på arbeidslivet. Årg. 26. 2009 (1), s. 45-55.

Hansen, Marianne Nordli.

Sosial bakgrunn og karakterer blant juridiske kandidater. I: Tidsskrift for samfunnsforskning. 2000 (2), s. 151-156.

Hjort, Jens Lunnan.

En sosiologisk studie av jusstudentenes perspektiv på utdanningsvalget og fremtidig virke som jurister. I: Kritisk juss. 2009 (4), s. 293-306.

Avisartikler:

Weldeghebriel, Lucas H.

Toppkarakterer for å bli jurist. I: Aftenposten. 21. juli 2004.

Nettdokument:

Daneshmand, Erli Berg. Kirknes, Leif Martin og De Rosa, Ida.

Minoriteter velger bort jus. I: Universitas. 1. mars 2006.

<http://universitas.no/nyhet/47444/minoriteter-velger-bort-jus/>

Domstol.no

Rekrutteringsutfordringer i domstolene. 09.juli 2008.

http://www.domstol.no/DAtemplates/Article_____20008.aspx?epslanguage=NO s

Domstolsadministrasjon

Domstolene i Norge 2007 (Årsmelding):

http://www.domstol.no/upload/Internett_fillister/Da/Publikasjoner/Statistikk%20og%20rapporter/Domstolene%20i%20Norge%202007.pdf Sitert 20.03.2010

Domstolsadministrasjonen

Domstolene i Norge 2008 (Årsmelding):

<http://viewer.zmags.com/publication/bd30dfaa#/bd30dfaa/26>

Gangnes, Ole-Martin.

Lyst for jusstudenter. I: Juristkontakt. 5. januar 2010.

<http://www.juristkontakt.no/Nyheter/Lys-fremtid-for-jusstudenter/>

Grinland, Mina

Ferske jurister får raskt jobb. 2009.

<http://www.juristforbundet.no/Jurister-og-samfunn1/Jurister-pa-jobb/Nyutdannede/Ferske-jurister-far-jobb/> Sitert 10.04.2010

Grinland, Mina (B)

Høstkullet 2008: Alle i jobb!. 2009.

<http://www.juristforbundet.no/Jurister-og-samfunn1/Jurister-pa-jobb/Nyutdannede/Hostkullet-2008-Alle-i-jobb/>

Halrynjo, Sigtona.

Kjønn og karriereutvikling blant jurister. I: Juristkontakt. (u.å.)

<http://www.juristkontakt.no/Tema/Kjonn-og-karriereutvikling-blant-jurister/> sitert 14. april 2010

Halrynjo, Sigtona. (B)

Fordeling av arbeid og omsorgsansvar. I: Juristkontakt.

<http://www.juristkontakt.no/Tema/Fordeling-av-arbeid-og-omsorgsansvar-i-juristfamilier/>

Juristkontakt.no

Halvparten kvinner. I: Juristkontakt. 12. januar 2009.

<http://www.juristkontakt.no/Nyheter/Halvparten-kvinner/> Sitert 25. mars 2010.

Michalsen, Dag.

Komparativ metode og rettslig internasjonalisering. I: Lov og rett 2007 (7).

http://www.idunn.no/ts/lor/2007/07/komparativ_metode_og_rettslig_internasjonalisering.
Sitert 27. Mars 2010.

Minoritetsutvalget

Minoritetsstudenter og masterstudie i rettsvitenskap. 19. november 2009.

<http://www.jus.uio.no/for-ansatte/organisasjon/lసు/moter/minoritetsutvalget/>

Sitert 20. februar 2010.

Moe, Ingeborg

Mange jenter gir bedre karakterer. I: Aftenposten 1. februar 2010.

<http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/article3497077.ece>

Moe, Ingeborg

Oslo er best. I: Aftenposten 1. februar 2010.

<http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/article3497073.ece>

Nrk.no

Sier nei til kvinnetillegg. 6. mars 2006.

<http://www.nrk.no/nyheter/okonomi/1.562654>

Samordna opptak: <http://www.samordnaopptak.no/info/soekertall/poenggrenser/index.html>

Treider Jus: <http://www.treider.no/website.aspx?displayid=11361>

10 Lister over tabeller og figurer m v

10.1 Diagrammer

Diagram 1. Kjønnssfordeling på juss 2010

Diagram 2. Jusstudentenes oppvekststed

Diagram 3. Andelen minoritetsstudenter ved UiO

Diagram 4. Mors høyeste utdanning 2010

Diagram 5. Fars høyeste utdanning 2010

Diagram 6. Andel foreldre med høyere utdanning; 1998, 2006 og 2010

Diagram 7. Svarprosent på kategorien *viktig*

Diagram 8. Forhold av betydning ved valg av yrke 1998 og 2010, svarkategori *viktig*

Diagram 9. Forhold av betydning ved valg av yrke menn og kvinner 2010, svarkategori *viktig*

Diagram 10 Menn og kvinner 1998 og 2010, svarkategori *viktig*

Diagram 11. Hvilke fag studentene liker og hva de tror de kommer til å jobbe med

Diagram 12. Hvilke fag de mannlige og de kvinnelige studentene liker

Diagram 13. Studentenes yrkesplaner i privat og offentlig sektor etter 5, 10 og 20 år

Diagram 14. Andel menn og kvinner i *offentlig*

Diagram 15. Andel menn og kvinner i *privat*

Diagram 16. Andel studenter som ønsker å bli advokat etter 5, 10 og 20 år

Diagram 17. Utdanningsretning utover juridikum

Diagram 18. Lengde på utdanning utover juridikum

Diagram 19. Fordelingen mellom kvinner og menn på utdanningene utover juridikum

Diagram 20. Andel menn og kvinner som er bekymret for ikke å få jobb i 1998 og 2010

Diagram 21. Prosent menn og kvinner svart ”ja” på om det er viktig å få praktisert jus i 1998/2010

Diagram 22. Likestilling 2010

Diagram 23. I hvilken grad karrieremuligheter ikke oppfattes som like for begge kjønn

Diagram 24. Karrieremuligheter i forhold til kjønn i forretningsjuridisk advokatfirma fra 1998 til 2010:

Andel som ikke anser karrieremuligheten for å være like på tvers av kjønn.

Diagram 25. Grunner til hvorfor kvinner og menn ikke har lik mulighet til å gjøre samme karriere forutsatt at de har like karakterer og kvalifikasjoner

10.2 Tabeller

Tabell 1. Hvorfor studentene tror at kvinner er i flertall på jusstudiet

Tabell 2. Inntakskrav til master i rettsvitenskap 2003-2009

Tabell 3. Jusstudentenes gjennomsnittsalder

Tabell 4. Grunner til at innvandrere er underrepresentert på studiet

- Tabell 5. Mors og fars høyeste utdanning 2010
- Tabell 6. Foreldrenes samlede utdanningsnivå 2010
- Tabell 7. Fars og mors yrke 2010
- Tabell 8. Studenter ved UiO/ andre studieinstitusjoner
- Tabell 9. Forbedring av karakterer
- Tabell 10 Forhold av betydning ved valg av yrke 2010
- Tabell 11. Hvilke fag studentene liker best 2010
- Tabell 12. Hvilke fag studentene tror de kommer til å jobbe med 2010
- Tabell 13. Jusstudentenes yrkesplaner etter 5, 10 og 20 år
- Tabell 14. Karrieremuligheter i forhold til kjønn i ulike sektorer

11 Vedlegg

11.1 Vedlegg 1: Spørreundersøkelsen

(Spørreundersøkelsen vedlagt er innholdsmessig lik den som ble brukt, men formatet på oppgaven gjør at man har fått visse forskyvninger på oppsettet)

Spørreundersøkelse -Jusstudentenes sosiale bakgrunn og yrkesplaner-

Vi er tre jusstudenter som for øyeblikket skriver masteroppgave i faget rettssosiologi med temaet “Jusstudentenes sosiale bakgrunn og yrkesplaner”. I den forbindelse har vi utarbeidet denne spørreundersøkelsen som vil bli foretatt blant et utvalg av jusstudentene i Oslo. Det er **meget viktig** for oss at flest mulig svarer på undersøkelsen slik at den vil gi gode, representative resultater.

Undersøkelsen vil innebære full anonymitet og materialet vil kun bli benyttet statistisk.

Resultatene av en slik undersøkelse vil også være nyttig for universitetet slik at de kan tilby studentene et best mulig studietilbud.

Vi setter stor pris at du tar deg tid til å svare på denne undersøkelsen.

Med vennlig hilsen,

xx

xx

xx

Jeg anbefaler på det sterkeste at alle som har mulighet til det, deltar i denne undersøkelsen. Det er viktig for at undersøkelsen skal gi et mest mulig pålitelig bilde av hva dagens jusstudenter mener om spørsmål som er viktige for studiet og yrkeslivet. Det er også viktig for at fakultetet i sitt arbeid for å skape et bedre jusstudium kan legge vekt på studentenes egne synspunkter på viktige spørsmål.

Vennlig hilsen

Veileder sign

Sett kryss i den boksen som passer. (Hvis du krysser feil markerer du rett svar med en ring rundt boksen)

1. Kjønn:

1. Mann ☐   2. Kvinne ☐

2. Fødselsår: 19__

3. Hvilken avdeling går du på?

1. avdeling ☐
2. avdeling ☐
3. avdeling ☐
4. avdeling ☐
5. avdeling ☐

4. Er du tatt opp som student på Det juridiske fakultet ved UiO?

1. Ja ☐   2. Nei ☐

Hvis nei, er du student ved annen juridisk undervisningsinstitusjon (f.eks Treider)?

1. Nei ☐   2. Ja (spesifiser) _ _ _ _ _

5. Har du eller planlegger du å gjennomføre annen høyere utdanning (universitet eller høyskole)?

1. Ja ☐   2. Nei ☐   3. Vet ikke ☐

Hvis ja, hva slags utdanning?

	1 år	2 år	Bachelor	Master
1. Økonomi/administrasjon	☐	☐	☐	☐
2. L.L.M (utenlandsk master i jus)	☐	☐	☐	☐
3. Språk	☐	☐	☐	☐
4. Samfunnsfag	☐	☐	☐	☐
5. Humanistiske fag	☐	☐	☐	☐
6. Annet (spesifiser) _ _ _ _ _				

6. Har du forbedret karakterene dine (tatt opp fag) fra **videregående?**

1. Ja ☐   2. Nei ☐

7. Oppvekststed (med dette menes der du har bodd mesteparten av ditt liv)

1. Oslo: Hvilket postnummer?   _ _ _ _
2. Akershus: Hvilken kommune? :   _ _ _ _ _
3. Østlandet for øvrig ☐
4. Sørlandet ☐
5. Vestlandet ☐
6. Trøndelag ☐
7. Nord-Norge ☐
8. Utenfor Norge ☐

8. Er du første- eller andregenerasjons innvandrер?

Nei ☐

Ja, førstegenerasjon (spesifiser fraflyttet land): _____

Ja, andregenerasjon (spesifiser fraflyttet land): _____

9. Innvandrere er underrepresentert på Det juridiske fakultet i forhold til andre utdanninger, spesielt andre profesjonsstudier. Hva tror du er grunnen til det?

---

10. Hvor mange søsken har du?

sett ring rundt det som passer: 0 1 2 3 4 eller flere

11. Hvis du har søsken: Hvor mange av dine søsken studerer juss/har avsluttet juridikum?

Sett ring rundt det som passer: 0 1 2 3 4 eller flere

12. Hvis du har søsken: Hvor mange av dine søsken studerer/har avsluttet **annen** universitetsutdanning eller høyskoleutdanning?

Sett ring rundt det som passer: 0 1 2 3 4 eller flere

13. Hva er den høyeste utdanningen til din **far**?

(Sett ett kryss)

1. 7-9-årig grunnskole	☐
2. Yrkesfaglig utdanning/lære	☐
3. Videregående skole/gymnas	☐
4. Høyskoleutdanning	☐
5. Juridikum	☐
6. Annen universitetsutdanning	☐
7. Kurs av varierende art	☐
8. Ingen av ovennevnte	☐
9. Vet ikke	☐

14. Hva er den høyeste utdanningen til din **mor**?

(Sett ett kryss)

1. 7-9-årig grunnskole	☐
2. Yrkesfaglig utdanning/lære	☐
3. Videregående skole/gymnas	☐
4. Høyskoleutdanning	☐
5. Juridikum	☐
6. Annen universitetsutdanning	☐
7. Kurs av varierende art	☐
8. Ingen av ovennevnte	☐
9. Vet ikke	☐

15. Hvilket yrke har din far (evt. har hatt)? (Sett ett kryss)

- 1. Privatpraktiserende advokat..... ☐
- 2. Annet juridisk yrke..... ☐
- 3. Lege..... ☐
- 4. Sykepleier..... ☐
- 5. Økonom (uansett nivå)..... ☐
- 6. Ingeniør (uansett nivå)..... ☐
- 7. Lærer (grunnskole, videregående mv.)..... ☐
- 8. Lærer (universitet, høyskole mv.)..... ☐
- 9. Annet akademisk yrke..... ☐
- 10. Sekretær/kontor..... ☐
- 11. Gårdbruker/landbruker..... ☐
- 12. Håndverker (snekker, frisør etc.)..... ☐
- 13. Hjelpepleier eller annen stilling innen helse og omsorg..... ☐
- 14. Privat funksjonær (bank, forsikring etc.)..... ☐
- 15. Offentlig funksjonær (politi, militær, departement, trygd, etc.)..... ☐
- 16. Hjemmeværende..... ☐
- 17. Vet ikke..... ☐
- 18. Annet, spesifiser: _ _ _ _ _

16. Hvilket yrke har din mor (evt. har hatt)? (Sett ett kryss)

- 1. Privatpraktiserende advokat..... ☐
- 2. Annet juridisk yrke..... ☐
- 3. Lege..... ☐
- 4. Sykepleier..... ☐
- 5. Økonom (uansett nivå)..... ☐
- 6. Ingeniør (uansett nivå)..... ☐
- 7. Lærer (grunnskole, videregående mv.)..... ☐
- 8. Lærer (universitet, høyskole mv.)..... ☐
- 9. Annet akademisk yrke..... ☐
- 10. Sekretær/kontor..... ☐
- 11. Gårdbruker/landbruker..... ☐
- 12. Håndverker (snekker, frisør etc.)..... ☐
- 13. Hjelpepleier eller annen stilling innen helse og omsorg..... ☐
- 14. Privat funksjonær (bank, forsikring etc.)..... ☐
- 15. Offentlig funksjonær (politi, militær, departement, trygd, etc.)..... ☐
- 16. Hjemmeværende..... ☐
- 17. Vet ikke..... ☐
- 18. Annet, spesifiser: _ _ _ _ _

17. Er/var noen av din mors foreldre jurister?

1. Ja ☐   2. Nei ☐   3. Vet ikke ☐

18. Er/var noen av din mors søsken jurister?

1. Ja ☐   2. Nei ☐   3. Vet ikke ☐

19. Er/var noen av din fars foreldre jurister?

1. Ja ☐   2. Nei ☐   3. Vet ikke ☐

20. Er/var noen av din fars søsken jurister?

1. Ja ☐   2. Nei ☐   3. Vet ikke ☐

21. Ta stilling til spørsmålene a og b, flere kryss er mulig.

A. Hvilke fag **liker** du best?

1. Forretningsjuss/skatt	☐ (Kontrakts-, selskaps-, skatterett o.l.)
2. Familierett	☐ (Arve-, familie, skifterett o.l.)
3. Velferdsrett	☐ (Helse-, sosial-, trygderett o. l)
4. Strafferett	☐
5. Annen offentlig rett	☐
6. Internasjonal rett og menneskerettigheter	☐
7. Annet, spesifiser: _ _ _ _ _	

B. Hvilke fag tror du at du kommer til å **jobbe med** i fremtiden, når du blir ferdig?

1. Forretningsjuss/skatt	☐ (Kontrakts-, selskaps-, skatterett o.l.)
2. Familierett	☐ (Arve-, familie, skifterett o.l.)
3. Velferdsrett	☐ (Helse-, sosial-, trygderett o. l)
4. Strafferett	☐
5. Utlendingsrett	☐
6. Annen offentlig rett	☐
7. Internasjonal rett og menneskerettigheter	☐
8. Annet, spesifiser: _ _ _ _ _	

22. Har du eller planlegger du å ta deler av jusstudiet i utlandet?

1. Ja ☐   2. Nei ☐   3. Vet ikke ☐

23. Retten gjennomgår for tiden en sterk internasjonalisering. Synes du at jusstudiet i tilstrekkelig grad tar hensyn til og legger vekt på de internasjonale sidene ved jussen?

1. Ja ☐   2. Nei ☐   3. Vet ikke ☐

24. Nedenfor er det nevnt noen forhold som kan ha betydning når folk velger yrke. Hvilke forhold betrakter **du** som viktige og mindre viktige ved valg av yrke?

	Ingen betydning	Noen betydning	Viktig
1. Mulighet for høy inntekt.....	☐	☐	☐
2. Få et yrke som er vel ansett.....	☐	☐	☐
3. Få et arbeid der jeg kan få tilfredstilt mine faglige interesser.....	☐	☐	☐
4. Få et arbeid der jeg kan få brukt evnene mine.....	☐	☐	☐
5. Muligheter til å få en ledende stilling.....	☐	☐	☐
6. Muligheter for et selvstendig arbeid.....	☐	☐	☐
7. Mye samarbeid med andre mennesker.....	☐	☐	☐
8. Få et arbeid som gir meg mye kontakt med andre mennesker.....	☐	☐	☐
9. Sikkert arbeid/store muligheter til å få jobb.....	☐	☐	☐
10. Samfunnets behov for arbeidskraft.....	☐	☐	☐
11. Gjøre samfunnsnyttig innsats.....	☐	☐	☐
12. Få et arbeid der jeg kan hjelpe andre mennesker.....	☐	☐	☐
13. Store valgmuligheter når det gjelder arbeidssted (geografisk).....	☐	☐	☐
14. Muligheter for jobb på hjemstedet.....	☐	☐	☐
15. Mye fritid og ferie.....	☐	☐	☐
16. Få et yrke som egner som til å kombinere med å ha barn.....	☐	☐	☐
17. Muligheter for arbeid i utlandet.....	☐	☐	☐

25. Er det viktig for deg å få en jobb hvor du får praktisert jussen?

1. Ja ☐   2. Nei ☐

26. Er du bekymret for ikke å få jobb når du blir ferdig utdannet?

1. Ja ☐   2. Nei ☐

27. Hvilke yrkesplaner har du? (5, 10 og 20 år etter endt utdanning). (sett ett kryss per kolonne)

	5 år	10 år	20 år
1. Akademisk institusjon	☐	☐	☐
2. Advokat i næringslivet	☐	☐	☐
3. Jurist i næringslivet	☐	☐	☐
4. Advokat i forvaltningen	☐	☐	☐
5. Jurist i forvaltningen	☐	☐	☐
6. Politiadvokat	☐	☐	☐
7. Annet arbeid i politi/påtalemyndighet	☐	☐	☐
8. Dommer	☐	☐	☐
9. Advokat i advokatfirma	☐	☐	☐
10. Advokat i egen praksis	☐	☐	☐
11. Organisasjonsarbeid	☐	☐	☐
12. Ikke i juridisk arbeid	☐	☐	☐
13. Hjemmeværende	☐	☐	☐
14. Pensjonist	☐	☐	☐
15. Annet, spesifiser:			
5 år:_____ 10 år:_____ 20 år:_____			

28. Hva tror du er grunnen til at kvinnelige studenter har blitt i flertall på det juridiske fakultet?

Svar kort:

29. Tror du at den mannlige og kvinnelige jurist har samme mulighet for å gjøre den samme karrieren (innenfor sektorene nevnt under) forutsatt at de har de samme karakterer og kvalifikasjoner?

Forvaltningen:	1. Ja ☐	2. Nei ☐	3. Vet ikke ☐
Domstolen:	1. Ja ☐	2. Nei ☐	3. Vet ikke ☐
Politi/Påtalemyndighet:	1. Ja ☐	2. Nei ☐	3. Vet ikke ☐
Bank/Finans/Forsikring:	1. Ja ☐	2. Nei ☐	3. Vet ikke ☐
Organisasjoner:	1. Ja ☐	2. Nei ☐	3. Vet ikke ☐
Strafferettlig advokatfirma:	1. Ja ☐	2. Nei ☐	3. Vet ikke ☐
Forretningsjuridisk advokatfirma:	1. Ja ☐	2. Nei ☐	3. Vet ikke ☐
Annen advokatvirksomhet: (familie-, sosial-, utlendingsrett mv)	1. Ja ☐	2. Nei ☐	3. Vet ikke ☐

HVIS DU SVARER “NEI”: Presiser kort hvorfor du ikke tror at den mannlige og kvinnelige jurist har samme mulighet:

Takk for din deltakelse!

11.2 Vedlegg 2: Egenerklæring om fritak fra konsesjon

Hei!

Takk for henvendelse per e-post 26. januar 2010.

Dersom undersøkelsen er anonym, i betydningen at det ikke vil bli behandlet direkte eller indirekte personopplysninger, vil personopplysningsloven ikke vil komme til anvendelse, og prosjektet vil, som dere sier, ikke være underlagt melde-eller konsesjonsplikt.

Ta gjerne kontakt per telefon dersom dere har spørsmål knyttet til dette, eller ønsker en konkret vurdering av hvorvidt undersøkelsen vil være anonym.

--

Med vennlig hilsen

Ingvild Bergan

Fagkonsulent

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS

Personvernombud for forskning

Harald Hårfagres gate 29, 5007 BERGEN

Tlf. direkte: (+47) 55 58 32 32

Tlf. sentral: (+47) 55 58 21 17

Faks: (+47) 55 58 96 50

E-post: ingvild.bergan@nsd.uib.no

Internettadresse www.nsd.uib.no/personvern

----- Original Message -----

Subject: Egenmelding om fritak fra konsesjon

Date: Tue, 26 Jan 2010 15:11:32 +0100

From: @student.jus.uio.no

To: personvernombudet@nsd.uib.no

Egenmelding om fritak fra konsesjon i forbindelse med masteroppgave i rettsvitenskap Vi er tre jusstudenter, X, X1, X2, som sammen skriver masteroppgave i rettsvitenskap vårsemesteret 2010. Fagretningen er rettssosiologi med problemstillingen "Jusstudenters sosiale bakgrunn og yrkesplaner". I den forbindelse skal vi utføre en anonym undersøkelse blant ca 400 jusstudenter hvor det i ettertid ikke vil være mulig å spore seg frem til enkeltpersoner som kan ha avgitt svar. Videre skal vi ikke lagre den informasjonen vi samler inn i noen slags personregister. Informasjonen skal kun benyttes i statistikkøyemed i vår oppgave.

Med dette ønsker vi å melde at vår oppgave vil være unntatt konsesjonsplikt fra Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste, herunder personvernombudet., jf. personopplysningsloven.

Med vennlig hilsen X, X1 og X2

11.3 Vedlegg 3: Studentenes besvarelser på undersøkelsens spørsmål nr 9

Åpent spørsmål 9: Innvandrere er underrepresentert på Det juridiske fakultet i forhold til andre utdanninger, spesielt andre profesjoner. Hva tror du grunnen er til det?

2. avdeling:

- 2-168: "Jusstudiet er lenge blitt sett på som et "overklassestudiet".
- 2-169: "Sett i sammenheng med hele Norges befolkning er det få 2. generasjons innvandrere. Derfor blir det få med snitt til å komme inn på studiet."
- 2-171: "Vanskeligere å forholde seg til ettersom det kun knytter seg til norsk rett (med litt folkerett)."
- 2-173: "Som jurist er det vitalt med god og korrekt NORSK, både i skrift og tale."
- 2-174: "Kanskje det er enklere for de å forstå internasjonale fag som matte, fysikk og medisin."
- 2-175: "Dårlig grunnleggende norskkunnskaper og kulturforskjeller."
- 2-176: "Språk kan være en barriere til å oppnå de resultatene som kreves for å komme inn."
- 2-179: "Juss oppfattes som veldig lite internasjonalt i forhold til andre studier?"
- 2-182: "Kanskje at noen innvandrere har ønske om å bruke utdannelsen i internasjonal sammenheng – ifht fødested. Juss ses på som veldig norsk?"
- 2-183: "Minoritet i samfunnet – naturlig minoritet på universitetet, kanskje særlig på jussen pga av veldig "nasjonalt" studier."
- 2-184: "At det vi studere på det juridiske fakultet brukes mest i Norge – eller at det er vanskelig å få jobb etterpå."
- 2-185: "For vanskelig for innvandrere."
- 2-186: "Språkforståelse."
- 2-187: "Høye krav, mye jobb. Lite internasjonalt perspektiv."
- 2-188: "Integrasjon av innvandrere har enda ikke kommet så langt. De går på andre studier."
- 2-189: "Lav anseelse i forhold til realfag."
- 2-190: "Problemer med integrering i videregående = dårlige karakterer."
- 2-192: "Dårlige norskkunnskaper."
- 2-195: "Er en minoritet, generelt færre i samfunnet."
- 2-199: "Mange velger en lettere studie, komme fort ut i arbeidslivet for å tjene penger."
- 2-200: "Vet ikke, kanskje ikke like interessant som andre linjer som medisin o.l."
- 2-201: "Høyere krav til skriveferdigheter. Krever gode lesekunnskaper."
- 2-202: "Ikke nok kunnskap..?"
- 2-203: "Dårlig sosial bakgrunn og opptakskrav."
- 2-204: "Fordi de ikke kan godt nok norsk. Fordi det er så lett å motta trygd."
- 2-205: "Andre utdanninger er mer internasjonale, og således sett på med mer prestisje --> påvirkning fra foreldre."
- 2-206: "Mulig fordi foreldre ikke oppfordrer eller selv har høyere utdanning. For "norsk"."
- 2-207: "Krever gode kunnskaper samfunnsmessig, vanskelig studie."
- 2-209: "Opptakskravene er relativt høye i dag, og det kan tenkes at innvandrere med dårlige norskkunnskaper sliter mer på videregående."
- 2-210: "Mindre interesse for norsk rett og rettssystem."
- 2-211: "Språk."
- 2-214: "Betydning av språk."
- 2-215: "Vanskelig inntak."
- 2-216: "Det kan se ut som om for eksempel medisinstudiet er mer fristende."
- 2-217: "Kulturforskjeller, ulikt syn på kjønn/diskriminering."
- 2-218: "Det var overraskende, jeg trodde det var flere studenter med innvandrerbakgrunn på juridisk fakultet enn for eksempel på matematikk – selv om de ikke ser like godt representert som på f.eks medisinstudiet."
- 2-219: "Språkproblemer."
- 2-220: "Andre interesser."

- 2-224: "Språk."
- 2-226: "Språk."
- 2-227: "Det kan være flere årsaker til dette. Ikke god nok integrering på tidligere utdanningsnivå, mangel på tilrettelegging. Ikke god nok prestasjoner, innblikk i juss-studie for øvrig."
- 2-228: "Inkluderingen har mangel blant jusstudentene. Få studenter med minoritetsutdanning velger dette studiet."
- 2-231: "Kanskje ikke like vanlig/tradisjonelt å ta høyere utdanning."
- 2-232: "Miljøet er ganske "hvitt", kanskje språkproblemer."
- 2-234: "Høyere krav til muntlig perfeksjon."
- 2-235: "Kan ikke si at jeg merker dette, syns de er godt representert."
- 2-236: "Norsk språkkunnskap, høy økonomisk status av fleste jusstudenter, diskriminasjon bl.a studenter --> fører til dårlig samarbeid (gruppearbeid), isolasjon, fravær."
- 2-237: "Lavere innsats på vgs."
- 2-241: "Vet ikke. Opplevd mye klammeri med UDI/advokater. Kynisk yrkesretning."
- 2-242: "Har ikke tilstrekkelig norskkunnskap!!! Bedre med trygd!"
- 2-243: "Karakterkrav, lese- og skriveferdigheter."
- 2-244: "Større interesse for realfag?"
- 2-245: "En følelse av at norsk rett er vanskelig å få innsikt i som student med annen bakgrunn. Både pga. loven som et historisk og kulturelt instrument og fordi det "tradisjonelt" er en type jusstudenter (stereotypisk vestkantungdom med rike foreldre)."
- 2-248: "Generelt sett få innvandrere som tar høyere utdanning. Juss er svært krevende...vet ikke helt."
- 2-249: "Språkvanskeligheter (mye tung tolkning), kanskje også rasisme."
- 2-250: "Norske lover – juss er et fagområde med sterkt innslag av identitet - i den grad norske lover må kanskje føles fremmed?"
- 2-255: "Fordommer blant innvandrere i forbindelse med muligheten til å komme inn."
- 2-258: "Språkrettet."
- 2-265: "Det norske språkets sterke stilling i studiet + "nasjonalt" studium."
- 2-267: "Språk."
- 2-271: "Synes de er mange, jeg..."
- 2-273: "Mange foreldre 1. generasjons innvandrere setter medisin og tannlege høyere."
- 2-274: "Mulig studiet av norsk rett og det norske rettssystemet ikke fenger. Dessuten: et lesefag."
- 2-275: "Det kreves gode språkkunnskaper/kompetanse. Det kan derfor være et vanskelig studie."
- 2-276: "Fordi det er en omfattende studie og i mange innvandrersfamilier vil foreldrene gifte bort barna i tidlig alder. Men i det siste har jeg sett en stor pågang av utenlandske jenter på jusstudiet."
- 2-278: "Klassisk realfag dominerer kanskje studievalg?"
- 2-281: "Juss er i stor grad et studium som forutsetter veldig gode norskkunnskaper og også generell samfunns- og historiekunnskap med stor grad av norsk spesiell forankring."
- 2-282: "Tror at det kan ha noe med at det kreves gode skriftlige norskkunnskaper."
- 2-283: "Større krav til språkferdigheter. Tilknytning til norsk lovgivning."
- 2-284: "Høyt karakterkrav for å komme inn."
- 2-285: "Høyt inntakskrav."
- 2-286: "Interesse; språkbarrierer."
- 2-287: "Det er mye flere innvandrere her enn på mitt forrige studium ved HF."
- 2-288: "Vanskelig å lære seg jus, fordi det er mye språktolkning."
- 2-289: "Lite motivasjon fra familie og oppvekstkrets til å få langvarige utdannelse – lite støtte og kunnskaper blant de eldre."
- 2-290: "De vil kanskje jobbe mer internasjonalt, og jus "låser" deg litt til Norge. Mye lesing, lettere å kunne lykkes i realfag (som er likt i hele verden) om man skal studere på et språk som ikke er morsmålet."
- 2-291: "Mye lesing + store krav til språk, spesielt skriftlig."
- 2-297: "Vanskelig å finne mot og støtte til å ta tunge studier."
- 2-303: "Oppfatning om at det er for komplisert."
- 2-304: "Språkvansker. Ganske innviklede og store ord."
- 2-305: "For mye fokus på korrekt språk. Liten ansats til integrering."
- 2-306: "De tar realfag."

- 2-312: "Norskkunnskaper – karakterene fra videregående."
 2-315: "Karakterer (dårlig)."
 2-318: "Språkproblemer."

3. avdeling:

- 3-323: "Synes de er godt representert."
 3-324: "Språklige utfordringer. Høyt krav til en skriftlig fremstilling som er uakseptabelt høyt på kun 6 timers eksamen."
 3-325: "Studiet fordrer gode kunnskaper innen det norske språk, både muntlig og skriftlig. Det norske rettssystemet kan kanskje fremstå som komplisert og uvant."
 3-326: "Vet ikke, kanskje problemer med språk ved tilflytting, mangel på forberedende utdanning fra hjemlandet, øvrig interesse."
 3-327: "Kan ha noe med vanskelighetsgrad på studie å gjøre. De er kanskje mer opptatt av andre yrker."
 3-329: "Kanskje fordi språk er viktig innenfor jus. Det kan være "lettere" å velge andre studier av den grunn."
 3-330: "Liten info for å sette seg inn i norske lover/regler/normer/moral."
 3-331: "Vanskeligheter med språkets nyanser, som vanskeliggjør å forstå tolkning og å forstå "juridisk metode" tror jeg fører til frafall. Og det tar seg opp nå som 2. Og 3. Generasjon er kommet i "studiealder"."
 3-332: "Studiet går ofte i "arv". Lite påvirkning fra foreldre."
 3-333: "Mer status å komme raskt ut i jobb for å tjene penger. I tillegg er det noen som kan ha problemer med inntakskravet – særlig pga norskkunnskaper."
 3-336: "Vanskeligere for å gjøre det godt på skolen, kommer ikke inn."
 3-337: "Vet ikke. Angående profesjon: Enkelte kul." (?)
 3-338: "Betyg/ karakterpress. Sämre / dårligere karakterer. Dårlig självkänsla."
 3-339: "Av samme årsak som at de faller fra på vgs. Kulturell bakgrunn som ikke forventer at de skal ta høyere bakgrunn? Integrering er svar på alle spørsmål."
 3-341: "Statusyrke, krever gode karakterer etc. Særlig for pakistanere, indere. De velger kategorisk fag som realfag, jus, medisin."
 3-342: "Jeg opplever ikke at innvandrere er underrepresentert."
 3-343: "Vet ikke, høye inntakskrav?"
 3-344: "Synes ikke innvandrere er underrepresentert."
 3-347: "Språk står i sentrum i de juridiske fag."
 3-348: "Språket"
 3-349: "Jusstudiets spesielle tilknytning til det norske samfunnet."
 3-350: "Språk er viktig for å lykkes på jussen. Det er en faktor som kan spille inn. Ift det sosiale; mye alkohol kan støte enkelte bort. Faller man utenfor det sosiale, er det lett å falle ut av studiet også. Dette siste momentet referer seg til de minoriteter som alt er opptatt ved fakultetet."
 3-351: "Språk, sosial bakgrunn og forventninger. Dårlig integrering. Alle som faktisk går slike studier er velintegret."
 3-352: "Vet ikke. Muligens fordi studiet er tørt, hardt og krevende? Det passer ikke til alle."
 3-354: "1: Jus har ikke like høy status i mange andre land, fordi man forbinder rettssystemet med korrupsjon osv. 2: Man har ingen eldre å få hjelp av. Mange av våre eldre kan så vidt norsk. Det er lettere å få hjelp med mer universelle fag, for eksempel realfag. Få eldre som fra før av er jurister skjønner ikke hva faget dreier seg om. 3: Langt og tungt studie. Noen er mer opptatt av å etablere familie raskt og begynne å tjene penger så fort som mulig." Vedkommende er 2. Generasjonsinnvandrere fra Pakistan.
 3-355: "Høye karakterkrav, språkproblemer for 1. Generasjonsinnvandrere, hindrer total karaktersum."
 3-356: "Vanskelig å besvare generelt. Noe begrensede språkferdigheter kunne være et moment. Språket er juristenes viktigste verktøy osv."
 3-358: "Muligens dårlig miljø for utdanning, spesielt høyere utdanning hvor innvandre vokser opp. Grønland, Stovner, Grorud etc."
 3-359: "Fordi det er et hardt studium. I tillegg er de fra et annet samfunn og foreldrene kan kanskje ikke så mye om norske rettsregler, noe jeg tror er viktig for å fullføre."
 3-360: "Vet ikke, skulle egentlig tro det var flere fordi jus er kjent/ vel ansett i alle land."

3-362: "Språkkunnskaper er særlig viktig, jussen er mindre "teknisk" enn andre profesjonsstudier. Krever også en viss kjennskap til generell samfunnsorganisering, noe en del innvandrere kanskje mangler."

3-365: "Manglende informasjon om studiet. Mange er også redde for at jus kan være for krevende."

3-366: "At fagets natur byr på språklig så vel som sosiale- og samfunnsmessige utfordringer som favoriserer studenter "inngrodd" i de norske samfunnsverdier."

3-369: "Pga mye norsk sært språk. En vanskelig anvendelig grad internasjonalt."

3-370: "At jussstudiet innebærer mye tolkning osv av det norske språk."

3-371: "Juss er et veldig nasjonalt fag. Ikke status i innvandremiljøer."

3-373: "Karakterer, jus er et fag som ofte går i generasjoner."

3-374: "Det er et fag der norske språkkunnskaper er ekstra viktig. Det er også et fag som typisk går i arv."

3-376: "Kanskje ikke foreldrene oppmuntrer barna til høyere utdanningen."

3-377: "Tror det har mye med språkproblemer å gjøre – kan ligge til grunn for dårlige karakterer på ungdomsskole og vgs."

3-381: "Høye krav for å komme inn. Sterkere tilknytning til det norske samfunnet."

3-388: "Jeg tror innvandrere er mer interessert i fag som er mer "internasjonalt" rettet enn norsk, traust juss."

3-389: "Liten interesse for noe så snevert som norsk rett. Liker mer "globale" fag, som medisin, kjemi, biologi osv. Jurister blir ofte sett på som kjeltringer i hjemlandet."

3-393: "Dårligere oppfølging fra hjemmet. Språket."

3-394: "Språk og forståelse for norsk kultur spesielt viktig på jus. Norsk integreringspolitikk har sviktet de siste årene og derfor mangler mange innvandrere disse verktøyene."

3-395: "Grunnen kan være at skriftlig fremstillingsevne er spesielt viktig i jus."

3-396: "Veldig nyansert gjetting – store krav til forståelse og bruk av norsk?"

3-397: "Høye krav til språklige ferdigheter. Mulig at det har noe med miljøet de kommer fra."

3-398: "Språkkunnskaper, eller mangel av det. Studiet forutsetter at man liker språk (dvs norsk/nynorsk)."

3-399: "Språk og karakterer."

3-400: "Vet ikke, trodde i utgangspunktet innvandrere var godt representert på alle profesjonsutdanninger på universitetsnivå..."

3-402: "Studiet krever kanskje i større grad gode norskkunnskaper."

3-403: "De innvandrerne som er opptatt av høyere utdanning sikter seg istedet inn mot medisin- eller tannlegestudiet fordi de synes at det er mer status enn jus."

3-404: "Språket, da det er avgjørende på studiet å kunne skrive godt."

3-406: "Ikke gode nok karakterer og kanskje ikke så stor tiltro til norske lover. Tror trenden er iferd med å snu."

3-409: "Opplysning."

3-411: "Realfag mer anerkjent. Dårligere norskkunnskaper."

3-413: "Kanskje fordi all litteratur og undervisning er på norsk, og fordi juss er et særlig nasjonal-bestemt fag – dvs man lærer juss basert på norsk og ikke internasjonal rett."

3-416: "Mitt inntrykk er at det finnes en rekke mennesker med forskjellig bakgrunn på jussen. Har tidligere gått på andre studier som har vært vesentlig mer etnisk norsk, eks. eiendomsmeidlerstudie."

3-417: "Jussen er typisk norsk. Kanskje mange er "redde" for miljøet osv."

3-420: "Interesser, status, prioriteringer, 5 år med lesing."

3-421: "Lavere utdanningsnivå blant utlendinger, i tillegg er dette et svært krevende studium. Mange andre studier gjør at man står friere i forhold til hvilket land man kan søke jobb i."

3-422: "Høye krav til språkkunnskaper."

3-423: "Tradisjoner på jussen, snevre muligheter for jobb uten karakterer."

3-424: "De som først har gode nok karakterer prioriterer mer prestisjefylte studier."

3-425: "Nasjonal utdanning, dersom de vil flytte "hjem" igjen, vanskelig å bruke juss, men unntak av internasjonale fag (folkerett, EU-rett)."

3-426: "Utdanningen er lite anvendelig i andre land enn Norge."

3-430: "Fagets karakter krever særlig innsikt i, og forståelse for norsk språk og uttrykksmåte. Vil nok alltid være en slik underrepresentasjon. Greit nok."

3-431: "Tidligere fordi en del innvandrere ikke hadde like lett for å få gode karakterer, kanskje fordi foreldrene ikke var så ressurssterke. Men tror dette er i endring nå, da flere har vært her i flere generasjoner."

De innvandrerne med gode karakterer prioriterer ofte legeyrket. Kanskje fordi dette yrket lettere kan anvendes i hjemlandet – hvis det skulle bli aktuelt? Juss er mer “nasjonalt”.”

3-432: “Kanskje fordi de andre profesjonsstudiene på UIO bringer større prestisje internasjonalt, spesielt medisin.”

3-433: “Høye krav med myte om å ikke lykkes kanskje.”

3-434: “Språklige barrierer.”

3-435: “Fordi maktapparatet ikke har like stor ansiennitet i de miljøer.”

3-436: “Konservativt felt. Seig samfunnsutvikling.”

3-438: “Språk er viktig. UIO har en litt gammeldags struktur, da spesielt det juridiske fakultet. For lite vekt på internasjonalisering. Legeyrket har høyere status.”

3-440: “Foreldrene kan ha utdanning på universale området (f.eks medisin) og da er det kanskje lettere å starte med det samme. Utenlandsk jus er ikke til like stor hjelp.”

3-441: “Språklige utfordringer, kanskje en viss fremmedfølelse for “Norges” lover.”

3-442: “Konservativt studie.”

3-444: “Kanskje de ønsker større muligheter til å jobbe i utlandet; evt. at jussen ikke virker interessant nok for elever på vgs.”

3-445: “Språkproblemer i grunnskole/fracfall fra videregående, særlig for 1. generasjon. Jeg tror dette er i endring.”

3-447: “Språkbarriere. Kultur.”

3-448: “Mulig jussen ikke er så generell som f.eks medisin.”

3-449: “Jusstudiet ikke høyt ansett i disse land.”

4. avdeling:

IV-29: ”Dårlige norskkunnskaper bl.a.”

IV-98: ”Høye inntakskrav, hvor språk kan være et problem.”

IV-103: ”Kanskje ikke så prestisje i hjemlandet – foreldrene presser kanskje mer mot medisin – men flere innvandrere nå?”

IV-106: ”Jeg tror årsaken ligger i at klasse – i marxistisk forstand – reproduseres, og at innvandrere gjennomgående tilhører lavere klasser. Lavere klasser tar generelt sjeldent eliteutdanninger som juss.”

IV-146: ”For lite informasjon om hva den juridiske utdannelsen bygger på, hva man lærer og arbeidsmuligheter etter endt utdanning. I mange andre land er rettssystemet ustrukturert, korrupt, svakt oppbygget eller lite tillitsverdig og dette kan ha betydning for folks oppfattelse av å være jurist.”

IV-185: ”Større språklige utfordringer? Vekt på presis beherskelse av norsk, i motsetning til ex. Medisin, ingeniørstudier?”

4-10: ”Språk, karakterer på videregående, som igjen gjenspeiler: Avhenger av hvilken skole de gikk på (mange innvandrere eller få).”

4-11: ”Vanskelig å vite. Forstår faktisk ikke hvorfor.”

4-12: ”At det er vanskelig studium både faglig og språklig.”

4-13: ”Språk er viktig i juss, dette kan være en barriere.”

4-14: ”Språkproblemer. Vanskelig for å uttrykke seg skriftlig.”

4-15: ”Appellerer ikke til innvandrere? –For konkret norsk studie, mye Norges lover osv.”

4-16: ”Tror ikke de fleste innvandrere tenker over muligheten å begynne på juridisk fakultet.”

4-17: ”Evt. Språklige barrierer, liten kunnskap om utdanningsmuligheter.”

4-18: ”Et vanskelig studiet dersom man ikke behersker språket på et høyt nivå.”

4-20: ”På grunn av at advokat/juristyrke lenge har vært kjent som generasjonsyrke.”

4-21: ”Jus anses kanskje som et ”vestkantstudium”, og i de områdene bor det færre innvandrere enn i Oslo ellers for eksempel mange juristbarn velger jussen.”

4-25: ”Jus er studie av nasjonal (norsk) rett.”

4-27: ”Høyt krav til norskkunnskaper, fremstillingsevne.”

4-29: ”Norsk kunnskaper og at mange kanskje ønsker mer internasjonalt rettede studier.”

4-30: ”Det er et vanskelig studium. Problematisk hvis man har språkproblemer.”

- 4-31: "Jusstudiet er veldig tradisjonelt og konservativt. Ofte folk med familie som har juridisk bakgrunn som bygger på juss."
- 4-32: "Veldig teoretisk studie med kun norske kilder."
- 4-33: "At medisin sees på som mer prestisjefullt."
- 4-35: "Norskkunnskaper."
- 4-36: "Dårlig integrasjon i forhold til miljøer og særlig språk."
- 4-37: "Språk, lavere sosiale gruppe."
- 4-38: "Rykte om at jobber avhengig av hvor du "kommer fra", kjennskap osv. Medisinyrket er derimot veien til sikker jobb."
- 4-39: "Språk."
- 4-40: "Fordi studiet er preget av et typisk "vestkant-miljø", og fordi arbeid ved ferdigutdanning er preget av "kontakter" og man lett kan få et inntrykk av at det kan være vanskelig å komme utenfra, og få jobb i et "lukket" miljø."
- 4-41: "Vanskelig komme inn på studiet, karakterer. Hvis en innvandrer til slutt ønsker tilbake til hjemlandet, er norsk juss lite anvendelig der."
- 4-43: "Språkvansker."
- 4-44: "Jus er et veldig nasjonalt studie. Kanskje en del innvandrere hellers ønsker seg mer internasjonale yrker, ikke være like bundet til Norge."
- 4-45: "Karaktersnitt, norsk språk, frykt?"
- 4-46: "Kjenner ikke rettssystemet fra oppveksten. Kjenner ikke faget så godt, veldig "norsk" – har ikke tradisjonelle oppveksten."
- 4-49: "Jusstudiets renommé, troen på at juss fungerer/rettssystemets legitimitet i hjemlandet vs her osv."
- 4-50: "Et veldig kompleks av sosialpolitiske årsaker som alene kan redegjøres for i en masteroppgave."
- 4-54: "Fordommer mot jusstudenter. De sees som et homogent miljø som er lite inkluderende. "Høye på pæra"."
- 4-55: "Viktigheten av gode språkferdigheter? Sosial bakgrunn?"
- 4-56: "Samfunnsvitenskapelige fag er mindre prestisjefyllt enn realfag, medisin og tannlegestudier."
- 4-57: "Muligens en liten språkhindring. Ellers vet jeg ikke."
- 4-59: "Språket – og at andre studier virker mer attraktivt, samtidig at mange tror at jussen går i arv, dermed vil de ikke ha like mange arbeidsmuligheter."
- 4-61: "En utdanning som først og fremst kan brukes i Norge. Noen vil kanskje flytte tilbake."
- 4-62: "Ikke-akademiske foreldre."
- 4-63: "Manglende motivasjon hjemmefra."
- 4-66: "Studiet er veldig sær-norskt...?"
- 4-67: "Store krav til språklige kvalifikasjoner."
- 4-70: "Lite tradisjon i familien, økonomi og språk."
- 4-71: "Tidlig giftemål, kultur."
- 4-73: "Språk."
- 4-74: "Jeg tror ikke studiet appellerer på samme måte. Kanskje fordi det blir "typisk norsk" (norske lover, rettspraksis osv...) vanskelig å si."
- 4-75: "Tenker ikke over det, vet ikke om tilbudet."
- 4-76: "Jussen krever nokså gode språkkunnskaper."
- 4-77: "Studiet kan fremstå som noe "særnorsk"."
- 4-78: "Jus har lavere status."
- 4-79: "Krever god norskkunnskaper og karakterer."
- 4-80: "Jussen er nokså nasjonalisert og man må ha en spesiell måte å skrive på."
- 4-82: "Generasjonsbestemt yrke – få med foreldre som er jurister."
- 4-83: "Kultur."
- 4-84: "Språkproblemer."
- 4-85: "Vanskelig studium faglig og språklig (fremmedord) og forståelse av språk generelt som nå skal anvendes på jussen."
- 4-86: "Språklige problemer."
- 4-87: "Språklige vanskeligheter. Andre juridiske tradisjoner."
- 4-90: "Språklig. Alt er norsk, ikke lett å tolke norske loven når man ikke deltar i den norske samfunnet."

4-94: "At denne gruppen mangler tradisjon for jusstudier?"
 4-95: "Manglende integrering på barneskole/ungdomsskole."
 4-96: "Språklige problemer."
 4-102: "Språk, samt at rettssystemet til dels henger sammen med et tradisjonelt norsk verdisystem."
 4-103: "Språk er såpass viktig innenfor jussen."
 4-106: "Jus er et svært språklig innrettet fag."
 4-107: "Mulig de kommer fra kulturer der høyere utdanning ikke er prioritert."
 4-113: "Bakgrunn, miljø, kultur, vanskelige opptakskrav."
 4-115: "Ikke tilstrekkelig/god nok norsk undervisning i grunnskolen."
 4-116: "Lite oppfordring hjemmefra."
 4-117: "Interesser."
 4-118: "Interesser."
 4-119: "Sosioøkonomisk bakgrunn, språkbarrierer."
 4-120: "Egen bakgrunn kulturelt, rettslig. Mindre fleksibelt for senere å jobbe i utlandet."
 4-121: "Sosioøkonomisk bakgrunn, samt språkbarrierer."
 4-123: "Får ikke lov av bonus pater?"
 4-124: "Liten anelse. Kan ha noe med at faget stiller store krav til språkkunnskap. Dette kan muligens virke avskrekkende på noen som ikke føler seg 100% trygg på språket."
 4-125: "Det kan hende at informasjon om jusstudiet ikke er tilstrekkelig utbredt på alle skoler."
 4-126: "Ikke like stor interesse for norsk lov."
 4-127: "De prioriterer andre studier, som medisin."
 4-128: "Lav status i forhold til andre studier."
 4-130: "At man må ha gode språkkunnskaper."
 4-131: "Språkfokuset, karakterer fra vgs."
 4-132: "Opptakskravene."
 4-138: "Synes ikke de er det."
 4-139: "Syns det er en del innvandrere på jussen."
 4-140: "Fordi man må beherske norsk svært godt, vanskeligere for innvandrere å tilegne seg den juridiske metode hvis de er dårlige i norsk."
 4-141: "Språkproblemer, manglende interesse for norsk lov og samfunn."
 4-142: "Integreringsvansker, problemer med å forholde seg til norsk rett ift egne olver/kultur."
 4-143: "Språklige ferdigheter."
 4-144: "Mye lesing og skriving krever mye språklig."
 4-145: "Andre utdanninger mer anvendelig i utlandet. Lettere å flytte tilbake til India å praktisere eks som lege sammenliknet med jurist."
 4-151: "Språkkunnskaper."
 4-152: "For mange faktorer og grunner til å ramse opp her."
 4-153: "Jeg tror én faktor av betydning er det sosiale miljøet; jusstudenter som gruppe vil kunne oppfattes som veldig snevert sammensatt, typisk Oslo vest/Bærum/Asker-oppvokste personer. Kanskje disse personene kan antas å være mer arrogante, selv gode og vanskelige/uønsket å ha/omgås som studiekamerater."
 4-157: "Turbulent bakgrunn. Utilstrekkelige språkkunnskaper."
 4-159: "Jus er et studium som er veldig språkfokusert og har dessuten kanskje samme prestisje i enkelte miljøer som for eksempel lege."
 4-160: "Ikke alle behersker språket godt nok og språket er en (forutsetning) viktig del av studiet."
 4-162: "Høye karakterkrav."
 4-163: "Språklige utfordringer."
 4-165: "Kulturelt, nynorsk, foreldre lav utdanning. Vanskelig å få lov."
 4-166: "Et typisk nasjonalt fag med store krav til norskferdigheter."
 4-167: "Studiet krever inngående kulturforståelse."

11.4 Vedlegg 4: Studentenes besvarelser på undersøkelsens spørsmål nr 28

Åpent spørsmål nr 28: Hva tror du grunnen til at kvinnelige studenter har blitt i flertall på Det juridiske fakultet?

2. Avdeling:

- 2-168: "Høye krav til karakterer fra videregående."
2-169: "Høye karaktersnitt – guttene faller ut."
2-170: "Høye inntaktskrav."
2-172: "Altfor mye fokus på likestilling."
2-173: "Juss krever mye lesing, og leseopplæringen i skolen har kanskje lite fokus på gutter."
2-174: "Jenter egner seg generelt bedre til teoretiske fag (gutter: praktiske)."
2-175: "Økende interesse for høyere utdanning."
2-176: "Høye karakterkrav, flinke jenter."
2-177: "SKOLEFLINKE JENTER!"
2-178: "Smartere."
2-179: "Kvinner ønsker høyere utdanning i større grad nå enn tidligere."
2-180: "Jeg tror det begynner allerede på barneskole/ungdomsskole. Jenter er mer skoleflinke, konsentrerte og interesserte."
2-181: "Mer villig til å lese og opptatt av rettferdig. Guttene kan ha jobbet lite på videregående for å klare de karaktermessige kravene."
2-183: "Bedre resultater fra vgs. Ønske om øk. selvstendighet, deltakelse i samfunnet."
2-184: "Kan være helt tilfeldig."
2-186: "Like rettigheter til utdanning. Vi vil hevde oss ift. menn."
2-187: "Kreves selvstendig og disiplin."
2-189: "Ekspløsjon av kvinnelige studenter. I tillegg tar de ikke økonomiske/tekniske fag."
2-190: "Mer interesse for høyere utdanning blant kvinner, færre ønske f.eks "hjemmehusmor-yrket".
2-192: "Best resultat fra videregående."
2-193: "Høye inntektskrav og rykte om mye lesing."
2-194: "Jenter har ofte gode karakterer, flinke til å jobbe."
2-197: "Bedre karakterer fra vdg."
2-198: "Generell samfunnstrend. Jenter satser i større grad på høyere utdanning."
2-199: "Høy snitt fra videregående."
2-200: "Flinkere enn menn til å takle utfordringer!"
2-201: "Høyere karakterer."
2-203: "De satser mer på skolen."
2-204: "Fordi det er et puggefag."
2-205: "Det høye karakterkravet til inntak --> Jenter passer bedre inn i læringen på vgs --> derfor bedre karakterer."
2-206: "Kvinner jobber mer med skolearbeid på vgs. Gutter vil ofte ha mer tekniske arb. (f.eks.siv.ing).
2-207: "Strengere inntakskrav, økt likestilling."
2-208: "De er flinkere til å lese og tilegne seg teoretisk kunnskap."
2-209: "Jenter er antakelig bedre på videregående skole, og opptakskravene er som sagt høye."
2-210: "Jenter har blitt mer opptatt av høyere utdanning og stillinger."
2-211: "Kvinner får bedre karakterer."
2-213: "Mer målrettet. Vet hva de vil og jobber for det."
2-216: "Kvinner er flinkere til å arbeide på videregående, og kommer derfor ikke på jus "letterer" enn gutter."
2-218: "De er flinkere! Opptatt av økonomi, samf. Etc."
2-219: "Mye lesing, lite praktisk."
2-220: "Bedre karakterer på videregående. Større interesse nå enn tidligere."
2-223: "Skolesystemer (grunnskole og videregående) er lagt opptil å favorisere jenter."

- 2-224: "Kvinner får bedre karakterer."
- 2-225: "Kvinnerns sterkere stilling i samfunnet/større "aksept" av kvinner i slike jobber + jevnt høyere karakternivå hos kvinner."
- 2-226: "Stor fleksibilitet knyttet til jobb som jurist."
- 2-227: "Ikke en grunn. Mer tilgjengelighet, innblikk i karrieren. Mer selvsikkerhet kanskje."
- 2-228: "De er glad i å ha struktur og lesing er veldig sentralt i jusstudiet."
- 2-230: "Ambisiøse i forhold til mange gutter. Ikke tiltrukket av mer praktisk anlagte yrker."
- 2-231: "Jenter er flinkere på skolen, jevnt over."
- 2-232: "Kvinner ønsker å ha en utdanning som gir selvstendighet og mange muligheter (forskjellig yrke, arbeidssted, god økonomi til å oppfylle ønsker)"
- 2-234: "Resultat av trenden med at jenter overtar akademiske yrker."
- 2-236: "Dyktigere med skolearbeid, lyst til en høyere utdanning, selvstendighet."
- 2-237: "Bedre karakterer på vgs."
- 2-238: "De er smartere."
- 2-239: "Bedre karakterer fra VGS."
- 2-241: "Skolereformer i norsk skolevesen favoriserer jentenes læremåter. Mangel på fysisk aktivitet ødelegger guttenes konsentrasjon."
- 2-242: "Litt usikker...jentevennlig fag."
- 2-243: "Flinke til å jobbe over lengre tid."
- 2-245: "Pga. utdanningssystemets utvikling der jenter gjør det best på skolen (som kanskje skyldes at flertall av lærere på grunnskolen er damer)."
- 2-246: "Videregående skole – gutter forstår ofte ikke viktigheten av å få gode karakterer på vgs. - problemet er neppe manglende interesse for jus hos gutter."
- 2-247: "Bedre på videregående skole."
- 2-248: "De senere år har generelt sett flere jenter tatt høyere utdanning. Mens stadig flere gutter faller fra. Dessuten velger gutter oftere "håndverker"-yrker."
- 2-249: "Flere jenter som tar universitetsutdannelse."
- 2-250: "Høyere snitt for å komme inn, jenter "flinkere" på vgs."
- 2-251: "Kvinnelige studenter har tradisjonelt vært underrepresentert, nå er det mye større aksept for kvinners deltakelse i arbeidslivet."
- 2-252: "Jenter gjør det generelt bedre på skolen og vil etter kvinnefrigjøringen komme seg frem og gjøre det like bra eller bedre enn menn."
- 2-255: "Mer motiverte, flinkere til å pugge på vgs."
- 2-257: "Vi får bedre snitt på videregående. I tillegg er gutter mer opptatt av økonomi."
- 2-261: "Hardt studie som krever stor innsats."
- 2-262: "Høyt karakterkrav for å få studieplass."
- 2-264: "Høyt snitt for å komme inn, flere jenter gjør det bra på videregående."
- 2-265: "Høye karakterkrav – jentene har bedre karakterer. Langvarig resultat likestilling."
- 2-266: "De er flinkere til å pugge så de gjør det bedre på videregående, der gjør de ikke så mye at de tenker lite selvstendig."
- 2-267: "De har kanskje mer selvdisiplin til å gjøre lekser på vgs. Ikke like redde for å lese mye."
- 2-268: "De er flinkere på VGS og kommer da lettere inn."
- 2-269: "De har best karakterer fra videregående."
- 2-271: "Jenter har ofte bedre karakterer fra vgs, så de kommer inn."
- 2-272: "Generelt flinkere på skolen enn gutter."
- 2-273: "Bedre karakterer."
- 2-274: "Karakterer, faglig kapasitet."
- 2-276: "Det er et populært studie som gir bed innsikt i samfunnet."
- 2-277: "Høye inntakskrav + hard studie."
- 2-278: "Fordi resultater fra vgs. Spiller en enorm rolle ved opptak til studiet, og jenter har gode akademiske resultater derifra."
- 2-279: "Ambisjoner. Opptatt av å gjøre noe som høres bra ut."
- 2-280: "De er flinkere og mer pliktoppfyllende i forhold til guttene."
- 2-281: "Appellerer mer til dagens kvinnelige egenskaper som orden/nøyaktighet/detaljkunnskap."

- 2-283: "Det høye krav til inntak. Bilde av at jus er jentefag."
- 2-284: "Inntakskravet. Jenter har bedre karakterer fra videregående skole."
- 2-285: "Høyt inntakskrav, gutter med høyt karaktersnitt søker heller NHH eller NTNU."
- 2-286: "De har bedre karakterer fra videregående."
- 2-287: "De har bedre karakterer enn guttene og kommer lettere inn?"
- 2-288: "Kvinner er flinkere til å ta alvorlig studiene på videregående, som fører til at man lettere kommer inn på studiet."
- 2-289: "Det kan være at høyere utdanning innen de realfaglige studiene ikke passer."
- 2-291: "Mer prestisje/kortere vei til suksess innen f.eks økonomi/markedsføring viktigere for gutter."
- 2-293: "De er flinkere på skolen og mer boksmarte."
- 2-295: "Høyere karakterkrav for å komme inn på studiet."
- 2-296: "De er flinkere enn gutter."
- 2-297: "Karakterer og type studie (mye rolig lesing)."
- 2-298: "De er generelt flinkere på skolen."
- 2-299: "Det er vel ikke lenger ett typisk mannsyrke."
- 2-300: "Sterkere faglig på videregående."
- 2-302: "På et generelt plan er mitt inntrykk at kvinner jobber hardere på videregående, og derfor har bedre karakterer."
- 2-307: "Høye karakterkrav."
- 2-310: "Høyere snitt fra vgs."
- 3-311: "Jeg tror menn velger et mer spesifikk yrkesrettet område. Jus blir kanskje for generelt eller vagt."
- 3-312: "Gode karakterer. Målbevisste. Mer teoretiske enn gutter."
- 3-315: "Kvinnefrigjøring."
- 3-318: "Opptatt av sikker inntekt, liker å lese."
- 3-319: "Nyttig fag. Allmenndannende."

3. avdeling:

- 3-323: "Bedre karakterer fra vgs – begynner rett på høyere utdanning."
- 3-324: "Flinke piker, stor samvittighet – viktig for å klare lesepresset. Stillesittende fag/teoretisk appellerer til jenter."
- 3-325: "Generelt større grad av konkurranse blant jenter hva gjelder prestasjoner på vgs. Press for kvinner til å lykkes i næringslivet."
- 3-326: "Økt interesse for akademiske fag og yrkesaktivitet."
- 3-327: "Tror kvinner generelt gjør det bedre enn gutter på skolen, og er mer opptatt av karriere nå enn før."
- 3-328: "Det enkle svaret er vel kanskje at mye lesing passer flere kvinnelige studenter."
- 3-329: "Jus anses som et typisk "lesefag". Mulig dette ikke frister for gutter."
- 3-330: "Høyere karaktersnitt fra vgs."
- 3-331: "Alder for å stifte fast forhold, barn og lignende er økt – haster ikke så mye med slikt for tida."
- 3-332: "Studiet forutsetter høy disiplin."
- 3-333: "Fordi inntakskravene er blitt betydelig høyere."
- 3-336: "Naturlig når flere menn tar yrkesfaglige utdannelse."
- 3-337: "Studiets karakter: Mye lesing. Krav til disiplin/ nøysomhet."
- 3-338: "Bättre självförtroende, samfundet accept."
- 3-343: "Flere jenter har ambisjoner og vil ha høyere utdanning. Jenter foretrekker teoretiske fag enn for eksempel snekker, elektriker etc."
- 3-344: "Høyere karakterer."
- 3-346: "Kvinner tar skolen på et tidlig stadium mer seriøst og har derfor bedre/ gode nok karakterer."
- 3-347: "Høye karakterkrav – gutter med gode karakterer velger andre profesjonsutdanninger."
- 3-350: "(Forutsetning: Ca like mange kvinnelige som mannlige søkere) Grunnskolen er mer tilrettelagt for å fremheve positive egenskaper, som er mest fremtredende hos jenter. Kort svar: Skolevesenet – jenter får bedre karakterer, kommer lettere inn på studiet i konkurranse med gutter."

3-351: "Høye opptakskrav. Kvinner får generelt bedre karakterer og flinke menn trekker i større grad mot realfag."

3-352: "Flere jentefødsler enn guttefødsler 20 år siden. Kanskje jentene jobbet mer med skole på vgs enn guttene. Guttene nedprioriterte vgs."

3-353: "Mer interessert i språk. Mer tålmodighet for noe tørt. Tenker mer på et trygt yrke."

3-355: "Jobber hardere/ mer fokusert på vgs, gir mulighet pga høye karakterer."

3-356: "Jenter har generelt et større teoretisk teft enn gutter."

3-358: "Gjør det bedre på skolen, dermed de som hevder seg når de søker."

3-359: "Litt pga karakterer og arbeidsvaner. Men også litt at for jenter er jussen noe av det beste, mens gutter har litt andre mål – ingeniør, politi osv."

3-360: "Høy karaktersnitt for å komme inn."

3-362: "Relativt høyt karakterkrav, i tillegg til at studiet ikke har noe "mannsstempel"."

3-363: "Fagene på vgs er kanskje mindre vel tilpasset gutter, og jenter legger kanskje mer press på seg for å gjøre det bra der. Så med strenge opptakskrav på jussen, faller guttene ut i større grad."

3-366: "Uvisst- ikke større evner i hvert fall."

3-368: "Mer seriøse på vgs og kommer derfor foran guttene ved opplyst."

3-369: "Ally McBeal, mer trygghet med at man får gå 5 år uansett nå, det kan skjule det om man "mislykkes"."

3-370: "Mulig jenter jobber mer med skolen på vgs, og at de derfor har lettere for å komme inn på jussen."

3-371: "Vi er flinkere på skolen."

3-372: "De fikser grunnskolen og vgs bedre enn gutter, og kommer derfor lettere inn."

3-373: "Jenter har begynt å få de beste karakterene på vgs."

3-374: "Karakterkravet for å komme inn og flink pike-syndromet."

3-375: "Kvinner gjør det bare på vgs, har muligens større ambisjoner."

3-376: "Fordi jenter bruker mer tid på skolen på vgs, og får bedre karakterer. Jenter er mer opptatt av å være vellykket og ha bra status."

3-377: "Bedre karakterer enn menn – generelt. Flere kvinner gir også flere forbilder."

3-378: "Jenter har ofte bedre karakterer fra vgs."

3-380: "Høyt karakterkrav."

3-381: "Bedre karakterer enn guttene fra vgs, gjør det lettere å komme inn."

3-382: "Jenter har ofte bedre karakterer fra vgs – kommer lettere inn. I tillegg: Sikkert" studium jobbmessig uten at man trenger å være god i realfag kanskje?"

3-383: "Teoretisk studie hvilket jenter er bedre i allerede fra grunnskolen av. Jenter har fått øyne opp for yrker med høyere status."

3-384: "Høye karakterkrav, og med at kvinner har bedre karakterer fra vgs."

3-385: "Bedre karakterer i forhold til inntakskvoten."

3-386: "Jenter kan få til det de vil på lik linje som menn."

3-387: "Fordi flere jenter generelt tar høyere utdanning."

3-389: "Bedre karakterer fra vgs. Velger jus pga liten interesse for tall (ikke matte/kjemi fra vgs), vil ikke bli økonom/ingeniør. Jenter er verbale."

3-391: "Flere synlige kvinnelige advokater, ikke like mannsdominert."

3-392: "Mer modne på vgs – bedre karakterer – kommer inn på jus."

3-393: "Enklere for de å få de nødvendige karakterene på vgs – trynefaktor."

3-394: "De modnes fortore og har derfor bedre karakterer fra vgs."

3-395: "Det er vanskelig å komme inn på jussen, og jenter gjør det best på vgs."

3-396: "Jus er gøy og jentene har skjønnet det?"

3-397: "Høye krav til å komme inn på studiet samt at faget muligens appellerer mer til kvinner."

3-399: "Gode karakterer fra vgs. Ikke hardt kroppsarbeid type håndverk."

3-400: "Generell tilstrømming til høyere studier fra alle samfunnslag, derav overvekt av jenter på flere høyere studier etterhvert. Ikke lenger forbeholdt "eliten" å studere juss – likestilling mellom samfunnslag og kjønn følges ad."

3-401: "Målrettede og hardt arbeidende, trofaste til å fullføre. -Status."

3-403: "Fordi jenter generelt gjør det bedre på videregående og derfor har mye lettere for å komme inn på studiet. I tillegg til at jenter i større grad enn gutter ser verdien av å ta høyere utdanning."

3-404: "Arbeidsmaur, med store ambisjoner. Studium som alle vet at krever innsats."

3-405: "Fordi jenter er mer skoleflinke fra videregående og kommer dermed lettere inn."

3-406: "Menn velger økonomiske studier. Juss er mer selvstudium, appellerer mer til kvinner."

3-409: "Bedre karakterer fra videregående opplæring, høyere snitt på jus-uo. Modenhet hos jenter tidligere enn gutter."

3-411: "Bedre selvdisiplin. Jenter velger ofte bort realfag --> interesseforskjellen blant jenter og gutter. Anerkjent yrkesvei hvor man ikke er avhengig av gode realfagskunnskaper."

3-413: "Fordi kvinnelige studenter tar mer ansvar for egen fremtid på vgs som fører til at de kan velge tunge studier i fremtiden."

3-414: "Mer flittige på videregående skole, + at menn oftere blir ingeniører o.l."

3-416: "Høyt karakterkrav, kombinert med favorisering av jenter/kvinner i grunnskole/videregående skole."

3-417: "Typisk ordensfag – struktur."

3-420: "Relativt høye inntakskrav. Ettersom kvinner ofte gjør det bedre på grunnskole/videregående, blir det en naturlig konsekvens at disse kommer inn på jussen, siden de har bedre karakterer."

3-421: "Jenter gjør det stort sett bedre på skolen enn gutter."

3-422: "Læringsformen (sitte mye stille og lese) passer jenter bra. Mange jenter tiltrekkes av yrker hvor de kan hjelpe andre mennesker."

3-423: "Skoleflinke...for "snevre" opptakskrav."

3-424: "Karakterer. Jenter har tilpasset seg utdanningstilbudet frem til universitet bedre enn gutter."

3-425: "Flinkere på VGS. Flere kommer inn på jussen."

3-426: "Kvinner har generelt bedre karakterer fra videregående."

3-429: "Vanskelig å si. Kanskje det følger utviklingen med likestilling i samfunnet generelt. Flere pappaer tar pappaperm og flere jenter studerer jus?!"

3-430: "Mange flere nerdete jenter enn gutter. Flittig-mentaliteten er utbredt. Ally McBeal."

3-431: "Høyere inntakskrav, og jenter har generelt bedre karakterer fra videregående."

3-432: "Utdanning på lavere plan er tilrettelagt jenter mer, og disse får ofte karakterene som kreves for å komme inn. Kanskje vi gutter bare er dummere?"

3-433: "At snittet har gått opp, og at studiet og yrkesveien etterpå er i forandring."

3-434: "Strukturerte, i større grad systematiserte og målrettede enn gutter på videregående."

3-435: "Fordi skolen er mer tilpasset jenter."

3-436: "Likestilling."

3-437: "Bedre karakterer fra videregående."

3-438: "For dårlig skolesystem. Spesielt overgangen ungdomsskole og videregående. Og videre overgang til universitet. Dårlig rådgivning. Guttene faller av i disse årene."

3-439: "Høye karakterkrav (jenter får jo best karakterer på videregående)."

3-440: "Høye karakterkrav og interesse for og flinke i ikke-realfag (jus, samfunnsfag o.l.)"

3-441: "Karakterkravet er høyt. Dette er fordelaktig for kvinner fra vgs."

3-442: "Jenter får bedre karakterer."

3-443: "Kvinnelige studenter er mer pliktoppfyllende og har klarere mål ved ungdomsskolen og videregående."

3-444: "Andre utdanninger (NHH; NTNU) frister mer for gutter, + kultur blant elever på vgs."

3-447: "Pga. inngangskriteriet + studie med mye lesing."

3-448: "De har bedre karakterer."

3-449: "Blitt mer ambisiøse."

3-450: "Høye inntakskrav, jenter har bedre karakterer enn gutter."

3-452: "Høyt karaktersnitt – videregående karakterer spiller inn."

3-453: "Arbeidsmoral og genetisk fortrinn."

3-454: "Dels fordi jenter generelt har gode karakterer (det norske skolesystemet passer godt for jenter), dels fordi det har blitt en slags trend at jenter studerer jus."

3-455: "De har bedre karakterer, arbeider hardere."

3-456: "Bedre karakterer fra videregående. De kommer inn."

3-457: "Jevnt over bedre karakterer fra videregående skole + at "flinke" jenter muligens sprer seg mindre mht yrkesvalg enn flinke gutter."

4. avdeling:

IV-29: "De er flinkere og har mer interesse for jus."

IV-12: "Blitt anerkjent som "kult" studie."

IV-98: "Høye karakterkrav fra videregående."

IV-99: "Samfunnsutvikling, likestillingsdebatten og kvinners ferdiheter generelt til gode studievaner og kompetanseutvikling."

IV-103: "Vi er skoleflinke – det er et krav for å komme inn."

IV-106: Feminiseringen av skolestrukturen, økt likestilling, økt karakterkrav, evner, samt mulighet for gode stillinger i offentlig forvaltning."

IV-185: "Karakterkrav + ingen krav til realfagkunnskaper. Større status for jenter enn for gutter?"

4-10: "Karakterer på videregående, interesser."

4-11: "Generasjonen som har vokst opp etter kvinnefrigjøringen på 70-tallet er svært karrierebevisste."

4-13: "Fordi det har blitt vanskeligere å komme inn og jentene har best karakterer fra videregående."

4-14: "Det har nok sammenheng med at menn ofte er mer interessert i naturvitenskapelige fag. Menn er overrepresentert på slike."

4-15: "Bedre karakterer fra VGS. Omsorgstanken: Hjelpe andre."

4-16: "Gutter kan ha vært mer late av en eller annen grunn på vgs og få dårligere karakterer uten at de er dummere, dette medfører de ikke har godt nok karakterer for å komme inn i jusstudiet."

4-18: "De er flinke på videregående, og kommer inn pga karakterene."

4-19: "Gode fra VGS? Et studium med mye lesning – velegnet?"

4-20: "Fordi advokat/juristyrket ikke er så mannsdominert. Ser at det går an å kombinere yrket med flere kvinnelige aktiviteter."

4-21: "Studiet er i endring ift. At den "gutteklubben" jus ble ansett for tidligere nå er svekket. Flinke på skolen, får gode karakterer på videregående, generelt blitt et populært studie."

4-23: "Fordi jenter er smartere."

4-24: "De gjør det best på videregående?"

4-25: "Karakterer fra vgs for inntak."

4-27: "Flere med gode nok karakterer fra videregående?"

4-28: "Karakterkrav fra vgs har økt..."

4-29: "På grunn av at det er veldig høye karakterkrav for å komme inn. Ofte har jenter høyere karakterer fra videregående."

4-31: "Kvinner er skoleflinke. Jusstudiet er for skoleflinke."

4-32: "Veldig teoretisk studie, krever mye selvdisiplin."

4-33: "De er kommet i en livssituasjon hvor jobb og inntekt er avgjørende."

4-34: "Bedre karakterer fra vgs."

4-35: "Fordi vi får bedre karakterer på vgs."

4-36: "At jenter har bedre karakterer på videregående og at advokat har blitt et populært yrke særlig for jenter i medier osv."

4-37: "Grunnskoleutdannelsen er bedre tilpasset jenter ved skoleformene."

4-38: "God knows best – like it though!"

4-39: "Karakterkrav."

4-40: "Fordi mange gutter faller av det akademiske lasset i løpet av grunnskolen – lite lagt til rette for gutter, de som henger med velger mer i økonomisk – ingeniørretning".

4-41: "Gode karakterer."

4-42: "Høyere inntakskrav."

4-43: "Flinkest på skolen."

4-44: "Bedre gjennomsnitt på artium. Jus gir en sikker fremtid (alltid behov for jurister)."

4-45: "Menn velger andre studieretninger/yrker, eks håndverk. Juss er "populært" og et høyt ansett yrke blant kvinner."

4-46: "Fordi praktiske godt betalte yrker ofte er mannsdominerte (håndverkere) og fordi ikke vil bli sykepleiere. Fordi vi tydeligvis er flittigere studenter."

4-47: "Fordi juristenes arbeidsområde de siste årene er utvidet på/til områder som tiltaler kvinnelige arbeidstakere. For eksempel dep.barnevern, familieinst. Krisesentre, nemder.

4-48: "Det er gjennomsnittlig høyere karakterer hos kvinnelige studenter."

4-49: "Jenter er skoleflinke. Gutter tenker ikke langsiktig på vgs."

4-50: "Mer vitenskapelig orientert..."

4-51: "Dagens skolesystem gjør gutter til taperne. Flere kvinner tar høyere utdanning generelt."

4-52: "Høyere karakterkrav."

4-53: "Variert studie."

4-54: "Bedre karakterer fra videregående. Gutter andre interesser: Realfag og økonomi."

4-55: "Karakterer? Matte- og naturfagsvegning?"

4-57: "Kvinner vil løsrives fra sin tradisjonelle rolle, og er ambisiøse + at de ser verdien av god og trygg utdanning mht god og trygg jobb."

4-58: "Mulighet til å gjøre det, prestisje for noen jobbmuligheter."

4-59: "Fordi det kreves litt disiplin."

4-60: "Bedre karakterer fra videregående, mer motivasjon for lengre og "tørre" studie."

4-61: "De er mer disiplinerte og flinkere til å lese kjedelige ting."

4-62: "Juss åpner for mange typer jobber."

4-63: "Nye tider."

4-65: "Vi har bedre karakterer fra vgs."

4-66: "Gjør det bedre på vgs og kanskje det at de ser fremt til et langt studium for årene fremover."

4-67: "Det er vanskelig å stille opp noen direkte kausale forhold, men følgende faktorer kan ha hatt innvirkning: Dyktigere på grunnskolen/vgs, trygge utsikter til arbeid, mulighet til å hjelpe andre mennesker."

4-69: "Bedre karakterer på vgs."

4-70: "Fordi kvinner ofte har bedre karakterer fra vgs."

4-71: "Bevissthet rundt samfunn, evner og egne interesser."

4-72: "Karakterer fra videregående."

4-74: "På grunn av den høye poenggrensa. Kanskje flere jenter som "tør" å gjøre det bra på vgs."

4-75: "Bedre karakterer fra videregående, "Ally McBeal"."

4-76: "Bedre karakterer fra videregående skole."

4-77: "Samme grunn som at de er i flertall på andre "tunge" studier. De er "flinkere" på skolen."

4-78: "Bedre karakterer fra vgs."

4-79: "De er skolesmarte og leser mer enn gutter på videregående."

4-80: "Fordi kvinner ser fremover, og kanskje tar ting mer seriøst på vgs."

4-81: "De arbeider hardere på videregående og har derfor bedre karakterer enn guttene."

4-82: "Flinkis-syndromet – ekstra mye av det hos jenter."

4-83: "De har (omsider) skjont at det er ingen som takker dem for å velge lavtlønnet omsorgsarbeid."

4-84: "De får bedre karakterer på vgs og kommer lettere inn."

4-85: "Dårlig tilrettelegging for gutter på teoretiske fag, videregående/ ungdomsskole."

4-86: "Flinkere på videregående, og får bedre karakterer av den grunn."

4-88: "Bedre resultater fra videregående, så de kommer inn."

4-89: "Bedre karakterer og slipper å vente lenger med å komme inn på studiet."

4-90: "Jenter er teoretikere, mens gutter er mer praktisk anlagt."

4-91: "Fordi studiet stiller krav til arbeidsinnsats i kombinasjon med at det er lite konkret (les: ingen fasiter å gå etter)."

4-92: "Høye karakterkrav for å komme inn på juss (jentene er mer skoleflinke)."

4-93: "Kvinner er vel i flertall ved de fleste fakulteter? Kvinner er ganske enkelt mer fornuftige enn menn" (Ja, jeg mener det, selv om jeg er mann selv!)"

4-94: "Karakterer fra videregående."

4-95: "Mer teoretisk interesse fra jentenes side på vgs."

4-96: "Kvinner har generelt bedre karakterer fra vgs, kommer derfor inn på bekostning av gutter. Større fokus på statusstudier."

4-97: "Høyere snitt for opptak. Jussen har blitt mer populært."

4-99: "Familieplanleggingen starter senere. Å få barn og familie er ikke like viktig som før. Mindre samfunnsmessige forventninger til barn/mann i ung alder."

4-102: "Kvinner er mer flittige og grunnskolesystemet er jevnt over mer kunnskapsbasert.; dermed enklere for kvinner å komme inn på studiet. Samtidig har eldre kjønnsrollemønstre gradvis forsvunnet."

4-104: "Flere kvinner tar høyere utdanning."

4-105: "Karakterer vgs"

4-106: "Ally McBeal og Judging Amy (virkelig!)"

4-107: "Flere jenter som fullfører videregående enn gutter."

4-108: "Høye inntakskrav. Jentene er best på skolen."

4-109: "Pga at kvinner i større grad vil ha en karriere. Puggefag."

4-110: "Likestillingen har kommet veldig langt de siste årene."

4-111: "Blitt mer opptatt av rettigheter."

4-112: "At de har høyere karakterer fra vgs."

4-113: "De har bedre karakterer."

4-115: "For dårlige karakterer. Grunn: "Jenteskole" der det er for lite ro/ disiplin/ struktur til at guttene henger med."

4-116: "Flinke til å lese. Studieteknikk."

4-117: "Fordi de har bedre karakterer fra vgs."

4-118: "Bedre karakterer fra videregående."

4-119: "Bedre karakterer på videregående, høyere snitt, færre gutter."

4-120: "Bedre karakterer fra vgs."

4-121: "Karakterkravene."

4-122: "Best karakterer fra videregående."

4-123: "De er så dyktige på ungdoms- og videregående skole."

4-125: "Det kan ha sammenheng med at kvinner muligens i større grad ønsker høyere utdanning enn tidligere."

4-126: "Bedre karakterer."

4-127: "De er flinkere på videregående, og kommer dermed inn på jus."

4-128: "De gjør det generelt bedre på videregående."

4-129: "Populært, høye karakterer."

4-130: "Et resultat av likestillingsarbeid gjennom flere tiår."

4-131: "Karakterer og "flink pike"- mentalitet."

4-132: "Opptakskravene."

4-134: "Hardere arbeid på videregående skole – bedre karakterer."

4-135: "Pga de karakterkrav som stilles for å få starte på juss er høye og jenter generelt sett har høyere karakterer fra videregående."

4-136: "Bedre karakterer fra vgs."

4-138: "Fordi vi er smartere."

4-139: "Fordi snittet for å komme inn er høyt."

4-140: "Bedre karakterer fra videregående enn gutter."

4-141: "De har bedre karakterer fra vgs. De er mer usikre på hva de vil bli og velger et fag med større valgmuligheter."

4-142: "Bedre studievevaner fra grunnskolen og derfor bedre karaktersnitt ved opptak. Mindre press fra foreldre (for menns del)."

4-143: "Populært."

4-145: "Fordi praktiske yrker (eks elektriker, snekker) er mannsdominerte yrker og fordi vi ikke vil jobbe med blod og gørr (helse, omsorg, sykepleier osv). Dessuten har jenter bedre snitt fra videregående som innebærer at guttene som søker i fåtall kommer inn."

4-147: "Flink pike syndromet – Mange med gode karakterer fra vgs. Føler de må bruke karakterene."

4-148: "Inntakskravene er blitt høyere."

4-149: "Gode karakterer fra vgs."

4-150: "Bedre karakterer fra vgs."

4-151: "Bedre karakterer enn gutter etter vgs; større likestilling."

4-153: "Flere jenter fullfører vgs med ganske gode karakterer (med det mener jeg gode nok til å tas opp på jussstudiet). Jeg tror juss anses som en ganske trygg utdanning som vil kunne kombineres med familie. Jeg

tror også at det er mange andre studier i dag ift tidligere som tiltrekker seg en del av mennene som ellers ville studert juss (økonomiske fag, markedsrelaterte fag, tekniske fag).”

4-154: ”Flere faglig dyktige kvinner(?)”

4-156: ”Juss blir regnet som et lesefag. Karakterer fra vgs.”

4-157: ”De byter godt av god (og moden) arbeidsinnsats fra vgs. Det er vel en fare for at guttene ikke ser alvoret på dette tidspunktet.”

4-158: ”Kvinner ha bedre karakterer enn menn fra vgs, og skviser ut mennene.”

4-160: ”Det norske skolesystemet er bedre tilrettelagt for kvinner. Mye teori/pugg, lite praktisk.”

4-161: ”Fordi skolesystemet legger opp til en favorisering av jenter (muligens fordi det er en ekstrem overvekt av kvinnelige lærere).”

4-163: ”Tror ikke det er spesielt for juridisk fakultet. Det gjelder jo samtlige utdanninger, unntatt realfag, så vidt jeg vet.”

4-164: ”Studiet egner seg godt for de ”skoleflinke” – av dem er jenter i flertall i dagens Norge.”

4-165: ”Bedre karakterer fra vgs og er generelt nok at kvinner i høyere grad tar langvarige utdannelse, leger mv.”

4-166: ”At andre fag har fått høyere status for menn.”

4-167: ”Studiets almenne karakter og grunnlag for mange ulike arbeidsoppgaver + tiltrekning til stillinger i offentlig forvaltning.”

11.5 Vedlegg 5: Studentenes besvarelser på undersøkelsens spørsmål nr 29

Åpent spørsmål nr 29: Hvis du svarer ”NEI”: Presiser kort hvorfor du ikke tror at den mannlige og kvinnelige jurist har samme mulighet:

Forkortelser:

Forvaltningen: For

Domstolen: D

Politi/Påtalemyndighet: P

Bank/Finans/Forsikring: B

Organisasjoner: O

Strafferettslig advokatfirma: S

Forretningsjuridisk advokatfirma: F

2. avdeling:

- 2-171: “Fordi det i praksis er flere mannlige jurister på slike yrker.” (P/B/SF)
- 2-172: “Fordi kvinner føder barn, og et barn beslaglegger totalt 3 år av tiden til en kvinnelig jurist.” (D/P/S/F)
- 2-173: “Kvinner later til å bli favorisert i det offentlige for å rette opp en historisk skjevhet. “Kjerringkultur”. (forv.)
- 2-177: “Gamle tradisjoner, feige arbeidsgivere.” (D/B/S/F)
- 2-178: “Basert på erfaring. Kvinner får barn.” (D/P/B/F)
- 2-180: “Kvinner er mindre attraktive, pga. graviditeter og familie, i prestisjetunge firmaer.” (F)
- 2-181: “Menn har høyere rang og prioriterer jobb høyere enn kvinner som anser familie som viktige som oftest!” (B/O/F/A)
- 2-183: “Krevende; tidsmessig og faglig.” (B/S/F)
- 2-186: “Kvinner er underrepresenterte i lederstillinger. Ofte være mer borte pga. barn. Ikke tilrettelegging pga. barn, sykdom osv. Derfor blir kvinner tilsidesatt når man skal tildele lønn og høyere stillinger.” (Forv./D/P/B/S/F/A)
- 2-190: Av familieårsaker. Kvinner ønsker å være mere hjemme med familie og barn.” (Forv./D/P/B/S/F/A)
- 2-191: “Vanskelig å kombinere med familieliv.” (S/F)
- 2-192: “Likestilling ikke fullstendig gjennomført.” (D/F)
- 2-195: “Mannsdominert.” (B/S/F)
- 2-196: “Barneomsorg og fødsel påvirker.” (S/F/A)
- 2-197: “Familie og barn. Kvinner ansett som mindre tøffe/følelsesmennesker.” (D/S)
- 2-198: “Kvinner må i større grad velge mellom familie og karriere.” (B/S/F)
- 2-199: “Domstolene har vist at det er flest menn. Flere menn er interessert i Bank/Finans/ Forsikring og de som kanskje er dyktigste.” (D/B)
- 2-201: “Kvinner får barn.” (P/B/F)
- 2-204: “Fordi jeg tror menn er mer risikovillige og over tid har større arbeidskapasitet (pga. fødselspermisjon, barn etc.) (B/S/F)
- 2-205: “Høyt arbeidspress --> lite tid til barn og familie.” (S/F)
- 2-208: “De tradisjonelle kjønnsrollemønster hvor kvinner ønsker barn og familie sterkere enn en for voldsom karriere.” (B/F)
- 2-213: “Mange av retningene er mannsdominert og det er vanskelig for kvinner å trenge inn i det miljøet til tross for samme karakterer.” (D/B/F/A)
- 2-215: “Menn tryggere og satse på.” (D/B/S/F/A)
- 2-216: “Politi- og bankvirksomhet fremstår noe mer mannsdominert enn annen virksomhet.” (P/B)
- 2-224: “Jeg tror på enkelte områder at menn har mer “guts” enn kvinner, og her større ambisjoner.” (B/A)
- 2-230: “Menn føder ikke barn, de har spisse albuer, mer karriere-bevisste, mindre preget av janteloven, har større interesse av å klatre i karrierestigen, mer opptatt av høyere lønn.” (Forv./D/P/B/O/S/F/A)

2-232: "Menn har større tro på egen evne og tør dermed å selge seg selv og satse mer. Kvinner er ikke flinke nok til å tro på at de er kvalifiserte til en stilling." (D/S/F/A)

2-234: "Større mannsdominanse/gutteklubb." (P)

2-236: "Mangel på tillit for kvinnelige jurister fordi de er sett som profesjonelt ustabil pga svangerskap, orker mindre stress/press/hard arbeid, vanskelig å "koble av" fra de forskjellige rollene som mor/kone/upartisk advokat osv." (Forv./D)

2-239: "Økonomisk ulikheter/lønnsforskjeller, barnepermisjon, skepsis til kvinnelige ledere → mange ulike forhold som gjør arbeidslivet vanskeligere for kvinner." (D/P/B/F)

2-241: "Fordi har en oppfatning av at de fleste partnere i forretningsjussfirmaer er menn! Oppfatningen er at kvinnene er mer interessert i å få barn og "soft law" (myk-juss). (F)

2-243: "Kvinnerollen, hva kvinner selv vil, mannlige jurister er kanskje få, men flinke." (D/P/B/S/F)

2-245: "Pga. at det fortsatt ikke er god nok likestilling i den forstand at jenter – pga. historien med menn som tradisjonelle makthavere i forretningslivet og academia – ikke tror de har muligheten til dette på lik linje med menn. Og pga. at menn sitter i sjefsstillinger (pga. historien) og velger andre menn som kollegaer (fordi "like barn leker best")." (D/B/O/F)

2-248: "Ved avsluttet juridikum vil kvinner nærme seg alderen hvor de planlegger å stifte familie. Arbeidsplasser hvor det er stort arbeidspress vil kanskje unngå å ansette noen som må ha barnepermisjon, og ikke kan jobbe som mye som ønskelig. Beklagelig, men fullt forståelig." (F)

2-249: "Diskriminering, menn har ofte mer autoritet." (D/P/S)

2-250: "Forholdene ligger ikke tilrette i det private for at begge kan ta like mye ansvar v. familiestiftelse. Dessverre." (P/S/F)

2-251: "Fordi det tilsynelatende fortsatt ser ut som menn er overrepresentert i enkelte arbeidsområder på det juridiske felt." (S)

2-255: "Tror menn er villige til å jobbe hardere og ofre mer." (F)

2-257: "Det er litt generalisering, men det kan hende klienter innen næringslivet foretrekker mannlige advokater, i tillegg til at graviditet og familieforhold tar opp tid." (B/F)

2-261: "Gammel tankegang som henger igjen: "menn har mer kompetanse" og er mer lønnsomme da de ikke skal ut i fødselspermisjon etc." (D)

2-262: "Likestilling har ikke kommet så langt." (B/F)

2-264: "Ikke samme utgangspunkt. Kvinner i 28-35 års alder som ikke har barn vil mest sannsynlig få det. Vil heller ansette/forfremme menn." (S/F)

2-267: "Interessen for emnet er ulikt fordelt mellom kjønnene." (B/S/F)

2-272: "Tror de heller vil ha menn." (Forv./D/P/S/F/A)

2-274: "Livssituasjonen – mulighet til å kombinere med familieliv. Mannsdominerte miljøer – gutteklubb." (B/S/F)

2-281: "Tradisjonelt mannsdominerte miljøer – virker styrende." (B)

2-284: "Menn blir av mange ansett som mer egnet på enkelte områder." (B/S/F)

2-286: "Tror mange kvinner ønsker å prioritere annerledes når de får barn. Arbeidspresset er stort og muligheten til å planlegge tiden er til tider svært begrenset. Kunden/klienten styrer hverdagen." (S/F)

2-288: "Domstolen: har mange mannlige dommere, vanskelig å komme til for kvinner." (D/P/F)

2-289: "Disse er stort sett dominert av mannlige jurister – disse områdene krever mye av personen (lange arbeidstider o.l.) dermed er dette vanskelig å kombinere med familieliv. Da er det ofte mannen som har de lange arbeidstidene og dermed får en høyere stilling enn kvinnen." (D/B/S/F)

2-291: "Finansverdenen fremdeles preget av menn, som stoler mer på menn." (F)

2-293: "Kanskje mer mannsdominert miljø i politiet." (P/S)

2-296: "Pga familie." (F)

2-298: "Tradisjoner og interesser." (P/B/F)

2-302: "Familiehensyn. Hvis det tradisjonelle kjønnsmonsteret følges, vil ikke døgnet ha nok timer til karriere i spesielt forretningsjuridiske firmaer. Men med flertall av kvinner på jussen, kan det jo hende at firmaer legger bedre til rette for familieliv." (F)

2-303: "Jeg tror menn har lettere for å oppnå autoritet og respekt, og blir sett på som "bedre" enn kvinner. Noen ganger." (D/P/B/S/F)

2-305: "I valget mellom 2 med samme kompetanse tilsetter menn heller menn. Likestilling er dessverre ikke kommet lenger i Norge. Sammensatt bilde med mange ulike forklaringer." (Alle områder)

- 2-306: "Slik virkeligheten er." (B)
 2-310: "Kvinner koster mer for det private næringsliv jf. barselspermisjon osv." (B/O/S/F)
 2-311: "Det kreves ofte mer i privat næringsliv og kvinner vil ofte prioritere familielivet over dette valget." (S/F/A)
 2-312: "Mer respekt hos menn. Uredde og tøffere enn jenter." (P)
 2-313: "Prioriteringsforskjeller (barn o.l.) + tidsklemma." (D/B/S/F/A)

3. avdeling:

- 3-323: "Samfunnets syn på autoritære personligheter." (P/S/F)
 3-324: "Få kvinnelige høyesterettsdommere gjennom tiden (D). Høyt arbeidspress – barn, vanskeligere med karriere (B/F).
 3-325: "Mye vanskeligere moralske konflikter. Stor arbeidsmengde." (S)
 3-326: "Tror det henger igjen at menn har mer "tyngde" enn kvinner." (D/P/S/F)
 3-328: "Inntrykk av at den mannlige jurist dominerer innenfor disse yrkene, kan for så vidt godt være at mulighetene er like, bare at færre kvinner velger disse yrkene." (D/B/S/F)
 3-329: "Menn er flinkere til å fremme seg selv, kanskje også utgi seg for å være bedre enn de er. Derfor kan kvinner ofte bli forbigått." (D/B/S/F)
 3-332: "Mannsdominert yrke, forblir slik." (P)
 3-338: "Samfundet är icke moget för för många starka kvinnor på dessa positioner." (D/P/S)
 3-339: "Jenter er med ambisiøse ettersom det forventes av dem som et ledd i utviklingen på vei til full likestilling."
 3-349: "Menn er mer anerkjent i næringslivet enn kvinner. (B/F)
 3-352: "Pga konservativ holdning til kvinners deltagelse i næringslivet. Det kan lønne seg for arbeidsgiver i næringslivet å ansette en mann fremfor kvinne fordi kvinnen kommer sannsynligvis il å ta ut permisjon pga graviditet." (S/F/A)
 3-353: "Krever at man jobber mye og kvinner velger ofte ikke å jobbe hele tiden pga barn og hjem (gjelder de unge i ting- og lagmannsretten). De gamle har jo tid. (D)
 3-355: "Mannsdominerte yrker over lang tid, høyere skranker enn før å ansette kvinner i ledende stillinger." (B/F)
 3-357: "Menn er "hardere", prioriterer jobb oftere foran familie og barn. Kvinner vil i stor grad falle ut tidligere der "karrierekjøret" er hardest." (B/S/F)
 3-358: "Tror forretningsadvokatfirmaer er sterkt mannspregede miljøer; like barn leker best. Muligens også mer tradisjon for mannlige dommere, som fremdeles henger igjen i dag." (B/F)
 3-359: "Fordi jeg tror disse institusjonene ofte foretrekker menn fordi de i større grad kan være tøffere." (D/S/F)
 3-361: "Forretningsjuss spesielt faller ugunstig ut for kvinner i en etableringsfase. I denne sektoren legges det vekt på mye jobbing i lange dager. Kvinner med barn vil vanskeligere kunne kombinere dette." (B/F)
 3-362: "Innen forretningsjussen vil det ofte være vanskelig for kvinner å kombinere yrkesaktivitet med barn og familie." (F)
 3-363: "Jeg kan bare snakke for meg selv, men antar at noen jenter kvier seg for å ha det siste ordet i hvem som skal vinne rettssaken, men jeg vet ikke om det stemmer. Ofte er kanskje gutter litt "sikrere" i sin sak, og ødelegger ikke nattesøvnen." (D)
 3-364: "På bakgrunn av tidligere utviklet tradisjon, flest mannlige dommere – i hvert fall i HR." (D)
 3-365: "Mye tyder på at kvinnelige jurister søker jobber som innebærer arbeid innenfor familie, sosial- og utlendingsrett." (D/B/S/F)
 3-367: "Kvinner blir kanskje i større grad påvirket av følelser og/eller sympati." (D)
 3-369: "Pga evne til å ta på seg oppgaver man ikke vet man kan fra før, ønske om å slippe å måtte bryte barrierer. Sterkt ønske om å være strømlinjeformet." (D/B/S)
 3-371: "Kvinner får barn og er dermed borte fra jobben." (S/F/A)
 3-372: "Under kategoriene jeg har satt "nei" tror jeg at en i særlig stor grad må prioritere vekk familie. Menn har lettere terskel for det." (B/F)
 3-373: "Mannsdominert miljø, mye jobb – egner seg kanskje dårlig i forhold til å ha en familie." (B/F)

3-374: "Fordi kvinner i større grad enn menn vil prioritere familien, hvilket ikke alle yrker og stillinger tar hensyn til." (For/B/F)

3-375: "Kvinner er mer opptatt av fritid/familie og barn. Færre kvinner er innstilt på å jobbe mye." (B/F)

3-376: "Kvinner føder barn og ender ofte opp i deltidsstillinger. Det gjør ikke menn." (D/O/F/A)

3-377: "Tradisjoner – hvem som gjør mest hjemme. Kombinasjon jobb-barn-hjem fungerer dårlig i de yrkene hvor det stilles større krav til tilstedeværelse." (B/S/F)

3-380: "Et inntrykk, kan ikke forklares." (F)

3-381: "Krever høy arbeidsinnsats og mye tid, kvinner "faller av" hvis de velger å være hjemme med barn, blir hengende etter og kan kanskje ikke lenger bruke like mye tid på jobben." (D/S/F)

3-382: "Mannsdominerte bransjer velger gjerne menn på førsteplass." (P/B/F)

3-384: "Krav til arbeidstid går på bekostning av mulighet til å stifte familie." (F)

3-387: "Jeg tror mannlige sjefer (som det oftest er), har lettere for å stole på menns evner og derfor gi disse bedre muligheter enn kvinner." (D/P/B/O/S/F/A)

3-389: "Kvinner gidder ikke å ofre sjelen sin for penger, vil ikke jobbe 14 timer i døgnet. Vil være hjemme med barn, trene, se venner osv. Menn er dumme nok til å ofre ALT. Derfor blir de valgt." (B/S/F)

3-393: "Mannsdominerte yrker, dessverre." (B/F)

3-397: "Snever rekruttering til disse fagområdene." (B/S/F)

3-400: "Familieansvar vanskeliggjør arbeidsmengden som kreves innenfor disse sektorene." (S/F)

3-401: "Fordi menn er mye mer selvsikre og tør å søke disse konkurransepregede områdene." (D/P/B/F/A)

3-403: "Vanskelig å kombinere barn og karriere, det legges ikke nok til rette fra arbeidsgivers side." (B/S/F)

3-405: "Pga arbeidsmengden og mannsdominerte miljøer." (D/B/S/F)

3-408: "Rått miljø i privat, men dårligere vern/rettigheter/karrierefremgang ved for eksempel graviditet." (B/O/S/F/A)

3-413: "Kort svar er umulig, men det handler om det historiske synet på kvinner i arbeidslivet. Advokatbransjen (privat) er uegnet til å kombinere med familieliv." (B/S/F)

3-416: "Jeg tror det er lettere for kvinner å gjøre karriere i forvaltningen da denne til tider domineres av kvinner, noe jeg tror også gjelder enkelte organisasjoner." (Forv./O)

3-417: "Fordi menn stikker seg mer frem." (D/P/B/O/S/F)

3-419: "Tja, tenker vel at mange menn er flinke til å presse seg frem, sikre på det de tror er riktig osv. Grunnen til at jeg sier det er vel egentlig etter å ha lest undersøkelser, om at f.eks menn krever oftere lønnsforhøyelser enn damer osv." (S)

3-420: "Vanskelig å kombinere med familieliv pga. stort arbeidspress." (F)

3-422: "Yrker som er harde og som prioriterer og kanskje også passer gutter best." (B/F)

3-423: "Vanskelig å kombinere jobb/familie + karriereutvikling." (P/B/O/F)

3-424: "Fortsatt en litt "gutteklubben grei"-holdning i næringslivet. Men denne holdningen er vel i endring." (F)

3-429: "Vet ikke. Jeg svarer ut ifra fordommer. Føler at den kvinnelige jurist har like stor karrieremulighet i forhold til mannen i arbeid som ikke er så stengt, "hardt" og kjedelig." (P/B)

3-432: "Utenlandske firmaer foretrekker gjerne menn. Politadvokater har en fordel av førstegangstjeneste (som MP) og lignende, som menn oftere har. Det er også bekymringsfullt at løsningen på disse problemer i Norge synes å være kvotering, som pr definisjon vil føre til diskriminering." (D/P/O/F)

3-435: "Fordi arbeidslivet er mannsdominert." (D/P/S)

3-436: "Kjønnsroller. Maktfordeling." (D/P/B/O/S/F/A)

3-437: "Familieliv er i utgangspunktet viktigere for kvinner. Derfor vil det i de yrkene der det kreves mer frivillig innsats i form av overtid osv være vanskeligere for kvinner." (D/P/S/F)

3-438: "Det er kjipern å ansette noen som blir bundet av barn, og derfor blir for mye borte. Skader bedriften! For gode permisjonsordninger. Mye mer lønnsomt med en fransk eller amerikansk modell." (D/P/B/S/F/A)

3-445: "Jeg tror menn kvoterer inn til lederstillinger i alle sektorer, de har "viktigere" nettverk." (alle områder)

3-447: "Pga hvordan man gir uttrykk for selvtilit. Av særlig betydning ved intervjuer under i advokatfirmaene." (B/S/F)

3-448: "Mulighet for tilpasset arbeidstid; fortsatt kjønnsbestemt hvem som blir hjemme med barna." (B/F)

3-449: "Diskriminerende gubbementalitet som aldri vil forsvinne. Kvinner blir nedprioritert fordi de fleste ønsker/har barn." (P/S/F)

- 3-451: "Arbeidslivets dårlige holdninger." (P/B/F)
 3-452: "I utgangspunktet pga familieforhold, men også litt med å ha "ben i nesa" i alle fall innenfor strafferett." (P/S/F)
 3-454: "Dels tradisjoner, dels personlige valg." (B)
 3-455: "Tradisjon, mannsdominert." (F)

4. avdeling:

- IV-29: "Har samme mulighet, men har andre familieroller." (B/S/F)
 IV-103: "Til nå har disse gruppene i stor grad vært "gutteklubber" med rekruttering gjennom venner. Det er riktignok en del unge kvinner, men foreløpig ikke så mange partnere eller tilsvarende." (B/S/F)
 IV-106: "Innen bank, finans, forretningsjuridisk arbeid eksisterer det en gutteklubb med til dels inkompetente menn med lik sosial bakgrunn som ansetter og forfremmer hverandre. I tillegg, også når det gjelder forsvareryrket, stort arbeidspress som gjør det vanskelig å kombinere med familie – kvinner tar fortsatt større ansvar hjemme. I tillegg muligens bedre verdier blant kvinnelige studenter, som viser seg gjennom større frivillig innsats i bl.a. Juss-Buss og dermed senere i karrieren (og Jurk)." (P/B/S/F)
 IV-146: "Tradisjonelt et mannsdominert yrke, og holdninger – tror jeg – eksisterer fremdeles, der jenter må bevise sine ferdigheter og kunnskaper for å stille på lik linje med gutter. Et tidsspørsmål før dette jevnes ut..." (D/P/S/F)
 IV-152: "Holdninger i bransjen." (B/S/F)
 4-13: "En kvinne vil være borte i perioder fordi hun har svangerskapspermisjon og ordningene er lagt opp slik at det er enklere at kvinnen blir borte i lengre permisjoner. I steder som ikke er regulert av det offentlige vil dette gi utslag i forfremmelse og lignende, da en mann i tilsvarende alder vil være mer tilstede." (O/S/F/A)
 4-14: "Fordi kvinner gjerne prioriterer fritid høyere enn hva menn gjør, samt at kvinner stagnerer i karriereutviklingen av fødsler og barn." (B/F)
 4-16: "Sånn er bare samfunnet!" (D/O/S/F)
 4-18: "Kanskje fordi menn ser ut til å like sånn type utfordrende saker mer." (S)
 4-20: "Jeg tror at pga arbeidsmengden og tiden, og pga færre mannlige studenter, blir de mer attraktive for noen arbeidsgivere." (D/B/S/F)
 4-21: "Generelt et mannsdominert miljø? (B) Utrolig mye jobb, lite fritid, mannlige jursiter har kanskje litt andre prioriteter enn de kvinnelige." (F)
 4-28: "Kjønnskvoltering: Lettere for kvinner" (D/P)
 4-29: "Bank-interesse. Straff-personlighet, selvtilit. Forretning-kultur." (B/S/F)
 4-31: "Fordi kvinnen har en litt annen rolle i familien. Morsrollen bl.a." (B/F/A)
 4-33: "Tror noen stillinger vil ha visse særtrekk ved mannen, da de tror det vil være fordelaktig." (B/O/F)
 4-35: "Menn har ofte fortrinn virker det som, jf. Flere mannlige partnere. Kvinner blir forsinket ved å få barn etc." (D/S/F)
 4-37: "Pga arbeidstid og mulighet til å kombinere med familie/barn, samt flere menn opptatt av jobb med høy status (ergo forretningsjusadvokat)." (S/F)
 4-40: "Jeg tror mange kvinner finner det vanskelig å ofre tid med barn, for å jobbe de timene det kreves i mange forretningsfirmaer. Det legges i alt for liten gard til rette for å kunne få barn i løpet av studiene (holdningene til dette er at dette ikke går på jussen), og dermed skal man ha små barn i startfasen av karrieren, noe som gjør at man velger bort de jobbene som krever mye tid, og som gjør det vanskelig å komme inn senere".
 4-45: "Mannsdominert." (P/B/S)
 4-49: "Fordommer, forskjellige verdigrunnlag, arbeidspress." (B/F/A)
 4-50: "Den sosialdarwinistiske strukturen i sivilpolitisk sammenheng er patriarkalsk overført fra generasjon til generasjon." (B/F)
 4-51: "Dette er typiske mannsdominerte juristyrker." (B/F)
 4-54: "Ulike prioriteringer i forhold til familieliv og fritid. Kjønnsroller: Menn tar ikke like mye ansvar ofr husarbeid og barn. Fordommer blant eldre generasjoner som innhar ledende stillinger." (D/P/B/O/S/F/A)
 4-55: "Per i dag har vi ikke samme ansvar for familie/barn jf arbeidsmengde på jobben." (B/S/F)
 4-56: "Noen yrker er det flest menn som oppsøker. Andre har jeg sett flest menn jobbe i." (D/S/F)

4-57: "Fordi kvinner ofte i begynnelsen av karrieren planlegger å få barn, og blir mindre attraktive enn menn som jobbsøkere i begynnelsen av karrieren. Senere i karrieren har de gjerne barn og familie, og prioriterer/må prioritere det." (D/B/S/F/A)

4-60: "Lengre tid før opprykk i advokatfirma, mindre tilrettelegging for permisjon." (P/B/F)

4-67: "Tror ikke det ligger i kvinners natur å være på en slik måte som kreves som forsvarer i straffesaker. De kvinnene jeg har sett som gjør det bra der, har veldig mange egenskaper som tradisjonelt hører til menn." (S)

4-68: "Ulike interesser og mål." (D/B/F)

4-71: "Mannsdominert og enklere å oppsøke for menn, da kvinner er kjent for å ha høyere moral." (D/P)

4-78: "Vanskelig å kombinere med familieliv." (B/F/A)

4-79: "Gjennomsnittlig er menn mer interessert i næringsliv." (F)

4-82: "Forskjellige biologisk forutsetninger hos menn/kvinner ift type oppgave." (P/B/F)

4-84: "Fordi det er slik det har vært hittil." (D/P/S/F)

4-85: "Muligheter for kjønnsdiskriminering mht oppvurdering til "høyere" stillinger." (B/F)

4-86: "Kvinner vil vektlegge familie, noe som påvirker adgang til å bli partner." (F)

4-91: "Jeg tror privat sektor" (B/O/S/F/A)

4-93: "Tror kort og godt gamle, kvinnediskriminerende holdninger henger igjen innen de feltene jeg har krysset nei." (S/F/A)

4-94: "Fordommer." (S/F)

4-95: "Fordommer." (B/F/A)

4-96: "Faglige kvalifikasjoner vil være avgjørende for arbeidsgiver grunnet ønske om høy kvalitet og stor inntjening." (Alle grupper)

4-97: "Barn" (D/P/B/S/F)

4-98: "Kvinner får barn og er hjemmeværende, en karriere innenfor forretningsjuridisk firma krever hardt og mye arbeid noe som passer dårlig med det faktum at kvinner ofte ender opp i en deltidsstilling + har fødselspermisjon." (F)

4-100: "Pga barn og arbeidstid. Der kvinner med familieplaner ikke kan konkurrere med menn (særlig enslige) (særlig grunnet opprykksmulighetene)." (S/F/A)

4-102: "Typisk mannsdominert miljø, man rekrutterer kandidater som likner en selv." (F)

4-104: "Forretningsjussen er mer mannsdominert." (F)

4-107: "Fordi det er mer eller mindre mannsdominerte arbeidsplasser." (D/B/S/F)

4-112: "Bare se på overvekten av menn i de enkelte grupper i dag." (D/P/B/F)

4-113: "Barn." (F)

4-114: "Jeg tror kvinner i større grad enn menn ønsker å prioritere familieliv. Dette tror jeg ikke det er rom for innen bank/finans/forsikring og forretningsjuridiske advokatfirmaer." (B/F)

4-115: "Jeg tror mange kvinner velger å prioritere familie foran det å hevde seg i jobbsammenheng." (P/B/S/F)

4-117: "Mannsdominerende/ prioriteringer." (S/F/A)

4-118: "Prioriteringer." (B/S/F/A)

4-119: "All erfaring tilsier at forskjeller vil vedvare." (B/S/F)

4-121: "Fordi jeg oppfatter at jurister – spesielt mannlige – ikke er oppmerksomme nok på problemstillingen." (P/B/S/F/A)

4-122: "Fordi det er mannsdominerte yrker og vanskeligere å kombinere med familie." (B/S/F)

4-126: "Høye krav til å jobbe mye, kvinner er ofte hjemme med barn, noe som er til tider vanskelig å kombinere med en slik jobb." (F)

4-127: "Fordi kvinner får barn." (F)

4-130: "Fordi det fortsatt tradisjonelt er kvinner som er hjemme i fødselspermisjon, og prioriterer familie høyere enn menn, noe annet er fortsatt sett ned på – men sees på som en "dårlig mor". Dette kombinert med høyt arbeids- og produksjonspress/krav, gjør at kvinner faller bak." (B/S/F/A)

4-134: "Mangel på autoritet. Personlige følelser og preferanser får for stor betydning." (D/P/S)

4-140: "Fordi arbeidsinnsats og kapasitet er vektlagt så høyt – kan ikke kombineres med kvinners valg og prioritet av familie. Dette er imidlertid også et valg de selv (kvinnene) tar, fordi de har andre interesser i karrieren enn menn." (B/F)

4-141: "Menn dominerer per dags dato – og menn ansetter menn. Menn er mer interessert i leder- og næringslivsposter. Jobb i advokatfirma krever mer tid enn kvinner ofte har ved siden av familieliv." (S/F)

- 4-143: "Overtid/ interesse." (B/F/A)
- 4-145: "Fordi arbeidstidene er ekstreme. Kvinner vil i større grad enn menn prioritere familie." (S/F)
- 4-148: "Hvor arbeidsmengden er stor vil kvinner muligens bli nedprioritert fordi arbeidsgiver vil unngå at ansatte går ut i svangerskapspermisjon (blant annet). Tror dette i større grad skjer i privat sektor." (S/F)
- 4-150: "Fordi firmaene er for mannsdominert." (D/S/F)
- 4-151: "Fordi et forretningsjuridisk advokatfirma er og forblir et mannsdominert miljø. Menn har generelt bedre muligheter for å drive med overtidarbeid. Menn anses også for å vær mer aggressive i forhandlinger." (F)
- 4-152: "Mannsdominerte yrker, vanskeligere å komme "inn" for kvinner. "Kameraderi" og konservatisme." (B/F)
- 4-154: "Barnefødsler og lignende." (B/S/F/A)
- 4-160: "Kvinnen skal vel få barn en gang i tiden, kanskje? Statistikkene viser at kvinner er underrepresentert i visse stillingskategorier (bl.a. partnere i forretningsjussen). Flere menn prioriterer karriere høyere enn kvinnen, men dette er i endring? Midelfart er forbildet!" (P/B/S/F)
- 4-163: "Det kreves svært mange arbeidstimer i uken for å bli partner (privat). De fleste kvinner velger barn. Dette er som oftest vanskelig å forene, dvs velge bort for omsorgen for barn. (B/S/F/A)
- 4-164: "Ut fra hvordan kjønnspresentasjonen er i selskapene i dag. Forventninger av muligheter til å kombinere arbeidspres og familieliv – og realiteten økt fedrepermisjon – økt ansvar på hjemmebane kan kanskje endre dette over tid?" (B/F)
- 4-165: "Div. Undersøkelser viser at kvinner har vanskeligere for å få jobb spesielt i fødselsdyktig alder. Ca 20 % lønnsforskjell." (Alle grupper).
- 4-166: "Holdninger blant de som ofrer alt for sin karriere, dvs hovedsakelig menn." (B/F)